

บทที่ 5

การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

ในบทนี้จะกล่าวถึงพฤติกรรมการสื่อสารและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยจากข้อมูลที่ได้มาโดยการทอยอยเก็บด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกและสังเกตการณ์ในพื้นที่อำเภอตากใบจังหวัดนราธิวาส ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นจะเป็นข้อมูลจากประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู โดยผู้ศึกษาเน้นจุดสนใจไปที่เหตุการณ์สำคัญซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของผู้ให้ข้อมูลและเป็นเหตุการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถจดจำและถ่ายทอดประสบการณ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ข้อมูลดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นคำบอกเล่าเหตุการณ์การสื่อสารที่ผู้ให้ข้อมูลหวนรำลึกถึงได้เมื่อต้องตอบคำถามของผู้ศึกษาว่าความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นอย่างไร โดยผู้ศึกษามีได้ชี้ไปที่เหตุการณ์ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกเหตุการณ์การสื่อสารจากความทรงจำของตนเองมาเล่าให้ฟัง เหตุการณ์ดังกล่าวผู้ศึกษาถือว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญจนทำให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถจดจำ หวนรำลึกถึง และสามารถนำมาถ่ายทอดได้

ผู้ศึกษาใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอตากใบ 34 คน จากนั้นจึงนำเหตุการณ์ต่าง ๆ มาจำแนกแยกแยะรายละเอียดของแต่ละเหตุการณ์ตามกรอบของ John Lofland¹ เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจข้อมูลได้อย่างชัดเจนมากขึ้นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร อย่างไร เพราะเหตุใด และทำไม ซึ่งวิธีการจำแนกข้อมูลด้วยวิธีการดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำขึ้น จากนั้นจึงทำการลดขนาดข้อมูล สกัดหามโนทัศน์ เถลถายหัวเรื่องและสร้างเป็นบทสรุปในที่สุด

¹ดูรายละเอียดตัวอย่างของการจำแนกรายละเอียดของเหตุการณ์การสื่อสารเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก

พฤติกรรมการณ์สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

จากการศึกษาพฤติกรรมการณ์สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ผู้ศึกษาสามารถนำพฤติกรรมการณ์สื่อสารที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ มาสกัดเป็นมโนทัศน์ที่อธิบายพฤติกรรมการณ์สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมได้ทั้งหมด 36 มโนทัศน์ ได้แก่

1. การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร

พฤติกรรมการณ์หลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารเป็นพฤติกรรมการณ์สื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ใช้ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับชาวไทยเชื้อสายไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พฤติกรรมการณ์เช่นนี้มักเกิดขึ้นเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูมองว่าการสื่อสารดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อตนเองในแง่ลบ ในอดีตชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มักหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารเจ้าหน้าที่ของรัฐ พฤติกรรมการณ์สื่อสารดังกล่าวยังคงมีอยู่แม้ในปัจจุบัน

ครูสะมะแอเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งที่เคยสอนหนังสือในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอตากใบ ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการณ์ของตนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นตำรวจว่า ตนเองมักไม่ค่อยกล้าคุยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากรู้สึกว่าการตำรวจมีอำนาจมากทั้งยังมีพฤติกรรมรีดไถประชาชน

- ผู้ศึกษา : อย่างเมื่อก่อนนี้ ประชาชนกล้าคุยกับข้าราชการไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : ไอ้อ เมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าคุย เดี่ยวนี้ก็รู้สึกว่าการตำรวจไม่ค่อยกล้าเหมือนกัน
- ผู้ศึกษา : เพราะอะไรครับ
- ผู้ให้ข้อมูล : (เงิบ) ... รู้สึกว่า (เงิบ) ... พูดตามตรง ๆ ไปเลยนะ รู้สึกว่าการตำรวจเค้าจะมีอำนาจเยอะ เพราะว่าพูดง่าย ๆ ขนาดว่าตำรวจรายได้ เค้าก็ดีกว่าข้าราชการครู คือจะกินไก่ก็ไม่ต้องซื้อ กินปลาไม่ต้องซื้อ กินกุ้งอะไรเค้าไปลากมาจอดท่าบางที่ตำรวจก็มาขอกุ้งหน่อย แบบนี้ก็ต้องให้²

²สัมภาษณ์ ครูสะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

คำอธิบายของครูสะมะแอที่ระบุว่าไม่ค่อยกล้าคุยนั้นหมายความว่ายังคงสามารถคุยได้เหมือนกันแต่ไม่มากนัก หากเสียงได้ก็จะเสียง แต่ก็มีใช้เป็นความกลัว ความไม่ค่อยกล้านี้มีใช้เกิดจากประสบการณ์ตรงของตนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ได้รับรู้รับทราบความรู้สึกดังกล่าวจากประสบการณ์ของผู้อื่น ดังที่ครูได้อธิบายต่อว่า ตำรวจจะ กินกั๋ง กินปลาไม่ต้องซื้อ เค้ไปลากมาตำรวจก็มาขอ สิ่งนี้ทำให้ครูสะมะแอระบุเพียงว่าไม่ค่อยกล้าแต่หากได้รับจากประสบการณ์ตรงของตนเองความไม่ค่อยกล้านี้ก็อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรหลีกเสียงดังกล่าวให้กลายเป็นพฤติกรรมอื่นก็เป็นได้ นอกจากนี้สิ่งที่ยืนยันว่าครูสะมะแอมิได้มีความเกรงกลัวตำรวจก็คือ แม้คำพูดของตนจะมีผลในแง่ลบต่อตำรวจ แต่ก็ยังกล้าที่จะเปิดเผยให้ผู้ศึกษาทราบโดยระบุว่า “พูดตรง ๆ ไปเลยนะ” นั้นหมายความว่าแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่ควรพูดแต่ก็ไม่ใช้เรื่องที่ทำให้ตนกลัวมากจนไม่กล้าพูด

เมื่อพิจารณาคำถามของผู้ศึกษาที่ระบุถึงความกล้าหรือไม่กล้าคุยกับข้าราชการของรัฐในสมัยก่อน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ครูสะมะแอนึกถึงเป็นอันดับแรกและอันดับเดี๋ยวก็คือตำรวจ แม้จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายหน่วยงานอยู่ในพื้นที่เช่น ทหาร ครู ฯลฯ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอดีตที่มีต่อความรู้สึกของครูสะมะแอซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาทสนทนาโดยรวมจะพบว่าเป็นการกล่าวถึงตำรวจว่าเป็นข้าราชการของรัฐที่คนในพื้นที่ไม่ค่อยอยากคุยโดยเฉพาะในอดีตเนื่องจากความรู้สึกที่ว่าตำรวจมีอำนาจมาก ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวมิได้เกิดจากประสบการณ์ตรง แต่เป็นประสบการณ์ทางอ้อมที่ได้รับจากผู้อื่น

แม้ข้อมูลข้างต้นจะชี้ให้เห็นว่าในอดีตชาวไทยเชื้อสายมลายูมักหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารกับตำรวจและในปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนั้น แต่ในช่วงตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก มีเหตุการณ์ความรุนแรงถึงชีวิตเกิดขึ้นแทบทุกวัน จนพื้นที่ชายแดนภาคใต้กลายเป็นพื้นที่แห่งความไม่สงบ สิ่งก็ตามมาก็คือ รัฐได้ส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นทหารลงพื้นที่มากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผู้ศึกษาได้พูดคุยถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กำบรอเซและอาลีซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในอำเภอตากใบในร้านน้ำชาแห่งหนึ่ง ทั้งสองคนระบุว่าหากเปรียบเทียบชุมชนชายแดนระหว่างอำเภอตากใบกับอำเภอสุไหงโก-ลกแล้วมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เนื่องจากในอำเภอ สุไหงโก-ลกมีความเจริญมาก ทั้งยังมีบุคคลย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นเพื่อทำมาหากินเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ในอำเภอตากใบมีบุคคลจากที่อื่นเข้ามาทำมาหากินเพียงจำนวนไม่มากนัก คำอธิบายดังกล่าวบ่งบอกเป็นนัยถึงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลที่มาจากต่างถิ่นว่ามักนำความเปลี่ยนแปลงในแง่ลบมาสู่สังคมของคนในพื้นที่ ในปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เจ้าหน้าที่ทหารถูกส่งเข้ามาในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้เป็นจำนวนมากซึ่งรวมถึงพื้นที่อำเภอตากใบด้วย ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองคนระบุว่าทหารเหล่านี้เป็นคนที่มาใหม่หรือเป็น ‘คนนอกพื้นที่’

ที่มาพร้อมกับอำนาจและอาวุธทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ค่อนข้างกลัวซึ่งเป็นความกลัวที่มีมากกว่าตำรวจ เห็นได้จากการที่ครูสะมะแอเพียงแค่ว่า ‘ไม่ค่อยกล้า’ ติดต่อบริการกับตำรวจขณะที่รอและอาลีใช้คำว่า ‘กลัว’ เมื่อกล่าวถึงทหาร

ผู้ศึกษา : ที่บอกว่าคนที่รู้จักมานานแล้วไม่เป็นไร แต่ถ้าคนที่มาใหม่อย่างตำรวจทหารอะไรอย่างนี้ไม่เหมือนกันใช่ไหม

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ไม่เหมือน ไม่ค่อยเข้าใกล้ด้วย มันก็อีกแบบหนึ่ง กลัวไง

ผู้ศึกษา : เรากลัวตำรวจหรือตำรวจกลัวเรา

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ชาวบ้านกลัวตำรวจทหาร

ผู้ให้ข้อมูล 2 : เคื่อกี้ไม่ค่อยเข้าใกล้

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ทหาร ตอนนี้เรากลัวทหาร ตำรวจไม่มีอะไร³

ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นถึงความกลัวที่มีต่อทหารเกิดขึ้นเมื่อผู้สัมภาษณ์ปิดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ ทั้งรอและอาลีระบุว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจะกลัวบุคคลที่แต่งชุดดำมีลักษณะคล้ายทหารซึ่งมีการเล่าต่อกันปากต่อปากมาว่ามักบุกเข้ามาบ้านในตอนกลางดึก เพื่อตรวจค้นบ้านหรือทำร้ายชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีศัพท์เฉพาะเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่าพวก ‘นินจา’ เนื่องจากแต่งกายเหมือนนินจา นอกจากนี้สิ่งที่ยิ่งทำให้ความกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐมีมากขึ้นก็คือ การที่มีความรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิกเฉยหรือมีท่าทีว่ามีส่วนรู้เห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น “จริง ๆ เรื่องเหตุการณ์เนี่ย บางทีรู้เนาะว่าใครทำ แต่พูดไม่ได้ บางทีเห็นเลยรถคันนี้ออกมา แต่พอบอกเคื่อกี้เฉย เจ้าหน้าที่ก็เฉย”⁴

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ คำสรรพนามที่ผู้ให้ข้อมูลทั้งสามคนใช้เรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือทหารนั้น มิได้มีการระบุชี้ว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยหรือชาวไทยเชื้อสายมลายู สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ทั้งทหารและตำรวจจะเป็นชาวไทยเชื้อสายไทย แต่ความเป็นไทยเชื้อสายไทยก็ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการติดต่อบริการของชาวไทยเชื้อสายมลายู แต่สิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็คือ ความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจมาก การเพิกเฉยต่อการแจ้งเบาะแส และมีประวัติด้านลบต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูมากกว่า

เมื่อเปรียบเทียบการหลีกเลี่ยงการติดต่อบริการของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อตำรวจกับทหารแล้วจะพบว่ามี ความแตกต่างกัน เนื่องจากการหลีกเลี่ยงการติดต่อบริการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ก็เนื่องจากไม่ต้องการถูกเอาผิดเอาเปรียบ แต่ที่หลีกเลี่ยงการติดต่อบริการกับทหารก็เนื่องจาก

³สัมภาษณ์ รอและ อาลี, 10 กันยายน 2549.

⁴เรื่องเดียวกัน.

เกรงกลัวอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตน หรืออาจกล่าวได้ว่าสำหรับความรู้สึกที่มีต่อทหารเป็นความ “กลัว” อันอาจมีผลกับตนจนถึงชีวิต แต่ความรู้สึกที่มีต่อตำรวจเป็นความ “ไม่ค้อยกล้า” สื่อสารด้วยเนื่องจากอำนาจของตำรวจแม้จะมีผลกับตนแต่ก็ไม่ถึงชีวิต

การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าความกลัวของชาวไทยเชื้อสายมลายูหรืออย่างน้อยก็เป็นความหวาดระแวงได้แพร่กระจายไปสู่ความสัมพันธ์ของประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูและประชาชนชาวไทยเชื้อสายไทยหรือเรียกได้ว่าในหมู่ ‘ชาวบ้าน’ ด้วยกัน แม้บางคนจะมีความสนิทสนมเพียงใดก็ตาม ดังที่รอเซระระบุว่าปัจจุบันตนเองไม่กล้าคุยกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเฉกเช่นในอดีตก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ แต่หากมีการพูดคุยกันก็จะหลีกเลี่ยงการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบ “เดี๋ยวนี้เจอพวกเค้า (ชาวไทยเชื้อสายไทย) มาเกี่ยวหญ้า ก็ทักทายเกี่ยวหญ้า เสร็จ เค้าก็ว่าเออ แล้วก็เท่านั้น ไม่กล้าคุยกัน เจอกันในร้านน้ำชาก็ยังคุยกัน แต่ไม่คุยกันเรื่องเหตุการณ์ จะพูดแต่เรื่องฟุตบอล ไม่พูดเรื่องเหตุการณ์”⁵

คำกล่าวของรอเซระระบุให้เห็นเป็นนัยว่าเขามีได้กลัวเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ทั้งยังมิได้มีความโกรธเคืองหรือชิงชังระหว่างกันแม้แต่น้อย แต่สิ่งที่รอเซระแสดงให้เห็นก็คือ การต้องการหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยของตน การระบุถึงคำว่าไม่คุยเรื่องเหตุการณ์ถึงสองครั้งสองหนในหนึ่งประโยคเป็นสิ่งที่ยืนยันอย่างยิ่งว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญที่รอเซระต้องการหลีกเลี่ยง สิ่งนี้ออกเป็นนัยว่าการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ความไม่สงบมีส่วนที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนเกิดความระมัดระวังตัวจนแสดงออกเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะสนทนาหรือหากมีการสนทนากันก็หลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ไม่สงบ

สาเหตุที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยคู่จะมีความกระอักกระอ่วนขึ้นเมื่อพิจารณาคำบอกเล่าของชายวัยกว่าหกสิบขวบบ้านตาบามีเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทยจำนวนมากและในจำนวนนั้นสามารถอธิบายความสนิทสนมได้ในลักษณะที่เรียกว่า ‘เพื่อนซี้’ แต่ปัจจุบันความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนซี้ดังกล่าวกำลังถูกบั่นทอนจากความกลัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งมาจากหลากหลายสาเหตุ ทั้งความกลัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ความกลัวที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นลูกจ้างของรัฐ ความกลัวชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเอง และความกลัวที่ไม่อาจระบุสาเหตุได้

ตอนนี้หลังจากเหตุการณ์นะ ปิด คล้าย ๆ ว่าปิดประตูเลย จริง ๆ ผมเองนี่ปิดประตูเลย ทั้ง ๆ ที่พรรคพวกเยอะนะ เพื่อนนะ ถ้าพูดถึงเพื่อนแล้ว ไทยพุทธนี่มากกว่าคนมุสลิม เพราะว่าเรารับราชการอยู่ พรรคพวกญาติ ๆ นี่โอเคเป็นมุสลิม แต่

⁵ เรื่องเดียวกัน.

เพื่อนชิ้นนี้คือไทยพุทธเยอะ พอหลังจากนี้ผมก็ปิด ไม่ได้ไป ไม่ไปเลย ไม่ไปหาสูกัน แต่ถ้าเจอตลาดโอเค อย่างเช่น ตลาดตากใบ นราธิวาสอะไรอย่างนี้ก็คุยกัน ถ้าเจอ ก็ไม่มีปัญหา ... แต่ถ้าจะไปที่บ้านเหมือนเก่าก็ไม่แล้ว จะเชิญเค้ามามากินปูได้ซะ (มางานแต่งงาน) ก็ไม่แล้วตอนนี้ กลัว ไม่รู้สาเหตุ ไม่รู้สาเหตุว่ากลัวทำไม กลัว คล้าย ๆ ว่ากลัวรอบด้านแหละ สมัยนั้น กลัวสีเขียว กลัวตำรวจ กลัวที่ทักษิณจ้างสี่ พันห้า กลัวหมด แล้วก็พรรคพวกเราที่เป็นมุสลิมก็เหมือนกันก็ไม่ไว้ใจ⁶

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิ่งที่ความกลัวความกลัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไม่ยากนักทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่ความกลัวที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันต่างหาก เป็นสิ่งที่สมควรได้รับการพิจารณาอย่างละเอียด จากการศึกษาคณะสนามผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่า แทบทุกครั้งที่คุณศึกษาไปนั่งทานข้าวหรือดื่มน้ำชาไม่ว่าจะเป็นร้านใดก็ตามหากในร้านมีคนนั่งอยู่หลายโต๊ะผู้ที่ไปกับผู้ศึกษาซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลชาวตากใบมักจะไม่พูดถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในวงสนทนาหากมีบุคคลในร้านที่ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้จักสนิทสนมเป็นอย่างดี สิ่งนี้สอดคล้องกับ คำพูดติดปากชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่เมื่อพูดถึงสาเหตุที่ต้องอยู่อย่างระแวงระวังว่าตนเอง “ไม่รู้ใครเป็นใคร” นั้นหมายความว่าไม่รู้ใครเป็นฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ ใครเป็นกลุ่มที่ต้องการ แบ่งแยกดินแดนหรือที่คนในพื้นที่เรียกว่า ‘แนวร่วม’ ใครเป็นคนของรัฐ และใครเป็นประชาชน ธรรมดา สิ่งนี้ทำให้เกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันในหมู่ชาวไทยเชื้อสายมลายู

ข้อมูลที่ได้รับการสังเกตของผู้ศึกษาได้รับการขยายความให้ชัดเจนขึ้นจากปากคำของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่อีกคนหนึ่งว่า สาเหตุที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกลัวชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเองแม้จะมีความรู้จักสนิทสนมกันตั้งแต่วัยบรรพบุรุษก็คือ การไม่สามารถระบุชี้ได้ว่าใครเป็นใคร

คิดว่ามุสลิมกลัวกับมุสลิมด้วยกันนะ จริง ๆ นะ จริง ๆ ก็อย่างในหมู่บ้านเราเองเราก็ไม่ทราบใครเป็นยังไง จริงอยู่เรารู้จัก เรารู้จักตั้งแต่ปู่ย่าตายาย แต่ว่า ณ ปัจจุบันเนี่ยเราไม่ทราบว่าเป็นเด็กที่โดนค้าขายเหยอะไรต่าง ๆ เนี่ย นี้เราก็ไม่ทราบเหมือนกัน จะว่าไม่มี เราก็ไม่ทราบว่ามีหรือไม่มี ถ้าเค้าถามว่ามีไหมที่ว่ามีอยู่ในกลุ่มของขบวนการ จะตอบไม่ได้ว่ามีหรือไม่มี เพราะเราไม่ทราบ เพราะดูผิวเผินแล้วมันก็ไม่น่าจะมี แต่ว่าเราจะยืนยันว่าไม่มีเราก็พูดไม่ได้ เพราะเราไม่ทราบ⁷

⁶สัมภาษณ์ ปือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

⁷สัมภาษณ์ ณรงค์, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

เมื่อพิจารณาคำบอกเล่าของรอเซและบิอราเฮงจะพบว่ามีความที่เหมือนกันสองประการ คือ ประการแรก แม้ทั้งคู่จะหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยแต่หากมีโอกาสได้พบปะเจอจะเจอกันจริง ๆ ก็ยังสามารถพูดคุยสนทนากันได้แม้จะไม่สนิทสนมเหมือนก่อน ประการที่สองคำบอกเล่าของทั้งคู่ต่างระบุว่าสาเหตุที่ต้องหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยก็เนื่องจากการเกิดเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในพื้นที่ เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปก็จะพบว่าสิ่งที่เป็นผลกระทบของเหตุการณ์ไม่สงบก็คือ การเกิดขึ้นของความกลัว ผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่านมีได้ระบุว่าความกลัวดังกล่าวเป็นความกลัวที่มีต่อเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทย แต่กลับเป็นความเกรงกลัวที่มีต่อผู้ที่ทำงานให้รัฐ เช่น ทหาร ตำรวจ พนักงานอัตราราชการอื่น ๆ ที่ทำงานในพื้นที่ และเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกัน

บทสนทนาต่อไปนี้เป็นบทสนทนาของชายชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งที่เคยในอดีตเคยใช้ชีวิตกินนอนในวัดและมีความสนิทสนมกับพระสงฆ์เป็นอย่างมาก แต่เมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นชายชาวไทยเชื้อสายมลายูดังกล่าวไม่สามารถไปมาหาสู่กับพระสงฆ์เหมือนดังเดิมเนื่องจากไม่ต้องการพบกับความยุ่งยากหากต้องอธิบายกับทหารที่เฝ้าประจำวัดซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ ว่าตนเองเป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่และเคยไปมาหาสู่เดินทางเข้าออกวัดเป็นประจำแม้จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ตาม

- ผู้ศึกษา : ผมเคยอ่านประวัติศาสตร์ว่าที่นี่เมื่อก่อนเฝ้าออกไข่วันละสองครั้ง
- ผู้ให้ข้อมูล 1 (พุทธ) : มันอยู่ได้ แต่ว่าเหตุการณ์บางสิ่งบางอย่างมันบีบรัด
- ผู้ให้ข้อมูล 2 (มุสลิม) : ที่ผมไม่มานานเพราะเรื่องนี้แหละ (หัวเราะ) ไม่มา ไม่ได้พบท่าน นานแล้ว
- ผู้ให้ข้อมูล 1 (พุทธ) : มาแล้วไม่ได้ให้เราทัก (โกหก) ให้ฟัง⁸

⁸ ผู้วิจัยได้ถอดคำสัมภาษณ์ตามต้นฉบับดั้งเดิมที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ใช้สนทนา ดังนั้น ในบางคำพูดอาจไม่ชัดเจนตรงประเด็นเทียบเท่าการใช้ภาษาไทยของชาวไทยส่วนใหญ่ของประเทศ ผู้วิจัยเลือกที่จะคงต้นฉบับเดิมไว้เนื่องจากไม่ต้องการให้เสียความหมาย ขณะเดียวกันก็จะอธิบายเพิ่มเติมในบางประเด็นเพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่ใช่คนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อ่านแล้วอาจตีความแตกต่างกันไป เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูล 2 (มุสลิม) : ตั้งแต่มามาแล้ว นี่เพิ่งมาวันนี้ ถ้าใครว่าท่าน...
เป็นใจบ้างบาย (สบาย) คืออยู่ใหม่ บางคนว่าไม่บาย
ไม่หาญ (ไม่กล้า) มาที่นี่

ผู้ให้ข้อมูล 1 (พุทธ) : เด็กมันแล้วว่า แก่เรียบร้อย (ตาย) ไปแล้ว (หัวเราะ)

ผู้ให้ข้อมูล 2 (มุสลิม) : ไม่ ไม่หาญมาทหารเฝ้า

ผู้ให้ข้อมูล 1 (พุทธ) : ใจ บอกเค้าได้

ผู้ให้ข้อมูล 2 (มุสลิม) : นั่นแหละ บางทีนะ อะไรกันนักหนาเราคนเฒ่าคนแก่
ที่นี่

ผู้ให้ข้อมูล 1 (พุทธ) : เออ คนอยู่มานาน เราไม่ได้เป็นเด็ก⁹

จากบทสนทนาจะเห็นได้ว่าหลังจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบอามิงก็หลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับหลวงพ่อธรรม โดยระบุว่าไม่กล้าเข้าไปพบเพราะกลัวทหารที่เฝ้าวัดอยู่ ทั้งยังกล่าวซ้ำทักว่า “อะไรกันนักหนา” นั้นหมายความว่า การตรวจตราและความไม่ไว้วางใจของทหารที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองไม่กล้าไปที่วัด เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยากกับตน แต่เมื่ออามิงพบกับผู้ศึกษาที่บ้านเพื่อนของอามิง อามิงเองเป็นผู้แนะนำให้ผู้ศึกษาไปพบกับหลวงพ่อ โดยออกปากว่าจะพาไปเอง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าหากมีความจำเป็นหรือเหตุผลสมควรที่ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทย (แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ไม่สงบ เกิดความกลัวต่อทหาร และความยุ่งยากที่เกิดขึ้นก็ตาม) ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็พร้อมที่จะเปิดตัวหรือโน้มตัวเข้าหาชาวไทยเชื้อสายไทยได้ไม่ยากนัก

บทสนทนาของอามิงกับหลวงพ่อธรรมชี้ให้เห็นถึงว่า ‘บางสิ่งบางอย่างที่บีบรัด’ ทำให้ชนทั้งสองกลุ่มไม่อาจไปมาหาสู่กันได้เหมือนกัน หรือต้องเลี่ยงที่จะมีการติดต่อสื่อสารกัน โดยสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูระบุว่าเป็นต้นเหตุแห่งการหลีกเลี่ยงดังกล่าวก็คือความไม่กล้าและความยุ่งยากที่เกิดขึ้นจากการเฝ้าตรวจตราของทหารที่อยู่ด้านหน้าวัด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าการปรากฏตัวของทหารในบริเวณพื้นที่ที่มีการสื่อสาร จะทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย จากการศึกษาภาคสนามในพื้นที่พบสิ่งที่น่าสนใจว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับทหารขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยเหมือนถูกผลักดันให้เข้าร่วมเป็นพวกเดียวกับทหาร เนื่องจากการวางกำลังของทหารส่วนใหญ่มักวางอยู่บริเวณสถานที่ราชการ วัด หรือหมู่บ้านของชุมชนชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าจะเป็นหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายู ไม่ว่าจะ

⁹สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อธรรม, 11 กันยายน 2549.

ด้วยเหตุผลใดก็ตามสิ่งนี้ทำให้เกิดความรู้สึกกระแวงสงสัยในความลำเอียงว่าทหารเข้ามาปกป้องชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายู

ข้อมูลที่กำลังมาข้างหน้าชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบกับหลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบมีความแตกต่างกัน เนื่องจากในช่วงก่อนเหตุการณ์ไม่สงบการหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะเกิดขึ้นกับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นตำรวจด้วยความรู้สึกที่ว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจมากแต่ไม่อันตรายถึงชีวิต แต่หลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารขยายตัวไปสู่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นทหารซึ่งถูกส่งเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากอำนาจที่มีมากของทหารและอันตรายถึงชีวิตหากเข้าไปเกี่ยวข้องกับทหาร ส่วนการหลีกเลี่ยงการสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นมิได้เกิดจากความกลัวหรือความหวาดระแวงที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทย แต่เป็นความกลัวหรือหวาดระแวงที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเองเนื่องจากเป็นความเกรงกลัวสายตาของชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันที่อาจมองว่าตนเองจะมีใจโน้มเอียงไปทางชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายู เมื่อทั้งความกลัวและความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการสังสมมากขึ้น กินเวลานานแรมปี จึงเป็นสาเหตุให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูจะทำการหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยที่เรียกว่ากลัวรอบด้านหรือกลัวไม่รู้สาเหตุ

2. การลดโอกาสในการติดต่อสื่อสาร

ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางส่วนใช้วิธีการที่จะหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารแต่ก็มีบางส่วนก็ใช้วิธีการลดการเข้าติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย ความแตกต่างระหว่างการเลี่ยงกับการลดการติดต่อสื่อสารในที่นี้ก็คือ การเลี่ยงเป็นความพยายามปิดโอกาสการติดต่อสื่อสารกัน และหากจะเกิดการติดต่อสื่อสารกันได้ก็ด้วยความบังเอิญหรือจำเป็นจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น แต่การลดมิใช่การปิดโอกาสในการติดต่อสื่อสารเสียทีเดียวหากแต่เป็นการปรับระดับความถี่ในการติดต่อสื่อสารกันให้น้อยลง นั่นคือ จากที่เคยมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยค่อนข้างบ่อยก็จะลดให้เหลือน้อยลง

นุรไอนีเป็นหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยใกล้หกสิบคนหนึ่งได้บอกเล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงความสัมพันธ์ที่มีกับเพื่อนสนิทที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐว่ามีความแตกต่างจากในอดีต เนื่องจากในอดีตมีการไปมาหาสู่กันบ่อยครั้งและเปิดเผย แต่ในปัจจุบันมีการไปมาหาสู่กันน้อยลงและไม่กล้าติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยเช่นเดิม เนื่องจากเกิดความกังวลว่ากลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะไม่พอใจที่เห็นความสัมพันธ์สนมกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทย

(สมัยก่อน) ก็เจอ (เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย) ที่ทำงาน แล้วก็ที่ตลาดอะไรอย่างนี้ เวลาไปซื้อของจับจ่ายแล้วก็ ถ้าจะไปเยี่ยมเพื่อนก็มี ตามบ้านก็มี แต่เดี๋ยวนี้ก็คือต่างคนต่างก็แยกย้ายมีครอบครัวบ้างนะ แล้วก็ภาวะเดี๋ยวนี้ด้วยก็ไม่ค่อยจะได้ไป คือบางที่เค้าเองเค้าก็อาจจะไม่สะดวก อย่างที่บ้านนี้มีน้องคนหนึ่งเป็นตำรวจบอก ว่า ผมไม่กล้าไปบ้านพี่หรอก ถ้าผมไปแล้วพี่ต้องเดือดร้อน พี่จะต้องมานั่งกังวลว่า ผมอยู่บ้าน ที่จริงเราไม่ได้คิดตรงนั้น เค้าคล้าย ๆ ว่าเดี๋ยวพี่ก็ต้องคอยระวังผม ที่จริงแถวนี้ไม่มีนะ ในความรู้สึกว่าไม่มี แต่เวลานั้นแหละ ถ้าเค้ากังวล เค้าก็เคยพูดให้ ฟังว่าผมไม่ใช่ไม่ออกไป แต่ว่าถ้าผมไปแล้วพี่ก็ต้องนั่งกังวล เค้าว่าอย่างนั้น คือเมื่อก่อนตำรวจเยอะ มากินข้าวกินน้ำ แต่ เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมี เราเองก็กลัวกับตำรวจ มานั่งเยอะ ๆ กลัวเหมือนกัน¹⁰

บทสนทนาชี้ให้เห็นว่าในตอนต้นของคำบอกเล่าผู้ให้ข้อมูลมองว่าการลดการติดต่อ สื่อสารดังกล่าวเกิดจากความกังวลของเพื่อนที่เป็นตำรวจชาวไทยเชื้อสายไทยที่เกรงว่าการมาของตนจะสร้างความกังวลใจให้กับหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายู แต่ในตอนท้ายของคำบอกเล่าผู้ให้ ข้อมูลชาวไทยเชื้อสายมลายูกลับยอมรับว่าตนเองก็กลัวเหมือนกันเวลาที่ตำรวจมาที่บ้าน แม้ว่า คำบอกเล่าบางตอนจะยืนยันว่าในความรู้สึกของเธอในบริเวณละแวกบ้านเธอนั้นไม่มีกลุ่มของผู้ก่อความไม่สงบอยู่ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเองจะเชื่อว่าในหมู่บ้านหรือ ละแวกบ้านของตนไม่มีกลุ่มผู้ก่อการร้ายปะปนอยู่ แม้ว่าจะพบกับเพื่อนว่าตนเองไม่กังวลใจเวลา มีเพื่อนที่เป็นตำรวจมานั่งที่บ้าน แต่ลึก ๆ ในใจก็ยังคงมีความกลัวเมื่อมีตำรวจมานั่งที่บ้าน

การที่หญิงสูงวัยผู้นี้กลัวเมื่อตำรวจมานั่งที่บ้านมาก ๆ นั้นมิใช่เกรงกลัวอำนาจบารมี ของตำรวจในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐดังเช่นที่ครูสะมะแอรู้สึก เนื่องจากเธอเองยอมรับว่าตำรวจชาวไทย เชื้อสายไทยนั้นเป็นเพื่อนของเธอ แต่ความกลัวดังกล่าวเกิดจากความกลัวอันตรายที่ไม่สามารถ คาดเดาได้ ที่อาจมาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐมักตกเป็นเป้าหมาย ในการลอบทำร้ายของกลุ่มคนที่ก่อความไม่สงบ หรืออาจกล่าวง่าย ๆ ว่ากลัวตกเป็นเป้าหมายของ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

คำถามที่ว่าเหตุใดผู้ที่มีความสนิทสนมกับเพื่อนต่างศาสนิกจึงต้องลดการไปมาหาสู่ลง เพื่อไม่ต้องการให้ทั้งสองฝ่ายตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบ คำถามนี้เป็นคำถามที่หาคำตอบ ที่แน่ชัดเพียงคำตอบเดียวยากมาก ไม่เฉพาะกับคนนอกพื้นที่เท่านั้น คนในพื้นที่เองก็มีมุมมองที่ แตกต่างกันไป แต่สิ่งที่แน่ชัดก็คือ ความกลัวดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการติดต่อสื่อสารระหว่างชน

¹⁰ สัมภาษณ์ นูร์ไอนี, 12 กันยายน 2549.

สองกลุ่ม นั่นคือ ฝ่ายหนึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูและอีกฝ่ายเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทย หากฝ่ายที่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นเป็นประชาชนธรรมดา ความกลัวของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นเพื่อนสนิทจะมีไม่มากเท่ากับเมื่อเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทยของตนมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะตำรวจหรือทหาร การลงไปใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ทำให้ผู้ศึกษาสัมผัสได้ว่าส่วนหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูพยายามไม่เข้าไปติดต่อสื่อสารกับทหารก็เนื่องจากอาจถูกผู้ต้องการก่อความไม่สงบมองว่าเป็นสายลับให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจว่าแม้ในปัจจุบันความกลัวที่เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดูค่อนข้างสับสนว่าใครกลัวใครกันแน่ แต่ความกลัวดังกล่าวเมื่อมีการแสดงออกโดยการสื่อสารโดยตรงไปตรงมาระหว่างเพื่อนต่างศาสนิกเช่นที่หญิงสูงวัยพูดคุยกับเพื่อนตำรวจ กลับเป็นสิ่งที่ต่างฝ่ายต่างเข้าใจได้อย่างง่ายดาย

อันว่าเป็นเด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูในตำบลไพรบอกเล่าการไปมาหาสู่กันกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคล้าย ๆ สิ่งที่นุรไอนีทำ นั่นคือ ในปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงที่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นแม้ตนเองจะยังคงมีความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยไม่เปลี่ยนแปลง แต่ก็จะไม่ค่อนข้างชักชวนเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมาบ้านเท่าไรนักเนื่องจากไม่กล้าที่จะรับรองความปลอดภัยของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ดังนั้น การไปมาหาสู่กันจึงน้อยลงกว่าในอดีต

ผู้ศึกษา : แล้วมีอะไรใหม่ที่ทำให้ไม่สนิทกัน

ผู้ให้ข้อมูล : อันนี้ (หัวเราะ)

ผู้ศึกษา : เรื่องเหตุการณ์มีส่วนใหม่ หมายถึงว่าทำให้แบบคุยกันน้อยลงอะไรอย่างนี้

ผู้ให้ข้อมูล : แต่สำหรับผมไม่ครับ ก็ปกติครับ กับเพื่อน ๆ ก็คุยกันปกติ กับผมนี้รู้สึกว่ายังเหมือนเดิม แต่ว่าถ้าจากเหตุการณ์เดี๋ยวนี้ครับ ไม่กล้าไปมาครับ แต่ถ้าโทรศัพท์แบบนี้ก็คุยกันอยู่ แบบกับเพื่อนนี้ไว้ใจ แต่กับคนข้างนอกนี่แบบว่าเราจะชวนเค้ามาเราก็ไม่กล้ายอมรับความปลอดภัยของเค้าเหมือนกัน แบบว่าถ้ามาบ้านเราแบบนี้

ผู้ศึกษา : เราก็ไม่กล้า

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่กล้า ที่จริงเรากับเค้านี้ไม่มีอะไรกัน

ผู้ศึกษา : แต่ว่าถ้าเพื่อนกล้า

ผู้ให้ข้อมูล : เออ แต่บางทีก็พามาอยู่ แต่ว่าแบบไม่บ่อยนักเดี๋ยวนี้¹¹

¹¹ สัมภาษณ์ อันวา, 1 ธันวาคม 2549.

คำบอกเล่าข้างต้นเป็นสิ่งที่ยืนยันว่าแม้ว่าเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่จะทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูและเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยต้องลดการติดต่อสื่อสารกัน แต่ก็มิได้ทำให้ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนของชนทั้งสองกลุ่มเลวร้ายถึงขนาดแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน การศึกษาพบว่าในปัจจุบันสายใยแห่งความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังคงเหนียวแน่นอยู่ แม้ว่าจะพบปะเจอจะเจอกันน้อยลงก็ตาม

นุรุดดีนซึ่งเป็นอิหม่ามมัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบเล่าว่าในอดีตความสัมพันธ์กันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูค่อนข้างสนิท แต่ปัจจุบันก็มีความห่างเหินกันมากขึ้นเนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบก็ไม่ค่อยได้มีโอกาสไปมาหาสู่กันเท่าไร แม้ตนเองจะมีญาติพี่น้องที่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทยแต่ก็ไม่มีโอกาสติดต่อกันมากนักยกเว้นเวลาที่ญาติป่วยเสียชีวิต หรือพบเจอโดยบังเอิญ

สมัยก่อนนั้นะสนิทดี แต่สองปีสามปีนั้นะ มันไม่เหมือนก่อน ถ้าเราไม่เป็นไร มีคนมุสลิมเค้ามีบ้านอยู่ติดกับคนชีย (คนพุทธ) พอมีคนมุสลิมเสีย ตอนเช้าเราไปเยี่ยม คนไทยพุทธเห็นเราไปก็ลงมากอดเลย เค้าว่านานไม่เห็นโตะอิหม่าม เค้าดีใจดีใจเห็นโตะอิหม่าม เค้าว่าหลายปีเพราะแล้วสองปีกว่าแล้วไม่เห็นกัน ถ้าไม่มีงานอะไรก็ไม่ได้ไป ถ้าเค้ามาบอกว่าคนเจ็บเราก็ตไป¹²

ข้อมูลชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่จะลดการติดต่อสื่อสารกันในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบเช่นนี้ แต่ก็มิใช่ว่าจะโกรธเคืองกัน ในทางตรงกันข้ามสายสัมพันธ์ที่มียังคงแน่นแฟ้นเหมือนเดิม

ที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในลักษณะของความเป็นเพื่อนหรือญาติพี่น้องยังคงดำรงอยู่ แต่ความเกรงกลัวอันตรายที่เกิดขึ้นรอบตัวทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความระมัดระวังตัวในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น ดังนั้น พอจะสรุปได้ว่าพฤติกรรมลดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมิได้เกิดจากความหวาดระแวงที่มีต่อกัน แต่เกิดจากการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยเองต่างกลัวว่าหากแสดงตนว่ามีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน และจะทำให้ตนเองตกเป็นเป้าหมายของผู้ที่ต้องการก่อความไม่สงบได้

¹² สัมภาษณ์ นุรุดดีน, 19 กุมภาพันธ์ 2549.

3. การหลีกเลี่ยงที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของคนกลุ่มอื่น

พฤติกรรมกรรมการสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้ในสองลักษณะข้างต้นถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมกรรมการสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ใช้หรือจำเป็นต้องใช้เพื่อแยกตัวออกจากชาวไทยเชื้อสายไทย นอกจากสองพฤติกรรมดังกล่าวแล้วชาวไทยเชื้อสายมลายูยังได้แสดงพฤติกรรมกรรมการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่งคือ เป็นการแยกตัวออกจากชาวไทยเชื้อสายไทยโดยประเด็นสาเหตุมิได้เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบหากแต่เกิดจากการนำบทบัญญัติทางศาสนามาปรับประยุกต์ใช้

บ่อยครั้งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเชิญเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยมางานมัสยิดชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนใหญ่ต่างมาร่วมช่วยงานเป็นอย่างดี แต่เมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยเชิญชาวไทยเชื้อสายมลายูไปช่วยงานวัดชาวไทยเชื้อสายมลายูกลับไม่สามารถไปได้ สิ่งนี้ไม่เฉพาะแต่ชาวไทยเชื้อสายไทยเท่านั้นที่รู้สึก ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนก็ยังมีรู้สึกเช่นกัน

ชายชาวตากใบอย่างอาหามะซึ่งทำงานเกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายไทย ทั้งยังมีญาติพี่น้องสายเลือดเดียวกันเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยบอกเล่าความในใจให้ผู้ศึกษาฟังถึงความลำบากใจเมื่อได้รับเชิญไปงานของชาวไทยเชื้อสายไทยว่า ตนเองรู้สึกไม่สบายใจที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่เมื่อมีงานทำบุญที่มัสยิดจะเชิญชาวไทยเชื้อสายไทยมาช่วยงาน แต่เมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยมีงานบุญที่วัดกลับไม่สามารถไปได้

เอ้ ผมยังข้องใจอยู่นะ เวลางานวัดมุสลิมไม่ไป เวลางานมัสยิดโตะอิหม่ามไปเชิญพระไปเชิญไทยพุทธ ไทยพุทธไปช่วยพอลถึงของเขา เราไม่ไป ผมยังคิดอยู่ ที่แท้จริงเราเชิญเค้ามา เราต้องไปด้วยแล จริงหรือเปล่า นี่เวลางานมัสยิด งานของอิสลามอิสลามไปเชิญพุทธไปร้อยเปอร์เซ็นต์ งานมัสยิดที่ศาลาใหม่ สี่ห้าปีที่แล้ว พระเองไป แล้วเวลาของเค้าเราไม่ไป น่าคิดเหมือนกันแล ที่แท้จริงเราจะต้องไปด้วย¹³

คำบอกเล่าข้างต้นชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนมองพฤติกรรมของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันในลักษณะที่ไม่ค่อยจะดีนัก เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งมักเชิญเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมางานบุญของศาสนาอิสลาม ขณะที่เมื่อได้รับเชิญจากชาวไทยเชื้อสายไทยบ้างกลับไม่ไป จากคำบอกเล่าข้างต้นระบุเป็นนัยว่าเป็นพฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งซึ่งมีจำนวนมากพอสมควรเพราะคำบอกเล่ามีลักษณะเหมารวมว่า “พอลถึงของเขาเราไม่ไป”

¹³ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

พฤติกรรมการณ์สื่อสารเช่นนี้แม้จะดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ก็สร้างความขุ่นข้องหมองใจระหว่างชนทั้งสองกลุ่มได้พอสมควร แต่สิ่งที่น่าสนใจกว่านั้นก็คือ ในความเป็นจริงกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามเป็นเช่นนั้นหรือไม่ ศาสนาอิสลามมีวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการได้รับเชิญไปร่วมงานพิธีของชาวศาสนิกอื่นอย่างไร สิ่งนี้กลับเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนสำหรับชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับชนต่างศาสนิกอีกหลายเรื่องที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังคงไม่มีความกระจ่างชัดจนว่าสิ่งใดทำได้และสิ่งใดทำไม่ได้ ดังที่ครูสะมะแอได้ระบุว่า

คือผมว่า อะไรที่มันเกิดความเข้าใจผิด คนที่ให้ข้อมูลให้ข้อมูลผิด ๆ คือบางคนคนแก่สมัยเรา คนแก่ ๆ สมัยก่อนบอก แบบที่ผมพูดเมื่อก็ว่าอย่าไปคบเลยคนไทย พุทธนะบาป คือไม่ได้บอกรายละเอียดว่าคบอย่างไรลักษณะไหนที่มันบาป คือไม่ได้บอกเหตุผล ... คือเค้าบอกไม่ ไม่หมด คือตัดปัญหาทางาย ๆ ตามเยอะเหวอ เอาอย่างนั้นไม่ได้ คือถ้าเวลาคุยกันน่าจะบอกให้หมดว่าอย่างนี้ได้เนี่ยอย่างนี้ไม่ได้ ปัญหาอาจจะไม่เกิดขึ้น จริงหรือเปล่า¹⁴

แม้คำอธิบายของครูสะมะแอจะดูเหมือนว่าจะเป็นคนละเรื่องของการหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมของชนกลุ่มอื่น แต่คำอธิบายเช่นนี้สามารถสร้างความกระจ่างถึงต้นเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ไปร่วมงานบุญของชาวไทยเชื้อสายไทย นั่นคือ คำพูดที่ว่าในบางครั้ง “คนที่ให้ข้อมูลให้ข้อมูลผิด ๆ ... ไม่ได้บอกเหตุผล ... บอกไม่หมด” การตัดปัญหาทางาย ๆ โดยระบุว่าทำไม่ได้เช่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมากในสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่งมาจากการที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้คลุกคลีกับชาวไทยเชื้อสายไทย ทำให้มักจะมองว่าการเข้าไปคลุกคลีดังกล่าวเมื่อก้าวเข้าไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ แล้วมักก่อให้เกิดการกระทำที่อาจละเมิดบทบัญญัติของศาสนาอิสลามได้ ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูเกิดความไม่แน่ใจว่าการเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งกับชาวไทยเชื้อสายไทยจะเป็นการละเมิดบทบัญญัติศาสนาหรือไม่ ก็คือการเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการพูดคุยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีตำแหน่งเป็นถึงอิหม่ามของมัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบทำให้ได้คำตอบว่า การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวไทยเชื้อสายไทยก็เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนาพุทธ และชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลามก็พยายามที่จะไม่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากการเข้าร่วมหรือแม้แต่การเข้าไปปรากฏอยู่ในกลุ่มของ

¹⁴ สัมภาษณ์ สมะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

ชาวไทยเชื้อสายไทยในช่วงเวลาที่มีการทำพิธีกรรมทางศาสนานั้นทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยในแง่ศาสนา และการเป็นพวกเดียวกันดังกล่าวก็มีนัยยะ หมายถึงการเป็นคนละพวกกับมุสลิม นั่นคือกัณฑ์ตักศาสนาหรือหลุดจากการเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู

- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม1) : ถ้าเราเจตนาว่าช่วยด้วยความเกรงใจเป็นเพื่อนกัน
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ใอนี้ต่างหาก แต่เกรงใจนี้ไปเยี่ยมให้เห็นหน้ากันได้ แต่อย่าไปสนับสนุน ไปช่วยให้ร้อยสองร้อย อันนี้ห้ามเด็ดขาด
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม1) : หมายถึง ว่าให้เงินแต่ว่าไม่ได้อะไรแบบมันมากินบุญละเรานะ¹⁵
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : บุญโล๊ะ (ไปช่วยงานแต่ง) ไม่เป็นไร
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม1) : หมายถึง ว่าบวชพระ ให้ไม่ได้เลยหรอ
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ไม่ได้
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม1) : ไม่ว่าจะป็นกรณีใด ๆ
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ไม่ได้
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม2) : มันป็นพิธีทางศาสนา
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ศาสนาของเค้า เลี้ยงกินข้าวเพื่อนกันได้ ไปดูได้ ช่วยเหลือด้านเค้าทำมุขียัตไม่ได้ (ทำสิ่งที่ผิดต่อหลักการศาสนาอิสลาม) เพราะในกูรอ่านเค้าห้ามอยู่แล้ว ในเมื่อเราให้เค้าก็เอาเงินนี้ใช้ (ในงานดังกล่าว) ไม่ได้ ใอนี้หนักใจเรา ที่เราไม่เชิญเค้ามาร่วมที่มัสยิด
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม1) : จะถามอย่างหนึ่งว่า คนนั่งกินเหล้าเราไปนั่งร่วมโต๊ะได้ไหม

¹⁵ คำว่ามาแกบุญโล๊ะเป็นภาษามลายูแปลภาษาไทยที่ใช้ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ว่ากินเหนียวหมายถึงการไปร่วมงานบุญซึ่งสำหรับผู้ให้ข้อมูลมุสลิม 1 หมายถึงงานแต่งงานและงานบุญมัสยิดก็ได้แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูลมุสลิมที่เป็นอิหม่ามหมายถึงงานแต่งงานอย่างเดียว

- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : นั่งได้ นั่งได้¹⁶ ให้เกียรติ เพื่อน ต่อม และ ช่วยยกไม่ได้ กิน
อย่างอื่นได้ เกรงใจเพื่อน เอาโค้กแฟนต้าสักขวดหนึ่ง
เกียรติ ให้เกียรติ ถ้าเหล้าอยู่ตรงนี้เพื่อนยกให้เอา ไม่ได้
- ผู้ศึกษา : ถ้างานศพละ งานศพเราช่วยเค้าได้ไหม ถ้าเราคิดว่าเรา
ไม่ได้ให้เพื่อพิธีศพ แต่ว่าให้ช่วยเพื่อน
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ให้ที่ไหนละ
- ผู้ศึกษา : ที่บ้านเค้า ให้ตัวเค้า
- ผู้ให้ข้อมูล (อิหม่าม) : ไปเยี่ยม ให้ห่างกันวันสองพอดูได้ แต่ถ้าไปวันเดียวกัน
ในเวลาที่เหมาะสมสนับสนุนนั้น¹⁷ เรากลับเข้าไปในกลุ่มนั้น¹⁸

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ สองเหตุการณ์ที่อิหม่ามกล่าวถึงคือ การไปงานศพและการไปนั่งใน
วงเหล้าที่อิหม่ามได้ให้คำอธิบายที่แตกต่างกัน นั่นคือในวงเหล้าที่ยังอนุโลมให้ชาวไทยเชื้อสาย
มลายูนั่งได้หากเกรงใจเพื่อนแต่จะยกเหล้าให้หรือร่วมดื่มด้วยไม่ได้ แต่ในกรณีของงานศพอิหม่าม
ระบุว่าให้ห่างออกไปสักวันสองวัน นั้นหมายถึงพยายามที่จะให้เลี้ยงไม่เข้าไปอยู่ในวงพิธีกรรมของ
ชาวไทยเชื้อสายไทย สิ่งนี้คงเป็นเพราะการดื่มเหล้าของชาวไทยเชื้อสายไทยไม่มีความเกี่ยวข้องกับ
พิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทย ขณะที่งานศพจะมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาด้วย
สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าคำว่า ‘กลับเข้าไปในกลุ่มนั้น’ ที่อิหม่ามหมายถึงก็คือการเข้าไปอยู่ในกลุ่มที่ทำ
พิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถเข้าไปร่วมอยู่ในกลุ่มกับ

¹⁶อย่างไรก็ตามในทัศนะของอิสลามได้มีการห้ามเกี่ยวกับเรื่องสุราไว้ค่อนข้างเข้มแข็ง
กว่าสิ่งที่อิหม่ามได้กล่าวไว้ อาทิ ในหนังสือเรื่องทะเลและหะรอมในอิสลาม ที่เขียนโดย ยูสุฟ
กือรฎอวีและแปลโดยบรรจง บินกาซัน ได้ระบุชัดเจนถึงข้อห้ามเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ว่าไม่เฉพาะคนที่ผลิต คนที่มันถูกผลิตให้ คนที่ดื่มมัน คนที่เสิร์ฟ คนที่แบกถือ คนที่มันถูกนำไปให้
คนที่ขาย คนที่หารายได้จากการขายมัน คนที่ซื้อมัน และคนที่มันถูกซื้อไปให้เท่านั้น แต่รวมถึงผู้ที่
นั่งร่วมโต๊ะที่มีการดื่มมันด้วย

¹⁷ในความเป็นจริงศาสนาอิสลามมิได้ห้ามการไปเยี่ยมญาติพี่น้องของผู้ตายที่มีได้
นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากอิสลามถือเป็นหน้าที่ทางสังคม ดังนั้น เมื่อมีเพื่อนฝูงหรือบุคคลที่
เคารพนับถือเสียชีวิต แม้เขาจะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามแต่ชาวมุสลิมก็ควรรีบไปเยี่ยมเพื่อให้
กำลังใจกัน อย่างไรก็ตามสิ่งนี้เป็นคนละส่วนกับการเข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาเนื่องจาก
ศาสนาอิสลามไม่อนุมัติให้เข้าร่วมพิธีกรรมใด ๆ ของชนศาสนิกอื่น

¹⁸สัมภาษณ์ ยะห์ยา, อิหม่าม, 19 กุมภาพันธ์ 2550.

ชาวไทยเชื้อสายไทยได้หากกิจกรรมดังกล่าวไม่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของศาสนา เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูเกรงกลัวที่จะต้องทำสิ่งที่ศาสนาห้าม การทำสิ่งที่ศาสนาห้ามซึ่งเป็นพิธีกรรมของศาสนาอื่นหมายความว่าความเสี่ยงต่อการตกศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นอย่างมาก

ดังนั้น เมื่อพิจารณาข้อมูลทีกล่าวถึงข้างต้นทั้งหมดพอที่จะสรุปได้ว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้หลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทยก็คือ ความเชื่อที่ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการละเมิดบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม แม้ว่าการระบุชี้ว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่ห้ามเข้าร่วมยังคงไม่ชัดเจน แต่เส้นแบ่งที่ชัดเจนที่พอจะสรุปได้ก็คือ เส้นที่ระบุชี้การก้าวเกินเข้าไปสู่พิธีกรรมของศาสนาพุทธ นั่นคือ หากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งถูกมองว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนาพุทธชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

4. การไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสาร

แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะมีโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยอยู่บ้างไม่มากนักน้อย แต่ก็ยังมีชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งที่ไม่มีโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยเลย หรือหากมีก็น้อยมากจนไม่สามารถทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกันได้

อับดุลเลาะห์เป็นชายสูงอายุผู้หนึ่งในตำบลเกาะสะทอนอำเภอตากใบ ได้สนทนากับผู้ศึกษาผ่านภาษามลายูได้ความว่า ตนเองไม่เคยมีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเลย เพราะพูดภาษาไทยไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือสายสามัญเรียนแต่ทางศาสนาในโรงเรียนปอเนาะเท่านั้น นอกจากนี้อับดุลเลาะห์ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูในชุมชนที่มีอาชีพซื้อขายวัวมักเป็นผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับชาวไทยเชื้อสายไทยดีกว่าตน ส่วนตนเองมีอาชีพทำสวนไม่ค่อยได้ออกไปไหนจึงไม่มีโอกาสติดต่อกับชาวไทยเชื้อสายไทย¹⁹

สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่ายังคงมีชาวไทยเชื้อสายมลายูในชนบทส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ จึงไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้ เนื่องจากในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยและไม่สามารถใช้ภาษามลายูได้ อย่างไรก็ตามการไม่มีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเนื่องจากใช้ภาษาไทยไม่ได้หรือว่าไม่เคยเรียนในโรงเรียนสามัญร่วมกับชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นมิได้หมายความว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูคนดังกล่าวจะเป็นผู้ที่มีมุมมองที่ไม่ดีต่อ

¹⁹ สัมภาษณ์ อับดุลเลาะห์, 29 พฤศจิกายน 2549.

ชาวไทยเชื้อสายไทย จากน้ำเสียงของอับดุลเลาะห์และคำบอกเล่าข้างต้นบ่งบอกเป็นนัยว่าเขาเองไม่ได้มีความรู้สึกว่าการคบกับชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นสิ่งไม่ดีหรือควรหลีกเลี่ยง เพียงแต่ไม่มีโอกาสมากกว่า

ไม่เพียงแต่ชายสูงอายุที่ไม่เคยได้รับการศึกษาสายสามัญเท่านั้นที่ไม่มีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ชายหนุ่มมุสลิมวัยสามสิบต้น ๆ ผู้หนึ่งแม้จะได้รับการศึกษาจนจบมัธยมศึกษาปีที่หก แต่จนถึงวันนี้ยังไม่เคยมีคนที่เรียกว่าเป็น ‘เพื่อน’ ชาวไทยเชื้อสายไทยเลย เนื่องจากตลอดช่วงชีวิตของตนได้ทำการศึกษาในโรงเรียนที่มีแต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูล้วนมาโดยตลอด

ผู้ศึกษา : พี่ครับ เมื่อก่อนเป็นยังไงตอนเด็ก ๆ เวลาไปเรียนทั้งห้องมีมุสลิม มีพุทธเรียนรวมกันไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ตามความจริงเหอห อ ผมไม่เคยด้วย

ผู้ศึกษา : ไม่เคย

ผู้ให้ข้อมูล : แต่ก่อนเรียนปอเนาะ เรียนปอเนาะมีแบบ เอ่อมุสลิมหมดเลย เรียนที่สายบุรี

ผู้ศึกษา : ปอเนาะอะไร

ผู้ให้ข้อมูล : ดรุณศาสตร์วิทยา²⁰ ส่วนตอนประถมก็เรียนที่บ้าน เรียนที่บ้าน จบปอหกก็ไปต่อโน้นเลย

ผู้ศึกษา : แล้วตอนปอหกมีเพื่อนพุทธไหม

ผู้ให้ข้อมูล : เด็กมุสลิมหมดเลย

ผู้ศึกษา : ไม่มีพุทธเลย

ผู้ให้ข้อมูล : หมู่บ้านนี้ เป็นมุสลิมหมดแล้ว ... เออ แบบ แบบ ไม่สนิทสนม ไม่คุ้นเคยกับไทยพุทธ แบบบ้านเราเป็นพวกเราหมดเลย คนไทยมุสลิมหมดเลย ที่ดรุณศาสตร์เค้าก็ไม่มีคนไทยเหมือนกัน²¹

คำบอกเล่าของอิสมาแอชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนจะผ่านการศึกษาในชั้นเรียนสามัญจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็อาจไม่มีความคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้หากโรงเรียนที่ศึกษาเป็นโรงเรียนที่ไม่มีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยอยู่ร่วม

²⁰โรงเรียนดรุณศาสตร์วิทยาเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาซึ่งแตกต่างจากปอเนาะแบบดั้งเดิมเนื่องจากปอเนาะแบบดั้งเดิมจะไม่มีการเรียนการสอนวิชาสามัญแต่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะมี

²¹สัมภาษณ์ อิสมาแอ, 29 พฤศจิกายน 2549.

ชั้นเรียนเลย ดังนั้น การเรียนร่วมกันในห้องเรียนเดียวกัน ในชั้นเรียนเดียวกันทำให้ความห่างเหินกันของเด็กนักเรียนที่มาจากต่างชุมชน ต่างสิ่งแวดล้อม ต่างศาสนามีความคุ้นเคยกันมากขึ้น สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของชนต่างศาสนิกได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และความรู้สึกที่มีต่อระบบการศึกษาดังกล่าวยังคงเป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเช่นกัน เด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนประถมใกล้บ้าน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่แตกต่างกันไป บางโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนใหญ่หรืออยู่ใกล้กับชุมชนของชาวไทยเชื้อสายไทยก็มักจะมีเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียนปะปนด้วยในอัตราส่วนที่แตกต่างกันไป บางโรงเรียนอาจมีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยมาก แต่ส่วนใหญ่จะมีจำนวนนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยน้อยกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะเดียวกันก็มีบางโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูทั้งหมด เนื่องจากเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ และหมู่บ้านรอบ ๆ โรงเรียนก็เป็นหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นส่วนใหญ่ จะมีก็แต่ครูชาวไทยเชื้อสายไทยจำนวนไม่มากนักเท่านั้นที่ร่วมสอนในชั้นเรียน แต่หลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้ว นักเรียนก็มีทางเลือกสองทางหลัก ๆ ด้วยกันก็คือ เข้าเรียนในโรงเรียนสามัญและเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา หรือบางส่วนก็หยุดการศึกษาภาคสามัญและเข้าเรียนในโรงเรียนปอเนาะที่สอนศาสนาเพียงอย่างเดียว ทั้งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาและโรงเรียนปอเนาะนั้นไม่มีเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียน ดังนั้น นักเรียนที่เข้าเรียนในระบบการศึกษาดังกล่าวจึงไม่ค่อยมีโอกาสในการสร้างความสนิทคุ้นเคยกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยผ่านระบบการศึกษา ขณะที่โรงเรียนสามัญในระดับมัธยมส่วนใหญ่จะมีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียนอยู่ด้วย

ส่วนความรู้สึกของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อระบบการศึกษาต่าง ๆ นั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไป ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ยังคงต้องการให้บุตรหลานได้มีการศึกษาทางด้านศาสนา ซึ่งก็มีสองทางเลือกก็คือส่งเข้าศึกษาในโรงเรียนปอเนาะซึ่งจะมีการเรียนการสอนเรื่องศาสนาเป็นหลัก และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาซึ่งมีการเรียนการสอนทั้งภาคศาสนาและภาคสามัญ ขณะที่มีส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในระดับสามัญ ความรู้สึกของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อระบบการศึกษาระบบต่าง ๆ พอจะสรุปให้เห็นภาพได้ง่ายขึ้น ดังนี้คือ หากผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเรียนศาสนาเป็นหลักก็จะส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนปอเนาะ แต่หากต้องการให้มีบุตรหลานมีทางเลือกมากขึ้นก็จะส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาซึ่งมีการเรียนการสอนทั้งศาสนาและสามัญ ขณะที่มีส่วนน้อยที่ส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนสามัญซึ่งก็ด้วยเหตุผลบางประการ เช่น เด็กหญิงคนหนึ่งชาวตากใบระบุว่าครอบครัว

ของเธอมี่พี่น้องแปดคน เธอเป็นเพียงคนเดียวที่พ่อแม่ส่งเรียนทางสามัญเนื่องจากเห็นว่าเรียนเก่งทางสายสามัญ²²

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการศึกษามีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างโอกาสในการติดต่อสื่อสารและสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทย หรืออาจกล่าวได้ว่าการที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาและการไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเรียนอยู่มีส่วนทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูขาดโอกาสในการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวไทยเชื้อสายไทย อย่างไรก็ตามสิ่งนี้มีได้หมายความว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไม่สามารถสร้างความคุ้นเคยกับชาวไทยเชื้อสายไทยผ่านกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ หรือการไม่มีโอกาสในการสนิทสนมคุ้นเคยกันจะนำไปสู่ความบาดหมางระหว่างกลุ่มชน

นอกจากนี้การศึกษายังค้นพบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ซึ่งมีส่วนในการทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูเพื่อนพ้องชาวไทยเชื้อสายไทยไม่มีโอกาสที่จะติดต่อสื่อสารกันหรือเป็นการตัดโอกาสการสื่อสาร ดังที่อาบีดินชาวไทยเชื้อสายมลายูในตำบลไพรวันระบุว่าตนเองแม้จะมีความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมากเพียงใดก็ตาม แต่ปัจจุบันมิได้ไปมาหาสู่กันอีกแล้วเนื่องจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเกรงกลัว ‘คนนอก’ ซึ่งในที่นี้คือทหารที่มักไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ขณะเดียวกันเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็ไม่กล้าไปมาหาสู่กับเองเหมือนก่อน

ผู้ศึกษา : กับเพื่อนชาวพุทธตอนนี้ไม่เจอกันแล้วหรือ

ผู้ให้ข้อมูล : คือเค้าห้ามไม่ให้เราไป (ในหมู่บ้าน) เค้าห้ามกลัวคนนอก ขนาดผมเอง เคยเป็นกรรมการ อบป. แล้วก็ป็นหัวหน้าฝ่ายป้องกันแปดปี แต่ตอนนี้เพื่อน ๆ บอกว่ามึงอย่าไปตีใหม่ ญะไม่เป็นไร แต่กลัวคนนอก

ผู้ศึกษา : คือกับพุทธที่เป็นเพื่อนไม่เป็นไร

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่เป็นไร แต่กลัวไทยพุทธอื่นที่ไม่ใช่เพื่อน คนอิสานนั่นแหละ

ผู้ศึกษา : แล้วเค้ามาใหม่

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มาเหมือนกัน ก็คนแก่ ๆ แหละ คนหนุ่ม ๆ ไม่มา ขนาดกำนัน ก็ยังไม่มา กำนันก็เพื่อนเหมือนกัน²³

²²สัมภาษณ์ อาอีชะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

²³สัมภาษณ์ อาบีดิน, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าในอดีตก่อนที่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไม่มีโอกาสในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากปัจจัยสองประการด้วยกัน นั่นคือความสามารถทางด้านภาษาและการไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียนร่วมอยู่ด้วย แต่ในปัจจุบันโอกาสในการติดต่อสื่อสารระหว่างทั้งสองฝ่ายถูกตัดขาดโดยความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่แม้ว่าความสัมพันธ์อันดียังคงดำรงอยู่ก็ตาม แต่หากสภาพแวดล้อมในพื้นที่เป็นอย่างนี้ต่อไป ท้ายที่สุดสายสัมพันธ์เก่าที่เคยมีอาจบางเบาลง ขณะเดียวกันก็จะไม่มีที่ให้การสร้างสายสัมพันธ์ใหม่ ๆ ความสัมพันธ์ที่มีระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่คงแตกต่างออกไปอย่างแน่นอน

5. การดำรงระยะห่าง

การดำรงระยะห่างระหว่างกลุ่มชนเป็นอีกพฤติกรรมการสื่อสารหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เลือกใช้ในการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นอยู่ในสถานการณ์การสื่อสารด้วย พฤติกรรมการสื่อสารเช่นนี้มักเกิดขึ้นโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีเพื่อนทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ร่วมกัน

เด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เรียนในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของเธอกับเพื่อนฝูงในห้องว่า ตนเองจะให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูมากกว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากเธอไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้ลึกซึ้งเทียบเท่าภาษามลายู นอกจากนี้แล้วการมีเพื่อนที่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ร่วมห้องก็ยังทำให้ตนมีความรู้สึกว่าจะต้องให้ความสนิทสนมกับพวกเดียวกันมากกว่า จึงทำให้ความสนิทสนมที่มีต่อเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยน้อยลงไป

ผู้ศึกษา : กับเพื่อนชาวพุทธ มีที่สนิทกันไหมครับ

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ค่อย ไม่มี ๆ สนิท ไปไหนด้วยกันแบบนี้ไม่มี

ผู้ศึกษา : เพราะอะไรครับ

ผู้ให้ข้อมูล : คุณก็ไม่ค่อยรู้เรื่องด้วยไง คือเราชอบพูดตลก แต่ว่าพูดกับไทยพุทธ เราจะหาคำที่มันตลกนั้นยากไง แต่ถ้าอิสลามด้วยกันพูดภาษาเราเออ มันตลกกว่า

ผู้ศึกษา : อ้อ เราพูดมลายูมากกว่า

- ผู้ให้ข้อมูล : บางคำอาจจะหาคำออกมาแต่ละคำมันยาก พูดไม่ค่อยเก่ง ถ้าเป็นภาษาไทยไม่ค่อยถนัด เอ้อ มันก็ ยังไง สนิทมันก็สนิทนะ แต่ไม่ถึงกับว่าไปไหนด้วยกันอะไรแบบนี้
- ผู้ศึกษา : ก็คือสนิทแบบอยู่ในห้องก็คุยกัน แต่มีไปไหนด้วยกันใหม่ ไม่มีเลยเหวอ
- ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มี คือเป็นกลุ่ม ๆ นั้น กลุ่มเราก็ต่างนี้ กลุ่มเค้าก็ต่างนั้น
- ผู้ศึกษา : แล้วเพื่อน แถวบ้านละ
- ผู้ให้ข้อมูล : ก็เหมือนว่าต่างคนต่างอยู่ ก็เหมือนอิสลามก็อิสลาม ไทยพุทธก็ไทยพุทธ...แต่ถ้าเราอยู่ในสภาพที่แวดล้อมรอบข้างเต็มไปด้วยไทยพุทธ เราคนเดียวอิสลามเราก็ต้องสนิทแหละ หนุว่านะ มันก็ต้องเป็นแบบนั้นแหละ (เจียบชั่วขณะ) เราเข้ามาเราก็เจออิสลามด้วยกัน เกาะกลุ่มอิสลามด้วยกัน แล้วอยู่ ๆ จะให้ไปสนิทกับเค้าอีกมันก็ไม่ได้แล มันตั้งแต่เริ่มแล้วไงเราสนิทกับเค้า แต่ถ้าหนูไปเรียนกรุงเทพแล้วไม่มีอิสลาม หนุก็น่าจะสนิทกับไทยพุทธได้²⁴

ไม่เฉพาะในหมู่เด็กผู้หญิงเท่านั้นที่ทำการติดต่อสื่อสารในลักษณะที่มีการดำรงระยะห่างระหว่างกันกับชาวไทยเชื้อสายไทย สำหรับเด็กผู้ชายก็เช่นเดียวกัน เด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งและผู้ศึกษาสนทนาด้วยระบุว่าแม้จะมีความสนิทสนมกลมเกลียวกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยตั้งแต่เด็ก แต่ในบางสถานการณ์ก็รู้สึกที่ตนเองมีระยะห่างในด้านความสนิทกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน

- ผู้ศึกษา : เด็กพุทธกับเด็กมุสลิมสนิทกับใครมากกว่า
- ผู้ให้ข้อมูล : มุสลิมครับ
- ผู้ศึกษา : เพราะอะไร ในห้องก็สนิทกับมุสลิมมากกว่า
- ผู้ให้ข้อมูล : มุสลิม เพราะว่ารู้จักกัน คุยกันได้²⁵

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการสื่อสารที่เป็นการดำรงระยะห่างระหว่างกลุ่มชน เช่นนี้มีปัจจัยหลักที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมสองประการด้วยกันคือ ประการแรกคือการที่มีเพื่อนมุสลิมคนอื่นอยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสาร สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความรู้สึกเป็นสมาชิกของกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะมีมากหรือแสดงให้เห็นมากเมื่อมีสมาชิกของชนกลุ่มตนอยู่ในสถานการณ์ด้วย แต่หากในสถานการณ์ดังกล่าวไม่มีสมาชิกในกลุ่มของตนอยู่พฤติกรรมการสื่อสารก็มีโอกาส

²⁴ สัมภาษณ์ อาอีชะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

²⁵ สัมภาษณ์ อายิบ, 30 พฤศจิกายน 2549.

เปลี่ยนไปได้มาก ประการที่สอง คือความสามารถหรือความชำนาญในการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่ แม้บางคนจะมีการศึกษาสายสามัญที่มาจากโดยตลอดและต้องใช้ภาษาไทยในห้องเรียน แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ก็ยังถือว่าเป็นภาษาไทยเป็นที่สอง หรือกล่าวอย่างง่ายว่าพูดภาษาไทยไม่คล่องเท่าภาษามลายู อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสื่อสารในอดีตในประเด็นนี้ พบว่า มีความแตกต่างกัน เนื่องจากในอดีตการใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางยังคงมีน้อย ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ก็ใช้ภาษามลายู ส่วนชาวไทยเชื้อสายไทยก็ใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษาเง๊ะซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยกลางพอสมควร การสื่อสารระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องเลือกใช้ภาษาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้ความรู้สึกถึงความมีระยะห่างระหว่างกลุ่มชนผ่านภาษามีน้อยลง เนื่องจากจะต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโน้มตัวเข้าหาอีกฝ่ายด้วยการใช้ภาษาที่ไม่ใช่ของตน เช่น ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เรียนโรงเรียนสามัญที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่ก็มักจะพูดภาษาเง๊ะให้ได้และมักพูดได้คล่องกว่าภาษากลางด้วย หรือชาวไทยเชื้อสายไทยที่เรียนสามัญในโรงเรียนที่มีชาวไทยเชื้อสายมลายูมากหรืออยู่ในชุมชนที่มีมุสลิมมากกว่าก็มักจะพูดภาษามลายูได้คล่องปาก แต่ในปัจจุบันการสื่อสารระหว่างชนทั้งสองกลุ่มทำการสื่อสารผ่านภาษากลางกันมากขึ้น เงื่อนไขดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าสองปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลักของพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะที่เป็นการดำรงระยะห่างระหว่างกลุ่มชนก็คือ การที่มีชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นอยู่ในสถานการณ์การสื่อสาร และความสามารถในการใช้ภาษาของชาวไทยเชื้อสายมลายูเอง

6. การนิ่งเฉยหรือเก็บงำความรู้สึก

การนิ่งเฉยหรือเก็บงำความรู้สึกเป็นการตอบสนองพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายไทยหรือข้าราชการไทยโดยการนิ่งเฉยหรือเก็บความรู้สึกไว้ ส่วนใหญ่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักใช้วิธีการสื่อสารเช่นนี้เมื่อรู้สึกว่ากลัวหรืออยู่ในสถานะที่อ่อนด้อยกว่าคู่สื่อสารชาวไทยเชื้อสายไทย

นูดิงซึ่งเป็นนิหม้ามัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบซึ่งอยู่ในชุมชนที่ติดต่อกับชาวไทยเชื้อสายไทยเล่าให้ฟังถึงเรื่องราวในอดีตเมื่อครั้งบริเวณหมู่บ้านของตนมีชาวไทยเชื้อสายไทยอยู่เป็นชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และกำนันที่ปกครองพื้นที่ก็เป็นชาวไทยเชื้อสายไทย ดังนั้น ชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านมักมีความยำเกรงสถานะของเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยพอสมควร ถึงขนาด

เมื่อมีหมูของชาวไทยเชื้อสายไทยเข้ามาในหมู่บ้านยังไม่กล้าไล่กลับไปทั้งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักไม่ต้องการให้หมูเข้ามาเดินเล่นพ่วนในหมู่บ้านของตน

คนที่นี่ไทยพุทธเค้าชนะกับมุสลิม (ชนะการเลือกตั้ง) กำนันเค้าก็เป็นไทยพุทธ เค้าจะทำอะไรก็ได้ สมัยเราเด็ก ๆ แต่ก่อนกำนันไทยนั้นความที่มีคนไทยพุทธเยอะนั้นหมูจะเข้ามาทางนี้จะไม่กล้าดี เพราะไทยพุทธเยอะ จะยิงกับหนังสัตว์นี้ไม่กล้าเราส่วนน้อย แต่ก็ไม่นานพวกเค้าทะเลาะกัน ทะเลาะกันเอง เรื่องกำนันนี้แหละ เพราะว่าคนอิสลามนี้ไม่ยุ่งอยู่แล้ว เพราะว่ามันน้อยไป²⁶

นอกจากเรื่องของความเกรงที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยในละแวกหมู่บ้านที่จำนวนมากจะทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้วิธีการนิ่งเฉยหรือไม่แสดงความรู้สึกให้เห็นแล้ว หลายครั้งการเข้ามาของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเช่นทหารก็มักสร้างความลำบากใจให้กับชาวไทยเชื้อสายมลายู เนื่องจากเจ้าหน้าที่มักไม่มีความเข้าใจในเรื่องราวของชาวไทยเชื้อสายมลายู แม้การกระทำบางอย่างของเจ้าหน้าที่จะทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่พอใจแต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ไม่กล้าที่จะแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในวงสนทนาที่ผู้ศึกษาสนทนากับอิมฮามะยะห์ยาและอามิงซึ่งเป็นมุสลิมชาวตากใบได้กล่าวถึงเรื่องราวที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูค่อนข้างลำบากใจ นั่นคือ เมื่อทหารนำสุนัขเข้ามาค้นบ้านชาวไทยเชื้อสายมลายู และขึ้นบ้านโดยไม่ถอดรองเท้า อย่างไรก็ตามชาวไทยเชื้อสายมลายูมักไม่กล้าแสดงความรู้สึกไม่พอใจให้เห็นเนื่องจากความเกรงกลัวที่มีต่อทหาร ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือการนิ่งเฉยและเก็บงำความรู้สึกไม่พอใจไว้ภายในเท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูล (อามิง) : สมัยก่อนทหารพาหมาขึ้นบ้านด้วย ใส่รองเท้าขึ้นบ้าน
อย่างนี้

ให้ข้อมูล (ยะห์ยา) : เอ้อ ใ้หน้หน้าใจแล้ว จะห้ามก็กลัว ทั้งที่ทำผิดพลาด
ศาสนา²⁷ ไอนี้แหละหน้าใจจริง ๆ ที่จริงนั้นถ้าเจ้าหน้าที่

²⁶ สัมภาษณ์ นูรุดดีง, 19 กุมภาพันธ์ 2550.

²⁷ ศาสนาอิสลามได้มีบทบัญญัติไว้ถึงเรื่องสุนัขว่าน้ำลายสุนัขเป็นสิ่งสกปรก หากสุนัขเลียภาชนะควรชำระล้างภาชนะดังกล่าวด้วยน้ำเจ็ดครั้ง โดยครั้งแรกให้ชำระด้วยน้ำดิน การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ต้องการให้สุนัขขึ้นบ้านก็น่าจะด้วยเหตุผลสองประการคือ 1. เนื่องจากกลัวว่าสุนัขจะเลียภาชนะต่าง ๆ และต้องเสียเวลาในการชำระล้าง (ส่วนนี้เป็นเรื่องของบทบัญญัติของศาสนา) และ 2. ความรู้สึกที่สุนัขเป็นสิ่งสกปรกซึ่งในความเป็นจริงสำหรับสุนัขที่ไม่ได้เปียกน้ำไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเป็นสิ่งสกปรก (ส่วนนี้เป็นเรื่องของความรู้สึกที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของศาสนา)

มันรู้หลักการตามกฎเกณฑ์อิสลาม ใ้สงบสุขดีนะสงบ ๆ
นี่เจ้าหน้าที่ต้องเรียนรู้ให้มากนิดนึง จะมาคุมครองใน
บ้านเมืองมุสลิม ศาสนานี้มันไม่ใช่ถ้อยง่าย ๆ นะ เวลา
มันยึดก็มันยอมตายนี่เรื่องศาสนานี้²⁸

แม้ในบางพื้นที่ในอำเภอตากใบแทบไม่เคยมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น บางพื้นที่เกิดขึ้น
บางแต่ก็ไม่บ่อยครั้ง แต่จากการศึกษาพบว่า มีบางพื้นที่เหตุการณ์เกิดขึ้นบ่อยมากและคนในพื้นที่
ก็เสียชีวิตมากเช่นกัน อันว่าเด็กหนุ่มชาวตำบลไพรวัน เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าชุมชนมุสลิมแห่งหนึ่ง
ใกล้บ้านตนมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยมาก มีการลอบสังหารกันจนเรียกได้ว่าผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน
เสียชีวิตเกือบหมดแล้ว ขณะที่ชาวบ้านในหมู่บ้านกลับไม่กล้าพูดหรือแสดงออกเกี่ยวกับเหตุการณ์
ดังกล่าวแม้แต่น้อย เนื่องจากเกรงกลัวว่าตนเองจะถูกทำร้ายเช่นเดียวกัน

- ผู้ให้ข้อมูล : ครับ แถวนั้นไม่ค่อยมีปัญหา ตั้งแต่นั้นมาไม่ค่อยมีเหตุการณ์
ผู้ศึกษา : ถ้าแถวนั้นไม่มีปัญหา
ผู้ให้ข้อมูล : ครับแต่พวกนี้แถวนี้ ... (ชื่อสถานที่) หมดแล้วครับคนใหญ่คนใน
นั้นหมด ผู้ใหญ่บ้านอะไรโดนยิงหมด
ผู้ศึกษา : ทำไมมันเป็นแบบนี้ล่ะ
ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ทราบ ถึงแม้รู้อะไรเขาก็ไม่พูด แบบอยู่เฉยแบบนี้
ผู้ศึกษา : แสดงว่าที่ตากใบทั้งหมดที่นั่นหนักที่สุดรีเปล่า
ผู้ให้ข้อมูล : ครับ สามที่ครับ
ผู้ศึกษา : แต่ว่าถ้าที่อื่นก็ เจียบ เจียบ
ผู้ให้ข้อมูล : ก็อยู่แบบป้องกันอย่างนั้นแหละ²⁹

ทั้งสามสถานการณ์การสื่อสารแม้ว่าจะมีความรุนแรงของเหตุการณ์แตกต่างกันออกไป
แต่วิธีที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้ในการสื่อสารก็คือ การนิ่งเฉยหรือเก็บงำความรู้สึก อย่างไรก็ตาม
พฤติกรรมการนิ่งเฉยก็มีได้เพียงเกิดในช่วงที่มีเหตุการณ์ไม่สงบ แต่ในอดีตพฤติกรรมเช่นนี้ก็เกิดขึ้น
โดยชาวไทยเชื้อสายมลายูมักใช้วิธีการเช่นนี้ เมื่อมีความเกรงหรือกลัวอำนาจหรือสถานะของคู่สื่อสาร
 อย่างไรก็ตามในปัจจุบันความเกรงกลัวดังกล่าวในพื้นที่มีมากขึ้น ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายู
บางส่วนยังใช้พฤติกรรมนิ่งเฉยมากขึ้น ไม่ใช่เพราะไม่ยอมแสดงความคิดเห็นความรู้สึกออกมาให้เห็น

²⁸ สัมภาษณ์ อามิงและยะหะยา, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

²⁹ สัมภาษณ์ อันวา, 1 ธันวาคม 2549.

แต่เพราะว่าไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นความรู้สึกออกมาให้เห็นเนื่องจากความเกรงกลัวต่อภัยที่อาจเกิดขึ้นตามมา

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความหวาดระแวงเกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารและชาวไทยเชื้อสายมลายู การนิ่งเฉยหรือเก็บงำความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมักคิดว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูกำลังปิดบังข้อมูล เพื่อช่วยเหลือผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้เรื่องราวที่มักได้ยินได้ฟังในพื้นที่ก็คือทหารมีความรู้สึกที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านนั้นหมู่บ้านนี้เป็นแนวร่วมกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็มีความเกรงกลัวทั้งกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบและเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นทหารเป็นอย่างมาก

7. การยืนยันในความแตกต่างของตน

หากพิจารณาของเขตหรือพรมแดนระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยจะพบว่าเส้นพรมแดนทางวัฒนธรรม (ethnic boundaries) ของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะมีความเข้มหรือชัดเจนมากกว่าของชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างเคร่งครัด ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยแม้จะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ทางศาสนาที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน แต่ในการปฏิบัติของชาวไทยเชื้อสายไทยแล้วค่อนข้างยืดหยุ่น สำหรับชาวไทยเชื้อสายไทยบางครั้งก็สามารถแสดงพฤติกรรมที่ขัดกับหลักศาสนาแต่สอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น การดื่มสุราที่บ้านและสามารถแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นพฤติกรรมของชนศาสนิกอื่น แต่สำหรับชาวไทยเชื้อสายมลายูแล้วพฤติกรรมที่บ่งบอกว่าเป็นพฤติกรรมของกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอื่นจะเป็นสิ่งถูกห้ามกระทำโดยเด็ดขาด และชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ก็จะรักษาการปฏิบัติตนตามข้อห้ามอย่างเคร่งครัดที่สุด

นูร์ไอนีเป็นหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยเกือบหกสิบปีอาศัยอยู่ในตำบลเจ๊ะเห อำเภอดงตาลได้บอกเล่าถึงเหตุการณ์เมื่อตนเองได้อธิบายถึงความต้องการยืนยันในจุดยืนของศาสนาอิสลามที่เธอยึดถือว่าจะไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามเป็นอย่างอื่นเด็ดขาด โดยเธอยืนยันชัดเจนผ่านมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานระหว่างบุคคลต่างศาสนาว่า เธอเองจะไม่ยอมให้ลูกแต่งงานโดยที่ฝ่ายหญิงนับถือศาสนาหนึ่งและฝ่ายชายนับถือศาสนาหนึ่งอย่างแน่นอน ทั้งนี้ทั้งนั้นหากจะมีการแต่งงานเกิดขึ้นระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยฝ่ายไทยเชื้อสายไทยก็ต้องเปลี่ยนมายอมรับนับถือศาสนาอิสลามการแต่งงานจึงจะเกิดขึ้นได้

มีเพื่อนคนหนึ่งเคยถามว่าพี่ ถ้าพี่มีคนมาขอปลูกพี่เป็นคนไทยพุทธพี่ให้หรือไม่ ก็บอกว่าเออเค้าต้องเป็นอิสลามก่อนซิ แต่ว่าคนละศาสนานี้พี่คงไม่ให้ เพราะว่าลูก

ลูกต่อไปมันจะลำบาก คำก็บอกว่าชื่อไม่เป็นไรสากล ก็บอกว่าพีไม่สากลถ้าเรื่องศาสนา ถ้าเรื่องอื่นนี่เราสากล แต่ถ้าเรื่องศาสนานี้มันเป็นเรื่องลึกซึ้ง มันเป็นเรื่องของจิตใจ คำก็หัวเราะว่าเออพี่นี่ถ้าเรื่องอื่นนี้ได้ทั้งนั้น แต่ถ้าเรื่องนี้ (ศาสนา) ไม่ได้คือเราก็ค่อยคุยกับเพื่อน ๆ ว่าเออ ถ้าเราจะเป็นเราก็ต้องเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง ถ้าเรามาอิสลามเราก็ต้องเป็นอิสลาม แล้วก็ต้องเป็นอิสลามที่ดี ถ้าเป็นไทยพุทธก็ต้องเป็นไทยพุทธที่ดี³⁰

หลักการของศาสนาอิสลามที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูนำมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นนี้ มักเป็นสัญลักษณ์ที่ยืนยันในความแตกต่างของผู้นับถือศาสนาอิสลามกับผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ดังที่อาหามะซึ่งเป็นครูสอนโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าแม้ว่าชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูจะทำกิจกรรมร่วมกันหลาย ๆ อย่างในโรงเรียน แต่เมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาก็จะต้องมีการจัดกิจกรรมที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่อาจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายไทยได้

บางที่บางสิ่งบางอย่าง เช่น ในพิธีการต่าง ๆ นี้ สมมติว่าพิธีการที่ขัดแย้งกับศาสนา นี้ไม่ได้ เวลาเรามีกิจกรรมใช้ใหม่ งานเวลาคนไทยพุทธไปสวด เราก็แยกมาทำตรงนี้ แยกเป็บเดียวเอง เสร็จทางนี้ก็ อย่างเช่น ในวันเกิดของโรงเรียน ไทยพุทธก็ทำพิธีสวดของเค้า เราก็ออกมาทำกิจกรรมบรรยายธรรมตรงนี้เพราะว่าขัดกับของโน้นใช้ใหม่ เราก็ต้องกราบต้องอะไร เราก็ทำไม่ได้³¹

นอกจากนี้จากคำบอกเล่าของเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เรียนในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบก็ได้คำอธิบายที่ค่อนข้างสอดคล้องกันว่า “ในเรื่องศาสนา ก็พอมีกิจกรรมที่โรงเรียน อย่างวันนี้เป็นวันศุกร์ก็ต้องไปละหมาดวันศุกร์ อิสลามก็ต้องไปมัสยิดไทยพุทธก็ทำพิธีที่หอประชุม”³²

การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ในบางครั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูเองยึดถือกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามเคร่งครัดมากจนทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มชนไม่สะดวกง่ายดายนัก จนบางครั้งดูเหมือนว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจำเป็นต้องเลือกระหว่างการยึดถือกฎเกณฑ์ทางศาสนากับความสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ดังที่บือราเฮงชายชาวบ้านตาบาหมู่หนึ่งซึ่งมีอายุกว่าหกสิบ

³⁰ สัมภาษณ์ นูร์ไอณี, 12 กันยายน 2549.

³¹ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

³² สัมภาษณ์ รุสดี, 1 ธันวาคม 2549.

ปีระบว่า แม้ว่าตนเองจะมีความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมากเพียงใดก็ตาม แต่หากจะต้องให้เลือกระหว่างความเป็นเพื่อนกับยึดถือปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามแล้วตนเองก็จะเลือกบทบัญญัติของศาสนาอย่างแน่นอน เนื่องจากตนเองให้ความสำคัญกับบทบัญญัติของศาสนาเหนือสิ่งอื่นใดไม่เว้นแม้แต่บิดาของตน

กับพรรคพวก คือพูดในสิ่งที่ศาสนาเราห้ามเท่านั้นเอง ตามความเข้าใจ เรื่องหมูกับเรื่องสุนัขที่เป็นประเด็นปัญหา เราก็คุยกันปรับความเข้าใจกันว่าตรงนี้เค้าห้ามนะ เรื่องศาสนานี้อันดับหนึ่งนะ ศาสนาจะต้องมาก่อน ก่อนพออีก ต้องบอกอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเรื่องหมูกับหมา³³ที่ว่านี้เพราะศาสนาห้ามก็ต้องถือ มึงก็ต้องเข้าใจถึงจะเป็นเพื่อนกันได้ เค้าเข้าใจ³⁴

การแสดงความคิดเห็นแตกต่างออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนของชาวไทยเชื้อสายมลายูเช่นนี้แน่นอนว่าในบางครั้งก็สร้างความไม่สบายใจให้กับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำพฤติกรรมปัจจุบันกับอดีตมาเปรียบเทียบกัน ดังที่ชายชาวไทยเชื้อสายไทยผู้หนึ่งได้เปิดใจเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าตนเองสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของชาวไทยเชื้อสายมลายูค่อนข้างชัดเจน นั่นคือในอดีตราวยี่สิบกว่าปีก่อน เมื่อยังไม่มีการตื่นตัวทางศาสนาทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูร่วมพิธีกรรมด้วยกันได้ แต่ปัจจุบันเมื่อมีการตื่นตัวทางศาสนาอิสลามชาวไทยเชื้อสายมลายูจึงพยายามหลีกเลี่ยงที่จะร่วมพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ

ก่อนที่จะมีครุสอนศาสนานั้นนะครับ คือหมายความว่าครุสอนศาสนา มันมีมากก็ยี่สิบกว่าปีแล้วนะก่อนที่มีครุสอนศาสนาเนีย ทั้งไทยพุทธและมุสลิมนี้เราร่วมพิธีกรรมด้วยกัน ไม่ว่าจะป็นราชสุตตี แต่นักเรียนเค้าก็ไม่ได้ไหวไม่ได้อะไรทั้งนั้น เค้าก็ยืนอยู่ในที่เดียวกัน ราชสุตตี พิธีสวนสนาม พิธีอะไรก็แล้วแต่ ไหว้ครุอะไรเราอยู่ด้วยกัน แต่เค้าไม่ไหว เราไหว มีโต๊ะหมูมีอะไรนี่ แต่ว่าภายหลังจากที่มีนี้ขึ้นมาพวกราชสุตตีนี้ออกไป มุสลิมก็มุสลิมไป ไหว้ครุก็หลังจากทำพิธีเสร็จแล้วเค้าก็มาฟังโอวาพนิดหน่อย³⁵

³³ ศาสนาอิสลามห้ามการบริโภคเนื้อหมู แต่หากไม่มีอาหารอื่นได้เลยกก็อนุญาตให้บริโภคได้ สำหรับสุนัขก็อนุมัติให้เลี้ยงได้หากเพื่อประโยชน์ เช่น เพื่อการล่าเนื้อหรือเฝ้ายาม แต่สิ่งที่สุนัขเลี้ยงจะต้องล้างด้วยน้ำเจ็ดครั้ง และครั้งที่หนึ่งจากเจ็ดจะต้องเป็นน้ำปนดิน ดังนั้น ชาวไทยเชื้อสายมลายูจึงไม่นิยมเลี้ยงหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับสุนัขด้วยเงื่อนไขดังกล่าว

³⁴ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

³⁵ สัมภาษณ์ สุโข, 12 กันยายน 2549.

ประเด็นสำคัญก็คือ ในหลายสถานการณ์ความเข้าใจเรื่องการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามของชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูมีความแตกต่างกัน สิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงออกเป็นส่วนใหญ่นั้นก็คือ ยืนยันในความแตกต่างของตน การยืนยันดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในหมู่เพื่อนฝูงหรือประชาชนด้วยกัน แต่ถ้าหากมีความไม่เข้าใจระหว่างกันเกิดขึ้นแม้ในระดับผู้ปกครองชาวไทยเชื้อสายไทยกับประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักยืนยันในความแตกต่างของตนให้เห็นเด่นชัด

ยะหียาระบุว่าครั้งหนึ่งนายอำเภอชาวไทยเชื้อสายไทยต้องการจะเอาใจประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยให้จัดพิธีเมาลิดในปีที่ว่าการอำเภอและเรียกชาวไทยเชื้อสายมลายูทั้งชายหญิงมาร่วมพิธี แต่ตามหลักศาสนาแล้วพิธีกรรมต่าง ๆ มักทำที่มัสยิด และมีการแบ่งแยกชายหญิงชัดเจน ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูต่างแสดงจุดยืนของตนที่จะไม่ร่วมจัดงานดังกล่าว

จะให้ทำเมาลิดที่อำเภอ เราไม่เอาทำเมาลิดที่อำเภอ เรื่องเมาลิดสมควรทำที่มัสยิด สถานที่สมควร ที่ไหน ๆ ก็ทำได้ แต่ว่าสมควรทำที่มัสยิด ... คำบอกว่าตอนนี้จะรับใช้อิหม่าม คำเรียกพวกอิหม่ามประชุมในอำเภอตากใบนี้ จะประชุมเกี่ยวกับทำเมาลิดกลางที่อำเภอ แล้วตัวอำเภอเองจะเป็นคนรับใช้ของอิหม่าม เขาจะเอาคนมาก ๆ รวมกันผู้ชายผู้หญิง คำจะกินเหมือนกับเล่น อิสลามไม่เอาแบบนี้ เราทำอิดาต³⁶ รวมกันผู้หญิงผู้ชายรวมสนุกไม่ได้ อิดาตต้องต่างหากนะ ผมก็ไม่ยอม หลักการมันไม่รู้ เป้าหมายที่เราทำเพื่อบุญ แต่ถ้าผิดหลักการได้บาปไม่ทำดีกว่า³⁷

นอกจากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของศาสนาที่แตกต่างกันทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูมีพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะที่เป็นการยืนยันในความแตกต่างของตนแล้ว ภาษาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของความแตกต่างซึ่งมีบทบาทอยู่ในพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู ดังที่ปีธราเฮงได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าสมัยก่อนตนเองได้เข้าเรียนโรงเรียนสามัญในหมู่บ้านซึ่งมีการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย แม้จะมีครูเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยสอนแต่ตนเองและเพื่อน ๆ ก็จะใช้ภาษามลายูในโรงเรียนอยู่เสมอ เนื่องจากเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่ การใช้ภาษามลายูพูดกันในหมู่นักเรียนมุสลิม

³⁶อิดาตหรืออิดาต๊ะห์ คือ การจงรักภักดี ปฏิบัติตาม ยอมมอบตนและเป็นทาส อิดาต๊ะห์เป็นสุดยอดของการภักดีโดยไม่กระทำต่อสิ่งใดนอกจากอัลลอฮ์ (ศุบหฺ) เพราะพระองค์คือผู้ทรงประทานการมีชีวิต ความเข้าใจ การได้ยิน การมองเห็น และอีกมาก

³⁷สัมภาษณ์ ยะหียา, อิหม่าม, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ด้วยกันจึงเป็นสิ่งที่สะดวกกว่าการใช้ภาษาไทยมาก ดังนั้น แม้จะมีเจตนาหรือไม่ก็ตามแต่เด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ได้แสดงความแตกต่างของตนที่มีต่อครูชาวไทยเชื้อสายไทยให้เห็นผ่านภาษามลายู “โรงเรียนประถม ป.1 ถึง ป.4 ไม่เคยพูดเลยภาษาไทย พูดไม่ออก พูดไม่ได้ แต่อ่านได้ เพราะการสื่อสารจะใช้ภาษายาวีเท่านั้น”³⁸

ในปัจจุบันพฤติกรรมดังกล่าวยังคงมีให้เห็น ดังคำบอกเล่าของรุสดีซึ่งเป็นเด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูชาวบ้านปาเคาะมาตีตำบลไพรวันได้อธิบายถึงชีวิตวัยเด็กเมื่อครั้งเรียนโรงเรียนสามัญใกล้บ้านว่า แม้ในโรงเรียนสามัญที่ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอนและมีเพื่อนร่วมชั้นเป็นชาวไทยเชื้อสายไทย แต่ก็ไม่ค่อยใช้ภาษาไทยเนื่องจากนักเรียนเป็นเด็กไทยเชื้อสายมลายูกว่าร้อยละเก้าสิบ ดังนั้น ตนจะพูดภาษาไทยก็ต่อเมื่อจำเป็นที่จะต้องพูดกับคุณครูซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยเท่านั้น³⁹

อย่างไรก็ตามหากชาวไทยเชื้อสายมลายูมีสถานะเป็นชนส่วนน้อยในสถานการณ์การสื่อสาร พฤติกรรมการสื่อสารก็อาจเปลี่ยนไป บือราเฮงกล่าวว่า เมื่อตนเองย้ายโรงเรียนเมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ไปอยู่อีกโรงเรียนหนึ่งที่มีเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมการสื่อสารของตนในชั้นเรียนก็เปลี่ยนไป จากเคยใช้ภาษามลายูในห้องเรียนก็เปลี่ยนเป็นการใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบเป็นส่วนใหญ่เพื่อสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย

เข้า ม.1 ที่นี้ก็เด็กตาบา (ตาบาเป็นชุมชนมุสลิมแห่งหนึ่ง) ก็ไม่ก็คนที่ ก็เข้าไปเรียนก็ผสมกับเด็กไทยพุทธนั่นแหละ จากฝั่งโน้น จากพรอน ก็มานี้ ก็สื่อสารก็ใช้ มืออันแรก เพราะพูดกันไม่รู้เรื่อง ไร่เราพูดภาษายาวีไซ้ใหม่ คำก็พูดไทย คำพูดภาษาบ้านนี้แหละ ภาษาท้องถิ่นนี้แหละ ไป ๆ มา ๆ ก็โอเค เราก็พูดภาษาเขาได้... พูดภาษาเจ๊ะเห ภาษาเจ๊ะเหได้ ผมพูดได้นะ ภาษาถิ่นได้ โอเค แต่ภาษากลางต้องเขียน⁴⁰

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะที่แสดงออกถึงการยืนยันในความแตกต่างของตนไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จะแสดงออกโดยการสื่อสารผ่านสัญลักษณ์สองอย่างด้วยกัน คือ สัญลักษณ์ทางศาสนาและภาษา การยืนยันผ่านสัญลักษณ์เรื่องศาสนานั้นชาวไทยเชื้อสายมลายูถือว่ากฎเกณฑ์ทางศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ดังนั้น สาเหตุ

³⁸ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

³⁹ สัมภาษณ์ รุสดี, 1 ธันวาคม 2549.

⁴⁰ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

หลักของการยืนยันความแตกต่างผ่านสัญลักษณ์ทางศาสนา ได้แก่ กฎเกณฑ์ของศาสนาหรืออาจกล่าวให้ชัดเจนลงไปอีกก็คือ การยืนยันที่จะทำตามกฎเกณฑ์ของศาสนา อย่างไรก็ตามแม้ศาสนาอิสลามจะมีกฎเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนแต่ก็มักเกิดข้อถกเถียงกันอยู่เสมอในการนำกฎเกณฑ์มาปฏิบัติว่าการกระทำใดหรือกิจกรรมใดที่ศาสนาห้ามและการกระทำใดหรือกิจกรรมใดที่ศาสนาไม่ได้ห้าม ส่วนการยืนยันในความแตกต่างของตนผ่านภาษานั้นมิได้มีเงื่อนไขทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องแต่เป็นเงื่อนไขของการเป็นชนส่วนน้อยหรือชนส่วนใหญ่ในสถานการณ์การสื่อสาร ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมการใช้ภาษามลายูในโรงเรียนสามัญจะเปลี่ยนไปอย่างมากเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ย้ายไปเรียนในโรงเรียนที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่ หรือโรงเรียนที่มีสัดส่วนเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยใกล้เคียงกัน

8. การหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของชนกลุ่มอื่น

การหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของชนกลุ่มอื่นเป็นการหลีกเลี่ยงจากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนรอบข้างที่เป็นชนกลุ่มอื่น โดยย้ายตัวเองออกจากสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมดังกล่าว พฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ตนเองเป็นชนกลุ่มน้อยของสถานการณ์การสื่อสาร และถูกกดดันจากคนหรือสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ดังเช่นกรณีของหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งที่มีอาชีพเป็นครูอยู่ในพื้นที่ที่ตนเองเป็นชนส่วนน้อย เธอระบุว่าเธอต้องขอย้ายจากโรงเรียนที่เธอสอนอยู่ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนและครูส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบไม่ว่าจะเป็นการวางระเบิดหรือลอบสังหารชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ เหตุการณ์ดังกล่าวมักส่งผลกระทบต่อเธอโดยผ่านเพื่อนร่วมงานที่เป็นครูชาวไทยเชื้อสายไทย ซึ่งแสดงออกโดยการไม่พูดคุย ไม่มองหน้า หรือกล่าวได้ว่าแสดงความไม่พอใจให้เห็นอย่างชัดเจน เนื่องจากในสถานการณ์ดังกล่าวผู้ที่ก่อความไม่สงบมักถูกมองว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู

ผู้ให้ข้อมูล (แม่) : ลูกสาว แกเป็นครูอยู่ที่ ... (ชื่อสถานที่) อย่างว่าแหละเค้าไม่ยอมพูดคุยด้วย ลูกจะขอย้าย จะไม่อยู่แล้ว ตอนนี้อยู่มาอยู่ตาบาแล้ว คือช่วงนั้นคนถูกระเบิดอะไร เวลาคนถูกระเบิดที่เค้าก็จะ ม้องแม้ง ๆ คล้าย ๆ ว่าเออดูซิมาทำโน่นอย่างนี้ แล้วเราไม่ใช่คนทำ เรายังไม่รู้ว่าคุณที่ทำนั้นคือ

ใคร เค้าจะใส่ชุดอะไร เราก็ไม่รู้ว่าเค้าคือคนอะไรแน่ ๆ
มาโมเม บางทีก็ใส่ชุดตะวะหะ⁴¹ มันขายได้ซื้อได้

ผู้ศึกษา : แล้วถ้าอย่างนี้จะกลับมาตีกันเหมือนเดิมนี้อากใหม่

ผู้ให้ข้อมูล (แม่) : ก็ไม่รู้ ถ้าไม่ได้ย้ายกลับมาอะ

ผู้ให้ข้อมูล (ลูกสาว) : ก็ดีเหมือนเดิมแต่ว่าก็คงมีความรู้สึกนะ ว่าเออ เค้าขอให้
ได้ระบายบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล (แม่) : เออใช่ เค้าก็ขอให้ได้ระบาย มันก็น่าเจ็บใจเหมือนกัน
บางทีเค้าก็พูดไม่ดี เรายังรู้สึก

ผู้ให้ข้อมูล (ลูกสาว) : พอเกิดเรื่องทีหน้าก็ไม่มองบ้าง อะไรบ้าง บางคนนะ บางคน
ที่เค้ามีความคิดแคบ ๆ คนที่เค้าใจกว้างก็มี บางทีเค้า
ชอบพูด

ผู้ศึกษา : เพื่อนที่สนิท ๆ ก็เหมือนกันเหวอครับ

ผู้ให้ข้อมูล (ลูกสาว) : (กับเพื่อนที่สนิท) ไม่เป็นไรแต่เพื่อนที่ทำงานก็มีบ้าง คนที่
พูดกันได้ คนทำงานด้วยกันนี่แหละ แต่ว่าที่สนิทก็อย่าง
รุ่น ๆ เดียวกันเค้าก็ไม่พูดพยายามเลี่ยง ถ้าเป็นเรื่องนั้น
เรารู้สึกว่าเค้าก็พยายามเลี่ยงไม่อยากจะพูด⁴²

การหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งของชนกลุ่มอื่นในกรณีนี้เกิดขึ้นปฏิกิริยาในแง่ลบของ
ชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายู เช่น การถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ก่อเหตุ
การไม่มองหน้า การไม่พูดด้วย ปฏิกิริยาเช่นนี้ไม่เคยเกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากในอดีตแม้จะ
มีความรุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ แต่ความรุนแรงดังกล่าวก็ไม่เคยส่งผลกระทบต่อ
ถึงประชาชนชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ แต่เหตุการณ์ความรุนแรงในปัจจุบันนับเนื่องหลังจาก
การเกิดเหตุการณ์บดขยี้ในต้นปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ลักษณะความรุนแรงมิได้เกิดขึ้นระหว่าง
กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกับเจ้าหน้าที่รัฐแต่ได้ขยายวงไปถึงกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกับประชาชนชาวไทย
เชื้อสายไทยในพื้นที่ สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนชาวไทยเชื้อสาย
มลายูกับประชาชนชาวไทยเชื้อสายไทย ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยมองว่าผู้ก่อความไม่สงบคือชาวไทย
เชื้อสายมลายูและประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งมีส่วนรู้เห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วน

⁴¹ชุดตะวะหะคือชุดที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้ชายในกลุ่มที่ออกเผยแพร่ศาสนาอิสลาม
ชอบใส่เป็นชุดคล้าย ๆ ชุดกับที่ชาวปากีสถานใส่

⁴²สัมภาษณ์ นูร์โอนี และ อัลมะ, 12 กันยายน 2549.

ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็รู้สึกว่าคุณเองถูกมองจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในลักษณะดังกล่าวเช่นกัน เนื่องจากบ่อยครั้งที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้นมักมีข่าวว่าผู้ก่อเหตุใช้เส้นทางหลบหนีหรือเข้าไปซ่อนตัวในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองไม่มีส่วนรู้เห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้ศึกษา : แต่ที่นี่ไม่มีเหตุการณ์

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ไม่มี สักครั้งก็ไม่มี จะมีก็จาะเราะแล้วก็ศาลาใหม่ แต่เหมือนถ้ามียิงแถวศาลาใหม่ บ๊ีบ คำว่าคนร้ายวิ่งเข้ามาปาเดาะมาตี แล้วรู้ที่ไหน ทหารมาเต็มแล้ว แต่จับไม่ได้ ยิงบ๊ีบทหารมาเต็มแล้ว

ผู้ให้ข้อมูล 2 : ถ้าพวกเราเป็นแนวร่วมนะ จะให้จับให้หมดเลย

ผู้ให้ข้อมูล 1 : สั่งให้จับเลย⁴³

สิ่งที่น่าสนใจก็คือจากการศึกษาไม่พบแม้เพียงกรณีเดียวว่าผู้ก่อความไม่สงบหลบหนีเข้าไปในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทย สิ่งนี้หมายความว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สงบชาวไทยเชื้อสายมลายูมักถูกพุ่งเป้าว่าเป็น ‘ผู้รู้เห็นเป็นใจ’ กับผู้ก่อความไม่สงบอยู่เสมอ นั่นหมายความว่ายิ่งเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นมากขึ้นเท่าไร ความรู้สึกที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นผู้รู้เห็นเป็นใจกับผู้ก่อความไม่สงบก็มีโอกาสเกิดขึ้นมากขึ้นเท่านั้น โอกาสที่ชาวไทยเชื้อสายไทยจะเกิดความรู้สึกระแวงแคลงใจต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มีมากขึ้น และเมื่อความระแวงแคลงใจดังกล่าวมีมากจนไม่สามารถปิดไว้ได้ก็อาจแสดงออกเป็นปฏิกิริยาบางอย่าง เช่นการไม่มองหน้าหรือไม่พูดคุย สิ่งนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูลำบากใจจนต้องหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะพบว่าสาเหตุที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลีกเลี่ยงจากสังคมที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่มิใช่เกิดจากปฏิกิริยาด้านลบของชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นเหตุปฐม หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกกระทบจากการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เนื่องจากหากไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่ตามมาจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

⁴³ สัมภาษณ์ อาบีดิน และ ยากี, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

9. การแสดงความไม่พอใจให้เห็น

ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เมื่อเกิดความไม่พอใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมักจะไม่ค่อยแสดงความไม่พอใจให้เห็นชัดเจน ซึ่งก็คงเหมือนชาวไทยในภูมิภาคอื่นของประเทศ พฤติกรรมเช่นนี้จะแตกต่างจากพฤติกรรมของชาวตะวันตกที่มักแสดงความไม่พอใจออกมาให้เห็นชัดเจน หรือมักใช้วิธีการสื่อสารที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ยังค้นพบเหตุการณ์การสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงการแสดงความไม่พอใจออกมาให้เห็น

ปวีราเฮงระบุว่าครั้งหนึ่งเมื่อตนเองได้ได้รับเชิญให้ไปแสดงความคิดเห็นหรืออาจเรียกได้ว่าเล่าความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้โดยคณะกรรมการอิสระเพื่อสร้างความสมานฉันท์หรือ ก.อ.ส. ตนเองได้เดินทางไปที่โรงแรมซีเอสปัตตานีด้วยความตั้งใจจริงที่จะพูดความจริงอย่างเปิดเผย แต่สิ่งที่ต้องประสบก็คือ การมีทหารยืนประจำการอยู่ที่ทางเข้า ผู้ที่จะเข้าไปในห้องสัมมนาต้องรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ ภาพการจัดวางกำลังทหารที่เกิดขึ้นสร้างความไม่พอใจให้กับปวีราเฮงเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทหารเป็นกลุ่มคนที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมองว่าไม่น่าไว้วางใจที่สุดกลุ่มหนึ่ง และเมื่อบุคคลที่ตนเองไว้วางใจซึ่งในที่นี้คือ เจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. ได้แสดงออกเหมือนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในเชิงเป็นพวกเดียวกับบุคคลที่ตนเองไม่ไว้วางใจซึ่งในที่นี้ก็คือทหาร ความไม่พอใจที่เกิดขึ้นจึงถูกแสดงออกในลักษณะที่ค่อนข้างรุนแรงผ่านจิตใต้สำนึก โดยปวีราเฮงได้ตะโกนแสดงความไม่พอใจให้ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์รับรู้ขณะเดียวกันก็เปลี่ยนใจที่จะไม่เล่าความจริงที่ตนรับรู้ให้เจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. ฟัง

ผมก็ตะโกนขึ้นมาเลย โดยไม่รู้ตัวนะ มันออกมาเองว่า แล้วจะเอาความจริงได้ยังไง ละ พอเดินเข้ามาก็สี่เหลี่ยม พอออกไปก็สี่เหลี่ยม ผมเข้ามาได้ พูดได้ แต่พอออกไปผมจะเป็นยังไงผมก็ไม่รู้ ผมไม่พูดเลยความจริงอะไร อยู่เฉย ๆ ดีกว่า แต่ตอนแรกว่าจะเข้าไปพูดความจริงนะ⁴⁴

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับพฤติกรรมการสื่อสารเช่นนี้ก็คือ การที่ผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูให้ความไว้วางใจร่วมในสถานการณ์การสื่อสารกับบุคคลที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ไว้วางใจ ในกรณีนี้แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไว้วางใจหรือเชื่อใจเจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. แต่ก็ไม่มากพอที่จะทำให้เชื่อใจหรือไว้วางใจทหารที่อยู่ในสถานการณ์การสื่อสารด้วย ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การไม่ไว้วางใจหรือไม่เชื่อใจเจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความไว้วางใจที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นไม่ใช่สิ่งคงที่ถาวรแต่มีความเป็นพลวัต ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของ

⁴⁴ สัมภาษณ์ ปวีราเฮง, 12 กันยายน 2549.

สถานการณ์การสื่อสารประกอบด้วย ซึ่งในที่นี้บริบทดังกล่าวก็คือ การมีผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ไว้ใจอยู่ร่วมสถานการณ์การสื่อสารด้วย สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าไม่ว่าโดยเจตนาหรือไม่ก็ตามเจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. ได้แสดงให้เห็นชาวไทยเชื้อสายมลายูรู้สึกว่าจะไม่มีความเข้าใจในความรู้สึกกลัวที่ตนมีในสถานการณ์เช่นนี้ ความไม่เข้าใจดังกล่าวจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงพฤติกรรมการต่อต้านให้เห็นอย่างชัดเจน

นอกจากทหารจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ไม่ไว้ใจแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ทหารส่วนหนึ่งยังไม่มี ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูเพียงพอ สิ่งนี้อาจนำไปสู่การต่อต้านชัดเจนโดยแสดงออกซึ่งความไม่พอใจให้เห็นเช่นกัน

สะเปอิงเป็นชายชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยกลางคนซึ่งเป็นเจ้าของร้านขายน้ำชาในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในตำบลไพรวันอำเภอตากใบได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าในช่วงเดือนรอมมาดอนซึ่งเป็นเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวไทยเชื้อสายมลายูตนเองได้เปิดร้านน้ำชาตามปรกติ วันหนึ่งก็มีทหารมาที่ร้านเพื่อบอกว่าให้ปิดร้านก่อนสี่ทุ่ม แต่สะเปอิงไม่ยินยอมเนื่องจากในเดือนรอมมาดอนตนเองจะขายน้ำชาได้เฉพาะช่วงเวลากลางคืนหลังจากคนในหมู่บ้านละหมาดตาราเวียห์เสร็จแล้วคือประมาณสามทุ่มกว่าเป็นต้นไป สะเปอิงแสดงความไม่พอใจให้เจ้าหน้าที่ทหารเห็นอย่างชัดเจนโดยการยืนยันที่จะขายเช่นนี้ต่อไปและไม่สนใจต่อคำเรียกร้องของทหาร ทั้งยังสำคัญว่าหากมีอะไรตนเองจะรับผิดชอบเองส่วนทหารเป็นคนนอกพื้นที่จะรับผิดชอบเรื่องราวในพื้นที่ได้อย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล : ตอนแรกผมขายเดือนปอซอ (เดือนแห่งการถือศีลอดของชาวไทยเชื้อสายมลายู) ทหารมาสองคน บอกว่าแบ (แปลว่าพี่) ขายถึงตีสิบก็พอแล้ว แล้วเราก็บอกว่า ตีสิบ (สี่ทุ่ม) แล้วใครจะมากินละ เด็กวัยรุ่นที่นี่ตีสิบสอง ตีหนึ่ง ตีสอง ถ้าเกิดปัญหาผมรับผิดชอบเอง เขาคนนอกรับผิดชอบไม่ได้ เค้าไม่รู้ว่เด็กนี่ยังง ๗ นะ เค้าไม่รู้ที่ เค้าจะรุนแรงอย่างเดียว

ผู้ศึกษา : แต่ว่าพอบอกก็คือเค้าก็ยังให้ขายได้

ผู้ให้ข้อมูล : ขายได้⁴⁵

การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกำลังจะขัดคำสั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเกิดจากความเชื่อที่ว่าทหารเป็นคนนอก และได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่หรือกล่าวได้ว่าไม่เข้าใจชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่

⁴⁵ สัมภาษณ์ สะเปอิง, 30 พฤศจิกายน 2549.

ทั้งสองกรณีที่กำลังกล่าวถึงเป็นพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะที่การแสดงออกไม่พอใจให้เห็นอย่างชัดเจน สิ่งที่น่าสนใจก็คือหากทหารสองคนที่เข้ามาในหมู่บ้านมีความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเดือนรอมมาดอนมากกว่านี้ การต่อต้านดังกล่าวคงไม่เกิดขึ้น และหากเจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. มีความเข้าใจในความกลัวของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ การจัดการพูดคุยเพื่อเปิดความจริงก็คงไม่เกิดขึ้นโดยมีเจ้าหน้าที่ทหารร่วมอยู่ด้วย ดังนั้นความไม่เข้าใจของทั้งเจ้าหน้าที่ ก.อ.ส. ก็ดี เจ้าหน้าที่ทหารที่ดีมีส่วนอย่างยิ่งในการส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะแสดงออกต่อต้านให้เห็น นอกจากนี้ การที่คู่มือสารนำผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ไว้ใจมาอยู่ร่วมในสถานการณ์สื่อสารก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงพฤติกรรมดังกล่าว

10. การโจมตีอีกฝ่ายด้วยวาจาหรือกำลัง

การโจมตีอีกฝ่ายด้วยวาจาหรือกำลังเป็นการแสดงพฤติกรรมการสื่อสารที่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนด้วยกำลังหรือวาจาจนบางครั้งมีลักษณะของความก้าวร้าว พฤติกรรมการสื่อสารดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างจะตรงไปตรงมาจึงสามารถพบได้ในพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีอายุน้อยหรือผู้ที่อยู่ในวัยต่ำกว่ายี่สิบปี

อาอีซะห์เป็นเด็กหญิงมุสลิมวัยสิบแปดได้แล้วให้ผู้ศึกษาฟังถึงสถานการณ์การสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างตนเองกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในโรงเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายของโศฮามา บินลาเดน กับการใช้กำลังทหารของสหรัฐอเมริกาว่า ครั้งหนึ่งตนเองได้โต้เถียงกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในประเด็นดังกล่าว โดยต่างฝ่ายต่างกล่าวโจมตีอีกฝ่ายเนื่องจากมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นกรกล่าวโจมตีแบบไม่จริงจังรุนแรง

ผู้ให้ข้อมูล : ตอนมาอยู่ที่นี่ (ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ) ก็เคยนะ เคยตอนที่ข้าวบินลาเดน เออ เค้า (เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย) ก็ว่าหนุอะไร พวกหัวรุนแรง เค้านั้นทางสหรัฐฯ เรานั้นทางของบินลาเดน ก็ทะเลาะกันแบบนั้น ก็ไม่ได้คิดอะไรมาก

ผู้ศึกษา : แล้วทะเลาะกันอย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล : พูดยังงี้ละ เหมือนว่าล้อเลียนกัน แต่ไม่ได้คิดอะไรมาก สนุก ๆ มากกว่า ล้อ เหมือนล้อเลียนชื่อพ่อชื่อแม่นั้น แบบนั้น

ผู้ศึกษา : แล้วมีทะเลาะกันจนไม่พูดกันมีไหม

- ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มี ๗ ไม่ค่อยเป็น ยังไงละ คือนิสัยเราไม่ใช่แบบนั้นด้วยไง ไม่ใช่ทะเลาะแล้วไม่พูด ไม่ได้จริงจังอะไรมากนั้น
- ผู้ศึกษา : แต่ว่าหมายถึงว่าถ้าเค้าพูด แล้วเราบอกว่าไม่ใช่เราก็จะอธิบาย
- ผู้ให้ข้อมูล : เอ้อ เราก็จะ เราก็จะพูดว่าเออมันเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ พูดทางที่ถูกต้องนั้น จะแก้ใช่มั้ย
- ผู้ศึกษา : แล้วเค้าว่ายังไง ถ้าเราพูดอย่างนี้
- ผู้ให้ข้อมูล : เค้าก็ พูดของดีของเค้า เราก็พูดของดีของเรา
- ผู้ศึกษา : (หัวเราะ) แล้วก็แล้วกันไป
- ผู้ให้ข้อมูล : มันก็ยังไม่ยุติซักที⁴⁶

พฤติกรรมการสื่อสารข้างต้นเกิดขึ้นระหว่างเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูกับเด็กชายชาวไทยเชื้อสายไทยในเชิงที่เล่นที่จริง แต่เมื่อประเด็นที่ได้เถียงกันเป็นประเด็นที่ใกล้ตัวมากขึ้น ขณะที่คุณสนทนาก็เป็นเพศเดียวกัน บางครั้งการใช้กำลังแบบเด็ก ๆ จึงเกิดขึ้น

บิอร่าเฮงอายุกว่าหกสิบปีขณะที่รอซีดีอายุราวห้าสิบปี ทั้งคู่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในอำเภอตากใบได้รู้ฟื้นความหลังของตนเกี่ยวกับการชกต่อยกับเพื่อนนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยสมัยเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเกิดขึ้นต่างกรรมต่างวาระให้ผู้ศึกษาฟังราวกับว่าเป็นที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนเป็นเรื่องธรรมดาสามัญของเด็ก ๆ ว่า เมื่อสมัยตนเองย้ายโรงเรียนจากประถมศึกษาปีที่หกที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูไปสู่การศึกษาในระดับชั้นมัธยมหนึ่งที่โรงเรียนอื่นซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทย การดูถูกกันภาษาเด็ก ๆ ก็เกิดขึ้นโดยทั้งคู่ถูกเพื่อนร่วมชั้นชาวไทยเชื้อสายไทยระบุเรียกว่าเป็น ‘แขก’ ทำให้ทั้งคู่ไม่พอใจจึงเกิดการชกต่อยกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนชาวไทยเชื้อสายไทย

- ผู้ศึกษา : อย่างเมื่อก่อนนี้ดูถูกกันมีไหม
- ผู้ให้ข้อมูล 1 : ดูถูกเหวอ
- ผู้ศึกษา : อย่างมุสลิมกับไทยพุทธนะ
- ผู้ให้ข้อมูล 1 : มีนะ ในหมู่พรรคพวกก่อนที่จะเข้าใจกัน เข้ามาหนึ่งปีมีเลย เค้าดูถูกคนแขก เค้าว่าแขก
- ผู้ให้ข้อมูล 2 : ต่อยซี
- ผู้ให้ข้อมูล 1 : เอ้อ ต่อยซี
- ผู้ศึกษา : แขกนี้หมายถึงอะไร หมายถึงว่าความหมายที่ ๗

⁴⁶ สัมภาษณ์ อาอีชะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ความหมายสมัยนั้นนะ ต้องเข้าใจ เป็นนักเรียนสมัยนั้น คือคนต่างถิ่น ไม่ใช่คนไทย ทีนี้เราถือว่าเราเป็นคนไทย แต่เป็นมุสลิม เลยกี่ผู้ เราว่าแขกนี่ไม่ใช่เรา แต่เป็นแขกปาตานี เราว่าอย่างนี้ คนจีนนี่เป็นแขก

ผู้ศึกษา : เพราะว่าเราอยู่ที่นี้

ผู้ให้ข้อมูล 1 : เราอยู่ที่นี้เราเกิดที่นี้ นี่คือความหมายของเรา แต่พรรคพวก คนไทย พุทธนี่เค้าถือว่าเราเป็นแขก

ผู้ศึกษา : แล้วเวลาเค้าเรียกเค้ารู้สึกจริง ๆ ว่าที่นี้คือบ้านเค้าแล้วเราเป็นแขกรีเปล่า

ผู้ให้ข้อมูล 1 : เค้ารู้สึกว่าที่บ้านของเค้าแล ลึก ๆ นี่เป็นเมืองของเค้า เราขึ้นมาอาศัย นั้นแล สมัยนั้นนะ แต่ตอนหลังพอ พอขึ้น ม.ศ. 3 เรื่องแบบนี้ก็ไม่มีแล้ว พรรคพวกที่เข้าใจผิดนี้ เข้าใจกัน

ผู้ศึกษา : ทำไมถึงเข้าใจกันได้

ผู้ให้ข้อมูล 1 : คือความสนิทสนมมากกว่า ผมว่า คือความจริงใจ เพราะว่าเราก็รู้ใจซึ่งกันและกัน

ผู้ศึกษา : ต้องทำกิจกรรมด้วยกันรีเปล่าที่โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล 1 : เรียนด้วยกัน กีฬาก็เล่นด้วยกัน เทียวอะไรก็ว่าไป ก็คำว่าแขกหายไป ๆ ก็เรียกมิงกูแล พอมิงกูนี้หมายถึงว่าสนิทแล ถ้าเรียกมิงกูแล้วสนิท

ผู้ให้ข้อมูล 3 : อันนี้เรื่องจริง มาใหม่ ๆ ไข้แขก ๆ

ผู้ให้ข้อมูล 2 : ผมไปต่อเลย ต่อย โดนว่าไข้แขก ๆ⁴⁷

จากข้อมูลข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าสาเหตุหลักของการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการโจมตีอีกฝ่ายด้วยกำลังหรือวาจา นั้นก็คือ อายุของผู้สนทนาและความไม่รู้จักคุ้นเคยกัน สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าเราจะไม่พบปฏิบัติการสื่อสารโดยการใช้อาวุธหรือกำลังโจมตีอีกฝ่ายจากชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นผู้ใหญ่ หากจะพิจารณาให้ละเอียดจะเห็นว่าผู้ใหญ่เองก็มีวิธีการแสดงการต่อต้านอีกฝ่ายด้วยวิธีการที่แตกต่างออกไป

ประเด็นที่น่าสนใจในที่นี้ก็คือ สมมติฐานที่ว่าบุคคลที่มีอายุน้อยจะมีสติในการยับยั้งชั่งใจค่อนข้างต่ำ สิ่งนี้มีได้ขึ้นกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับ

⁴⁷ สัมภาษณ์ บือราเฮง และ รอซีดี, 12 กันยายน 2549.

เด็กวัยรุ่นในพื้นที่ทั่วประเทศ บ่อยครั้งที่มีคำถามเกิดขึ้นว่าเหตุใดเมื่อเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้ที่ก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้ ผู้ต้องหามักเป็นเด็กวัยรุ่นที่อายุไม่เกินยี่สิบปี อารมณ์และการยับยั้งชั่งใจยังคงมีน้อยกว่าผู้ใหญ่ค่อนข้างมากน่าจะเป็นคำตอบหนึ่งของคำถามข้างต้นได้เป็นอย่างดี

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 10 พฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยเลือกใช้เมื่อต้องการหรือจำเป็นจะต้องแยกตัวออกจากชนกลุ่มอื่น โดยใช้วิธีการสื่อสารที่ไม่แสดงออกให้ชัดเจน แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน หรือแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นอย่างมาก แต่ประเด็นที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงออกเมื่อการต้องการปรับตัวเข้ากับหรือปรองดองกันกับชาวไทยเชื้อสายไทย

11. การเบี่ยงประเด็นสนทนา

การเบี่ยงประเด็นสนทนาเป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเลือกใช้เมื่อต้องการปรับตัวเข้ากับชาวไทยเชื้อสายไทยโดยไม่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักจะเลือกใช้วิธีการดังกล่าวเมื่อต้องการป้องกันหรือลดโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งจากประเด็นที่กำลังสื่อสารกันอยู่ ดังกรณีบทสนทนาของอามิงกับหลวงพ่อธรรมที่เกิดขึ้นในวัด มีช่วงหนึ่งที่หลวงพ่อธรรมพยายามที่จะพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม เช่น การที่ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูมีภรรยาได้สี่คนและชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนไม่ชอบเชิญชาวไทยเชื้อสายไทยไปร่วมงานแต่งงาน แต่อามิงก็พยายามที่จะเลี่ยงที่จะพูดถึงหรืออธิบายในประเด็นดังกล่าวโดยพยายามที่จะพูดถึงประเด็นอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูหรือศาสนาอิสลามแทน

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่รู้เป็นไหร (เป็นอะไร) พวกพุทธชอบอิสลามมาก นี่เรากี่
 แล่งกรง ๆ นี้ (พูดตรง ๆ นะ) ถ้าเป็นผู้ชายได้เมียสี่นี้พวก
 นี้มันชอบจริง ๆ สูเจ้าจะมีภรรยาสี่คนก็ได้ มุฮัมมัดว่า
 แต่สูเจ้าต้องอย่ามีอคตินะ รักสม่าเสมอกัน เขาไปเลย
 นั้น สาว ๆ ว่าอะไร มีเมียหลายคน นั้น เหมือนรถนะท่าน
 เอ๊ย ใช้เก่าแล้วก็เปลี่ยนไป บอกว่าฮาเข้าท่า ๆ

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : หนังสือเราท่านรู้เยอะ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : แล้วนี่เราจะเอากันตรงไหน เอาสาระกันตรงไหน เอาว่า
 เมื่อก่อนนี่คนมาจากไหน เล่าไม่ได้ โทหก

- ผู้ศึกษา : แล้วอย่างคนพุทธกับมุสลิมนี้ไปมาหาสู่กันบ้างไหมครับ
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ก็ได้ ไปมากันได้ ไม่มีอะไรกัน
- ผู้ศึกษา : เวลาทำงานแต่งงานมีอะไรกันเชิญกันไหมครับ
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : แต่งก็แต่งอยู่หากันมี มีไปกินงานมุสลิมอยู่เรื่อย มันเป็นมุสลิมไม่ค่อยแจกการ์ด (ซีไปที่ผู้ให้ข้อมูลมุสลิม)
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เมื่อก่อนงานที่วัดเค้ารับหนึ่ง หนึ่งตะลุง ติเกตุลูนี้เยอะ
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เออ มาเล่นมาอะไร เล่นด้วยกัน⁴⁸

จะเห็นได้ว่าการใช้วิธีการเบี่ยงประเด็นสนทนาเกิดขึ้นสองครั้งในบทสนทนาข้างต้น ในครั้งแรกคู่สนทนาของชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นพระสงฆ์องค์นี้ได้พูดถึงประเด็นที่อิสลามมีเมียได้สี่คนโดยยกคำพูดของท่านนบีมุฮัมมัด แต่ชายมุสลิมพูดแต่เพียงว่าหนังสือเราท่านรู้เยอะ อีกครั้งหนึ่งพระสงฆ์พูดที่เล่นที่จริงว่ามันเป็นอิสลามไม่แจกการ์ดแต่งงานให้ชาวไทยเชื้อสายไทย อามิงกลับชวนคุยเรื่องหนึ่งตะลุงติเกตุลูแทน พฤติกรรมการสื่อสารโดยใช้วิธีการเบี่ยงประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นการพยายามเลี่ยงที่จะพูดคุยในเรื่องละเอียดอ่อน ซึ่งในที่นี้คือเรื่องศาสนา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทสนทนาในตอนต่อมาซึ่งมีการโต้ตอบกันโดยใช้วิธีอื่น บทสนทนาชี้ให้เห็นว่าการเลี่ยงดังกล่าวเนื่องจากประเด็นที่หลวงพ่อบุคนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ เนื่องจากเมื่อมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามหรือชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบ ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูมีพฤติกรรมการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน

12. การสนทนาในเชิงที่เล่นที่จริง

การสนทนาในเชิงที่เล่นที่จริงเป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ความหมายของการสนทนาในเชิงที่เล่นที่จริงก็คือแสดงออกหรือพูดในสิ่งที่น่าจะไม่เป็นจริงเพื่อต้องการกระตุ้นการตอบสนองของคู่สนทนา เนื่องจากต้องการทราบความคิดของคู่สนทนา ซึ่งบางครั้งการตอบสนองของคู่สนทนายังเป็นได้ทั้งการตอบสนองในเชิงที่เล่นที่จริงเหมือนกัน หรือเป็นการตอบสนองในเชิงจริงจัง

ในช่วงหนึ่งของบทสนทนายะหว่างอามิงกับหลวงพ่อก็เป็นตัวอย่งที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมการสนทนาในเชิงที่เล่นที่จริงได้อย่างชัดเจนนั่นคือ เมื่อหลวงพ่อบรรณพุดถึงผู้ก่อความไม่

⁴⁸ สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อธรรม, 11 กันยายน 2549.

สงบในพื้นที่แล้วก็พูดในเชิงว่าอามิงเป็นหัวหน้าโจร ขณะเดียวกันอามิงมิได้ปฏิเสธแต่ตอบกลับในเชิงที่เล่นที่จริงในเชิงยอมรับว่าตนเองเป็นหัวหน้าใหญ่ของโจรผู้ก่อความไม่สงบ แม้บทสนทนาดังกล่าวดูเหมือนว่าเป็นการพูดในเชิงที่เล่นที่จริง แต่ก็เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความกลัวที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันนั่นคือ ชาวไทยเชื้อสายไทยมักกลัวหรือระแวงชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็รู้ตนเองว่าเป็นกลุ่มที่ถูกมองอย่างหวาดระแวงอยู่เสมอแม้แต่กับชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นเพื่อนสนิทกัน

ผู้ศึกษา : แล้วเมื่อก่อนเวลา มีงานวัดมีอะไรเป็นอย่างไรครับ เหมือนเดี๋ยวนี้ไหมครับ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่ค่อยเหมือน เดี่ยวนี้กลัวโจร กลัวผู้ร้าย บางสิ่งบางอย่างก็ต้องทำกลางวัน ไม่หาญ (ไม่กล้า) ทำกลางคืนนี้แหละนายโจร (ซีไปที่อามิงทำให้ทุกคนหัวเราะกัน)

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ตัวใหญ่ นะท่านนะ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ท่าน นี้แหละตัวเบ้ม (ตัวใหญ่) พี่เบ้ม ฮ้า... (ถอนใจนิด)

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : อ้อ.. (ถอนใจ)⁴⁹

อีกเหตุการณ์หนึ่งเป็นการสื่อสารกันระหว่างสะมะแอซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่ที่บ้านตาบาอำเภอตากใบซึ่งต้องเดินทางไปทำสวนของตนเองที่อยู่นอกเมือง โดยระหว่างทางต้องผ่านหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทย สะมะแอเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าครั้งหนึ่งในช่วงเวลาที่เกิดความไม่สงบในพื้นที่ตนเองต้องการทราบว่าเป็นเพื่อนฝูงของตนชาวไทยเชื้อสายไทยคิดอย่างไรกับตน จึงแกลังถามระหว่างขับรถผ่านหมู่บ้านว่าต้องถอดหมวกกะปิเยาะห์⁵⁰ ออกหรือไม่เวลาผ่านหมู่บ้าน เนื่องจากต้องการทราบความรู้สึกของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างตน

ผู้ศึกษา : ถ้าเรื่องเหตุการณ์เรื่องอะไรคุยกันไหมครับกับชาวไทยพุทธ

ผู้ให้ข้อมูล : คุยอะผมคุย เพราะว่าผมผ่าน เวลาไปผมผ่านหมู่บ้านไทยพุทธ เวลาไปทำสวนไปคุยกันอะไรกัน คำว่านายไม่เกี่ยวที่พวกนายไม่เกี่ยว บางกลุ่มเท่านั้นเอง ผมว่าอ้อ ผมผ่านทางนี้ผมต้อง

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ หมวกกะปิเยาะห์เป็นหมวกชนิดหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูสวมใส่เมื่อจะทำการละหมาด และในบางครั้งก็ใส่ติดหัวไปในสถานที่ต่าง ๆ โดยการสวมหมวกดังกล่าวยังเป็นการแสดงถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาวมุสลิมอีกด้วย

ถอดกะปิเยาะห้ใหม่ เคี้ยวทำไมละ ผมว่าเดี๋ยวจะว่าไอ้นี้ไอ้พวก
มาแล้วพวกแนวร่วมมาแล้ว เคี้ยวบอกว่าไอ้ไม่ต้อง เคี้ยวเข้าใจ

- ผู้ศึกษา : อันนี้คือคุยกัน
- ผู้ให้ข้อมูล : คุยกันสนุก ๆ คือเราอยากจะทำให้เค้ามีความรู้สึกยังไงกับเรา ก็
บอกว่าต้องถอดใหม่ เวลาเข้ามาในเขตนี้ต้องถอดใหม่.
- ผู้ศึกษา : แต่ว่าถ้าความสัมพันธ์ของคนที่เป็นเพื่อนกันนี่คือคุยกันได้
- ผู้ให้ข้อมูล : คุยกันได้เหมือนเดิมไม่มีอะไร
- ผู้ศึกษา : เพียงแต่ว่าถามดูว่าเค้ารู้สึกยังไง
- ผู้ให้ข้อมูล : เออบางที่ไทยพุทธเองก็พูดว่าเออ เค้าก็ตีใจทยไม่ออก ไม่รู้อะไร
เป็นอะไร คือเค้ายังอ่านใจทยไม่ออก ไม่เข้าใจ ผมเองผมก็ไม่
เข้าใจเหมือนกันว่าเดี๋ยวนี้นะเหตุการณ์เดี๋ยวนี้นะว่ามันเป็น
อย่างไร ไม่เข้าใจ⁵¹

พฤติกรรมกรรมการสื่อสารทั้งสองสถานการณ์ที่ยกมาข้างต้นมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็คือ เป็น
การพูดที่เล่นที่จริงเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ แม้ว่าจะสนิทกัน
เพียงไรก็ตามบางครั้งการถามตรง ๆ มักเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ชาวไทยเชื้อสายไทยและไทยเชื้อสาย
มลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้จึงใช้วิธีการพูดคุยแบบที่เล่นที่จริงในการหยั่งเชิงคู่สนทนาเพื่อไม่ให้
บรรยากาศตึงเครียดเกินไป สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความต้องการทราบถึงความคิดถึงคู่สนทนาโดยไม่
แสดงออกอย่างชัดเจนมากเกินไปเป็นสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการสื่อสารดังกล่าว อย่างไรก็ตาม
การใช้วิธีการเช่นนี้คู่สนทนาต้องมีความรู้จักมักคุ้นกันพอสมควรหรือมีความรู้จักกันมาเป็น
เวลานาน จนทำให้มีความมีความไวเนื้อเชื่อใจที่มีต่อกันในระดับหนึ่ง มิเช่นนั้นแล้วพฤติกรรมเช่นนี้
จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

13. การแสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย

การแสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัยเป็นพฤติกรรมกรรมการสื่อสารที่ใช้เมื่อต้องการ
ปกป้องชนกลุ่มตน ขณะเดียวกันก็ยังดำรงความสัมพันธ์ที่ดีต่อชนกลุ่มอื่นไว้

ในบทสนทนาตอนหนึ่งระหว่างอามิงกับหลวงพ่อกับที่ผู้ศึกษาได้มีส่วนร่วมอยู่ในวง
สนทนาด้วย มีการกล่าวถึงสิ่งที่คนทั่วไปเชื่อแต่ยังไม่กล้าแสดงออกให้เห็น นั่นคือการระบุชื่อเป็นนัย

⁵¹ สัมภาษณ์ สมะแฉะ, 12 กันยายน 2549.

ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นผู้ก่อความไม่สงบ ปฏิกริยาตอบสนองที่เกิดขึ้นจริงจากมุสลิมชาวตากใบจึงเป็นข้อมูลที่มีชีวิตชีวาที่สุดชิ้นหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย โดยหลวงพ่อดุรงค์ระบุว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนเป็นผู้ก่อความไม่สงบและนำความเดือดร้อนมาสู่ชาวไทยเชื้อสายไทย ขณะที่อามิงพยายามที่จะโต้แย้งว่ามีบุคคลอื่นอยู่เบื้องหลังหรืออาจเป็นเรื่องส่วนตัวมิใช่ชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยรวม

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เราารู้สึกว่ามัน มัน มัน แปลก มันแปลก แต่ตัวศาสนาจริง ๆ นั้นเค้าไม่สอนให้เบียดเบียนกัน แต่ว่าคนนี้นับถือศาสนามันเกิดมาเบียดเบียนกันขึ้นมา มันถือสิ่งที่ว่าไม่เป็นสาระ มาเป็นสาระ ไม่เข้าท่า

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ผมว่าเค้ามาชนเรา ชนกัน (จับเรามาชนกัน) ว่าหรือพันไหน (หรือเป็นอย่างไรเป็นแบบไหน) ข้อเท็จจริงพันไหน (แบบไหน)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไหน

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : นี่ว่า ไปทำร้ายคนไทยพุทธอะไรบ้างหาว่าอิสลาม ไปทำไปทำ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : มันก็มีอยู่บ้าง อันนี้ดู (คุณ) ก็ต้องยอมรับ

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : อืม ... (คล้าย ๆ ยอมรับฟัง)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ว่ามันก็มี

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : อันนี้แน่นอน อันนี้ มัน จะมีเรื่องส่วนตัวบ้างหรือหรือว่า (หรืออย่างไร)⁵²

อีกสถานการณ์หนึ่งเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่ผู้ศึกษาได้สนทนากับหญิงชาวไทยเชื้อสายไทยในอำเภอตากใบผู้หนึ่งถึงความสัมพันธ์ของเธอที่มีต่อเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายมลายู เธอระบุว่าตนเองจะกล้าพูดคุยถึงเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบเฉพาะกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ตนสนิทสนมเท่านั้น โดยในครั้งหนึ่งเธอได้พูดในลักษณะที่ระบุว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นผู้ก่อความไม่สงบขณะที่เพื่อนสนิทก็ตอบกลับในเชิงปกป้องชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันว่าไม่ใช่ทุกคนเป็นเพียงแค่บางคนเท่านั้น หรือบางทีก็ตอบกลับว่าไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแต่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้กระทำ ซึ่งการตอบสนองโดยให้เหตุผลทั้งสองแบบมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือเป็นการสื่อสารที่มีนัยในการปกป้องชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยรวมซ่อนอยู่

⁵² สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อดุรงค์, 11 กันยายน 2549.

- ผู้ให้ข้อมูล : เออ เรื่องเหตุการณ์ก็ไม่กล้าจะวิจารณ์ไม่กล้าจะพูด กับเพื่อนนะ แต่ว่ากับเพื่อนสนิทจริง ๆ ก็กล้าฮะ กล้า
- ผู้ศึกษา : อันนั้นหมายถึงสนิทมาก
- ผู้ให้ข้อมูล : เอ้อ กล้า แต่ก็ดำไปแล้ว มันก็ด่ากลับแบบนั้นแล แบบว่าเที่ยวมาว่าของเค้าแบบนั้นแบบนี้ใหม่ เค้าก็บอกว่าเออ ไม่ใช่ทุกคนเป็นแบบนี้อะไรแบบนี้ะ ก็บอกว่าใช่ นั่นแล แต่ว่าเหตุการณ์แบบนี้ พอไปพูดกับมันมันก็ย้อนกลับว่าไม่ใช่อิสลาม ตำรวจต่างหาก ใช่ใหม่ คือตามใจใครคิด ตามใจใครมอง เพราะบางทีบางเหตุการณ์เค้าก็บอกว่าคนธรรมดาทำไม่ได้ เค้าก็คิดแบบนี้ใหม่แหละ แต่ไม่รู้ ไม่รู้อะไรเป็นอะไรแล้ว อยู่มั่วไปหมด⁵³

จากสองสถานการณ์การสื่อสารที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเชิงปกป้องชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นชนกลุ่มเดียวกับตน โดยการปกป้องดังกล่าวมิได้เป็นการปกป้องในเชิงแตกหัก แต่เป็นการปกป้องในเชิงเจรจาต่อรองมากกว่า พฤติกรรมการปกป้องดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากประการแรกประเด็นที่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยกล่าวถึงมีความเกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบ ประการที่สองแม้จะเป็นประเด็นในแง่ลบแต่ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยกล้าที่จะพูดในลักษณะดังกล่าวและทำให้การแสดงการตอบกลับของชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่รุนแรงมากนัก และประการสุดท้ายอายุของคู่สื่อสารทั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นมิได้อยู่ในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่นที่มักใช้อารมณ์เหนือเหตุผล แต่อยู่ในช่วงวัยกลางคนซึ่งเป็นช่วงอายุที่มักใช้เหตุผลในการสื่อสารมากกว่า การใช้กำลัง การแสดงออกจึงเป็นการปกป้องเพื่อให้เกิดความปรองดองมากกว่าโจมตีกลับเพื่อให้เกิดการแตกหักอย่างที่เด็กชาวไทยเชื้อสายมลายูมีต่อเด็กชาวไทยเชื้อสายไทย

14. การแสดงการปกป้องความเชื่อของชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย

พฤติกรรมการสื่อสารรูปแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการแสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย ต่างกันตรงที่เปลี่ยนจากการปกป้องชนกลุ่มตนเป็นการปกป้องความเชื่อของชนกลุ่มตน ซึ่งในที่นี้คือความเชื่อทางศาสนา แม้ว่าสองพฤติกรรมจะมีความคล้ายคลึงกันแต่ผู้ศึกษาต้องแยกออกจากกันเนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกซึ่งการปกป้องจะแตกต่างกันพอสมควร โดยพฤติกรรม

⁵³ สัมภาษณ์ สมศรี, 11 กันยายน 2549.

การแสดงการปกป้องความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายมลายูนั้นอยู่บนฐานความคิดที่ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนนำความเชื่อทางศาสนาอิสลามไปประยุกต์ใช้ผิด ๆ ขณะที่ตัวความเชื่อเองนั้นถูกมองเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ

สะมะแอซึ่งเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านตาบ่าอำเภอดงตาลได้เล่าให้ฟังถึงเรื่องราวของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่เคยมีข้อสงสัยในศาสนาอิสลามและนำข้อสงสัยดังกล่าวมาถามตนว่าเหตุใดชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนห้ามชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันคบกับชาวไทยเชื้อสายไทย สะมะแอก็ได้ตอบคำถามดังกล่าวโดยชี้ให้เห็นว่าคนที่พูดหรือมีแนวคิดดังกล่าวไม่เข้าใจศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง และศาสนาอิสลามก็มีได้ระบุชี้ไว้เช่นนั้น “บางทีเค้าก็ถามว่าเค้าทำไมบางคนเค้าบอกว่าคบกับคนไทยไม่ได้บาป ผมว่าเข้าใจผิด คนที่สอนก็สอนผิด ผมว่าคบได้ นี่ชั้นก็คบกับนายทำไมคบได้ อยู่ร่วมกันกับนายทำไมยังอยู่ได้”⁵⁴

สะมะแอได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงสถานการณ์การสื่อสารที่เกิดขึ้นในชีวิตตนกับชาวไทยเชื้อสายไทยหลายเหตุการณ์ แม้บางเหตุการณ์ชาวไทยเชื้อสายไทยถามเรื่องศาสนาเช่นทำไมถึงทานหมูไม่ได้ ทำไมถึงทานอาหารบางอย่างที่ชาวไทยเชื้อสายไทยทำไม่ได้ สะมะแอไม่ตอบคำถามดังกล่าวแบบตรงไปตรงมา แต่ใช้วิธีการเลี่ยงที่จะตอบคำถามดังกล่าว เนื่องจากคำถามดังกล่าวมิได้มีนัยระบุชี้ถึงความเชื่อทางศาสนาอิสลามในแง่ลบ แต่เมื่อถูกถามถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ เช่น ศาสนาอิสลามห้ามชาวไทยเชื้อสายมลายูคบกับชาวไทยเชื้อสายไทย สะมะแอได้แสดงความพยายามที่จะอธิบายให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยฟัง โดยเป้าประสงค์สำคัญก็เพื่อนปกป้องศาสนาอิสลามอย่างดีที่สุดอย่างเท่าที่ตนสามารถทำได้

เมื่อพิจารณาบทสนทนาของอามิงกับหลวงพ่อดุรงค์ก็พบพฤติกรรมสื่อสารในลักษณะปกป้องความเชื่อของตนอย่างเป็นนัยเช่นกัน โดยบทสนทนาเป็นช่วงที่เกี่ยวกับเรื่องการคลุมฮิญาบของเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งในอดีตเด็กหญิงไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่เรียนในโรงเรียนสามัญจะไม่คลุมฮิญาบ แต่ในปัจจุบันได้มีการตื่นตัวทางศาสนาทำให้เด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่หันมาคลุมฮิญาบ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเช่นนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยมองว่าเป็นการแบ่งเขาแบ่งเรา เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความแตกแยกระหว่างกลุ่มชน ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็พยายามชี้แจงว่าบทบัญญัติของศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการคลุมฮิญาบของเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูมิใช่สิ่งที่ผิดและเป็นสิ่งที่สวยงามมากกว่า แต่ผู้ที่นำไปใช้ต่างหากที่นำไปใช้ในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง

⁵⁴ สัมภาษณ์ สะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : แต่ว่าเรานะเรื่องนี้ แก่ก็ยังไม่รู้เรื่องว่า ความแตกแยกของพวกเด็กนักเรียนนี้มันขึ้นมาในยุคไหน ยุคฮิญาบนี้ (ฮิญาบแปลว่าผ้าคลุมผมที่หญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้คลุมผม) คลุมหัวนี้
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ห่า ๆ ๆ ๆ (เหมือนกับกำลังฟังอยู่)
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : แต่ก่อนนี้ เด็กพุทธเด็กอิสลามนี้ มันไปไหนด้วยกันมันกลมเกลียวกันสามัคคีกันไม่ใช่เหรอ เพราะมันแต่งตัวชุดเดียวกันหมด พอมาถึงเค้าให้ใส่ฮิญาบได้ไซ้ใหม่ ใส่นั่นก็คลุมหน้า มีกางเกงขายาว มิงอิสลาม กุพุทธ กุพุทธ มิงอิสลาม เลยแยกซะเลย เข้ากันไม่ได้ เค้าเล่าให้เราฟังอยู่ว่าลูกสาวเค้าขึ้นมาขึ้นโรงเรียนอยู่โรงเรียนตากใบนี้ แต่ก่อนนะที่เค้าไม่ฮิญาบ พวกอิสลามด้วยกันนี่เพื่อน ๆ ไปเที่ยวบ้านเต็ม ผู้หญิง ๆ ทั้งนั้น เพราะมันแต่งชุดเดียวกันหมด
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : อืม อ่ามันพินั้น (มันแบบนั้น) (พูดเบา ๆ)
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : พอว่าฮิญาบลงนะ พวกเด็กอิสลามที่เป็นเพื่อนลูกเค้านี้หายหมดเลยไม่ไป
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ถูกต้องเป็นไปไม่ได้ (เบา ๆ)
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เพราะว่าถ้ามันไปเข้าทางที่เข้าไปบ้านเค้ามัน มันจะผ่านบ้านอิสลาม พอผ่านอิสลามเข้าไปถึงบ้านคนพุทธที่นี้เด็กพวกนี้ไม่ไป ตัดออกหมด นี่แหละคือความแตกแยกส่วนหนึ่งเรามอง ๆ ภาพอยู่ จริงไหม
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เพราะว่าฮิญาบบางคนนั้น เด็กไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้มีเจตนา ไม่ได้มีความต้องการ
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ใต้ (แปลว่าทำไม) ไม่ต้องการ
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : แต่ว่าผู้ใหญ่ แล้วก็คนจำนวน ส่วนหนึ่ง ตอนนั้นยังไม่มาก ต้องการใส่ มันก็เลยต้องใส่ไปตาม ๆ กัน ทั้ง ๆ ที่ไม่อยากจะใส่ ความจริงมันก็สวยงาม ฮิญาบนี้สวยงามมาก แต่ว่าเค้าไปให้ในสิ่งที่ทำย ๆ แล้ว เค้าไม่ได้ให้

ตั้งแต่แรก ๆ คนนี้จะอยู่ลักษณะไหนก็แล้วแต่นะท่าน
ถ้ามันมีความมั่นคงนะ จะอยู่ยังไงก็ได้⁵⁵

นอกจากนี้ในช่วงต่อมาของการสนทนายังคงมีประเด็นที่เป็นการกล่าวถึงศาสนาอิสลาม
ในแง่ลบอีก โดยที่หลวงพ่อดุธรรมระบุว่ามิชชันนารีชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนเซ็นชื่อยอมตายด้วยการ
ระเบิดพลีชีพ ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ปฏิเสธชัดเจนว่าศาสนาอิสลามมิใช่เช่นนั้น ซึ่งเป็นอีก
ครั้งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูลุกขึ้นปกป้องศาสนาของตนขณะเดียวกันก็พยายามชี้ให้เห็นว่าศาสนา
อิสลามมิได้สอนในสิ่งเลวร้าย และชาวไทยเชื้อสายมลายูก็สาปแช่งผู้ที่กระทำการดังกล่าวเช่นกัน

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : จะต้องให้เซ็นชื่อด้วย

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เซ็นชื่อว่า แกคนหนึ่ง ถ้าว่าถึงคราวก็พาระเบิดเข้าไป
เลยยอมตาย

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : อิสลามไม่ใช่พินัน (แบบนั้น) ที่ท่านอ่านนั้นอิสลามยัง
พินันใหม่ (มีแบบนี้ใหม่) เค้ามาสอนใหม่พินัน

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เค้ามาสอนคนว่า ในนามของพระองค์เจ้าอัลเลาะห์ ทรง
เมตตาถึง กรุมาying นี้ในนามของอัลเลาะห์นะ

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : บิสมิลลาฮิรเราะห์มานิรเราะห์อีม (แปลว่าด้วยพระนาม
ของอัลเลาะห์ ผู้ทรงกรุณาปราณี ผู้ทรงเมตตาเสมอ)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : แล้วนี่ที่ทำอยู่นี้เมตตาถึง อัลเลาะห์yingหรือ

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เราสาปแช่งอยู่แล้วครับ ไม่เห็นด้วย (ทุกคนหัวเราะ)⁵⁶

บทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการยืนยันที่จะปกป้องศาสนาอิสลามเนื่องจากมุสลิม
เชื่อว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ถูกต้อง แต่หากจะมีสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็เนื่องจากผู้ที่นำศาสนาไปปรับ
ใช้ต่างหาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงออกชัดเจนถึงการปฏิเสธการ
กระทำของผู้ที่ระเบิดพลีชีพแม้จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันก็ตาม

นอกจากสถานการณ์ข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษายังได้รับฟังคำบอกเล่าของสมานซึ่งเป็นชาย
ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่บนเกาะยาวตาบลเจ๊ะเหออำเภอตากใบว่าตนเองเคยสนทนากับ
หลวงพ่อดุธรรมถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนาเหมือนกัน โดยหลวงพ่อดุธรรมเล่าให้ฟังว่าบางครั้งในช่วง
เดือนถือศีลอดมีชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนแอบไปกินข้าวที่ศาลาวัด สมานจึงพยายามชี้ให้เห็นว่า
ผู้ที่ทำเช่นนั้นไม่ใช่คนอิสลามแต่เป็นคนมลายู ซึ่งหมายความว่าผู้ที่เป็นคนมลายูที่ไปแอบกินข้าวในช่วงกลางวัน

⁵⁵ สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อดุธรรม, 11 กันยายน 2549.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

ของเดือนรอมมาดอนแม้ว่าจะมีชาติพันธุ์มลายูแต่ก็ไม่ใช่อิสลาม เนื่องจากต้องการจำแนกความแตกต่างให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวมิใช่เกิดจากตัวศาสนา แต่เกิดจากผู้ที่นับถือศาสนานั้นทำผิดหลักการของศาสนาเสียเอง หรือกล่าวได้ว่ามิใช่ศาสนาที่ไม่ดีแต่คนที่นับถือศาสนาเองที่ไม่ดีมากกว่า

ผู้ศึกษา : เคยคุยเรื่องศาสนากับหลวงพ่อบุญ

ผู้ให้ข้อมูล : คุย คุยเรื่องคนไทยกับคนอิสลามนี้เค้าบอกถ้าผ่านะมองเห็นเลย คือบางที่เรื่องบวชนี้ เดือนบวช บางทีก็คนอิสลามนี้ชอบไปกินที่ศาลาวัดกัน แกล่ให้ฟังอะไรนี่ถือบวชไปกินข้าวที่นั่น อะไรเนี่ย

ผู้ศึกษา : แล้วพอเล่าให้ฟังว่ามีคนมาแอบกินในช่วงถือศีลอดแล้วพี่ว่ายังไง

ผู้ให้ข้อมูล : ผมว่าไม่ใช่คนอิสลาม ว่าเป็นคนมลายู ถ้าคนอิสลามไม่ใช่คนอย่างนี้ คนนากับคนอิสลามไม่เหมือนกัน⁵⁷

ทั้งสามสถานการณ์การสื่อสารที่กล่าวถึงข้างต้นมีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็คือ ชาวไทยเชื้อสายมลายูพยายามที่จะปกป้องศาสนาอิสลามจนถึงที่สุด ขณะเดียวกันก็พยายามชี้ให้เห็นว่าศาสนาอิสลามมิได้สอนในสิ่งที่ผิด และข้อผิดพลาดหรือสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นก็ได้เกิดจากทบทวนปฏิบัติของศาสนา แต่เกิดขึ้นจากคนที่นับถือศาสนามากกว่า ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไม่ยอมให้ความเชื่อทางศาสนาอิสลามถูกมองในแง่ลบเป็นอันขาด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นประเด็นสนทนาที่ไม่สามารถยอมให้ผ่านไปโดยไม่ได้แย้งอธิบายก็คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ

15. การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารในประเด็นละเอียดอ่อน

ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ประเด็นสนทนาที่ละเอียดอ่อนที่สุดในปัจจุบันคงหนีไม่พ้นประเด็นเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะสนทนาในประเด็นดังกล่าวทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

อิสมาแอเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในตำบลเกาะสะท้อนเป็นลูกจ้างในสถานที่ราชการแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าตนเองเพิ่งทำงานในสถานที่ดังกล่าวได้ไม่นานและมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยไม่มากนัก เมื่อมีเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ก็มักหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยในประเด็นดังกล่าวกับเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากยังไม่มีใจไว้วางใจกันมากนักขณะเดียวกันก็ยังมีความหวาดระแวงเกิดขึ้นระหว่างตนเองกับเพื่อนร่วมบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน

⁵⁷ สัมภาษณ์ สมาน, 18 กุมภาพันธ์ 2550.

- ผู้ศึกษา : ถ้าอย่างเวลามีระเบิดอะไรอย่างนี้ คุณกันบ้างไหม กล้าคุยกันไหมเกี่ยวกับเรื่องเหตุการณ์หรือเรื่องอะไรอย่างนี้
- ผู้ให้ข้อมูล : ก็ส่วนมากก็แบบคุยกันแบบไม่เข้าใจลึกซึ้งนะ เราก็ไม่เข้าใจลึกซึ้งเค้าก็ไม่เข้าใจลึกซึ้ง แบบ ต่างคนต่างระแวง ทั้งเค้าและเราก็ เรา ต่างแบบ คุยกัน ต่างคนต่างระแวง⁵⁸

จะเห็นได้ว่าระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีความรู้จักกันแต่ไม่สนิทกันจะสามารถสนทนาเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบได้แต่เพียงผิวเผินเท่านั้น หรือเป็นการพูดคุยในลักษณะที่ว่าเกิดอะไรขึ้นที่ไหน แต่จะเลี่ยงที่จะกล่าวถึงประเด็นว่าใครเป็นผู้กระทำ เนื่องจากยังคงมีความระแวงหรือไม่ไว้วางใจต่อกัน แต่ในบางครั้งในหมู่เพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายมลายูก็อาจใช้วิธีการหลีกเลี่ยงสนทนาในประเด็นละเอียดอ่อนเช่นเดียวกัน แต่มีใช้เพราะความระแวงแต่อย่างใด

อาหามะซึ่งเป็นชายชาวหมู่บ้านปยูต่าบลเกาะสะทอนอำเภอตากใบระบุว่าตนเองจะไม่พูดคุยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในพื้นที่⁵⁹

ขณะที่อาอิซะห์และอาฮิบนักเรียนชั้นมัธยมในโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าตนเองจะไม่คุยกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือหากคุยก็เพียงแค่อะไรที่เห็นเพียงเท่านั้นแต่จะไม่พยายามแสดงความคิดเห็นว่าเป็นฝีมือใครเนื่องจากเบื่อหน่ายกับเหตุการณ์ดังกล่าว

- ผู้ให้ข้อมูล : เหมือนเดิม แรก ๆ มันก็กลัวนะแต่ว่านาน ๆ เข้ามันก็เหมือนสถานการณ์ปกติ ระเบิดเกิดขึ้นก็มาบอกเออระเบิดตรงนี้แล้ว อ้อ ๆ ระเบิด ก็เฉย ๆ นั้นแหละ
- ผู้ศึกษา : แล้วคุยกันเรื่องระเบิดบ้างไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : คุย บอกว่าระเบิดที่นั่นก็เออระเบิด แล้วถามว่าเป็นไงระเบิดเป็นไง แต่ไม่ได้คุยเรื่องใครวางอะไรแบบนี้ เรื่องมาก
- ผู้ศึกษา : ไม่กล้าคุยหรือไม่อยากคุย
- ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ได้ไม่กล้า คือไม่สนใจ เบื่อแล้วนะ⁶⁰

⁵⁸ สัมภาษณ์ อิสมาแอ, 29 พฤศจิกายน 2549.

⁵⁹ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

⁶⁰ สัมภาษณ์ อาอิซะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

ผู้ศึกษา : แล้วอย่างเรื่องเหตุการณ์อย่างนี้มีคุยกันบ้างไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มี (หัวเราะ)

ผู้ศึกษา : ไม่ขอบคุณกันหรือไม่อยากคุย

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่อยากคุย เบื่อแล้ว⁶¹

บทสนทนาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการหลีกเลี่ยงการสนทนาในประเด็นละเอียดอ่อนสำหรับชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีความสนิทสนมกันดูจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแบบอัตโนมัติหรือโดยไม่ได้มีความรู้สึกตระหนักรู้ในพฤติกรรมที่ตนกระทำอยู่ เนื่องจากการเห็นว่าเรื่องปรกติธรรมดาหรือเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ซึ่งหมายถึงเป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมาใส่ใจเป็นประเด็นในการสนทนา สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความสนิทสนมกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่เป็นกุญแจสำคัญดอกหนึ่งในการที่จะสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมเนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยบางได้เกิดความหวาดระแวงกัน แม้ในหมู่เพื่อนสนิท แต่พฤติกรรมการเลี่ยงหรือไม่สนทนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เช่นนี้โดยชี้ให้เห็นว่าเรื่องเหตุการณ์เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญและไม่ควรนำมาใส่ใจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะพยายามดำรงสายสัมพันธ์ระหว่างชนสองกลุ่มให้แน่นแฟ้นดังเดิมแม้จะมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นมากมายเพียงใดก็ตาม หรือกล่าวได้ว่าหากผู้ก่อความไม่สงบพยายามที่จะก่อเหตุเพื่อต้องการส่งผลให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มชน ประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มีเครื่องมือรับมือลักษณะหนึ่งซึ่งก็คือการทำให้ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้อง (irrelevant) กับความสัมพันธ์ของตนกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น การมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาหรือเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย

ข้อมูลที่กล่าวถึงข้างต้นแบ่งเป็นพฤติกรรมการสื่อสารโดยการเลี่ยงการสนทนาในประเด็นละเอียดอ่อนในสองลักษณะด้วยกัน ลักษณะแรกเป็นกรณีของคู่สนทนาที่มีความสนิทสนมก็จะพยายามมองเหตุการณ์ในลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ขณะที่คู่สื่อสารที่ไม่มีความสนิทสนมกันกลับมองว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรสนทนา หรือกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องที่สามารถนำมาเกี่ยวข้องกับตนในแง่ลบได้ จึงหลีกเลี่ยงที่จะสนทนาในประเด็นดังกล่าวเนื่องจากการสนทนาในประเด็นดังกล่าวอาจทำให้ความสัมพันธ์ของตนกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยถูกฉีกคลอนด้วยความหวาดระแวงที่มีต่อกัน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าไม่ว่าคู่สื่อสารจะมีความสนิทสนมกันมากน้อยเพียงไรก็ตาม การเลือกที่จะเลี่ยงสนทนาในประเด็นละเอียดอ่อนแท้จริงแล้ว

⁶¹ สัมภาษณ์ อายิบ, 30 พฤศจิกายน 2549.

เป็นความต้องการ (ที่กระทำโดยตระหนักรู้และไม่ตระหนักรู้) ที่จะอยู่ร่วมกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างปรองดองและสันติโดยเป็นการหลีกเลี่ยงประเด็นที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่อกัน

ประเด็นละเอียดอ่อนระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีเพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ไม่สงบเท่านั้น แต่ประเด็นละเอียดอ่อนที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเช่นกันก็คือ เรื่องของความแตกต่างและความไม่เข้าใจกันในเรื่องของศาสนา ยะห์ยาซึ่งเป็นอิหม่ามมัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าทุกครั้งที่ตนเองได้รับเชิญจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะอิหม่ามให้ไปประชุมที่โรงแรมต่าง ๆ ตนเองค่อนข้างรู้สึกลำบากใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากโรงแรมเป็นแหล่งที่รวมหลายสิ่งทีศาสนาอิสลามไม่อนุมัติ เช่น มีผู้หญิงแต่งกายนุ่งน้อยห่มน้อย ขณะที่ภาพของอิหม่ามก็คือ ผู้ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนา นอกจากนี้ตนเองยังไม่แน่ใจในเรื่องอาหารการกินที่ทางโรงแรมจัดเลี้ยงรวมทั้งภาชนะที่ใช้ใส่อาหารว่ามีความสะอาดตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไรก็ตามยะห์ยาไม่ได้บอกกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นทหารโดยตรงถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ตนเองไม่อยากไปประชุมที่โรงแรม แต่เลี่ยงประเด็นดังกล่าวซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนาและเลือกที่จะพูดถึงความประหยัดที่จะได้รับหากเปลี่ยนมาประชุมที่มัสยิดแทน

ผมเคยเสนอแล้วกับทหาร คำเชิญโต๊ะครู เชิญโต๊ะอิหม่าม ไปประชุมที่โรงแรม ผมเสนอแล้ว โรงแรมเกินตั้งไกล คำเชิญให้เราพูด ผมเสนอข้อนี้ข้อเดียว ว่าเมื่อไรจะประชุมอิหม่ามและโต๊ะครูจะไปประชุมที่มัสยิด เพราะอะไร สาเหตุอะไร เพราะงบประมาณ เราห้องเนี่ยนะไม่แพง มัสยิดนั่นฟรี เราจะบอกเรื่องอาหารที่โรงแรมนั้นสกปรก⁶²ไม่ได้ เราหาเหตุให้สมควร แล้วก็ไม่ควรด้วยไปอยู่ที่โรงแรมเราในฐานะผู้นำศาสนาเนี่ยมีสาว ๆ มีอะไรไอ้โห เราก็คอดไม่ได้เหมือนกัน (พูดที่เล่นที่จริงและหัวเราะ) จริงไหม คนแก่แต่ใจยังเด็กนี่⁶³

คำบอกเล่านี้ชี้ให้เห็นว่าในบางครั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูก็รู้ตัวตนเองว่าหากมีการพูดคุยเรื่องความแตกต่างหรือความไม่เข้าใจกันในเรื่องศาสนาโดยตรง อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยไม่สามารถเข้าใจได้ง่ายนัก หรือเกรงว่าจะเป็นที่ประเด็นที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกันจึงเลือก

⁶² การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมองว่าอาหารที่โรงแรมนั้นสกปรกเนื่องจากอาหารดังกล่าวอาจปนเปื้อนกับเนื้อสุกร นอกจากนี้การประกอบอาหารและการชำระล้างอาหารดังกล่าวอาจไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม สิ่งนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่เลือกที่จะทานอาหารที่ทำโดยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่า

⁶³ สัมภาษณ์ ยะห์ยา, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ที่จะเลี้ยงการอ้างถึงประเด็นเรื่องศาสนาและใช้ประเด็นอื่นเป็นข้ออ้างแทน การใช้วิธีการเลี้ยงที่จะพูดคุยกันในประเด็นที่ละเอียดอ่อนนี้แต่ที่จริงแล้วก็เพื่อต้องการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมกับชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างปรองดองและสันติเช่นเดียวกับชาวไทยเชื้อสายมลายูอื่น ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นที่เลี้ยงที่จะพูดคุยเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบนั่นเอง

16. การอธิบายและให้เหตุผลประกอบ

การอธิบายและให้เหตุผลประกอบเป็นพฤติกรรมการสื่อสารรูปแบบหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ต้องการชี้แจงแสดงเหตุผลให้ชาวไทยเชื้อสายไทยได้รับรู้และเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่มีความไม่เข้าใจกันหรือมีความสงสัยกันเกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องศาสนา

อาหามะระบุว่าตนเองเคยได้รับคำถามจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยถึงเรื่องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่เป็นสิ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยค่อนข้างสงสัยว่าเหตุใดศาสนาอิสลามจึงสอนเช่นนั้น อาทิ มีคนกล่าวว่าคนมุสลิมห้ามไหว้ ตนเองจึงได้อธิบายให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าใจว่าแท้จริงแล้วการไหว้เป็นการทักทายจึงสามารถกระทำได้ แต่หากเป็นการกราบจะกระทำไม่ได้ “เค้าก็บอกว่าอ้อมุสลิมบอกว่าไหว้ไม่ได้ ก็บอกว่าไหว้ได้ นอกจากกราบไม่ได้ ไหว้ได้เป็นการทำความเคารพ ทักทายกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยกันบอกว่าไหว้ ก็บอกเค้านะ ... เค้าก็ว่าอ้อเป็นอย่างนั้นหรือ เค้าบางที่เราพูดก็เข้าใจ”⁶⁴

ยะหียาซึ่งเป็นอิหม่ามของมัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบระบุเช่นเดียวกันว่าตนเองก็เคยพูดคุยเรื่องศาสนากับชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน โดยอธิบายให้เพื่อนเข้าใจถึงหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เช่น เรื่องความสะอาดและสกปรกของศาสนาอิสลามแตกต่างจากความสะอาดและสกปรกของชนศาสนิกอื่น เนื่องจากความสกปรกบางอย่างล้างด้วยน้ำสะอาดก็หมดไป แต่ความสกปรกบางอย่างต้องล้างด้วยน้ำสะอาดถึงเจ็ดครั้งและหนึ่งในนั้นต้องเป็นน้ำดิน เช่น ความสกปรกที่เกิดจากสัมผัสกับหมูหรือสุนัข โดยอิหม่ามยะหียาเน้นว่าเรื่องตนจะอธิบายเรื่องศาสนาเช่นนี้ก็เฉพาะกับเพื่อนที่สนิทมาก ๆ เท่านั้น เนื่องจากหากไม่ใช่เพื่อนสนิทเกรงว่าจะไม่เชื่อสิ่งที่ตนอธิบาย

ผู้ศึกษา : แล้วอย่างนี้ถ้าไปกับเพื่อนอิหม่ามเองเค้ารู้ไหมเรื่องกินหรือเราต้องอธิบาย

⁶⁴ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

- ผู้ให้ข้อมูล : มันรู้แค่หมูเท่านั้นแหละ แต่นะยิส⁶⁵ เค้าไม่รู้ คนอิสลามต้องรู้ มันมองไม่เห็น เพียงแต่สะอาดกับสกปรกแค่นั้นแหละ แล้วอิสลามมันอีกหนึ่งชั้น
- ผู้ศึกษา : แต่ว่าถ้าเรื่องอย่างนี้เราคุยกับเค้าได้ไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : ได้ให้มันเข้าใจ บางคน ผมพูดเหมือนกัน อธิบายเรื่องศาสนา ก็มันเข้าใจ มันดี ก็เป็นเพื่อนกันไม่ได้ว่าอะไร
- ผู้ศึกษา : แต่ที่ไม่เข้าใจมีไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มี แต่ว่ามันมีก็คนที่เราจะพูด ต้องสนิทกัน ถ้าไม่สนิทก็บอกไม่ได้ เค้าไม่เชื่อเรา อย่าบอกเลยดีกว่า ถ้าสนิทกันก็บอกเรื่องศาสนาของอิสลามแบบนี้แบบนี้ อิสลามมันละเอียดอ่อน พูดย่าง ๆ นะ จะทำงาน ๆ ไม่ได้ ต้องเรียนให้รู้หลักการ⁶⁶

อย่างไรก็ตามการสื่อสารในลักษณะที่เป็นการอธิบายและให้เหตุผลประกอบมิได้ใช้เฉพาะเมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันในเรื่องศาสนาเท่านั้น ในปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบบ่อยครั้ง การสื่อสารในลักษณะเช่นนี้ก็ยังคงถูกนำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่เช่นกัน

นุรไอนีระบุว่าช่วงที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นเพื่อนร่วมงานของเธอซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยมองว่าการคลุมเครือของเธอนั้นเป็นเหมือนเกราะป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากผู้ก่อความไม่สงบหรือมีนัยว่าหากเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูแล้วผู้ก่อความไม่สงบจะไม่ทำร้าย หรือให้ชัดเจนลงไปก็คือ ผู้ก่อความไม่สงบเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูจึงไม่ทำร้ายชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยตนเอง สิ่งนี้

⁶⁵ คำว่านะยิสตามหลักภาษาหมายถึงสิ่งสกปรกทุกอย่าง แต่ตามหลักศาสนาอิสลามหมายถึงสิ่งสกปรกที่ทำให้การละหมาดใช้ไม่ได้ ซึ่งนะยิสสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภทได้แก่ 1.นะยิสมุฆอลละเซาะห์ (หรือนะยิสหนัก) คือนะยิสประเภทสุนัขและสุกร การชำระให้สะอาดจะต้องล้างเจ็ดครั้งโดยครั้งหนึ่งจากเจ็ดนั้นต้องเป็นน้ำผสมดิน 2.นะยิสมุคอฟพะพะห์ (นะยิสเบา) คือนะยิสประเภทปัสสาวะทารกผู้ชายที่ยังไม่ได้รับประทานอาหารใด ๆ นอกจากน้ำนม วิธีชำระโดยการพรมน้ำลงไปบนมันจนทั่ว 3.นะยิสมุตะวัชชีเตาะห์ (นะยิสปานกลาง) ได้แก่ นะยิสต่าง ๆ ที่ไม่ใช่สุนัข สุกร และปัสสาวะของทารกผู้ชายที่ยังไม่ได้รับประทานอาหารใด ๆ นอกจากน้ำนม นะยิสประเภทนี้ชำระให้สะอาดได้ด้วยการให้น้ำไหลผ่านไปบนมัน และทำให้ร่องรอยต่าง ๆ ของมันหายไป

⁶⁶ สัมภาษณ์ ยะห์ยา, อิหม่าม, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

สร้างความลำบากใจให้นูรไอนีเป็นอย่างมาก ยิ่งเมื่อมีโอกาสเธอจึงพยายามอธิบายให้เพื่อนร่วมงานชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าใจว่าตนเองก็กลัวถูกทำร้ายเหมือนกัน เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ก็ถูกทำร้ายเช่นกัน เธอพยายามแสดงให้เห็นว่าการคลุมฮิญาบซึ่งบ่งบอกถึงการนับถือศาสนาอิสลามนั้นมีใช้สิ่งที่จะบ่งบอกว่าเธอจะปลอดภัยจากการถูกทำร้าย

ผู้ให้ข้อมูล : เมื่อก่อนนั้นคนอิสลามเวลาไปทำงานก็ไม่ได้คลุมศีรษะ แต่ว่าพอระยะหลังเราก็จะคลุม พอเราจะคลุมเค้าก็จะเกิดความรู้สึกว่าเป็นการแบ่งแยก นี่คืออาวุธสำหรับป้องกันตัว คือเค้าอาจจะไม่พูดตรง ๆ แต่เค้าจะพูดว่าเออมีฮิญาบแล้ว อย่างเรานี้เรามีฮิญาบแล้ว อะไรประมาณนั้น

ผู้ศึกษา : แล้วถ้าคุยประเด็นอย่างนี้แล้วเราจะบอกอย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล : ก็เราเองก็บอกว่าเราเองก็กลัวนะ ไม่ใช่ว่าไม่กลัว เพราะว่าคนที่ถูกกระทำจริง ๆ นี่คนอิสลามก็มี คนอิสลามก็มี บางคน อย่างวันก่อนก็เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงเด็กกำพร้ามาจากอิสานมาจากเหนือก็ถูกฆ่าเหมือนกัน ก็เป็นคนอิสลามเหมือนกัน⁶⁷

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นที่มีความเข้าใจกันคลาดเคลื่อนในเรื่องศาสนา เช่น การระบุว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูไหว้ไม่ได้ หรือการคบเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นบาปนั้นเกิดขึ้นอยู่เสมอในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ประเด็นเหล่านี้เมื่อมีการอธิบายอย่างละเอียดถี่ถ้วนก็มักจะเกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันได้ไม่ยากนัก แต่กรณีในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบนั้นมีความแตกต่างออกไป นั่นคือความแตกต่างทางศาสนาถูกนำมาเกี่ยวข้องกับความไม่สงบในพื้นที่ โดยการแสดงออกทางศาสนาอิสลามถูกนำไปเกี่ยวข้องกับภารกิจของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ดังนั้นในประเด็นเช่นนี้ (ทราบเท่าที่ความไม่สงบในพื้นที่ยังคงดำรงอยู่ ตราบใดที่ยังคงสรุปชัดเจนลงไปไม่ได้ว่าใครคือผู้อยู่เบื้องหลังการเกิดขึ้นของความไม่สงบในพื้นที่และเป้าหมายของกลุ่มคนดังกล่าวคืออะไร) การอธิบายและให้เหตุผลในประเด็นดังกล่าวก็ดูจะเป็นเสมือนข้อแก้ตัวมากกว่า คำอธิบายอย่างตรงไปตรงมา แต่สิ่งที่ชัดเจนที่สุดก็คือ ศาสนาอิสลามได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแบ่งแยกชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ทั้งในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบและในช่วงที่บ้านเมืองสงบสุข

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเองทำให้เห็นว่าข้อมูลที่ค้นพบแสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็มีความพยายามที่จะใช้วิธีการสื่อสารให้ชาวไทย

⁶⁷ สัมภาษณ์ นูรไอนี, 12 กันยายน 2549.

เชื้อสายไทยมีความเข้าใจว่าศาสนาอิสลามไม่ได้เป็นสาเหตุของความแตกแยก หรือกล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของความแตกแยกระหว่างชนสองกลุ่มไม่ว่าจะเป็นในช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบหรือ ในช่วงที่เกิดความสงบในพื้นที่นั้นเรื่องศาสนาเป็นประเด็นที่ 'ไม่เกี่ยวข้อง' กับการเกิดขึ้นของความแตกแยกดังกล่าว เห็นได้จากพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ปรับความเข้าใจระหว่างกันในประเด็นที่เป็นเชิงลบต่อศาสนาอิสลามโดยการอธิบายและให้เหตุผลประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ความสนิทสนมที่มีต่อกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มีส่วนสำคัญต่อพฤติกรรม การสื่อสารในลักษณะอธิบายและให้เหตุผลประกอบ เนื่องจากหากเป็นผู้ที่มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ก็สามารถอ่านใจกันได้ง่ายขึ้นว่าจะสามารถเข้าใจสิ่งที่อธิบายให้ฟังหรือไม่เพียงไร

17. การสื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจ

การสื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทย เป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นอยู่เสมอโดยเฉพาะในหมู่เพื่อนสนิท จากการศึกษาพบว่าแม้ในช่วง ที่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น ยังสามารถพบพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะเปิดเผยจริงใจระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เช่นกัน

ผู้ศึกษาได้มีโอกาสสนทนากับชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในอำเภอตากใบซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน ณ ร้านน้ำชาแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ โดยในเบื้องต้นผู้ศึกษาแจ้งความประสงค์ว่าต้องการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายไทยในอำเภอตากใบ ผู้ให้ข้อมูลชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นชาวตากใบจึงชวนเพื่อนสนิทของตนมานั่งคุยกันนอกร้านน้ำชาแห่งหนึ่งซึ่งมีเพียงโต๊ะของเราโต๊ะเดียวที่อยู่นอกร้าน และปลอดภัยจากการได้ยินของบุคคลอื่น ผู้ศึกษาได้ปล่อยให้การสนทนาดำเนินไปเรื่อย ๆ จนไม่มีใครคำนึงถึงการสัมภาษณ์แต่เป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างเพื่อนกับเพื่อนมากกว่า แล้วข้อมูลที่น่าสนใจชิ้นหนึ่งก็ได้เกิดขึ้นเมื่อผู้ช่วยผู้ศึกษาซึ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูโพล่งขึ้นมาในประเด็นว่าตนเคยถามเพื่อนสนิทว่าใครเป็นคนก่อเหตุในพื้นที่ ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยก็ตอบสนองประเด็นดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผยเช่นกัน โดยชี้ให้เห็นว่าไม่สามารถตอบได้ว่าใครเป็นคนก่อเหตุ แต่สามารถระบุได้ว่าใครกลัวใคร และใครน่าจะเป็นผู้ก่อเหตุ

ผู้ช่วยผู้ศึกษา (มุสลิม) : เคยถามเพื่อนสนิทจริง ๆ ว่ามึงรู้ไหมใครทำ คำตอบไม่ได้ ตอบได้ไหม

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : คำตอบไม่ได้ แต่ก็มันกับบอกว่านั่นแล เจ้าหน้าที่บ้าง
อะไรบ้าง ก็บอกว่าคนไทยกลัวอิสลาม อิสลามกลัว
เจ้าหน้าที่ กลัวตำรวจ กลัวทหาร⁶⁸

อันที่จริงชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ถามคำถามดังกล่าวมิใช่คนตากใบแต่เป็นผู้ช่วยของ
ผู้ศึกษาที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอำเภอตันหยงมัส หากแต่มีเพื่อนสนิทเป็นชาวตากใบ ดังนั้น ในวง
สนทนาจึงมีผู้ศึกษา ผู้ช่วยผู้ศึกษาชาวตันหยงมัส ผู้ให้ข้อมูลชาวตากใบซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของผู้ช่วย
ผู้ศึกษา และหญิงชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของชายชาวตากใบ ที่กล่าวมาเพื่อที่จะ
ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ถามคำถามดังกล่าวมิได้มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวไทยเชื้อสายไทย แต่กลับ
กล้าที่จะเอ่ยถามในประเด็นดังกล่าว ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็กล้าตอบคำถามดังกล่าวอย่าง
ค่อนข้างตรงไปตรงมา สิ่งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากชาวไทยเชื้อสายไทยเองไม่มีความสนิทสนมจนถึง
ขั้นไว้ใจเพื่อนชาวไทย เชื้อสายมลายูของตน และชายชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะไม่กล้าถามสิ่งที่ตนเอง
ถามหากหญิงชาวไทยเชื้อสายไทยคนดังกล่าวมิใช่เพื่อนสนิทของเพื่อนตน ดังนั้น ความสนิทสนมที่
มีต่อกันระหว่างชนสองกลุ่มแม้จะผ่านคนกลางก็ยังมีส่วนอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการสื่อสารใน
ลักษณะเปิดเผยจริงใจดังกล่าว

การศึกษายังพบว่า มีการพูดคุยในประเด็นว่าใครเป็นผู้ก่อเหตุในการสื่อสารระหว่างชาวไทย
เชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษามีได้มีส่วนอยู่ในวงสนทนาด้วย โดย
รู้สึกดีแล้วว่าตนเองเคยไปเที่ยวบ้านเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยจนมีความสนิทสนมกับครอบครัวของ
เพื่อนในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ลอบสังหารในพื้นที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านของตน เมื่อตนเองไปบ้าน
เพื่อนแม่ของเพื่อนซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยจึงถามตนเองว่ารู้หรือไม่ว่าใครเป็นคนก่อเหตุ รู้สึกดี
ตอบคำถามดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่าไม่รู้ใคร รู้เพียงแต่ว่าไม่ใช่คนในหมู่บ้าน เป็นคนมา
จากที่อื่น

ผู้ให้ข้อมูล : ถ้าที่ประสบการณ์ผมนะ ถ้าจะทำอะไรให้แตกแยกส่วนมากจะ
เป็นคนไทยพุทธจะเข้าใจผิดครับ เวลาคนไทยเชื้อสายไทยโดน
ยิง ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่อีกคนในหมู่บ้านอิสลามยิง แต่มาจากที่อื่น มา
จากอื่นหรือว่าเป็นใครก็แล้วแต่มายิง แล้วเค้าก็เข้าใจว่าหมู่บ้าน
นั้นเป็นคนยิงแน่นอน ก็เลยทำให้แตกแยกกันครับ

ผู้ศึกษา : แล้วเราเคยอธิบายเค้าใหม่ว่าไม่ใช่

⁶⁸ สัมภาษณ์ สมศรี และ อาแว, 11 กันยายน 2549.

- ผู้ให้ข้อมูล : ถ้าผมเวลาไปบ้านเพื่อนที่ไรแม่เค้าจะถามว่าวันนั้นที่เกิด เหตุการณ์แบบนั้น ๆ รู้หรือเปล่าว่าใครยิงแบบนั้น ผมก็บอก ว่า อืม ไม่ใช่คนในหมู่บ้านครับ มาจากที่อื่น ครับ
- ผู้ศึกษา : แล้วเค้าเชื่อไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : เค้าก็ ไม่ทราบเหมือนกันครับ
- ผู้ศึกษา : แต่คือเราก็อธิบาย
- ผู้ให้ข้อมูล : เราก็อธิบายไปครับ
- ผู้ศึกษา : อ้อ แต่เค้ากล้าถามใช้ไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : กล้าครับ
- ผู้ศึกษา : เพราะว่าอะไร
- ผู้ให้ข้อมูล : เชื่อใจครับ⁶⁹

รูสดีระบุว่าสาเหตุที่แม่ของเพื่อนกล้าถามในประเด็นดังกล่าวเนื่องจากมีความเชื่อใจที่มีต่อตน ซึ่งความเชื่อใจดังกล่าวเกิดขึ้นจากความสนิทสนมทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมของการสื่อสารจะพบว่า อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทั้งสองกล้าพูดคุยเรื่องนี้คือ สถานที่ ๆ ใช้ในการสื่อสารนั้นเป็นบ้านของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งเป็นสถานที่ส่วนตัวและลับตาผู้คน

นอกจากการสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่สงบระหว่างประชาชนทั่วไปชาวไทยเชื้อสายไทยกับมุสลิมแล้ว ในส่วนของผู้นำท้องถิ่นเช่นกำนันผู้ใหญ่บ้านก็มีการสื่อสารในลักษณะเช่นนี้เช่นกัน ผนวกเป็นชายชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยไม่ถึงสี่สิบปี ทำงานอยู่ในชุดของผู้นำท้องถิ่นของหมู่บ้านหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าในหมู่บ้านของตนเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นทุกครั้งจะมีการเชิญผู้นำท้องถิ่นของชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูมาพูดคุยกันเพื่อสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวงที่มีต่อกัน โดยเฉพาะการลดความหวาดระแวงของชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายู เมื่อพูดคุยกันเสร็จต่างคนก็ต่างไปอธิบายให้ลูกบ้านของแต่ละฝ่ายฟัง

- ผู้ให้ข้อมูล : พูดถึงว่า ณ ปัจจุบัน ยังโอเคอยู่ ก็อย่างที่ว่าอย่างไรใหม่ ๆ เนี่ยมีนะ หมายถึงว่าความรู้สึกไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน อย่างคนไทยเนี่ย อย่างกระแสข่าวมันก็มีส่วน แต่พอทางกำนันก็ได้เรียกผู้นำท้องถิ่นของคนไทยพุทธ มานั่งคุยกัน คือพยายามไม่อยากจะให้เกิดความแตกแยกด้านความรู้สึกเรื่องความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่นี้พอ

⁶⁹ สัมภาษณ์ รูสดี, 1 ธันวาคม 2549.

มาคุยกัน ไม่ใช่ว่าครั้งสองครั้ง คือมีเหตุการณ์ที่เราที่เรียกมาคุย
ที่ ทุก ๆ หมู่บ้าน โดยเฉพาะคนไทยพุทธนั่นแหละต้องเรียกมา

ผู้ศึกษา : แล้วเค้าไปคุยกันที่ไหนล่ะ

ผู้ให้ข้อมูล : ก็ส่วนมากก็ที่บ้านผมก็มีหนึ่งครั้ง บ้านกำนันก็มีหลายครั้ง ก็อย่าง
ที่ว่าคนที่เป็นผู้ใหญ่ และผู้นำท้องถิ่นเนี่ยเรียกมาแก้มือมา คือว่า
คุ้นเคยกันแบบเนี่ย ... กำนันเรียกมาก็ มา

ผู้ศึกษา : กำนันมุสลิม

ผู้ให้ข้อมูล : ใช่ ก็มาคุยในวงของผู้นำท้องถิ่น แล้วก็เค้าก็ไปคุยกับลูกบ้านก็
สร้างความเข้าใจกัน⁷⁰

ณรงค์ระบุว่าพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเช่นระเบิดหรือการลอบยิง
กันสามครั้งแล้ว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ทุกครั้งก็จะมีการประชุมกันในหมู่ผู้นำท้องถิ่น ทั้งชาวไทยเชื้อสาย
ไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายู เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันโดยอาศัยสายสัมพันธ์อันดีที่มีต่อก
กันที่เรียกว่า ‘คุ้นเคยกัน’ เป็นตัวประสาน สิ่งนี้ทำให้ผู้นำท้องถิ่นชาวไทยเชื้อสายไทยที่แม้ว่าจะมี
ความหวาดระแวงต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่บ้าง มีความกล้าที่จะเข้ามาพูดคุยสร้างความเข้าใจ
ระหว่างกันได้เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามความคุ้นเคยที่ณรงค์กล่าวถึงนี้ไม่ใช่
ความคุ้นเคยแบบคุ้นหน้าคุ้นตา หรือคุ้นเคยแบบคนรู้จักกัน แต่เป็นความคุ้นเคยที่บ่งบอกถึงความ
‘ไว้เนื้อเชื่อใจ’ ที่มีต่อกันพอสมควร เนื่องจากการลงพื้นที่ของผู้ศึกษาทำให้ได้เห็นถึงความกลัวที่
เกิดขึ้นในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกลัวที่เกิดขึ้นในจิตใจของชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นมากมาย
มหาศาล เนื่องจากหากไม่มีการระแวงระวังเป็นอย่างดีหรือเกิดความผิดพลาดเพียงครั้งเดียว
นั้นหมายถึงอันตรายที่เกิดกับตนเองอาจถึงชีวิตได้ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่านอกจากความคุ้นเคยที่มีต่อกัน
แล้วความไว้เนื้อเชื่อใจกันก็มีส่วนอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะที่เป็นการเปิดเผย
จริงใจเช่นนี้

ที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงการสื่อสาร
ในลักษณะเปิดเผยจริงใจและก็ได้รับการตอบสนองในลักษณะเดียวกัน แต่การศึกษายังพบบาง
สถานการณ์ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงการสื่อสารในลักษณะเปิดเผยจริงใจขณะที่อีกฝ่ายไม่
กล้าแสดงออกเช่นนั้น ดังกรณีของบ็อราเฮงที่รู้ข่าวว่าเพื่อนถูกลอบทำร้ายเมื่อพบกับเพื่อนโดย
บังเอิญก็เสนอตัวที่จะช่วยเหลือตามกำลังสามารถ แต่การเสนอตัวดังกล่าวไม่ได้รับการตอบรับจาก
เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย

⁷⁰ สัมภาษณ์ ณรงค์, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

- ผู้ศึกษา : แล้วอย่างนี้สมมติว่าถ้าไม่มีเหตุการณ์แล้วจะเป็นเหมือนเดิมไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : ผมว่าต้องใช้เวลา เพราะว่ามัน คล้าย ๆ ว่ามันเป็นแบบนี้ อยู่ นานแล้ว ต้องใช้เวลา เค้าไม่ไว้ใจเรา เราก็ไม่ไว้ใจอย่าง ... (ชื่อเพื่อน) เนี่ย หลังจากที่เขาถูกบอมบ์ตรงนั้น ก็เจอกันที่ตลาด เจอกันที่เบงค์ ๆ ก็บอกว่าเฮ้ย มึงพาลูกน้องมึงมาที่บ้านกูนะ เพราะตอนนี้กูเออดีแล้ว เค้าก็บอกว่าเออ ไม่ต้องบอกว่าเออดี แล้ว แต่กูไม่ใช่เออดีธรรมดาเนอะผมว่า กูเป็นไอ้ นั้น ผู้ประสานงาน ให้กระทรวงยุติธรรม มึงมาซิกูบันทึก (เค้าว่า) เออ ๆ ๆ เออ ๆ ๆ ไม่มา จริง ๆ ผมทำบันทึก เหตุการณ์เป็นยังไง ก็ส่งไปกระทรวง ยุติธรรม เค้าก็ช่วยเหลือเองแหละ ผ่านทางเรา⁷¹

บทสนทนาข้างต้นเป็นการตอบคำถามพูดของชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ว่าชาวไทยเชื้อสายไทยกลัวมุสลิม ดังนั้น พฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะเปิดเผยจริงใจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้สื่อสารไม่มีความกลัวหรือหวาดระแวงในตัวคู่สื่อสาร ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาชาวไทยเชื้อสายมลายูเอง กลับพบว่า มิได้มีความกลัวหรือระแวงแคลงใจชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นประชาชนธรรมดาด้วยกัน แต่ในทางกลับกันกลับกลัวหรือระแวงชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเองมากกว่า ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ดูจะค่อนข้างระวังตัวเป็นพิเศษเมื่อสนทนาเกี่ยวกับเรื่องความไม่สงบที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีชาวไทยเชื้อสายมลายูที่คนไม่สนิทคุ้นเคยอยู่ด้วย เรื่องราวเหล่านี้แทบไม่ได้ยินจากปากของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่เลย

ข้อมูลที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะเปิดเผยจริงใจนอกจากความสนิทสนมที่มีต่อกันแล้วยังเป็นความไว้เนื้อเชื่อใจที่มีให้แก่กันอีกด้วย ซึ่งข้อมูลที่ค้นพบแสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูจะมีความไว้เนื้อเชื่อใจเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยค่อนข้างมาก จนในบางครั้งมากกว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเสียอีก เนื่องจากค่อนข้างแน่ใจว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยของตนไม่มีอันตราย แต่กลับไม่แน่ใจในตัวเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูของตน

⁷¹ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

18. การแสดงความเป็นมิตร

การแสดงความเป็นมิตรเป็นพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูรูปแบบหนึ่งที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของชาวไทยในพื้นที่อื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวไทยที่อาศัยในชนบทของประเทศ แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมักตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกตัวอยู่ในหมู่ชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันซึ่งจะมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง แต่การใช้ชีวิตประจำวันก็มักมีการพบปะเจอเจอชาวไทยเชื้อสายไทยจากต่างหมู่บ้านโดยเฉพาะจากหมู่บ้านใกล้เคียงที่อาจต้องเดินทางผ่านไปผ่านมาตามถนนหนทางในหมู่บ้าน เมื่อมีการพบเจอกันบ่อยครั้งก็เริ่มคุ้นหน้าคุ้นตากัน มีการทักทายซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นมิตรกัน ตามลักษณะของชาวชนบทด้วยกัน

เด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูในตำบลไพรวันอำเภอตากใบได้อธิบายว่า ในหมู่บ้านของตนจะอยู่กันแบบค่อนข้างรู้จักกันหมด หรือหากไม่รู้จักกันก็จะรู้ว่าใครเป็นใคร ดังนั้น เมื่อมีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านโดยเฉพาะเป็นคนจากหมู่บ้านใกล้เคียงผู้คนในหมู่บ้านก็มักสังเกตเห็นได้ไม่ยาก และเมื่อมีการผ่านไปมาบ่อยครั้งความสัมพันธ์ที่ดีก็จะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก เช่น การทักทายกันตามประสาคนคุ้นหน้าคุ้นตา

ผู้ศึกษา : แสดงว่าถ้าอย่างแถวบ้านน้อง ถ้าคนแปลกหน้าเข้าไป รู้ไหม

ผู้ให้ข้อมูล : รู้ครับ รู้ รู้แน่นอนครับ ถ้าสมมติว่ามีคนไทยพุทธเข้ามา ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ คือเค้าอยู่ในหมู่บ้านละแวกใกล้เคียง รู้หมดครับ จะคุ้นถึงแม้ไม่ได้คุยกัน แต่ว่าจะคุ้นหน้ากัน เวลาคนไทยพุทธจะผ่านในหมู่บ้านไป ก็เค้าก็เออหวัดดีครับอย่างงี้ แล้วก็อิสลามก็เอ้อ ก็ทักทาย เหมือนกันครับ⁷²

ข้อมูลที่รูดี้กล่าวถึงสอดคล้องกับสิ่งที่อันวากล่าวถึง เนื่องจากอันวาก็ระบุเช่นกันว่า ความรู้จักสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยนอกรั้วโรงเรียนของตนมักเกิดขึ้นจากการเจอเจอกันในละแวกหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านของตนอยู่ติดกับหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทย เมื่อเห็นหน้ากันบ่อยครั้งขึ้น ก็เกิดความรู้สึกคุ้นเคย เริ่มทักกันแสดงความเป็นมิตรต่อกันท้ายที่สุดจึงกลายเป็นเพื่อนกัน

ผู้ศึกษา : แต่ถ้าสมมติที่ไม่ได้มาเรียนด้วยกันเนี่ยรู้จักข้างนอกมีไหม

ผู้ให้ข้อมูล : มีครับ

ผู้ศึกษา : รู้จักกันได้ยังไง

⁷² สัมภาษณ์ รูดี้, 1 ธันวาคม 2549.

ผู้ให้ข้อมูล : ก็แบบเห็นหน้ากันก็ ทักกัน แรก ๆ ก็เอ้อ เงยหน้าอย่างนั้น
พอนาน ๆ ไปก็คุยกันก็ถามบ้านอยู่ไหนก็เริ่มรู้จักแบบนี้

ผู้ศึกษา : เดียวนี้ไม่ค่อยมีคนจับบอล เมื่อก่อนไปกันบ่อยใช้ไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ครับ มันเกี่ยวเนื่องกับระวาง กับไม่ไว้ใจกันนะ⁷³

ข้อมูลที่น่าสนใจกว่านั้นก็คือ ไม่เฉพาะประชาชนต่อประชาชนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์
ต่อกันค่อนข้างเป็นมิตร แม้แต่ทหารที่ถูกส่งเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ก็ยังสามารถแสดงออกซึ่งมิตรภาพ
จากชาวไทยเชื้อสายมลายูเช่นกัน

จากคำบอกเล่าของอาหามะซึ่งเป็นชาวหมู่บ้านปยูตำบลเกาะสะท้อน อำเภอตากใบ
ระบุว่าตนเองหรือผู้คนในหมู่บ้านตนเองค่อนข้างมีความเป็นมิตรกับคนต่างถิ่นแม้แต่เจ้าหน้าที่ของ
รัฐอย่างทหาร โดยเมื่อพบเจอกับทหารที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ก็มักให้การทักทายด้วยรอยยิ้ม
อย่างเป็นมิตร

ผมคิดว่า ระดับชาวบ้านนะ อิสลามกับพุทธ ไม่เคยมีปัญหาเลย ขนาดทหารที่มา
จากภาคอีสานภาคเหนือ ก็มาถึงที่นี่ เค้าว่าเอ้ออิสลามที่นี่ดีนะ พอเจอทหารครับยิ้ม
แบบนี้เลย ทหารก็ว่าเอ้อคนที่นี้ยิ้มจริง ๆ ... มีไหมทหารอยู่ไป เอ้า ใช้อ่ามึงไทยพุทธ
นี่ไม่เคยมีหรอก นี่ความจริงนะ⁷⁴

คำบอกเล่าของอาหามะสอดคล้องกับประสบการณ์การสื่อสารที่มีต่อเจ้าหน้าที่ทหาร
ของ รุสดีเด็กหนุ่มในตำบลไพรวันซึ่งระบุว่าแม้ประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่จะกลัวที่
จะติดตอสื่อสารกับทหาร เนื่องจากเกรงว่าหากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมาเห็นเข้าจะมองว่าเป็น
สายลับให้ทหาร แต่สำหรับรุสดีเองแล้วกล้าที่จะติดตอสื่อสารกับทหารเพราะมีฐานะเป็นหลานของ
ผู้ใหญ่บ้านซึ่งมักจะมีทหารมาเยี่ยมบ้านเป็นประจำ

ผู้ให้ข้อมูล : ก็ที่บ้านผมทหารจะเข้าประจำครับ มาคุย ก็ผมเป็นหลานของ
ผู้ใหญ่บ้าน ผมจะติดอยู่กับบ้านผู้ใหญ่ พอเวลาทหารไปเยี่ยม
ผู้ใหญ่ก็ผมก็จะไปนั่งคุยกับเค้าด้วยครับ

ผู้ศึกษา : แล้วเป็นยังไง รู้สึก

ผู้ให้ข้อมูล : ถ้าถามผม ผมไม่กลัวครับ

ผู้ศึกษา : ที่ถามเพราะว่า คำบอกเล่าถ้าทหารไปนั่งบ้านไหนชาวบ้านจะไม่
กล้าให้มานั่ง กลัว

⁷³สัมภาษณ์ อันวาน, 1 ธันวาคม 2549.

⁷⁴สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

ผู้ให้ข้อมูล : ใช่ครับ เคื่ากลัวว่าโจรน่าจะเข้าใจผิดว่าเราจะไปให้ข่าวสารข้อมูล
แต่ทั้ง ๆ ที่เคื่ามาเยี่ยมเฉย ๆ ก็ต้องกลัวเป็นธรรมดา

ผู้ศึกษา : ทุกคนก็กลัวเหมือนกันหรือ

ผู้ให้ข้อมูล : กลัวหมดเลยครับ⁷⁵

ข้อมูลที่ได้ข้างต้นมีลักษณะที่ค่อนข้างจะขัดแย้งในตัวและขัดแย้งกับสิ่งที่ผู้ศึกษา
สังเกตเห็นและได้ยินจากปากคำของชาวบ้านผู้อื่นในอำเภอตากใบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ชาวบ้าน
มักหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารด้วยก็คือทหาร ขณะอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าที่ใดที่มีทหาร
ที่นั่นจะไม่มีชาวบ้านชาวไทยเชื้อสายมลายูรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่เปิดเผย เช่น ร้านขาย
ของชำที่ทหารแวะซื้อน้ำดื่ม ร่มไม้ที่ทหารใช้หลบร้อนเมื่อออกตรวจพื้นที่ หรือแม้แต่ในการแข่งขัน
กีฬาเชื่อมสัมพันธ์ เช่น ฟุตบอลก็มีความพยายามของผู้จัดที่ขอร้องมิให้ทหารลงเล่นด้วยเนื่องจาก
เกรงว่าอาจมีผู้ไม่หวังดีมาก่อการโดยมีเป้าหมายคือทหาร

ครั้งหนึ่งผู้ศึกษาเคยไปเยี่ยมบ้านของรูสดีและพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีสถานะเป็นตา
ของ รูสดีจึงสังเกตเห็นว่าในหมู่บ้านดังกล่าวแม้จะอยู่ในพื้นที่ ๆ เคยมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นแต่
คนในหมู่บ้านก็มีความรู้สึกว่าเป็นหมู่บ้านของตนไม่มีผู้ก่อการร้ายซ่อนอยู่ สิ่งนี้ทำให้รูสดีรู้สึกว่าการ
พูดคุยกับทหารที่บ้านของคุณตาของตนซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่ใช่เรื่องที่น่ากลัว แม้คนส่วนใหญ่จะไม่
ค่อยกล้าที่จะติดต่อสื่อสารกับทหารก็ตาม

จากข้อมูลทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่าประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูจะหลีกเลี่ยงที่จะ
ติดต่อกับทหารด้วยเหตุผลหลักสองประการ คือความเกรงกลัวหรือไม่ไว้วางใจที่มีต่อตัวทหารเองใน
ฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความเกรงกลัวที่จะโดนลูกหลงไปพร้อมกับทหารเนื่องจากเป็นที่ทราบ
กันดีในพื้นที่ว่าทหารเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตกเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการก่อความไม่สงบใน
พื้นที่

จะเห็นได้ว่าแท้ที่จริงแล้วชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีลักษณะนิสัย
ที่คล้ายคลึงกับชาวไทยในชนบททั่วไปไม่ว่าจะเป็นภาคกลางเหนือ อีสาน หรือภาคใต้ตอนบนที่มัก
แสดงความเป็นมิตรด้วยการยิ้ม และมักเปิดรับการเป็นมิตรต่อกันกับชนกลุ่มอื่นหรือผู้ที่มาจากพื้นที่
อื่นได้ไม่ยาก ดังนั้น การติดต่อสื่อสารของประชาชนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทย
จะเกิดขึ้นในลักษณะที่แสดงความเป็นมิตรต่อกันเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูมีความรู้สึกว่าคุณหน้า
คุ้นตากับชาวไทยเชื้อสายไทย แต่สำหรับทหารนั้นต้องมีปัจจัยที่มากกว่านั้น นั่นคือชาวไทยเชื้อสาย

⁷⁵ สัมภาษณ์ รูสดี, 1 ธันวาคม 2549.

มลาญผู้สื่อสารต้องปลอดภัยจากประสบการณ์ที่เลวร้ายต่อทหาร และสถานที่ที่มีการติดต่อสื่อสาร ต้องปลอดภัยจากสายตาของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

19. การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมและศาสนาของชนกลุ่มอื่น ขณะที่ดำรงเอกลักษณ์ตนเองไว้

ในสังคมที่มีการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลาญ เมื่อชนสองกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกันไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของความเป็นเพื่อนหรือความเป็นญาติพี่น้องกัน ก็มักจะต้องมีกิจกรรมที่ทำให้ชนสองกลุ่มเข้ามาติดต่อสื่อสารกันภายใต้เงื่อนไขว่าเป็นกิจกรรมทางสังคมหรือศาสนาของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อจำเป็นต้องเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทย ชาวไทยเชื้อสายมลาญส่วนหนึ่งใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามยังคงมีชาวไทยเชื้อสายมลาญอีกส่วนหนึ่งที่พยายามจะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ เพื่อดำรงรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ให้เหนียวแน่นเหมือนเดิม ขณะเดียวกันก็ต้องการดำรงตนตามกรอบบัญญัติของศาสนาเอาไว้อย่างเคร่งครัด

ชาวไทยเชื้อสายมลาญผู้หนึ่งในตำบลเกาะสะท้อนซึ่งมีญาติพี่น้องสืบสายเลือดเดียวกันที่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทยเล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงการสานสัมพันธ์กับญาติพี่น้องต่างศาสนิกผ่านการเข้าร่วมงานบวชซึ่งเป็นกิจกรรมศาสนาของชาวไทยเชื้อสายไทยว่า ตนเองก็ไปงานบวชพระของญาติชาวไทยเชื้อสายไทย โดยแต่งตัวไปในลักษณะที่แสดงถึงความเป็นมุสลิมอย่างเต็มที่ โดยเชื่อว่าเรื่องการไปงานกิจกรรมของญาติพี่น้องก็เป็นเรื่องหนึ่งแม้จะมีพิธีกรรมทางศาสนาก็ตาม และการดำรงตนตามบทบัญญัติของอิสลามก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง หรือกล่าวได้ว่าตนเองไปในฐานะที่เป็นญาติแต่ไม่ได้ไปเพื่อร่วมพิธีกรรมทางศาสนา

ผู้ให้ข้อมูล : เวลางานวัด ผมก็ต้องไปซิ เวลาญาติพี่น้องงานบวชตระกูลผม ต้องไป เพราะญาติหลายคน และยังมีอีกที่บ้านใหญ่

ผู้ศึกษา : เป็นพุทธ

ผู้ให้ข้อมูล : เป็นพุทธ

ผู้ศึกษา : แล้วเป็นมาอย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล : อ้อ แบบสมัยก่อนนี้ คุณจะไปพุทธก็ไป คุณจะไปมุสลิมก็ไป

ผู้ศึกษา : แต่ว่าเป็นพี่น้องกัน

ผู้ให้ข้อมูล : พี่น้องกัน ครับ นี่แม่ของแม่นี้ ยังอยู่ แถววัดพระพุทธ ยังมีอยู่หลายคนทีเดียว ยัง ไปมา

- ผู้ศึกษา : เป็นเรื่องธรรมดา
 ผู้ให้ข้อมูล : เป็นเรื่องธรรมดา มีอยู่สามปีที่แล้วเนีย ลูกเค้าบวช บวชพระ พี่น้องเชิญไป ไปผมก็ไปแบบไต่ะย⁷⁶ สีห้าคนที่วัด เค้าก็แปลก ผมว่าไม่ได้ นี่เป็นญาติผม ผมมาช่วยงานนะ ทำบุญ เรื่องของคุณก็ คุณ เรายังเรา ไอนี้ น้ำมัน ไอนี้ น้ำ ไม่เกี่ยวนะ⁷⁷

ในปัจจุบันเหตุการณ์ข้างต้นเป็นกรณีที่พบเจอได้ค่อนข้างยากในสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ แต่ก็ยังเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนภาพการปรับตัวเข้าหากันของชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ค่อนข้างชัดเจน

นอกจากเหตุการณ์ข้างต้นยังมีเหตุการณ์การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมชาวไทยเชื้อสายไทยในลักษณะอื่นที่มักเกิดขึ้นบ่อยครั้งในหมู่เพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นกิจกรรมทางสังคม

สะเปียงและเพื่อน ๆ ซึ่งเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านกูญูตำบลไพรวันอำเภอตากใบเล่าว่าตนเองเคยไปงานศพของญาติเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน แต่จะไม่ร่วมในช่วงที่มีพิธีกรรม เช่น การไปร่วมในช่วงที่มีการสวดมนต์ หรือในกรณีที่เป็นการงานแต่งงานชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ที่มีเพื่อนเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยก็มักไปร่วมงานด้วยความรู้สึกสะดวกใจ เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายไทยมักเชิญแม่ครัวชาวไทยเชื้อสายมลายูไปทำครัวสำหรับเลี้ยงเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยเฉพาะ

- ผู้ศึกษา : สมัยก่อนนี้ไปมาหาสู่กันอย่างไร
 ผู้ให้ข้อมูล 1 : ก็เหมือนกัน
 ผู้ศึกษา : ถ้าเรื่องคนตายทำยังไง
 ผู้ให้ข้อมูล 1 : เค้าทำพิธีเราก็ไปเหมือนกันที่วัด ไป ไปเล่นแบบนั้น ไม่ได้ไปสวดมนต์อะไร ส่วนมากไปเยี่ยม
 ผู้ศึกษา : แล้วอย่างแต่งงานอะไรอย่างนี้ยังไปมาหาสู่กันไหม
 ผู้ให้ข้อมูล 1 : เหมือนกันแหละ เวลาเราเชิญ มันก็มาเหมือนกัน
 ผู้ศึกษา : แล้วเวลาเค้าเชิญเรา
 ผู้ให้ข้อมูล 1 : เราก็ไปเหมือนกัน

⁷⁶ การแต่งกายแบบไต่ะยี้หมายความว่าแต่งกายแบบผู้ที่กลับจากฮัจยีแล้ว ซึ่งจะเป็นการแต่งกายที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิมเป็นอย่างมาก เช่น ใส่หมวกและมีผ้าโพกหัวพันทับหมวดอีกชั้น

⁷⁷ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

- ผู้ศึกษา : แล้วอย่างนี้เค้าทำเลี้ยงเรายังไง
- ผู้ให้ข้อมูล 1 : เค้าเลี้ยงก็แบบเค้าจ้างพวกอิสลามทำ ก็จะไปเลี้ยงแบบนั้นแหละ ที่เค้าจ้างนั้น
- ผู้ให้ข้อมูล 2 : เค้าจะรู้ เหมือนน้ำเค้าใช้น้ำขวด
- ผู้ให้ข้อมูล 1 : เออ น้ำขวดแล้วก็งานอะไรเค้าก็ เอาของอิสลาม
- ผู้ให้ข้อมูล 3 : แม่ครัวนี้มันต้องจากพวกอิสลาม คนอิสลามไปกินนี้มันต้องจ้าง แม่ครัวอิสลามโดยเฉพาะเลย
- ผู้ให้ข้อมูล 2 : ปัจจุบันก็ยังเหมือนเดิม
- ผู้ให้ข้อมูล 3 : เหมือนเดิม ๆ ⁷⁸

นอกจากนี้อาบีตืนซึ่งเป็นชายชาวบ้านปาเดาะมาตีตำบลไพรวันอำเภอตากใบยังได้เล่า เหตุการณ์ไปมาหาสู่กันในการทำงานเดียวกันว่า ไม่เฉพาะงานแต่งงานเท่านั้นที่ชาวไทยเชื้อสายมลายู ไปช่วยงานของชาวไทยเชื้อสายไทย แม้แต่งงานบวชพระก็ยังมีกรไปช่วยเหลือกัน โดยชาวไทยเชื้อสายไทยจะจัดงานสามวัน วันแรกจะเชิญชาวไทยเชื้อสายมลายูไป เชิญแม่ครัวมุสลิมไปหุงหาอาหาร ส่วนวันที่สองก็เป็นงานของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย และวันที่สามก็เป็นงานบวชจริง

- ผู้ศึกษา : ส่วนมากไปทำอะไรบ้าง
- ผู้ให้ข้อมูล : ทุกอย่าง เค้าแบบงานมุสลิมวันหนึ่งแล้วก็ไทยพุทธวันหนึ่ง
- ผู้ศึกษา : งานบวชเนี่ยนะ
- ผู้ให้ข้อมูล : คือวันแรกนี้เค้าเชิญอิสลามก่อน แล้วก็ฆ่าวัวอะไรก็อิสลามทั้งนั้น พวกนี้แหละที่ไปทำ ผมแน่นอนอยู่แล้ว แล้วก็วันที่สองก็พุทธ ก็มี หมูมีอะไร
- ผู้ศึกษา : แต่วันที่เค้าบวชคือวันที่สอง
- ผู้ให้ข้อมูล : วันที่สาม เค้าเลี้ยงก่อน หนึ่งก็ มีมโนราห์ หนึ่งตะลุง ห้าคืนก็ห้าคืน ทรายขาวนี้ ผู้ใหญ่อะไรก็เพื่อนกัน ผู้ช่วยก็เพื่อนกัน ⁷⁹

จะเห็นได้ว่าแม้เป็นงานกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทย แต่เมื่อเชื้อเชิญชาวไทยเชื้อสายมลายูไปร่วมรับประทานอาหารก็ต้องเชิญชาวไทยเชื้อสายมลายูไปทำกับข้าวด้วย สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไปงานกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทยแต่ยังคงดำรง

⁷⁸ สัมภาษณ์ สะเป็ง รอนิง และ ดอเลาะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

⁷⁹ สัมภาษณ์ อาบีตืน, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

เอกลักษณ์ทางการกินของตนไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเอกลักษณ์ดังกล่าวก็ได้รับความเข้าใจ และการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่

ข้อมูลจากบทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสิ่งหนึ่งที่ชัดเจนว่า หากเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติทางศาสนาแล้ว ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนฝูงพี่น้องชาวไทยเชื้อสายไทย หรือแม้แต่บางกิจกรรมที่อาจถูกมองว่าขัดต่อบทบัญญัติของศาสนาหากชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้นั้นมองว่าเจตนาของเขาเพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมไม่ใช่การร่วมพิธีทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวก็เกิดขึ้นได้เช่นกัน ดังนั้น สิ่งที่เป็นเงื่อนไขในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางศาสนาหรือทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทยก็คือ การทำตามบทบัญญัติของศาสนาที่ห้ามเข้าร่วมพิธีกรรมต่างศาสนา และเจตนาของชาวไทยเชื้อสายมลายูในการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวคือ หากเป็นเจตนาที่เข้าร่วมเพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมและมีใช่เพื่อศาสนาอื่น ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนก็สามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมเพราะไม่แน่ใจว่าตนเองจะก้าวเกินบทบัญญัติที่ศาสนาห้ามหรือไม่ โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาอิสลามน้อยก็ยิ่งมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจน้อยลงไปด้วย วิธีการที่ปลอดภัยที่สุดจึงเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมดังกล่าว

20. การให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ

วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่อำเภอตากใบส่วนใหญ่ยังคงทำอาชีพเกษตรกรรม การตั้งบ้านเรือนของชนทั้งสองกลุ่มแม้จะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มก้อน กลุ่มใครกลุ่มมัน แต่ขอบเขตชายแดนของหมู่บ้านก็มักติดต่อกัน การพึ่งพาอาศัยกันของชนทั้งสองกลุ่มจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ

รอบปีอะและอาปีดินระบุว่าหมู่บ้านของตนอยู่ติดกับหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทย หลายครั้งชาวไทยเชื้อสายไทยก็จะมาหากินในหมู่บ้านตน ด้วยความเป็นเพื่อนกันชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักจะให้ความช่วยเหลือเพื่อแสดงให้เห็นถึงน้ำใจที่มีต่อกัน เช่น เมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยมาหาต้นกล้วยหรือต้นบอนเพื่อนำไปเลี้ยงหมูในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักร่วมช่วยหา สิ่งนี้เป็นความมั่งคั่งของสังคมชนบทที่ทำให้ชนสองกลุ่มอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียวแน่นแฟ้น สำหรับชาวไทยเชื้อสายมลายูก็เช่นเดียวกัน แม้วันนี้ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทสมักมองว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นกลุ่มชนที่ขอใช้ความรุนแรง แต่หากพิจารณาตัวตน

ที่แท้จริงของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เองกลับพบว่า ไม่ได้แตกต่างจากผู้คนที่อยู่ในชนบทของเมืองไทยในภาคอื่น ในด้านความมีน้ำใจ เอื้ออารีต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ผู้ให้ข้อมูล 1 : เมื่อก่อนเค้ามาหาต้นสมุนไพรแถวนี้แหละ

ผู้ให้ข้อมูล 2 : มาเป็นคนละเลย มาเป็นคนละ (หลายคน) เมื่อก่อนเค้าเลี้ยงหมู เค้าหาต้นกล้วย แล้วกับอน เราช่วยทำให้ เหมือนกับเพื่อน แล้วก็ตัวต่อนี้ เค้าก็มาหา ถ้ามีฝั่งเราเอาน้ำฝั่ง แล้วก็ตัวฝั่งนี้ก็ให้เค้า⁸⁰

ตัวต่อที่อาปีตินกล่าวถึงเป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่รับประทานแต่ชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชอบรับประทานมาก หากชาวไทยเชื้อสายมลายูพบเจอรังตอกก็มักจะไปแจ้งให้ชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งเป็นเพื่อนสนิททราบ และมาเอาไปรับประทาน แต่บางครั้งหากชาวไทยเชื้อสายมลายูเจอรังผึ้งชาวไทยเชื้อสายมลายูจะรับประทานเฉพาะน้ำผึ้งกับรังแต่จะไม่ทานตัวผึ้งซึ่งก็จะนำไปให้เพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทย สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์อันงดงามของชนทั้งสองกลุ่มในสังคมชนบทที่อกเงยจากความสนิทสนมคุ้นเคยกันระหว่างคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันได้อย่างชัดเจน

ไม่เฉพาะในตำบลไพรวันเท่านั้นที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การช่วยเหลือกันเช่นนี้เกิดขึ้นในตำบลอื่น ๆ อย่างตำบลนานากเช่นกัน อาอีชะหะซึ่งเป็นเด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูอาศัยอยู่ที่บ้านกัวลอล๊ะ ตำบลนานาค อำเภอตากใบเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าเธอเคยเห็นคุณพ่อของเธอช่วยกันจับปลากับชาวไทยเชื้อสายไทยจากหมู่เกาะเคียงซึ่งมาจับปลาในคูน้ำบริเวณภายในหมู่บ้านตน ไม่ว่าจะในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบหรือไม่ก็ตาม

ผู้ให้ข้อมูล : นี่ถนน แล้วก็ข้างถนนจะมีนา เค้าเรียกอะไร ลำธาร ถ้าช่วงน้ำท่วมอะไรแบบนี้ น้ำจะเยอะ ปลาก็จะเยอะ เค้าจะมาทอดแหอะไรแบบนี้ แล้วก็ถ้าเค้าทอดไม่เป็นก็ช่วยกัน พ่อก็ไปช่วยทอดให้เค้า

ผู้ศึกษา : อืม เป็นเด็ก ๆ หรือว่า

ผู้ให้ข้อมูล : เป็นคนแก่มา เด็กก็มา ช่วยจับอะไรแบบนี้ มันอยู่เหมือนพี่น้อง ก็สนิท

ผู้ศึกษา : คือแล้ว พอมีเหตุการณ์อะไรอย่างนี้ มันเปลี่ยนไปไหม

ผู้ให้ข้อมูล : เปลี่ยนไหมหรือ เปลี่ยนเรื่องอะไรละ

ผู้ศึกษา : คือเค้ามาน้อยหน่อยไหม หรือเค้าไม่กล้า

⁸⁰ สัมภาษณ์ รอปืออะ และ อาปีติน, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่หรอก ๆ ก็เหมือนเดิม⁸¹

สิ่งที่น่าสนใจก็คือ จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลระบุว่าแม้จะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบแต่การช่วยเหลือที่มีต่อกันของชาวบ้านในตำบลดังกล่าวทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูยังคงไม่แตกต่างไปจากเดิม คือเคยช่วยเหลือกันอย่างไรก็ยังช่วยเหลือกันเหมือนเดิม เคยไปมาหาสู่กันอย่างไรก็ยังไปมาหาสู่กันมาเหมือนเดิม

เมื่อพิจารณาคำบอกเล่าข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ถูกร้อยรัดด้วยความเป็นคนในพื้นที่เดียวกัน ที่มีความสนิทสนมกันซึ่งสั่งสมจากความรู้จักมักคุ้นกันเป็นเวลานาน จนชาวไทยเชื้อสายมลายูถึงกลับยอมรับชาวไทยเชื้อสายไทยว่าเป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน แม้จะนับถือต่างศาสนาและไม่ได้มีสายเลือดสืบสายเดียวกันในบางกรณีแม้จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นแต่ก็ไม่สามารถทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปได้

21. การพึ่งพาอาศัยกัน

การแสดงการพึ่งพาอาศัยกันเป็นพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยที่แทบไม่มีเรื่องของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นเรื่องของการที่ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันเนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งซึ่งเป็นชาวเกาะยาว ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบระบุว่าในอดีตบิดาของตนหากินกับชาวไทยเชื้อสายไทยมาโดยตลอด โดยการนำปลาไปขายในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทยในลักษณะที่ค้าไหนนอนนั้นเพื่อหาเลี้ยงลูก ๆ สิบสองคน ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยเองหากไม่มีเงินก็สามารถเอาข้าวสารมาแลกกับปลาได้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูในอดีตอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มี การนำเรื่องความแตกต่างของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องน้อยที่สุด แต่สิ่งสำคัญกว่าความแตกต่างดังกล่าวก็คือการพึ่งพาอาศัยกันดังกล่าวเกิดขึ้นจากความรู้สึกว่าชนทั้งสองกลุ่มเป็นผู้คนที่เกิดและดำเนินชีวิตบนผืนแผ่นดินเดียวกัน

ผู้ศึกษา : แล้วเมื่อก่อนสนิทกันยังไง

ผู้ให้ข้อมูล : มันอยู่ด้วยกัน มันได้ สมัยก่อนนี้ ผมเล่าให้ฟังเรื่องของพ่อผมนะ ลูกสิบสองคน หากินนี้เฉพาะตำบลพร่อนเนี่ย คนไทยหมดเลย

⁸¹ สัมภาษณ์ อาอีชะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

อิสลามไม่มีสักคนเลย ไปตอนเช้ากลับมามืด ถ้ากลับมาไม่ได้ นอนที่พร่อน ถ้าคนไหนจะเอาปลาของพ่อไปขายเนี่ย ถ้าไม่มี ตังค์เค้าเอาข้าวสารให้ พ่อมีลูกสิบสองคนหากินกับคนไทยเนี่ย แล้วเดี๋ยวนี้อะไรคนไทยกับอิสลาม มันไม่ใช่เป็นอย่างนั้น ไม่ใช่ ๗

ผู้ศึกษา : หมายความว่า
 ผู้ให้ข้อมูล : เดี่ยวนี้คนไทย แบบเพื่อน ๆ มันว่าอย่าไปตีเลยอิสลามไม่เชื่อใจกัน ไม่ใช่ มันอยู่ด้วยกันได้ มันแบ่งกัน⁸²

กรณีของคุณพ่อของสมานเป็นการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะปัจเจกชนต่อบุคคลอื่น แต่การศึกษายังพบว่ามีการพึ่งพาอาศัยกันในระดับชุมชนเช่นกัน ฮากิมซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านชุมชนหนึ่งในอำเภอตากใบระบุว่าหลายครั้งเมื่อมีงานแต่งงานของคนในหมู่บ้าน ตนเองมักเดินทางไปขอเยี่ยมอุปัชฌาย์จำเป็นที่ต้องใช้ในงานแต่งงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต็นท์ ฯลฯ จากที่วัด เนื่องจากที่วัดมักมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดงานมากพอที่จะให้หยิบยืมกันได้

ผู้ศึกษา : ผู้ใหญ่เคยคุยกับหลวงพ่ที่วัดใหม่
 ผู้ให้ข้อมูล : ก็ไปเคยไปสองครั้ง ไปที่กุฎิแก วันก่อนต้องไปหาอะไร ไปหาโต๊ะนี่แหละ ไปหาโต๊ะเก้าอี้ที่วัดจะมางานแต่งงานไปคุยกับแก แกก็บอกให้ เช้ามา
 ผู้ศึกษา : เพราะว่าโต๊ะนี้ต้องยืมวัด
 ผู้ให้ข้อมูล : ยืมวัดแล วัดयेอะนี้ โต๊ะเก้าอี้ สมัยก่อนที่วัดयेอะ
 ผู้ศึกษา : แต่เดี๋ยวนี้ก็ยังยืมเก้าอี้โต๊ะเหมือนเดิมที่วัด
 ผู้ให้ข้อมูล : ก็ที่วัดถ้ามีงานอะไร ใหญ่ ๆ งานแต่งงาน ถ้าโต๊ะเก้าอี้ไม่มี วัดนี้มันเก็บไว้येอะ มันทำแบบบางที่ก็ให้คนเช่าให้คนยืมที่วัดสมัยก่อนเนี่ย แต่เดี๋ยวนี้ก็รู้สึกว่ามีคนอิสลามก็ทำแบบจัดเช่า
 ผู้ศึกษา : อ้อ เป็นรับจัดเลี้ยงทั้งหมด
 ผู้ให้ข้อมูล : ใช่ เมื่อก่อนไม่มีนะ ก็ไปยืมของวัด เอารถไปเอา โต๊ะเก้าอี้ทุกอย่าง เต็นท์ก็มีด้วย หมดเลย⁸³

การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับวัดชี้ให้เห็นว่า ในอดีตที่ผ่านมาช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นนั้นความรู้สึกถึงความแตกต่างทางศาสนา การแบ่งเขาแบ่งเรา

⁸² สัมภาษณ์ สมาน, 18 กุมภาพันธ์ 2550.

⁸³ สัมภาษณ์ ฮากิม, 12 กันยายน 2549.

แทบจะไม่มี หรือเรียกได้ว่าเรื่องศาสนายังไม่ถึงว่าเป็นประเด็นละเอียดอ่อนที่ต้องนำมาใส่ใจ วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ก็ยังสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้

รอนิงซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูชาวบ้านปยูตำบลเกาะสะท้อนอำเภอตากใบเล่าให้ฟังสมัยเด็ก ๆ ตนเองมีเพื่อนสนิทเป็นเด็กวัด และยังคงเคยไปปีนต้นมะพร้าวเพื่อเอามะพร้าวอ่อนที่วัดมากิน⁸⁴ ขณะที่สมานซึ่งเป็นชาวเกาะยาวหวนรำลึกเรื่องราวความสนุกสนานในวัยเด็กของตนที่มีต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากวัดตามภาษาเด็ก ๆ ว่า ตนเองเคยไปหาปลากัด ไปขโมยขึ้นต้นมะพร้าวในวัด แต่บางครั้งเมื่อถูกจับได้ยังมีการทำตีทำต่อยกับพระสงฆ์ตามประสาเด็กอีกด้วย “สมัยก่อนนี่ชอบไปหาปลากัดที่วัด อย่างมะพร้าวนี่ขึ้นไปเอาไปขาย เหมือนของพ่อเราเอง ไม่รู้ยังงัย ถ้าเราคิดก็ว่าสนุกเหมือนกัน จริง ๆ แล้วถ้าอิสลามเข้ามัสยิดก็ยิ่งดี นี่อะไรวะอิสลามที่ไหนไปรู้จักในวัดที่ไหนมีลูกอะไร ไปดูหมดอะไร บ้าชิบหาย”⁸⁵

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งได้ใช้ชีวิตในลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยและวัดซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายไทยค่อนข้างมาก มากจนสัญลักษณ์ของศาสนาแทบไม่ถูกนำมาเกี่ยวข้องในการสื่อสาร แต่สิ่งที่เกี่ยวข้องก็คือการอยู่ร่วมในพื้นที่เดียวกันที่มีการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่า อย่างไรก็ตามในปัจจุบันภาพเหล่านี้แทบไม่มีให้เห็นแล้วตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น แม้ในบางพื้นที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยยังคงรักใคร่ปรองดองกันเหมือนเดิม แต่ก็ไม่สามารถแสดงออกได้เหมือนดังอดีตที่ผ่านมา

22. การให้ความสนิทสนมกับชนกลุ่มอื่น

แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งจะยอมรับว่าเมื่ออยู่ในสังคมที่มีทั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยตนเองก็มักจะให้ความสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายมลายูมากกว่า อย่างไรก็ตามยังคงมีชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนหนึ่งที่ให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน จนเรียกได้ว่าเป็นเพื่อนสนิท หรืออย่างน้อยก็สนิทกว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนอื่น ๆ

รุสดีเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่ามีเพื่อนสนิทเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยตั้งแต่เรียนอนุบาล เนื่องจากเรียนโรงเรียนเดียวกัน และเรียนด้วยกันมาตลอดจนถึงมัธยม โดยสิ่งที่ทำให้สนิทกันก็คือ

⁸⁴ สัมภาษณ์ รอนิง, 29 พฤศจิกายน 2549.

⁸⁵ สัมภาษณ์ สมาน, 18 กุมภาพันธ์ 2550.

การเล่นด้วยกันในโรงเรียน ทำกิจกรรมร่วมกัน⁸⁶ ส่วนอาัยิบเป็นเด็กหนุ่มที่เกิดและเติบโตในพื้นที่บ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบได้เล่าว่าตนเองมีความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน เนื่องจากเรียนด้วยกันมาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงหก เล่นด้วยกันมาโดยตลอด และช่วงที่สนิทมากที่สุดคือช่วงเรียนประถมศึกษาปีที่หก นอกจากนี้ยังมีความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่ไม่ได้เรียนในโรงเรียนเดียวกันอีกด้วยเนื่องจากอยู่บ้านใกล้กันและพ่อแม่รู้จักกัน⁸⁷ นอกจากนี้เด็กหญิงวันรุ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูยังได้อธิบายถึงความสนิทสนมที่มีให้กับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยถึงเงื่อนไขที่ทำให้ตนสนิทสนมกับเพื่อนไทยเชื้อสายไทยบางคนมากกว่าคนอื่นว่าเนื่องจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนดังกล่าวสามารถใช้ภาษามลายูได้ มีความเข้าใจเรื่องวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างตน ขณะที่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนอื่นจะไม่สามารถใช้ภาษามลายูได้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายมลายูน้อยกว่า⁸⁸

การศึกษาพบว่า เรื่องเล่าของความสนิทสนมระหว่างศาสนิกมักเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กหรือวัยที่เป็นนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากหากเด็กชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนไทยเชื้อสายไทยอยู่ร่วมด้วยน้อยคนนักที่จะสามารถก่อสร้างสัมพันธ์อันดีเพื่อนสนิทนอกรั้วโรงเรียนได้ จึงไม่น่าแปลกใจที่เมื่อผู้ศึกษาสอบถามถึงเรื่องราวเพื่อนสนิทของชายวัยกว่าหกสิบปีอย่างบือราเฮงและได้รับคำตอบว่า ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเกิดขึ้นที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ โดยเริ่มแรกก็มีความไม่เข้าใจกันบ้างแต่เมื่ออยู่ร่วมกันนานวันเข้าก็เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น จากที่เคยแบ่งเขาแบ่งเรา จากที่เคยถูกเรียกว่าแขก ก็กลายเป็นมิ่งกูและยอมรับกันในฐานะเพื่อนสนิท⁸⁹

จากการศึกษายังพบว่า ในบางครั้งความสนิทที่ชาวมุสลิมมีต่อเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมีมากกว่าความสนิทที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูเสียอีก ดังที่ถณรงค์เล่าให้ฟังว่าตนเองเรียนโรงเรียนประถมกับเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยภายในตำบลเดียวกัน พอขึ้นชั้นมัธยมก็ย้ายไปอยู่โรงเรียนใหม่ด้วยกัน ตนเองก็ยังคงสนิทกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยกลุ่มเดิม ทั้งยังสนิทกับเพื่อนใหม่ที่เป็นนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูเสียอีก

ผู้ศึกษา : แล้วเวลาเรียนกับเพื่อนคนไทยจะสนิทกันได้ไ้

⁸⁶ สัมภาษณ์ รุสดี, 1 ธันวาคม 2549.

⁸⁷ สัมภาษณ์ อาัยิบ, 30 พฤศจิกายน 2549.

⁸⁸ สัมภาษณ์ สุรอยยา, 30 พฤศจิกายน 2549.

⁸⁹ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

ผู้ให้ข้อมูล : พุดถึงผมนะ พอไปเรียนมอหนึ่ง ส่วนมากผมก็คลุกคลีกับคนไทยมากกว่าอิสลาม ผมก็ไม่ทราบจะทำไม ผมก็จบปอกจากนั้นก็แน่นอยู่แล้วแหละว่าผมต้องมีเพื่อนที่นี่ แล้วพอไปอยู่ที่โน้นผมก็ต้องอยู่กับพวกเนี้ย คืออยู่กับเพื่อนที่จบจากตาเซะ ที่นี่ผมก็อยู่กับพวกนี้ แล้วก็คนไทยพุทธแถวนี้เค้าก็ไม่คบกับอิสลามเค้าก็คบกับคนไทยพุทธแถวโคกม่วงอะไรต่าง ๆ เนี้ย แล้วเวลาพักเที่ยงก็กินด้วยกัน...

ผู้ศึกษา : คือทั้งวงเนี้ยมุสลิมคนเดียว

ผู้ให้ข้อมูล : ใช่

ผู้ศึกษา : แต่ว่าในห้องมีมุสลิมคนอื่นไหม

ผู้ให้ข้อมูล : มี

ผู้ศึกษา : แต่เราเองก็สนิทกับคนไทยมากกว่า

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ใช่ คือส่วนมากคือมาจากนี่เราไปเป็นฝูง เวลาพวกนี้กินวงไหนเราก็ไปกินด้วยกัน

ผู้ศึกษา : คือมุสลิมอื่นเค้าอาจมาจากที่อื่น ก็สนิทน้อยหน่อย

ผู้ให้ข้อมูล : ใช่⁹⁰

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนหนึ่งเกิดขึ้นที่โรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่ ๆ ทำให้ชนทั้งสองกลุ่มต้องเข้ามาใช้ชีวิตร่วมกันเป็นระยะเวลาพอสมควร ดังนั้น การเรียนด้วยกัน เล่นด้วยกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน หรือเรียกได้ว่าใช้เวลาอยู่ร่วมกันเป็นเวลานานทำให้เกิดความสัมพันธ์กันมากขึ้น ซึ่งบางครั้งทำให้สนิทสนมกันมากกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเสียอีก จึงอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ส่วนใหญ่มักเริ่มต้นที่ในรั้วโรงเรียน นอกจากนี้การมีบ้านเรือนอยู่ใกล้ การที่พ่อแม่รู้จักกัน ก็ทำให้เกิดความสัมพันธ์ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์จะพัฒนาไปได้มากขึ้นหรือแน่นแฟ้นมากขึ้นมักขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษามลายูได้และความเข้าใจวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูเช่นกัน

⁹⁰ สัมภาษณ์ ณรงค์, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

23. การกล่าวโจมตีอย่างเป็นนัย

ในบางสถานการณ์ พฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยโดยเฉพาะในประเด็นละเอียดอ่อนเช่นเรื่องศาสนาก็มีลักษณะเป็นการสื่อสารในเชิงปรับตัวเช่นกัน แต่เป็นการปรับตัวที่แสดงให้เห็นถึงการปกป้องตนเองหรือกลุ่มชนของตนเองจนถึงขนาดที่บางครั้งเกินเลยเป็นการสื่อสารในเชิงโจมตีชนกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตามการโจมตีดังกล่าวยังถือได้ว่าเป็นการปรับตัวเนื่องจากเป็นการโจมตีเพื่อบอกเป็นนัยให้อีกฝ่ายหยุดการโจมตีตนเองหรือกลุ่มชนของตน

สะมะแอระบุว่าตนเองเคยได้ยินได้ฟังจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยว่าเวลาชาวไทยเชื้อสายมลายูมีงานบุญต่าง ๆ ชาวไทยเชื้อสายไทยมักมาช่วยงานเสมอ แต่เมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยมีงานบุญชาวไทยเชื้อสายมลายูมักไม่ไปร่วมงาน ตนจึงชี้ให้เห็นว่าที่ไม่ไปงานก็เนื่องจากไม่ได้รับเชิญมากกว่าที่จะเป็นเพราะเหตุผลอื่น

ผู้ศึกษา : เค้าเคยถามไถ่ว่าทำไมงานคนพุทธมุสลิมไปน้อย

ผู้ให้ข้อมูล : เค้าเคยถามเหมือนกัน ผมก็บอกว่าในเมื่อนายไม่ได้เชิญเค้า ถ้า นายมีเพื่อนแล้วนายเชิญเค้า เค้าก็จะมา⁹¹

คำบอกเล่าข้างต้นเป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูบอกเล่าจากประสบการณ์ของตนให้ผู้ศึกษาทราบ แต่จากการศึกษาในพื้นที่ผู้ศึกษายังได้พบกับสถานการณ์การสื่อสารที่เกิดขึ้นจริงที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงพฤติกรรมในการโจมตีอีกฝ่ายอย่างเป็นนัยให้เห็นเมื่อผู้ศึกษาสนทนากับอามิงและหลวงพ่อธรรมในศาลาของวัดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ โดยหลวงพ่อธรรมระบุว่าการแต่งกายของข้าราชการไม่ว่าจะเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยหรือมุสลิมควรเป็นสากลไม่ควรมีการคลุมผมขณะที่อามิง ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในอำเภอตากใบได้ตอบได้ว่าคนเราจะใส่อย่างไรก็ได้ขออย่าให้โป๊ เนื่องจากครูชาวไทยเชื้อสายไทยชอบใส่กระโปรงสั้นซึ่งดูไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไร การสื่อสารในลักษณะเช่นนี้เป็นกล่าวถึงชนกลุ่มอื่นในแง่ลบ เพื่อตอบโต้การที่ชนกลุ่มตนถูกกล่าวถึงในแง่ลบโดยนัยเพื่อต้องการให้อีกฝ่ายหยุดกล่าวถึงชนกลุ่มตนในแง่ลบ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ถ้าพูดตามจริงนี้เราพูดแบบเรานะ ในวงการจริง ๆ นี้ถ้าพูดถึงระบบในข้าราชการนี่นะ จะนักเรียนก็ดี ข้าราชการก็ดี ทุก ๆ ประเภท ควรจะเป็นสากล นะ ควรจะเป็นสากล ให้มันเหมือนกันนะ แต่ว่าถ้ากลับถึงบ้านแล้ว เอา

⁹¹ สัมภาษณ์ สะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

เลย ตามใจใคร แต่ว่าถ้าเข้าที่ราชการนะควรจะเป็น
สากล มันสวยงามดี แต่ว่า มาถึงมันเป็นสภาพแบบนี้
มันมันแก้ไม่ได้แล้ว

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เคঁไปให้ทำย ๆ รายการแบบนี้ผมว่าถ้ามันคงก่อนนี้ จะ
ยังงี้ก็ได้ อย่าให้ไปเท่านั่น

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ใช่ อิสลามนี่พูดจริง ๆ เคঁไม่ไปอยู่แล้ว

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : แต่ที่ร้ายกว่านี้ ปัจจุบันนี้ครูพุทธนี่ใส่...นี่.. (ทำมือวางที่
หน้าขวาว่าใส่สันขนาดนี้) ปัจจุบันนี้

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ใช่

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ตรงนี้มันแยกว่า

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ฮา... (กำลังฟัง)

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ทำไมครูพจน์นี้ (เป็นแบบนี้) อ่า...ยังผิวแล้ว (มีสามี
แล้ว)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เวลานั้นรถก็เอากะเป่าปิด

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เวลาท่านมา นมัสการท่านบางที่ ผมแผล (ดู) ว่ามัน
น่าเกลียด ไม่ใช่อะไรนะ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : นี่มันแน่อยู่แล้ว

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : งานในหลวงบางที่ไปถวาย อ่ะ...ไปอะไรเคঁเรียก มันยัง
เหลวพจน์นี้ (มันก็มีแบบนี้) น่าเกลียดมากผมดูแล้ว

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ใสนี้ ๆ มัน ไม่ใช่ของไทย ของฝรั่ง

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : นั่นแหละ มันเอามาจากโน้น⁹²

บทสนทนาข้างต้นเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้วิธีการสื่อสารที่โจมตีอีกฝ่ายอย่าง
เป็นนัย การโจมตีดังกล่าวมิใช่เป็นการโจมตีเพื่อก่อให้เกิดความแตกแยกกัน แต่เป็นการโจมตีเป็น
นัยเพื่อให้อีกฝ่ายหยุดโจมตีฝ่ายตน เมื่อพิจารณาสถานการณ์การสื่อสารทั้งสองสถานการณ์ให้
ละเอียดจะพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ก็คือการถูกกล่าวถึงชนกลุ่มตน
หรือศาสนาของตนในแง่ลบ จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูถูก
กล่าวถึงชนกลุ่มตนในแง่ลบในครั้งแรกพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะมี
ลักษณะเป็นพฤติกรรมในเชิงหลีกเลี่ยง แต่เมื่อถูกกล่าวถึงมากครั้งขึ้น การกล่าวโจมตีอย่างเป็นนัย

⁹² สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อธรรม, 11 กันยายน 2549.

จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้เพื่อแสดงถึงความต้องการปกป้องชนกลุ่มตนหรือศาสนาของตน

24. การอธิบายให้เข้าใจและลงโทษหากมีการละเมิด

ในบางสถานการณ์หากชาวไทยเชื้อสายมลายูมีสถานะสูงกว่าหรือมีอำนาจเหนือกว่าชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมักเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็อาจใช้วิธีการตักเตือนหรือลงโทษหากรู้สึกว่าคุณละเมิด สะมะแอระบุว่าเมื่อครั้งตนเองเป็นครูสอนในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ เด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียกเพื่อนนักเรียนในห้องชาวไทยเชื้อสายมลายูว่า ‘แขก’ ตนเองจึงเรียกมาตักเตือนและระบุว่าหากมีการเรียกเช่นนี้อีกจะลงโทษโดยการปรับเป็นเงินครั้งละยี่สิบห้าสตางค์

ผู้ศึกษา : และเรื่องดูถูกดูแคลนกันมีไหม คือเรียกแขกหรืออะไรแบบนี้

ผู้ให้ข้อมูล : รู้สึกว่าผมเคย เวลาผมสอนหนังสือเวลาสอนนักเรียนว่าอย่าไปเรียกเขาแขกนะ คืออธิบายให้เขาฟังนะ บอกว่าถ้าใครพูดเรียกมุสลิมว่าแขกครูจะปรับยี่สิบห้าสตางค์คำนี้ (ต่อคำ) บอกว่าทำไม่ละครู ก็อธิบายเค้าว่า ก็คนไทยเหมือนกันนี่ เพียงแต่ว่าเค้านับถือศาสนาอิสลาม คุณก็คนไทย ไทยพุทธ เพียงแต่ว่านับถือศาสนาพุทธ ก็คนไทยพุทธที่มาเลิกมี เค้าไม่เคยเรียกคนไทยพุทธที่มาเลว่าแขก คือผมว่าอันนี้อยู่ที่การอธิบายให้เค้าเข้าใจมากกว่า แต่เมื่ออธิบาย เค้าเข้าใจแล้วผมว่าปัญหาจะไม่มี⁹³

สะมะแอเล่าให้ฟังว่าเมื่อครั้งที่ตนเองสอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนดังกล่าว ตนเองเป็นครูชาวไทยเชื้อสายมลายูเพียงคนเดียวในโรงเรียน หากสามารถที่จะกล่าวพูดว่าจะปรับนักเรียนที่เรียกเพื่อนว่าแขกได้นั้นหมายความว่าครูท่านอื่นในโรงเรียนต้องยอมรับความคิดเห็นดังกล่าวพอสมควร แม้การปรับจริงจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้สถานะของความเป็นครูของสะมะแอซึ่งมีสถานะสูงกว่านักเรียนในห้องอย่างแน่นอนสิ่งนี้ก็เป็อีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สะมะแอสามารถใช้วิธีนี้ในการต่อต้านการเรียกเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูว่าแขก

พฤติกรรมการสื่อสารข้างต้นแม้ว่าจะดูเหมือนว่าออกจะเป็นพฤติกรรมเชิงรุกแต่ก็เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน โดยเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ครูชาวไทยเชื้อสาย

⁹³ สัมภาษณ์ สะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

มลาญสามารถใช่วิธีการดังกล่าวได้ก็คือการยอมรับแนวคิดเรื่องการไม่ควรเรียกชาวไทยเชื้อสายมลาญว่าแขกของครูท่านอื่นในโรงเรียนและสถานะของครูชาวไทยเชื้อสายมลาญในสถานการณ์การสื่อสารดังกล่าว

25. การเน้นจุดร่วม สงวนจุดต่าง

ในบางสถานการณ์การสื่อสาร ชาวไทยเชื้อสายมลาญได้แสดงให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยแม้จะไม่ได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน วิธีการหนึ่งก็คือการสื่อสารเพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดร่วมว่าสิ่งใดที่ชาวไทยเชื้อสายมลาญและชาวไทยเชื้อสายไทยมีเหมือนกันหรือทำร่วมกันได้ และ สงวนจุดต่าง ก็คือการหลีกเลี่ยงที่จะนำข้อแตกต่างของชาวไทยเชื้อสายมลาญและชาวไทยเชื้อสายไทยมาเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

สะมะแอเล่าให้ฟังว่าครั้งเมื่อตนเองเป็นครูซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลาญเพียงคนเดียวในโรงเรียน ตนเองมักประสบกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างในเรื่องการรับประทานอาหารเช้าจากชาวไทยเชื้อสายมลาญมีข้อห้ามเรื่องการรับประทานหมู สุรา และอาหารที่ไม่ได้ทำความสะดวกตามหลักการของศาสนาอิสลาม ดังนั้น เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมเช่นในโต๊ะอาหารร่วมกับเพื่อนครูชาวไทยเชื้อสายไทย หากสิ่งใดที่ท่านไม่ได้ก็จะไม่ไปแตะต้อง และจะไม่พยายามแสดงให้เห็นว่าตนเองทานไม่ได้ แต่หากสิ่งใดทานได้ก็จะแสดงให้เห็นว่าทานได้ หรือกล่าวได้ว่าสะมะแอจะเลือกที่จะแสดงออกว่าสิ่งใดทานได้มากกว่าที่จะแสดงออกว่าสิ่งใดทานไม่ได้เมื่อต้องร่วมวงโต๊ะอาหารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย

ผู้ศึกษา : แล้วอย่างครูอยู่ที่โรงเรียนมีการคุยกันเรื่องศาสนาบ้างไหม

ผู้ให้ข้อมูล : บางทีก็คุยเหมือนกัน คือเราตัดปัญหาว่าบอกเค้าว่ามุสลิมเราอย่างนี้ ๆ บางทีเค้าก็ถามว่าเอ็นายกินได้ไหม ก็บอกเค้าว่าไม่เป็นไร ชั้นไม่กินอันนั้นชั้นก็กินน้ำได้ ก็อยู่ร่วมกันได้อะไรได้ เค้าบอกว่าทำไมนายไม่กิน ก็บอกเค้าว่าศาสนาเค้าห้าม ในเมื่อศาสนาห้ามเราก็ดูอะไรไม่ได้ ในเมื่อเค้าห้าม คือเราจะบอกรายละเอียดเค้าอย่างโน้นอย่างนี้ บางทีเค้าอาจจะไม่เข้าใจ ในบทบัญญัติห้ามเราก็ต้อง เราเองก็ต้องบอกว่าแค่นั้นแหละ ก็ไม่มี

ปัญหา ผมว่า ไม่มีปัญหา ถ้าเฉพาะ ๆ ที่นี้ละ ชุมชนที่นี่ไม่ค่อยมีปัญหา⁹⁴

อีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องราวที่อาหามะบอกเล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงเรื่องราวในอดีตเมื่อครั้งที่ตนเองไปช่วยงานญาติชาวไทยเชื้อสายไทยที่วัด โดยพฤติกรรมการกินก็เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าใครคือชาวไทยเชื้อสายไทยและใครคือชาวไทยเชื้อสายมลายู แต่ในสถานการณ์ดังกล่าวความแตกต่างในด้านการกินถูกทำให้น้อยลงหรือแทบไม่เห็น โดยความพยายามที่จะไม่หยิบยกเรื่องราวดังกล่าวมาพูดคุย เช่น เมื่อบนโต๊ะอาหารมีหมูอยู่ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามห้ามรับประทาน แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างอาหามะก็สามารถเลือกรับประทานอาหารอื่นที่ตนเองกินได้แม้จะวางอยู่บนโต๊ะเดียวกัน

ผู้ศึกษา : แต่เมื่อก่อนหมายถึงว่าถ้าไปในวัดนี้กินอยู่อย่างไรครับ คำทำให้เรากินหรือว่าเราทำกินเอง

ผู้ให้ข้อมูล : เราทำ คำทำก็เรากินได้ แล้วก็เราไปทำด้วย

ผู้ศึกษา : หมายถึงคำรู้ว่าเรากินอะไรไม่กินอะไร

ผู้ให้ข้อมูล : เอ้อ ครับ ๆ สมมติว่าสมัยก่อนนี่หมู เราไม่กินก็ตั้งเอาไว้ เรากินตรงนี่⁹⁵

สถานการณ์การสื่อสารข้างต้นเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องใช้ความพยายามในการปรับตัวให้อยู่ได้ในโต๊ะอาหารที่มีอาหารที่ศาสนาอิสลามไม่อนุมัติ อย่างไรก็ตามการศึกษาค้นพบว่า ในบางสถานการณ์ที่ชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงออกถึงความเข้าใจที่มีต่อพฤติกรรมการกินของชาวไทยเชื้อสายมลายู ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงออกในลักษณะสะดวกสบายมากขึ้นเมื่อต้องเข้าไปอยู่ร่วมในสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทย

บือราเฮงเล่าให้ฟังว่าเมื่อตอนเป็นเด็กครั้งหนึ่งตนเองได้ไปเที่ยวบ้านเพื่อนนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทย เมื่อไปถึงที่บ้านครอบครัวของเพื่อนก็มักจะนำผลไม้ต่าง ๆ มาให้รับประทานและจะไม่พยายามชักชวนร่วมวงอาหารเนื่องจากมีความเข้าใจดีว่าหากชวนร่วมวงตนเองก็ต้องปฏิเสธแน่นอน ไม่เพียงแต่ไม่ชวนเท่านั้น ครอบครัวของเพื่อนก็ยังไม่นำอาหารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่สามารถทานได้มาแสดงให้เห็นบนโต๊ะอาหารอีกด้วย

วันเสาร์วันอาทิตย์ วันหยุด ก็มาเที่ยว มาหุงข้าวด้วยกันที่บ้านนี้ ถือว่าเป็นคำเรียกว่าเป็นเพื่อนกัน แต่คำมาที่บ้านเรานั้นคำกินข้าวบ้านเราได้ แต่เราไปที่บ้าน

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁹⁵ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 กันยายน 2549.

เค้าเราไม่กิน แต่ไปกินของผลไม้ อะไรต่าง ๆ เค้าก็รู้ พ่อแม่เค้าไม่รู้ ก็กินมะพร้าวอ่อนบ้าง ก็ตามภาษาเด็ก จริง ๆ พ่อแม่เค้าเข้าใจ ว่าเราเป็นมุสลิม ไม่กินข้าวเค้าหรือ เพราะว่ามีหมู นั้นแหละตรงนั้นสิ่งที่เรารังเกียจ เค้ารู้ เค้าไม่ทำให้เห็น แล้วเค้าไม่เชื่อนะ เค้าไม่บอก ให้กินอย่างอื่น กินประเภทผลไม้ อะไรต่าง ๆ ⁹⁶

สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าหากชาวไทยเชื้อสายไทยมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะแสดงออกในทางที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูพอใจ เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูเมื่อเข้าไปอยู่ในสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทยก็ต้องการที่จะร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติไม่ต้องการให้ข้อแตกต่างทางศาสนาแสดงออกเป็นประเด็นที่ต้องพูดคุยกันให้ลำบากใจ เมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยมีความเข้าใจในจุดนี้ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักจะแสดงออกในลักษณะที่เป็นการทำตัวสะดวกสบายมากขึ้น สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าในบางกรณีการแสดงออกว่ามีความเข้าใจในวิถีชีวิตแบบอิสลามของชาวไทยเชื้อสายไทยก็มีส่วนส่งเสริมให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เรื่องของศาสนาได้อย่างสะดวกใจมากขึ้น

พฤติกรรมเช่นนี้เป็นพฤติกรรมผสมกลมกลืนโดยไม่แสดงออกให้เห็นชัดเจนของชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งแสดงออกเพื่อตอบสนองของความเข้าใจที่ชาวไทยเชื้อสายไทยมีต่อวิถีชีวิตและศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายู สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนกันอย่างแนบเนียนจนแทบไม่มีเงื่อนไขของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาโดยผิวเผินเงื่อนไขเริ่มต้นที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายเข้ามาติดต่อกันในลักษณะที่ไปมาหาสู่ที่บ้านของแต่ละฝ่ายได้คงเลียงไม่พ้นเรื่องความสัมพันธ์สนมหรือความเป็นเพื่อนกัน แต่เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ร่วมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างสะดวกใจก็คือ ความเข้าใจในวิถีชีวิตหรือเงื่อนไขทางศาสนาอิสลามของชาวไทยเชื้อสายไทยนั่นเอง

เหตุการณ์การสื่อสารข้างต้นเป็นเหตุการณ์การสื่อสารผ่านพฤติกรรมการกิน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นเส้นขอบเขตทางศาสนาอิสลามของชาวไทยเชื้อสายมลายูชัดเจนที่สุดประเด็นหนึ่ง การเจรจาต่อรองหรือการตอบสนองต่อสถานการณ์โดยแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจพฤติกรรมการสื่อสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขกับศาสนาได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูพยายามที่จะแสวงจุดร่วมหรือเน้นย้ำในสิ่งที่ตนทำได้เหมือนชาวไทยเชื้อสายไทยเพื่อให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียว ขณะเดียวกันก็พยายามสงวนหรือดำรงรักษาเงื่อนไขทางศาสนาที่ตน

⁹⁶ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

จะต้องปฏิบัติตามนั้น คือการไม่รับประทานสิ่งที่ศาสนาไม่อนุมัติ โดยพฤติกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ชัดเจนก็คือต้องการให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างราบรื่น พฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้สะดวกง่ายดายมากขึ้นเมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงออกถึงความเข้าใจที่มีต่อเงื่อนไขเรื่องศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายู

26. การยอมรับและสนับสนุนความคิดเห็นของอีกฝ่าย

การศึกษาคำนี้ค้นพบว่าเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย บางครั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ได้แสดงออกถึงการยอมรับและให้การสนับสนุนความคิดเห็นของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย

การสนทนาช่วงหนึ่งของอามิงและหลวงพ่อธรรมเป็นตัวอย่งที่ดีที่ชี้ให้เห็นถึงการแสดงออกของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อประเด็นสนทนาที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนา โดยในตอนต้นของการสนทนามีหลายช่วงที่หลวงพ่อธรรมกล่าวถึงชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบและอามิงก็พยายามที่จะใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะปรองดองเพื่อนปกป้องชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างถึงที่สุด แต่เมื่อเป็นประเด็นสนทนาที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามและชาวไทยเชื้อสายมลายู เช่น ความแตกต่างระหว่างสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยกับรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย ทั้งคู่เห็นพ้องต้องกันว่ากฎหมายของประเทศไทยไม่เด็ดขาดเท่าของประเทศมาเลเซีย

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เรามีปัญหาข้อใจอยู่อย่างหนึ่ง เราพูดเรื่อง

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เรื่องอะไรบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เรากับมาเลเซียมันข้ามแม่น้ำกันไม่กี่ว่าไม่ใช่เหรอ พอขึ้นไป ๆ ถึงบูเกะตานัน พอกระโดดข้ามพัน แล้วพันไหนละ (แบบไหนละ) มาเลเซียไม่กิน (ไหม) โรงเรียน มาเลเซีย (ทำไม) ไม่ต้องวางระเบิด มาเลเซียไม่ต้องยิง

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ถ้ามได้้นำคิด

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : มันพันไหน (แบบไหน) กับชีกเรานี้พันไหน เหตุผลว่าตรงไหน

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เหตุผลก็คือประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ว่ามาชิ (แกโหลงขึ้นมา)

ทุกคนหัวเราะ

- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : มาเลค้าก็คน เราก็คคน ค้าก็มีนายก เราก็มียนายก นะ
 ค้าก็มีทหาร เราก็มียทหาร มีตำรวจเหมือนกันหมด ใส
 ค้าเจียบละ ใสได้เรายังกันทุกวัน ตายกันทุกวัน เหตุผล
 มันพันไหน ไม่มี
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : พอยิงเสร็จก็ข้ามไปทางโน้น
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : จับมันได้ไปลูบหัวสามหน อิม เด็กมันหลงผิดไป สร้าง
 สถานการณ์บ้าง คู่อริบ้าง ว่ามันให้พัน ๆ เข้าได้สาม
 หนึ่ง เทียงได้สามหนึ่ง คำได้สามหนึ่ง
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ที่ว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเหตุนี้ไม่ใช่ ค้าไม่ได้กินเหล้า แต่กิน
 ยาไอ้นั้น ยาสั่ง
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : นี่แหละเราแปลกใจว่าได้ (ทำไม) เราตั้งใจตรงนี้
- ผู้ช่วยผู้ศึกษา : บ้านเค้าชาวบ้านเค้าร่วมมือด้วย เจ้าหน้าที่ ไม่เหมือน
 บ้านเรา
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เราอยู่ตั้งประเด็นมาอย่างหนึ่ง มาเลนะ กฎหมายเค้า
 เด็ดขาด
- ผู้ช่วยผู้ศึกษา : เด็ดขาดใช่
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ผิดเป็นผิด ไม่เลือกว่าลูกเจ้าลูกนาย
- ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : บ้านเรานี้เค้าออกกฎหมายให้เข้าข้างนักการเมือง
- ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : มักก็ออกกฎหมายไปเข้ากับกลุ่มพวกมันนั่นแล⁹⁷

นอกจากประเด็นเรื่องกฎหมายแล้วยังมีประเด็นเรื่องผู้ที่กระทำผิดแล้วหนีไปมาเลเซีย ดังที่อามิงกล่าวว่า “พอยิงเสร็จก็ข้ามไปทางโน้น” ซึ่งมีนัยยอมรับว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มักใช้วิธีการหลีกเลี่ยงข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างตนกับรัฐไม่ว่าตนเองจะเป็นฝ่ายผิดหรือถูกโดยการหนีเข้าไปในประเทศมาเลเซีย สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าในบางครั้งแม้ว่าสิ่งที่กล่าวถึงจะมีผลต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นชนกลุ่มเดียวกันในแง่ลบ แต่หากเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริงชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มีแนวโน้มที่จะยอมรับข้อเท็จจริงดังกล่าวได้เช่นกัน

จากการศึกษายังพบสถานการณ์การสื่อสารอื่นที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงออกซึ่งการยอมรับและสนับสนุนความคิดของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในประเด็นที่ทับซ้อนชาวไทยเชื้อสาย

⁹⁷ สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อธรรม, 11 กันยายน 2549.

มลาญูในแง่ลบ ในวงสนทนานอกร้านน้ำชาแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ สมศรีซึ่งเป็นหญิงชาวไทยเชื้อสายไทยได้พูดถึงเรื่องราวในอดีตที่มีการไปมาหาสู่กันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลาญูในพื้นที่ว่า มีการไปมาหาสู่กันอยู่เสมอแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาก็ตาม เธอเล่าว่าในช่วงที่มีประเพณีชิงเปรตที่ภายในวัด ชาวไทยเชื้อสายไทยจะนำอาหารผลไม้ต่าง ๆ มาเมื่อทำพิธีเสร็จก็จะให้เด็กวิ่งร่นขึ้นไปแย่งชิงกันแล้วนำไปรับประทานได้ แม้การไปร่วมประเพณีดังกล่าวจะถูกมองว่าผิดหลักการศาสนา แต่เมื่อสมศรีระบุว่าเมื่อก่อนชาวไทยเชื้อสายมลาญูตากใบหลายคนยังไปร่วมแย่งชิงด้วย เพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลาญูของเธอแสดงออกซึ่งการยอมรับในความจริงดังกล่าวอย่างเปิดเผยต่อหน้าผู้ศึกษาเนื่องจากเรื่องราวดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในอดีต

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เหตุผลก็คือประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ว่ามาซิ (แกโพล่งขึ้นมา)

ผู้ศึกษา : สมมติไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์ เมื่อก่อนเกิดเหตุการณ์ สมมติว่าอยู่กับเพื่อนมุสลิมเนี่ยเราจะรู้ไหมว่าจะอะไรที่ทำแล้วเค้าชอบหรือไม่ชอบ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่ ไม่เกี่ยวเลยไม่ว่าไทยพุทธหรือมุสลิมเหมือนกันหมด ไม่ได้แบ่งเลย ๆ มันก็ไปวัดนะ (ชี้ไปที่ผู้ให้ข้อมูลมุสลิม) ตั้งแต่มีเหตุการณ์มันไม่ไปวัดเลย เพื่อนเราก็ไม่ไปไม่เข้าเลย

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : สมัยก่อนเรายังไปดูชิงเปรตด้วย ไปดู เดียวนี้ไม่ไปแล้ว

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่ไป เอ้อ

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ชิงเปรตเมื่อก่อนไปดู เข้าวัด ก็โรงเรียนอยู่ใกล้วัด วัดชลฯ

ผู้ศึกษา : แต่ไม่ได้ไปชิงไช้หม

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ไปซิ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : นั่นได้ทุเรียนมาลูกนั้น เดียวนี้ไม่ได้

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ไม่ไป ไม่เข้าเลย ไม่เข้าวัดเลย⁹⁸

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลาญูสามารถแสดงออกซึ่งการยอมรับและสนับสนุนสิ่งที่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยกล่าวถึงได้ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลาญูเลย เช่น เรื่องกฎหมายของประเทศไทยกับมาเลเซีย ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชาวไทย

⁹⁸ สัมภาษณ์ สมศรีและนุร, 11 กันยายน 2549.

เชื้อสายมลายูในแง่ลบเช่นการก่อความไม่สงบแล้วข้ามไปมาเลเซีย หรือการไปร่วมในประเพณีชิงเปรตเนื่องจากชาวไทยเชื้อสายมลายูมองว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตามจะต้องแยกแยะระหว่างประเด็นที่มีผลในแง่ลบกับชาวไทยเชื้อสายมลายูกับประเด็นที่มีผลในเชิงลบกับศาสนาอิสลาม เนื่องจากว่าหากเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ ผู้ศึกษายังไม่เคยเห็นชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้ให้ข้อมูลคนใดแสดงการยอมรับในประเด็นดังกล่าว

27. การแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่น

การศึกษาพบว่า ในหลายสถานการณ์ชาวไทยเชื้อสายมลายูได้แสดงพฤติกรรมในลักษณะผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยโดยพฤติกรรมดังกล่าวถูกแสดงออกให้เห็นเด่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการผสมกลมกลืนดังกล่าวมิได้ขัดต่อเงื่อนไขของศาสนาอิสลาม เช่น ในเรื่องของการใช้ภาษา แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางส่วนยังมองภาษาไทยในลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ การพูดภาษาไทยจึงมีนัยในการเข้าไปข้องเกี่ยวกับศาสนาพุทธซึ่งทำให้หลายคนหลีกเลี่ยงที่จะเรียนหรือใช้ภาษาไทย ยิ่งไปกว่านั้นชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนถึงกับมีมุมมองในแง่ลบกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ที่ชอบใช้ภาษาไทย แต่เป็นที่น่าสนใจว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูหลายคนที่มีประสบการณ์ใช้ชีวิตร่วมกับชาวไทยเชื้อสายไทยมักใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ สิ่งนี้เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับและการผสมกลมกลืนเข้าไปอยู่ในสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นชนส่วนน้อยในสถานการณ์การสื่อสาร

ชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยกว่าหกสิบปีอย่างป้อราเฮงเล่าให้ฟังถึงความหลังเมื่อครั้งเรียนร่วมชั้นกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในช่วงวัยเรียนว่า ตนเองเรียนในโรงเรียนประถมใกล้หมู่บ้านซึ่งมีเด็กนักเรียนเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูทั้งหมดจึงทำให้ใช้ภาษาไทยไม่ค่อยได้ พอย้ายเข้าเรียนชั้นมัธยมหนึ่งถึงได้เรียนร่วมเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยจากต่างหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็มีจำนวนเด็กชาวไทยเชื้อสายมลายูในชั้นเรียนเพียงไม่กี่คน โดยในช่วงแรกต่างคนต่างใช้ภาษาของตน ป้อราเฮงเองก็ใช้ภาษายาวีส่วนเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยก็ใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบ การเป็นชนส่วนน้อยในสถานการณ์ทำให้ป้อราเฮงต้องเรียนรู้ที่จะใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบเพื่อสามารถคบกับเพื่อนไทยเชื้อสายไทยได้ ทำயที่สุดเมื่อจบการศึกษาป้อราเฮงสามารถใช้ภาษาไทยถิ่นได้คล่องกว่าภาษาไทยกลางที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนเสียอีก

เข้า ม.1 ที่นี้เด็กตาบา (ซึ่งเป็นเด็กมุสลิม) ก็ไม่กี่คนที่ ก็เข้าไปเรียนก็ผสมกับเด็กไทยพุทธนั่นแหละ จากฝั่งโน้น จากพร่อน ก็มานี้ การสื่อสารก็ใช้มือ อันแรก

เพราะพูดกันไม่รู้เรื่อง ใ้เราพูดภาษายาวีใช้ใหม่ คำก็พูดไทย คำพูดภาษาบ้านนี้แหละ ภาษาท้องถิ่นนี้แหละ (ภาษาเจ๊ะเห) ไป ๆ มา ๆ ก็โอเค เราก็พูดภาษาเค้าได้ก็ใช้เวลาถึงหกปี ... ผมจบ ม.ศ.3 ไป ปกศ. อีกปีหนึ่งที่ยะลา ยังพูดไม่ได้เลยภาษาไทย แต่อ่านได้ เขียนได้ ฟังออก แต่จะรายงานในภาษานี้ผมต้องโน้ต⁹⁹

เช่นเดียวกับสะมะแอที่เป็นครูชาวไทยเชื้อสายมลายูเพียงคนเดียวในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ สะมะแอระบุว่าตนเองมักใช้ภาษาไทยถิ่นพูดคุยกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าการใช้ภาษาไทยกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนอกเวลาราชการ ทำให้สะมะแอใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบได้ดีใกล้เคียงกับภาษายาวีที่เป็นภาษาแม่ และดีกว่าภาษากลางที่เป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานของตน

ผู้ให้ข้อมูล : สำหรับตัวผมนะกับไทยพุทธในตากใบนี้ผมว่า ผมพูดภาษาถิ่นรู้สึกว่าจะคล่องกว่าพูดภาษากลาง ผมใช้ภาษาถิ่นคล่องมากเลย เหมือนกับพูดภาษายาวีนั่นแหละ

ผู้ศึกษา : แล้วเราเรียนรู้ภาษาถิ่นยังไง

ผู้ให้ข้อมูล : อยู่นาน ๆ มั่ง คุยกันนาน ๆ วันละคำ จดจำไว้ว่าลากเสียงยังไง อะไรยังไง

ผู้ศึกษา : หมายถึงว่าอยู่กับครู ที่โน่นก็พูดเจ๊ะเห (ภาษาไทยถิ่นตากใบ) เھرอครับ

ผู้ให้ข้อมูล : ด้านนอกเวลาราชการพูดเจ๊ะเห¹⁰⁰

ไม่เพียงแต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูสูงอายุเท่านั้นที่ใช้ภาษาไทยถิ่นได้คล่องปาก ในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยสิบแปดปีอย่างอาฮิบก็ใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบได้คล่องปากเช่นเดียวกัน โดยอาฮิบเล่าว่าตนเองแม้จะเกิดในชุมชนมุสลิมแต่เมื่อเข้าโรงเรียนจะมีเพื่อนเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยหลายคนทำให้ตนเองสามารถใช้ภาษาไทยถิ่นที่เพื่อน ๆ ใช้พูดกันได้โดยมักใช้ปะปนกับภาษามลายู¹⁰¹

การใช้ภาษาไทยถิ่นหรือภาษาไทยเจ๊ะเหของชาวไทยเชื้อสายมลายูข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายไทยโดยแสดงออกผ่านการใช้ภาษาของชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ และการผสมกลมกลืนดังกล่าวเป็นไปโดยเต็มใจ สิ่งที่น่าสนใจก็คือความคล่องแคล่วของการใช้ภาษาของชาวไทยเชื้อสายมลายู ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทย

⁹⁹ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

¹⁰⁰ สัมภาษณ์ สะมะแอ, 12 กันยายน 2549.

¹⁰¹ สัมภาษณ์ อาฮิบ, 30 พฤศจิกายน 2549.

เชื้อสายมลายูบางคนสามารถใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบซึ่งเป็นภาษาที่ใช้นอกเวลาเรียนหรือเวลาราชการได้คล่องปากกว่าภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษาที่จำเป็นต้องใช้ในเวลาเรียนหรือในเวลาราชการ พฤติกรรมเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าความเต็มใจในการผสมกลมกลืนนำไปสู่การผสมกลมกลืนได้ดีกว่าการที่ จำใจที่จะต้องผสมกลมกลืน ในกรณีนี้แม้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาที่จำเป็นจะต้องใช้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าในโรงเรียนหรือสถานที่ทำงานแต่ภาษาที่พูดได้คล่องปากกลับเป็นภาษาที่ไม่จำเป็นต้องใช้ในห้องเรียนหรือในที่ทำงาน แต่เป็นภาษาที่ใช้เพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้นคำบอกเล่าข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบที่ใกล้เคียงกับภาษาแม่ของตนคือภาษามลายู สิ่งนี้มีความหมายมาก เหตุใดชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถผสมกลมกลืนผ่านสัญลักษณ์ของชนอีกกลุ่มหนึ่งและความสามารถในการผสมกลมกลืนดังกล่าว เทียบเท่าการใช้สัญลักษณ์ (ภาษา) ของชนกลุ่มตน ข้อมูลข้างต้นบ่งบอกถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าวก็คือการที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นเวลานาน และการที่ต้องเป็นกลุ่มน้อยในสถานการณ์สื่อสาร ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถปรับตัวใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบได้คล่องปาก สองปัจจัยดังกล่าวแม้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสื่อสารเช่นกัน แต่ก็ไม่มากมายเทียบเท่าการยอมรับของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อการใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบ สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดก็คือภาษาไทยถิ่นตากใบมักใช้เฉพาะชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ ส่วนภาษาไทยกลางมักใช้โดยบุคคลที่มาจากต่างพื้นที่หรือเรียกว่าคนนอกพื้นที่ โดยเฉพาะในสถานที่ราชการซึ่งเป็นพื้นที่ ๆ มีเรื่องของอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนมักพูดว่าเวลาไปอำเภอพูดภาษาไทยกลางไม่คล่องมักจะได้รับการต้อนรับไม่ค่อยดีเท่าไรนัก สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ได้แสดงการผสมกลมกลืนมิใช่เนื่องจากการยอมรับที่มีต่อภาษาดังกล่าว แต่เป็นการยอมรับที่มีต่อเจ้าของภาษาต่างหาก สิ่งนี้สอดคล้องกับสิ่งที่ค้นพบว่าการใช้ภาษาไทยถิ่นไม่ได้เกิดจากการบังคับแต่เป็นความสมัครใจในขณะที่ใช้ภาษาไทยกลางมักเป็นการใช้บนเงื่อนไขที่จำเป็นต้องใช้มากกว่า นอกจากนี้อีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่ได้แสดงให้เห็นในบทสนทนาแต่ควรนำมาร่วมพิจารณาก็คือการใช้ภาษาไทยถิ่นดังกล่าวไม่ได้มีนัยที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลามซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยกลาง

28. การตอบรับการช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ

ในสังคมชนบทของไทย การยอมรับความช่วยเหลือหมายถึงการตอบรับไม่ตรีจิตที่มีต่อกัน ในสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน การยอมรับหรือขอความช่วยเหลือโดยเฉพาะจากเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยแท้จริงแล้วเป็นสิ่งบ่งบอกถึงเกลียวสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากกว่าคำพูดบางคำ

สะเปอิงซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านกูบูล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงความสนิทสนมที่มีต่อเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยว่าเป็นดังญาติพี่น้อง ครอบครัวของตนเป็นชาวประมง เมื่อใดก็ตามที่ไม่สามารถออกทะเลได้ชาวไทยเชื้อสายไทยก็จะเอาข้าวสารมาให้ เมื่อใดที่ตนต้องการไม้ไผ่ซึ่งชาวไทยเชื้อสายไทยมักปลูกไว้ใช้ในครัวเรือนก็จะเดินทางไปเอาที่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทย การรับความช่วยเหลือเช่นนี้มิใช่การรับในเชิงผู้บริจาคและผู้รับบริจาคอย่างกับผู้มั่งมีมักหยิบยื่นให้แก่ผู้ยากจน แต่เป็นการให้และรับด้วยความรู้สึกที่เป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน

ผู้ศึกษา : แสดงว่าสมัยก่อนอยู่ด้วยกันสนิทกันมาก

ผู้ให้ข้อมูล : สนิท

ผู้ศึกษา : แล้วพอมีเหตุการณ์ไม่สงบอย่างนี้มันเปลี่ยนไปไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่เปลี่ยน ๆ เหมือนเดิม คนที่ดีนั้นดีเหมือนเดิมนั้นแหละ เวลาเราไม่มีข้าวสารเค้าส่งข้าวสารมา

ผู้ศึกษา : ให้เลย

ผู้ให้ข้อมูล : ให้ เราจะเอาไม้ไผ่ อะไรไปเอาที่บ้านเค้า เหมือนกับญาติกัน¹⁰²

การเอาไม้ไผ่ที่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทยที่ผู้ให้ข้อมูลพูดถึงข้างต้น อาจดูเหมือนว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้คนที่อยู่ในชนบท แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่สามจังหวัดภาคใต้เป็นพื้นที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ การกระทำดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ธรรมดา นั่นคือการทำที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูจะเข้าไปในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทยได้ หรือการทำที่ชาวไทยเชื้อสายไทยจะยอมรับการผ่านเข้าออกหมู่บ้านของตนจากชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ แสดงว่าทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความสนิทสนมกันและไว้วางใจกันมากทีเดียว สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ยากหากไม่มีความรู้สึกที่มีต่อกันในลักษณะญาติพี่น้อง

การศึกษายังค้นพบอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เป็นการตอกย้ำว่าการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูยอมรับความช่วยเหลือหรือยอมรับการให้จากชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นเป็นมากกว่าการรับสิ่งของ

¹⁰² สัมภาษณ์ สะเปอิง, 30 พฤศจิกายน 2549.

เพื่อตัวเอง แต่เป็นการยอมรับเนื่องจากต้องการแสดงให้เห็นว่าผู้รับยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันอยู่ ขณะที่การไม่รับหรือไม่ขอความช่วยเหลือหมายถึงสายสัมพันธ์ที่มีต่อกันนั้นจางลงไปแล้ว

ในวันที่ผู้ศึกษาได้เดินทางไปสัมภาษณ์หลวงพ่อธรรม เมื่อเสร็จการสัมภาษณ์ก่อนลากลับบ้านอามิงซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ขอหมอนไม้จากต้นกระท้อนที่หลวงพ่อธรรมนำมาทำเป็นหมอนหนุนไว้บนอนเล่นในศาลาวัดกลับบ้าน อามิงพยายามขอหลายครั้งจนหลวงพ่อธรรมใจอ่อนให้กลับบ้าน ผู้ศึกษาเองนึกสงสัยเหตุใดอามิงจึงต้องการขอไม้ดังกล่าวแน่ จนผู้ศึกษาส่งอามิงลงจากรถอามิงหยิบไม้หมอนมาแล้วยกขึ้นให้ผู้ศึกษาดูพร้อมกับบอกว่า “เอาใจเกहन้อยไม่ได้ไปหาเกहनแล้ว”

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ผมจะเอาลบ (กลับ) ไปอันหนึ่งนะ

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เอาก็เอาเบี่ยมาแล

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เป็นหมอนนี้

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : น้ำหนักเท่าเบี่ยน้ำหนักเท่านี้ละ

(ทุกคนหัวเราะ)

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เจานี้ (ชี้ไปที่ไม้หมอน) เรือนผมหามา (ที่บ้านไม่มีของแบบนี้)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : เขาไปลูกจะบอกว่าไม่รู้พ้อเอาอะไรมา

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : เด็กว่างาม (สวย) ถ้าตั้งบนแคร่

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่ใช่มันว่า ไม่รู้พ้อเอาอะไรมา

ผู้ให้ข้อมูล (มุสลิม) : ไม่รู้ไม่อิโหรนิ (ไม่รู้ทำไมอะไร)

ผู้ให้ข้อมูล (พุทธ) : ไม่กระท้อน ๆ ¹⁰³

แม้หมอนที่ทำจากไม้กระท้อนจะเป็นของที่ได้จากวัด ซึ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่มักไม่ค่อยอยากเอากลับไปไว้ที่บ้าน แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างอามิงยืนยันที่จะเอากลับบ้านเพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตนกับหลวงพ่อธรรมว่ายังคงแน่นแฟ้นไม่เปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้น้อยอย่างบือราเฮงก็ยังคงบอกเล่าถึงการให้และการรับระหว่างเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อตนเองเมื่อครั้งยังเยาว์วัยด้วยความประทับใจว่า ความเป็นเพื่อนซี้ของตนที่มีต่อเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมีมากเพียงไรสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายที่สุดผ่านการให้และการรับ เนื่องจากครั้งหนึ่งพ้อของเพื่อนเสียชีวิต เพื่อนไม่กล้าใส่เสื้อของ

¹⁰³ สัมภาษณ์ อามิง และ หลวงพ่อธรรม, 11 กันยายน 2549.

พ่อจึงนำมาให้ตน ตนเองก็รับและใส่ด้วยความเต็มใจว่าเป็นสิ่งที่เพื่อนสนิทให้ด้วยความต้องการ แบ่งปันกันโดยไม่มีควมรังเกียจใด ๆ ทั้งยังภูมิใจว่าเป็นการแบ่งปันฉันท์มิตร

คนไทยสมัยก่อนนั้นซี้่มากนะ ไม่มี ไม่มีอะไรที่ เพื่อนกันนี้ เหตุการณ์วันหนึ่งนะ พ่อ
 เค้ตาย พ่อเพื่อนที่เรียนมาด้วยกันตาย ทีนี้เสื้อของพ่อเค้เค้ไม่ใส่แล้วแหละ เค้
 ไม่กล้าใส่ ลูกเค้ไม่กล้าใส่ก็ให้เรา เราก็เอา (หัวเราะ) ก็แบ่งกันแหละนะ¹⁰⁴

นอกจากความช่วยเหลือทางด้านวัตถุแล้วการศึกษายังค้นพบการแบ่งปันที่ชาวไทย
 เชื้อสายไทยมีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูบางครั้งแม้ไม่มีราคาต่างวดทางด้านวัตถุ แต่กลับมีราคาต่าง
 วดทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก อาบีดินเล่าให้ฟังว่าในอดีตยี่สิบปีก่อนเมื่อครั้งยังมีไม่มีโทรทัศน์
 มีเพียงโทรทัศน์ขาวดำที่จะมีเฉพาะในบ้านของผู้ที่ฐานะไม่ก็คนในหมู่บ้าน เมื่อมีชาวไทยเชื้อสาย
 มลายูต้องการดูรายการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานจากประเทศมาเลเซีย ก็มักจะมารับชมที่
 บ้านของกำนันชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีโทรทัศน์ขาวดำซึ่งใช้ไฟฟ้าจากเครื่องปั่นไฟ สิ่งนี้แสดงให้เห็น
 การพึ่งพาอาศัยกันด้วยความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งของชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ซึ่งมีต่อ
 ชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็ตอบรับการแบ่งปันดังกล่าวด้วยความ
 เต็มใจยิ่ง

วันนั้น กลางคืนยี่สิบเอ็ดยี่สิบสอง (ห้าทุ่มเที่ยงคืน) เมื่อก่อนกลางคืนไปเรียน
 โทรทัศน์ที่บ้านคนไทย คือกำนันนี่เป็นไทยพุทธ แล้วก็มิถ่ายทอดโทรทัศน์ แล้วก็
 บันไฟฟ้ากับเครื่องสีข้าว แล้วก็เวลาคนอ่านคัมภีร์ของมาเลเซียเราก็ไปดู ตรงนี้ไม่มี
 เพราะว่าเค้ถ่ายทอดไปแข่งมาเลเซียถ่ายทอดดูโทรทัศน์สีขาว สมัยยี่สิบปีก่อน¹⁰⁵

ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะแสดง
 ให้เห็นถึงการยอมรับความช่วยเหลือของชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นมากกว่าการยอมรับความ
 ช่วยเหลือเพราะต้องการความช่วยเหลือหรือสิ่งของที่ให้ แต่เป็นการยอมรับความช่วยเหลือหรือการ
 ให้เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์แน่นแฟ้นที่มีต่อผู้ให้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น
 ประดุจญาติพี่น้องหรือผู้ที่มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างมาก

¹⁰⁴ สัมภาษณ์ ปือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

¹⁰⁵ สัมภาษณ์ อาบีดิน, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

29. การเข้าไปอยู่ในพื้นที่ทางสังคมของชนกลุ่มอื่น

โดยปกติชาวไทยเชื้อสายมลายูมักดำเนินชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ทางสังคมของตนเอง เช่นภายในหมู่บ้านของตนเอง ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายไทยก็มักมีวิถีชีวิตส่วนใหญ่ในพื้นที่ของตนเองเช่นกัน เนื่องจากการตั้งบ้านเรือนของชนทั้งสองกลุ่มมักจะกระจุกตัวรวมกลุ่มอยู่กับชนกลุ่มเดียวกัน นอกจากนี้วิถีชีวิตประจำวันทั่วไปก็มักจะมี ความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนาที่ชาวไทยเชื้อสายไทยมักอยู่ใกล้วัดขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องไปทำละหมาดที่มัสยิด ชาวไทยเชื้อสายไทยมักเลี้ยงหมูและหมาใต้ถุนบ้าน ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลีกเลี่ยงที่จะสัมผัสทั้งหมูและหมา สภาพแวดล้อมเช่นนี้เองทำให้การก้าวข้ามพื้นที่ทางสังคมของแต่ละฝ่ายเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก

อาอิบเป็นเด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูที่บ้านเกิดอยู่ในหมู่บ้านตาบาเล่าให้ฟังถึงประสบการณ์การไปเที่ยวบ้านเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่อยู่นอกเมืองว่า ตนเองเคยไปตกปลาที่ในหมู่บ้านของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย แม้ที่บ้านเพื่อนจะเลี้ยงทั้งหมูและหมาซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวมุสลิมหลีกเลี่ยงที่จะสัมผัส แต่เมื่อไปถึงบ้านเพื่อนก็ไล่หมูและหมาไปที่อื่น จึงไม่ทำให้ตนรู้สึกถึงความลำบากใจแต่ประการใด¹⁰⁶

ความสัมพันธ์ข้างต้นเกิดจากความสนิทสนมที่มีต่อกัน ความเข้าอกเข้าใจกันโดยไม่ต้องมีคำอธิบาย เห็นได้จากสัญลักษณ์ของบ้านคนไทยเชื้อสายไทยที่จะมีการเลี้ยงหมูและหมาอยู่ใต้ถุนบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องหลีกเลี่ยง แต่เด็กหนุ่มผู้นี้ก็มองว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญหรือกล่าวได้ว่า ณ สถานการณ์นั้นประเด็นดังกล่าวมิใช่ ‘ประเด็นละเอียดอ่อน’ ที่ต้องระวังแต่ประการใด พฤติกรรมเช่นนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดซึ่งความเข้าใจร่วมกันทั้งสองฝ่ายว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมีวิถีชีวิตอย่างไร และชาวไทยเชื้อสายไทยรู้หรือเข้าใจวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างไร ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวเกิดขึ้นจากความสนิทสนมที่มีต่อกัน และการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นเวลานาน

อีกกรณีหนึ่งก็เป็นคำบอกเล่าจากอาอิซะห์เด็กสาววัยรุ่นชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านกัวลอล๊ะ ตาบลนาค อำเภอดากไบ ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอดากไบออกไปพอสมควร และเป็นหมู่บ้านที่เรียกได้ว่าเป็นชนบท เธอระบุว่าเธอเคยไปซื้อผลไม้ที่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทยใกล้ ๆ กับหมู่บ้านเธอ ซึ่งชาวไทยเชื้อสายไทยที่อยู่ใกล้บ้านเธอมักพูดภาษามลายูได้ ทำให้เธอไม่รู้สึกว่าตนเป็นชาวไทยเชื้อสายไทย แต่กลับรู้สึกว่าเป็นเสมือนพี่น้องกัน

¹⁰⁶ สัมภาษณ์ อาอิบ, 30 พฤศจิกายน 2549.

- ผู้ศึกษา : แล้วเรื่องไปมาหาสู่กันล่ะ
- ผู้ให้ข้อมูล : ไป ๆ ถ้าเป็นข้างนอก (นอกเมือง) ถ้าเป็นแถวหมู่บ้านจะเป็นคือแบบ ไทยพุทธจะพูดภาษาอิสลาม (ภาษามลายู) ได้นะ แถวบ้านนะ
- ผู้ศึกษา : ถ้าเด็กแถวนี้ (ในเมือง) จะพูดไม่ได้
- ผู้ให้ข้อมูล : พูดไม่ได้ คือถ้าเค้าเกิดมาแล้วเค้าอยู่ใกล้บ้านอิสลาม ลูกเค้าเกิดมาก็มาเล่นแถวบ้านก็พูดอิสลามได้
- ผู้ศึกษา : แล้วเคยไปบ้านเค้าไหม
- ผู้ให้ข้อมูล : ก็ไปบ้านเค้า บ้านเค้าก็ไป บ้านไทยพุทธใช่ไหม ก็ไป มันจะเป็นพี่น้องกันนั่นรู้สึก รู้สึกว่าอยู่ ๆ แบบ อะไยยะ ก็เหมือนหมู่บ้าน
- ผู้ศึกษา : อยู่เหมือนญาติกัน
- ผู้ให้ข้อมูล : เอ้อ เราไม่ถือว่าเค้าเป็นไทยพุทธ ถ้าเป็นแถวบ้านนะ
- ผู้ศึกษา : อ้าวแล้วเวลาเราไปบ้านเค้ากินอะไรอย่างไร หรือว่าเค้ารู้ว่าเรากินอะไรได้ไม่ได้
- ผู้ให้ข้อมูล : เค้าก็รู้ ๆ เค้าก็รู้ เค้าก็รู้ เวลาไปบ้านมีหมาอะไรเค้าก็ไล่ไป คนไทยพุทธแถวบ้านนี้เค้าชอบปลูกผลไม้อะไรแบบนี้ไง เค้าก็ชอบไปแฉ
- ผู้ศึกษา : เค้าก็เอามาเลี้ยง หรือเราไปเราก็ขึ้นต้นกินเลย
- ผู้ให้ข้อมูล : (หัวเราะ) มันก็ บางที คือเค้าขายนะ เค้าขายเราก็ซื้อ ไปบ้านเค้าพอซื้อเค้าก็ให้ แถม แบบนั้น¹⁰⁷

คำบอกเล่านี้แสดงให้เห็นว่าการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถเดินเข้าไปในหมู่บ้านหรือชุมชนของชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีการเลี้ยงหมูเลี้ยงหมาไว้ได้ถนัดบ้านอันเป็นสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยง สิ่งนี้หมายความว่าแม้จะมีบางสิ่งบางอย่างเป็นข้อจำกัดหรือแนวป้องกันความใกล้ชิดระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทย อาทิ การเลี้ยงหมูและหมา หรืออาหารชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ไม่สามารถทานได้ แต่สิ่งนี้ไม่สามารถกีดกันความรู้สึกถึงความ เป็นญาติที่ก่อกำเนิดจากความรู้สึกเป็นเพื่อนสนิท ความรู้สึกที่ “ไม่ถือว่าเค้าเป็นไทยพุทธ” จากการที่ชาวไทยเชื้อสายไทยใช้ภาษามลายูได้ ความเข้าใจวิถีชีวิตแบบมุสลิมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ อาอีซะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งของสองพฤติกรรมการสื่อสารข้างต้นก็คือ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะผสมกลมกลืนเข้าไปอยู่ในพื้นที่ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทย โดยปฐมเหตุแห่งการผสมกลมกลืนก็เกิดจากการความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในลักษณะเพื่อนสนิทหรือญาติพี่น้อง การที่ชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงออกซึ่งการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยการใช้ภาษามลายูในการสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ การแสดงออกซึ่งความเข้าใจวิถีชีวิตชาวไทยเชื้อสายมลายู เช่น การไล่หุมและหมาเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูกลับบ้าน

30. การใช้เอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่นขณะที่ปิดบังของตนเอง

แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องภาษา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ฯลฯ อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์ชาวไทยเชื้อสายมลายูในฐานะที่เป็นกลุ่มชนที่ไม่มีอิทธิพลหรือมีอิทธิพลน้อยในระบบการสื่อสารของสังคมไทยได้ใช้วิธีการปิดบังเอกลักษณ์ของตนและใช้เอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายไทยแทน

บือราเฮงเล่าให้ฟังว่าในช่วงที่ตนเรียนจบการศึกษาและต้องการทำงานรับราชการในอาชีพรู้ ช่วงนั้นมีข่าวลือว่าผู้ที่ใช้ชื่อมุสลิมมักไม่ได้รับเลือกเข้าทำงานในระบบราชการ บือราเฮงเชื่อในข่าวลือดังกล่าวจึงไปเปลี่ยนชื่อที่อำเภอ โดยไม่ได้บอกให้ผู้ปกครองรับรู้เนื่องจากตนเองต้องการที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูเป็นอย่างมาก

ผู้ศึกษา : แล้วเวลาเราคบคนพุทธเยอะ ๆ คนมุสลิมด้วยกันเองรู้สึกไหมว่าทำไมคบคนพุทธเยอะ

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่มีในสมองเลย แต่ในสมองพวกมุสลิมเองนะมี มีตรงนั้นนะ มีว่าเอ้ ถ้าจบม.6 ถ้าจบแล้วบรรจุได้ไหม เพราะเรายังชื่อมุสลิมอยู่ แล้วก็เปลี่ยน ผมสมัยนั้นเปลี่ยน อยู่ม.6 แล้ว อยู่ ม.ศ. 3 แล้วเปลี่ยนชื่อ ไปเปลี่ยนชื่อเองเลยที่อำเภอ

ผู้ศึกษา : ไม่ได้บอกพ่อแม่

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ได้บอกพ่อแม่ เค้ามี่ช่วงนั้น เค้าว่ถ้าเป็นมุสลิมแล้วทำงานยาก ตรงนั้นแหละ จริง ๆ แล้วไม่ใช่หรอก เพียงแต่ข่าวลือ ทำให้

เรา ก็ การสื่อสารนี้สมัยก่อนนี้หนังสือพิมพ์ไม่ค่อยได้อ่าน ฟังแต่วิทยุ¹⁰⁸

สิ่งที่น่าสนใจในคำบอกเล่าข้างต้นก็คือ บ็อบบาสใช้คำว่า ‘พวกมุสลิม’ แทนที่จะใช้คำสรรพนามแทนชื่อตน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าไม่ใช่บ็อบบาสที่ทำการเปลี่ยนชื่อด้วยเหตุผลต้องการรับราชการ จากการลงพื้นที่พบปะชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ผู้ศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูหลายคนโดยเฉพาะผู้ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับบ็อบบาส แม้ในหมู่เพื่อนฝูงทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและมุสลิมจะเรียกชื่อมุสลิมหรือชื่อมลายู แต่ในบัตรประชาชนกลับพบว่าเป็นชื่อไทยเหมือนที่ชาวไทยในพื้นที่อื่นของประเทศใช้

การเปลี่ยนชื่อจริงที่เป็นชื่อมุสลิมหรือมลายูเป็นชื่อไทยนั้นถือได้ว่าเป็นการผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยอย่างมาก สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถยอมรับและผสมกลมกลืนเข้ากับเอกลักษณ์ไทยได้เพื่อแลกกับการได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่างที่ตนต้องการ ในที่นี้คือการเข้ารับราชการ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า การเปลี่ยนชื่อนั้นแม้จะเป็นการปิดบังเอกลักษณ์ของตน แต่ก็ยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องในเชิงวัฒนธรรมมากกว่าศาสนา นั่นคือการเปลี่ยนชื่อไม่ได้มีผลกระทบต่ออบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม แต่กระทบกับความเป็นคนมลายูของชาวไทยเชื้อสายมลายูมากกว่า ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากความต้องการผลตอบแทนบางอย่างแม้ว่าจะต้องสูญเสียบางอย่างไปก็ตาม นั่นคือการเปลี่ยนชื่อที่แม้จะเขียนเป็นภาษาไทยแต่ออกเสียงเป็นภาษามลายู เช่น จากนายมาหามะคอและเป็นนายสุชาติ เป็นต้นเพื่อแลกกับการเข้ารับราชการ สิ่งนี้แม้จะเป็นสิ่งที่แม้ดูจะขัดกับวัฒนธรรมมลายูแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งพบว่ามิได้ขัดต่ออบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า แม้ชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่บางส่วนจะมองการใช้ภาษาไทยในแง่ลบ แต่ยังมีชาวไทยเชื้อสายมลายูบางส่วนที่ค่อนข้างเห็นความสำคัญภาษาไทย ณรงค์ระบุว่าในสมัยเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าพ่อแม่ของตนเองต้องการให้ตนสามารถใช้ภาษาไทยได้ดี จึงย้ายตนเองจากโรงเรียนสามัญใกล้บ้านที่ไม่มีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยไปอยู่ในโรงเรียนสามัญที่มีนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทย เพื่อให้ลูกชายสามารถใช้ภาษาไทยได้คล่องมากขึ้น ขณะเดียวกันตัวของณรงค์เองก็ต้องการพูดภาษาไทยได้คล่องปากมากขึ้น จึงมักจะคลุกคลีกับเพื่อนที่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายู

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ บ็อบบาส, 12 กันยายน 2549.

- ผู้ให้ข้อมูล : ผมก็จบประถมจากวัดเกษตร จบ ป.5 จากปะดาดอ ก็ไปต่อ ป.6 ที่วัดเกษตร คือผมต้องการที่ว่าจะให้พูดไทยชัด คือที่โน่นพูดไทยกันเยอะกว่า เพราะเด็กในท้องถิ่นส่วนมากก็จะพูดยากี้กัน
- ผู้ศึกษา : ที่โน่นในห้องก็คนเด็กไทยเด็กมุสลิม
- ผู้ให้ข้อมูล : เด็กมุสลิมกับคนไทยพุทธนี่ก็ประมาณห้าสิบ ๆ ก็มุสลิมมีสองหมู่บ้าน ก็วลอตะกับลีบูก็มาเรียนตาเซะ พูดถึงเปอร์เซ็นต์มุสลิมเยอะกว่าคนไทย .. อย่างนอกเวลานี้จะคลุกคลีกับเด็กไทย ที่นี้เราก็จะได้เพิ่มภาษาไทย นี่แหละที่ผมถึงได้ย้าย พ่อแม่เนี่ยแหละที่ย้ายไปเพื่อหวังให้ลูกได้เรียน ก็อยู่นี้ก็พูดก็พูดไทยแหละ แต่ว่าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์มันไม่คล่อง
- ผู้ศึกษา : แล้วเค้าใช้ไทยกลางหรือเจ๊ะเห
- ผู้ให้ข้อมูล : ก็อย่างผมไปตากใบใหม่ ๆ เนี่ย เพื่อนที่ตากใบเพิ่งรู้ว่าผมเป็นมุสลิม ก็พูดภาษาถิ่นเนี่ยผมพูดคล่อง ก็อย่างเด็กเจ๊ะเห บ้านไร่ บางน้อยอะไรต่าง ๆ เนี่ย ผมอยู่ถึงสองปีเขาเพิ่งจะรู้ว่าผม เป็นอิสลาม
- ผู้ศึกษา : ก็คือพูด
- ผู้ให้ข้อมูล : ก็พูดภาษาเจ๊ะเหเนี่ยผมพูดได้
- ผู้ศึกษา : ได้จากที่โรงเรียน
- ผู้ให้ข้อมูล : ได้จากที่นี่ (ที่โรงเรียนเก่า)
- ผู้ศึกษา : ก็คือไปอยู่ที่โน่นถ้ากับเค้าเราก็ไม่ได้พูดไทยกลาง พูดเจ๊ะเหเลย
- ผู้ให้ข้อมูล : ใช่
- ผู้ศึกษา : แสดงว่าไทยกลางเนี่ยเก่งน้อยกว่าเจ๊ะเห
- ผู้ให้ข้อมูล : ถ้าพูดถึงใช่ ๆ ¹⁰⁹

แม้ว่าความตั้งใจเบื้องต้นขององค์กรต้องการใช้ภาษาไทยกลางได้ดีแต่สุดท้ายกลับใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือที่เรียกว่าภาษาไทยเจ๊ะเหได้ดีกว่า เนื่องจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่มักใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบมากกว่าภาษาไทยกลาง แต่เมื่อย้ายไปเรียนโรงเรียนมัธยมด้วยกัน องค์กรก็ยังให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นเดิม ทั้งยังให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่มาจากที่อื่นซึ่งมักเข้ากลุ่มสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายไทยด้วยกัน ดังนั้น

¹⁰⁹ สัมภาษณ์ องค์กร, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ณรงค์จึงเป็นเด็กไทยเชื้อสายมลายูเพียงคนเดียวในหมู่นักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทย จนเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยบางคนไม่รู้เลยว่าณรงค์เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู เนื่องจากทั้งภาษาและการใช้ชีวิตแม้กระทั่งการกินณรงค์ก็พยายามทำตัวให้เข้ากับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างกลมกลืน “แล้วเวลาพักเที่ยงก็กินด้วยกัน ใครทำอะไรก็ตั้งไว้ในวงที่ต่างคนต่างกิน ผมกินได้ผมก็หยิบกิน ผมกินไม่ได้ผมก็ไม่กิน เนี่ยแหละที่ว่าคนไทยบางคนกว่าจะรู้ว่าผมไม่ใช่มุสลิมก็เกือบสองปี เพราะว่าคุยกันผมก็พูดภาษาจะเหเหมือนที่นี้แหละ”¹¹⁰ เมื่อพิจารณาคำบอกเล่าข้างจะเห็นได้ว่าการแสดงออกของณรงค์เป็นความพยายามที่จะลดหรือปิดเอกลักษณ์ของตน เช่น การใช้ภาษามลายูหรือการรับประทานอาหารไม่ได้หลายอย่าง โดยใช้เอกลักษณ์ของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยแทนที่ เช่น การใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือการเลือกกินสิ่งที่กินได้โดยไม่เปิดเผยให้เพื่อน ๆ รู้ว่าอะไรที่กินไม่ได้

คงต้องยอมรับว่าแม้ณรงค์จะกล่าวว่า การที่ต้องการคบเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเพื่อให้ตนใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น แต่หลังจากคบกันไปแล้วณรงค์กลับใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบได้ดีกว่าสิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วแม้จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์แล้วก็เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ภาษาไทยกลางได้ดีแต่เมื่อความสัมพันธ์ที่มีต่อกันแบ่งบานขึ้น ความต้องการเป็นพวกเดียวกันหรือความต้องการให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยยอมรับกลับมีมากกว่าความต้องการใช้ภาษาไทยได้เสียอีก

ทั้งสองเหตุการณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่ได้จากการสื่อสารเช่นกัน หากชาวไทยเชื้อสายมลายูคิดว่าผลตอบแทนที่ได้จากการสื่อสารคุ้มค่ากับสิ่งที่เสียไปแล้ว การทำให้ได้ผลตอบแทนดังกล่าว เช่น การเข้ารับราชการหรือการพูดภาษาไทยได้คล่องมากขึ้นหรือการยอมรับจากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถยอมสูญเสียเอกลักษณ์บางอย่างของตนได้ เช่น การเปลี่ยนชื่อหรือไม่เปิดเผยความเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู และการให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่าชาวไทยเชื้อสายมลายู

31. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของชนกลุ่มอื่น

หากพิจารณาผิวเผินเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูอาจทำให้หลายคนคิดว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มักปฏิบัติร่วมกับชนกลุ่มอื่นไม่ได้ โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ภาคใต้นั้นมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มชนที่ค่อนข้างเคร่งครัดในการปฏิบัติตาม

¹¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

หลักการของศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะยึดถือบทบัญญัติศาสนา เช่นเดียวกันทั่วโลก แต่การนำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติกันนั้นยังคงมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับพื้นที่อยู่อาศัยและช่วงเวลาหรือขึ้นอยู่กับกาลและเทศะที่ต่างกัน

อาหามะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่บ้านปู้ยู ตำบลเกาะสะท้อน อำเภอดากใบ ได้เล่าถึงประสบการณ์การร่วมกิจกรรมกับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยในหมู่บ้าน ใกล้เคียงกันว่า ในอดีตที่ผ่านมามีความสนิทสนมกันมากทั้งในฐานะเพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง ดังนั้นเมื่อใดที่ชาวไทยเชื้อสายไทยมีงานวัด ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะไปร่วมงานเสมอ และเป็นไปในลักษณะที่กินนอนร่วมกันตลอด

ผมจำได้ตั้งแต่อยู่ ป.2 ประมาณปี 14 การไปมานี้อยู่ร่วมกันได้สนิทสนมมาก โดยเฉพาะทางเกาะสะท้อนนี้เวลามีงานวัด อิสลามนี้ไปช่วย ไปกินด้วยกัน นอนด้วยกันด้วย ลูกพี่ลูกน้องก็เยอะ เป็นไทยพุทธนี่ แล้วยัง เวลางานมัสดิเดนี้ไทยพุทธมาช่วยก็แสดงว่าสมัยก่อนนี้ ความเป็นอยู่นี้สนิทสนมมากทีเดียว จนกระทั่ง กินก็กินด้วยกัน อยู่ก็อยู่ร่วมกัน นอนก็นอนร่วมกัน เวลางานมัสดิเดจะต้องเอาอุปกรณ์ต่าง ๆ พวกจานพวกหม้ออะไรต่าง ๆ จากวัด ไปใช้ที่มัสดิเด ช่วยกันจริง ๆ¹¹¹

อาหามะยังได้ขยายความคำบอกเล่าของตนว่า ในปัจจุบันแม้ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่จะไม่ค่อยไปร่วมงานที่วัดแล้ว แต่ตนเองยังคงไปอยู่เสมอเนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องทางสังคมมากกว่าเรื่องทางศาสนา ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ไม่ไปร่วมงานของชาวไทยเชื้อสายไทยก็เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องของศาสนามากกว่าเรื่องทางสังคม ประเด็นนี้ยังคงเป็นประเด็นที่ไม่มีความชัดเจน ในหมู่ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ว่า กิจกรรมได้ที่ทำร่วมกันได้ช่วยเหลือกันได้ และกิจกรรมได้ที่ไม่สามารถทำร่วมได้

ในส่วนของผู้ใหญ่การไปวัดแสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือกันทางสังคมขณะที่วัยรุ่นชาวไทยเชื้อสายมลายูมีมุมมองแตกต่างกันออกไป รุสดีระบุว่าก่อนเกิดเหตุการณ์ไม่สงบตนเองก็เคยไปเที่ยวงานวัดเหมือนกันแต่มิใช่เพื่อการร่วมงานเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย แต่เพื่อความสนุกสนานส่วนตัวมากกว่า เช่นการไปเดินรำวงเพื่อหาความบันเทิง แต่พอเกิดเหตุการณ์ไม่สงบก็ทำให้ตนเองไม่กล้าทำเช่นเดิม

ใช่ แต่ก่อนนะครับ ก่อนเหตุการณ์ ใกล้เคียง ๆ บ้านจะมีวัดสองสามวัด พอเวลาเค้ามีงานวัด มีรำวง สมัยก่อนที่ยังไม่มีเหตุการณ์ พวกผมก็ไปเดิน ไปเดินเหมือนกันครับ

¹¹¹ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 ธันวาคม 2549.

ในงานวัดก็เค้าไม่ว่าอะไรครับ พอมาเดี๋ยวนี้ก็ไม่กล้าแล้วครับ ถึงจะมีงานวัดที่ไหนก็ไม่กล้าไปแล้ว¹¹²

ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นมีลักษณะคล้ายกันอย่างหนึ่งก็คือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นงานบุญของชาวไทยเชื้อสายไทย แต่สาเหตุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมนั้นต่างกัน เพราะในกรณีนี้เกิดขึ้นจากการเกรงกลัวเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่อาจใช้ชีวิตในลักษณะเช่นเดิมได้

ภายหลังจากการสนทนากับ居士 ผู้ศึกษาได้มีโอกาสครอบครัวของ居士 ทำให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสพูดคุยกับรอบปีอะแม่ของ居士และอาปีตินเพื่อนบ้านที่สนิทสนมกัน โดยอาปีตินระบุว่าช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ไม่สงบตนเองได้ไปร่วมช่วยงานวัดอยู่เสมอ และไปร่วมทุกวันที่มีการจัดงาน ทั้งยังเป็นกรรมการวัดด้วย เนื่องจากมีความสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่มาก และเจ้าอาวาสก็เป็นเพื่อนเล่นด้วยกันตั้งแต่เด็ก

- ผู้ศึกษา : เมื่อก่อนงานวัดงานอะไรที่นี้เป็นอย่างไรครับ
- ผู้ให้ข้อมูล (รอบปีอะ) : เมื่อก่อนนี่งานวัดพวกเราไป
- ผู้ให้ข้อมูล (อาปีติน) : ผมเองนี่เป็นกรรมการวัดเหมือนกัน (หัวเราะ) เมื่อก่อนถ้างานวัดสืบคืนก็ไปสืบคืน
- ผู้ศึกษา : ก็ปีแล้ว
- ผู้ให้ข้อมูล (อาปีติน) : ประมาณสี่ปีได้ คือจากบอมบ์ที่ปีหลัง จากนั้นก็ห่างกันเลย
- ผู้ศึกษา : อ้อ ถ้าก่อนหน้านี้อ่าเชิญไปเป็นกรรมการด้วย
- ผู้ให้ข้อมูล (อาปีติน) : ไม่ต้องเชิญแล้ว เป็นกรรมการอยู่แล้ว แฟนเป็นคนไทยพุทธ
- ผู้ให้ข้อมูล (รอบปีอะ) : ไปจีบสาว
- ผู้ให้ข้อมูล (อาปีติน) : ถ้างานวัดห้าคืนก็ห้าคืน สิบคืนก็สิบคืน ไม่เว้นแล้ว
- ผู้ศึกษา : ที่นี้เราไปทำอะไรบ้าง
- ผู้ให้ข้อมูล (อาปีติน) : ทุกอย่าง ขนาดเอารูปพระนี่มา ทำเองก็ได้ เมื่อก่อนใช้ไหมไม่เป็นไร จะทำงานอะไรก็เชิญได้
- ผู้ให้ข้อมูล (รอบปีอะ) : แบบเจ้าอาวาสนั้นเป็นเพื่อนกับเค้า
- ผู้ศึกษา : แล้วเป็นเพื่อนกับเจ้าอาวาสได้ไง

¹¹² สัมภาษณ์ 居士, 1 ธันวาคม 2549.

32. การเข้าร่วมกิจกรรมของชนกลุ่มอื่นโดยละเมิดกฎเกณฑ์ของชนกลุ่มตน

ในบางสถานการณ์ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็ยอมที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติทางศาสนาของตนเมื่อเข้าร่วมในกิจกรรมของชนกลุ่มอื่น เช่นการร่วมวงต้มน้ำเมาที่บ้านที่เรียกว่า ‘ตาวาก’

แม้ว่าศาสนาพุทธจะมีข้อห้ามเรื่องการดื่มของมึนเมา แต่ชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนใหญ่ก็มักจะยอมรับว่าการดื่มของมึนเมาเช่นเหล้าหรือตาวากอยู่คู่กับสังคมชาวไทยเชื้อสายไทยมาช้านาน แตกต่างจากชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นทั้งข้อห้ามทางศาสนาและทางสังคม อย่างไรก็ตามในอดีตหลายสิบปีก่อน เมื่อการตื่นตัวทางศาสนาอิสลามยังไม่เกิดขึ้น ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนก็ถือโอกาสผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยผ่านน้ำเมาที่เรียกว่า “ตาวาก” เช่นกัน

ผู้ให้ข้อมูล : ในสมัยก่อนอิสลามกับพุทธนี้ ผมไม่พูดเรื่องศาสนานะ ตาวากนี่กินด้วยกัน เค้าไม่ถือ กินสบาย ๆ แต่เหล้าไม่กินนะ รุ่นผมนี้ทันอยู่

ผู้ศึกษา : ตาวากนี่ไม่ใช่เหล้าหรอ

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ใช่ ๆ

ผู้ศึกษา : เมาไหม

ผู้ให้ข้อมูล : เมาเหมือนกัน เหล้าไม่กิน เป็นตาวาก คนแถวบ้านนะ สมัยก่อนเวลางานวัดนี้ไป ไปช่วยแล้วกินอนที่โน่น ช่วยกัน ช่วยไปช่วยมาก็เหล้ากินอะไรก็กินธรรมดา แต่เดี๋ยวนี้ไม่ พอถึงบ๊ีบ ในเรื่องศาสนา เค้าก็เลิก¹¹⁴

อาหามะระบุว่าสมัยก่อนที่กล่าวถึงนั้นเป็นเวลากว่ายี่สิบปีที่แล้ว (20 กว่าปีก่อนปี พ.ศ. 2549 หรือกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาหลังการปฏิวัติอิสลาม) ขณะนั้นชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ยังไม่ตื่นตัวเคร่งครัดทำตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งในปัจจุบันภาพเช่นนี้แทบไม่มีให้เห็นอีกแล้ว นั่นคือหากชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องการดื่มของมึนเมาจริง ๆ ก็มักจะต้องหลบซ่อนดื่มเท่านั้น

สิ่งที่อาหามะกล่าวถึงสอดคล้องกับคำพูดของสุไซซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ สุไซเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าในอดีตความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูค่อนข้างแน่นแฟ้น การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนมาดื่มตาวากบ้านของชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นเป็นเรื่องธรรมดาเนื่องจากเป็นธรรมเนียมของชาวไทยเชื้อสายไทย เมื่อมีแขกมาถึงบ้านก็ต้องมี

¹¹⁴ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 ธันวาคม 2549.

การชวนตี๋มกินตามธรรมเนียมซึ่งการตี๋มกินร่วมกันของชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงถึงนัยว่าเป็นพรรคพวกเดียวกันซึ่งก็รวมถึงการตี๋มกินต๋าวกด้วยเช่นกัน¹¹⁵

การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูร่วมตี๋มต๋าวกกับชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นการติดต่อสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพุทธอย่างสุดซึ้ง การผสมกลมกลืนดังกล่าวเกินเลยจนเป็นการละเมิดบทบัญญัติทางศาสนาของอิสลามหรือเรียกได้ว่าเกินเลยพรมแดนทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายู พฤติกรรมเช่นนี้แม้ในปัจจุบันยังมีอยู่บ้างแต่น้อยมากเมื่อเทียบกับสมัยก่อนเนื่องจากหลายสิบปีก่อนยังไม่เกิดการตื่นตัวทางศาสนาอิสลามซึ่งการละเมิดข้อห้ามทางศาสนาจึงดูเป็นเรื่องเล็กน้อย

33. การยอมรับชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมของชนกลุ่มตน

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูผสมกลมกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายไทย แต่ที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นกรณีที่ชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงการกระทำในลักษณะที่ผสมกลมกลืนเข้ากับชาวไทยเชื้อสายมลายู สถานการณ์การสื่อสารต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงการที่ชาวไทยเชื้อสายไทยแสดงออกในลักษณะผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็แสดงยอมรับการผสมกลมกลืนดังกล่าว หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการตอบสนองการโน้มตัวเข้ามาหาของอีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ศึกษาจึงเรียกพฤติกรรมเช่นนี้ว่าเป็นการยอมรับ

อาหามะซึ่งเป็นครูชาวไทยเชื้อสายมลายูที่สอนหนังสือในโรงเรียนสามัญแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบได้บอกเล่าถึงพฤติกรรมของลูกศิษย์ชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูของตนในศาลาละหมาดภายในโรงเรียนว่า นักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูค่อนข้างจะรักกันดี เมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูเข้ามาทำการละหมาดในศาลาละหมาดในช่วงกลางวันเพื่อน ๆ ที่เป็นพุทธก็นำงานมาทำในศาลาละหมาดเพื่อรอเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูละหมาดเมื่อเสร็จจากการละหมาดแล้วจึงร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

ผมสอนที่นั่นะสิบเจ็ดปีมาแล้ว เด็กที่นี่ไม่เคยทะเลาะกันเลย ไม่เคยว่า มึงพุทธนะ มึงอย่ามากับกูนะ นี่เด็กไทยพุทธตี๋มตี๋ม ต่อนกลางวันในนี้ (ในศาลาละหมาด) เขาทำงานร่วมกัน อิสลามก็หนึ่ง เพราะว่าเราไม่ห้าม ไทยพุทธก็มาทำงานที่บาลาเฮาะห์นี่ (ศาลาที่ใช้ละหมาด) อิสลามก็ละหมาดไป คุณจะทำงาน ทำไปเลย เขามาประเมินโรงเรียนในฝัน คำถามอะไรแบบนี้ ไทยพุทธตี๋มตี๋ม มานอนมาอะไรก็ตามใจ

¹¹⁵ สัมภาษณ์ สุโข, 10 กันยายน 2549.

เค้า เราไม่ใช่ไปห้าม ที่นี้ผมบอกจริง ๆ ว่าชาวบ้านทุกคนโดยเฉพาะเหตุการณ์เดี๋ยวนี้นี้กำลังเกิดขึ้นผมคิดว่า ระดับชาวบ้านนะ อิสลามกับพุทธ ไม่เคยมีปัญหาเลย¹¹⁶

การที่ผู้ศึกษาระบุว่าการเข้ามานั่งในศาลาละหมาดเป็นการผสมกลมกลืนเข้ากับชาวไทยเชื้อสายมลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยเนื่องจากศาลาละหมาดถือเป็นพื้นที่ทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายู ผู้ที่อยู่ในศาลาละหมาดก็จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูเสียเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามศาลาละหมาดจะแตกต่างจากมัสยิดเนื่องจากมัสยิดนั้นจะห้ามชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าไปนั่งหากไม่มีเหตุจำเป็น ขณะที่ศาลาละหมาดไม่มีเงื่อนไขดังกล่าว

ไม่เฉพาะพื้นที่ทางศาสนาอย่างศาลาละหมาดของชาวไทยเชื้อสายมลายูเท่านั้นที่ชาวไทยเชื้อสายไทยสามารถเข้าผสมกลมกลืนได้ ในพื้นที่ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายู เช่น ร้านน้ำชาของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็เช่นเดียวกัน รุสดีเด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูอาศัยอยู่ในตำบลไพรวันเล่าให้ฟังว่า ที่ร้านน้ำชาของชาวไทยเชื้อสายมลายูในละแวกหมู่บ้านของตนมักมีการนั่งดื่มน้ำชาและสนทนากันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่เสมอ โดยชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็มักใช้ภาษามลายูในการพูดคุยกัน พฤติกรรมเช่นนี้ยังคงเกิดขึ้นแม้ว่าจะมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นก็ตาม

ผู้ให้ข้อมูล : ถ้าผู้ใหญ่ ๆ คนแก่ ๆ ส่วนมากจะเจอในร้านน้ำชา

ผู้ศึกษา : อ้อ มีร้านน้ำชาใกล้ ๆ กันด้วย

ผู้ให้ข้อมูล : ครับ ๆ ตอนเช้า ๆ เจอกันตรงนั้นประจำ

ผู้ศึกษา : ที่ไหน ศาลาใหม่

ผู้ให้ข้อมูล : ศาลาใหม่ครับ

ผู้ศึกษา : ร้านน้ำชาที่ประจำที่ร้าน เยอะไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ร้านน้ำชา ถ้าจะเป็นเช้า ๆ จะมีอยู่สามร้าน

ผู้ศึกษา : แล้วก็ทุกร้านไทยพุทธเข้า มุสลิมเข้า หรือว่าแล้วแต่

ผู้ให้ข้อมูล : ส่วนมากไทยพุทธจะเข้าร้านขายโรตีสตรีบ มีหมัดโรตีแล้วก็น้ำชาแบบนี้ ก็เวลาคนไทยพุทธไปก็หัวเราะว่าเจิงแบบนี้แหละครับ คนแก่ ๆ ก็พูดภาษาอิสลาม (ภาษามลายู) ได้เหมือนกันครับ¹¹⁷

ณรงค์เด็กหนุ่มชาวไทยเชื้อสายมลายูวัยสามสิบกว่าปีชาวหมู่บ้านปะดาตอ ก็ได้บอกเล่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ในลักษณะ

¹¹⁶ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 ธันวาคม 2549.

¹¹⁷ สัมภาษณ์ รุสดี, 1 ธันวาคม 2549.

เดียวกัน กล่าวคือชาวไทยเชื้อสายไทยในหมู่บ้านใกล้เคียงจะไม่มีร้านน้ำชาในชุมชนของตน หากต้องการดื่มน้ำชาก็จะมาที่ร้านน้ำชาของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นประจำ แม้ช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบเช่นปัจจุบันก็ยังคงเข้ามาดื่มน้ำชาและร่วมพูดคุยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายูเหมือนเดิม

ผู้ศึกษา : แล้วร้านน้ำชา

ผู้ให้ข้อมูล : ในหมู่บ้านนี้ก็มีร้านนี้ร้านเดียว คนไทยเค้าก็มากินร้านนี้ เพราะว่าหมู่บ้านอื่นอย่างที่ตาเซะเค้าก็ไม่มี คนไทยส่วนใหญ่ที่ที่ติดกาแฟ น้ำชาเค้าก็มากินร้านนี้ตลอด ร้านนี้เป็นร้านประจำแหละ เดียวนี้ก็ยังมา โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านแหละ ผู้ใหญ่บ้านหมู่สองนะของไทยเชื้อสายไทย เค้าก็อยู่นี่แหละ มากินที่นี้

ผู้ศึกษา : ร้านน้ำชาที่วิทยุรุ่นใหม่

ผู้ให้ข้อมูล : วิทยุรุ่นใหม่ จะมีก็คนคุ้นเคยกัน ผู้ใหญ่¹¹⁸

นอกจากนี้ในผู้ศึกษายังพบว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านกังวลต่ออย่างอดิยาสะก็ยังระบุเหมือนกันว่า ชาวไทยเชื้อสายไทยในละแวกบ้านตนมักมาดื่มน้ำชาในร้านของชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้าน อดิยาสะเองก็มักนั่งดื่มด้วยเป็นประจำโดยอดิยาสะอธิบายว่าการนั่งดื่มมักจะนั่งร่วมโต๊ะเดียวกันเนื่องจากรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ในลักษณะที่ใครนั่งก่อนมักเป็นคนช่วยออกให้เพื่อน

ผู้ศึกษา : ร้านน้ำชาที่มีไปนั่งด้วยกันไหม

ผู้ให้ข้อมูล : ตอนนี่เค้าก็มากินนี่ ข้าวแกงอะไร ถ้าตอนเช้า ๆ ก็มาที่นี้ ส่วนมากก็อายุเยอะหน่อย วิทยุรุ่นใหม่ เค้าไม่กินชา ... นั่งรวมกันเหมือนนี้แหละ บางทีก็ใครนั่งก่อนก็จ่าย บางทีเราก็จ่าย บางทีเค้าก็จ่าย ผู้หญิงก็มาซื้อข้าวแล้วก็พากลับไปให้ลูกกิน ร้านพวกเค้าไม่มีส่วนมากพวกเราเท่านั้นที่ขายน้ำชา¹¹⁹

ยูซุฟเด็กหนุ่มในหมู่บ้านเดียวกันกับอดิยาสะให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและมุสลิมในร้านน้ำชานั้นมีมานานแล้ว สิ่งนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยค่อนข้างเข้าใจวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นอย่างดี แต่ถ้าหากในเดือนแห่งการถือศีลอดชาวไทยเชื้อสายไทยก็จะรู้ว่าตนเองจะอดดื่มน้ำชาเพราะชาวไทยเชื้อสายมลายูจะไม่ขาย ยูซุฟยัง

¹¹⁸ สัมภาษณ์ ณรงค์, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

¹¹⁹ สัมภาษณ์ อดิยาสะ, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ระบุว่าชาวไทยเชื้อสายไทยที่อาศัยบริเวณบ้านของตนจะรู้ว่าเมื่อถือศีลอดชาวไทยเชื้อสายมลายูก็
จะไม่สูบบุหรี่เช่นกันและก็จะไม่สูบให้เห็น

ส่วนมากเค้าจะมากินน้ำชาตอนเช้า ๆ มากินที่นี้ แต่ถ้าจะกินในที่ร้านใกล้โรงเรียน
ร้านน้ำชา แต่ว่าคนไทยพุทธจะมาดื่มที่นี้ก่อน นานแล้วนะ ก็เป็นอย่างนี้ตั้งนาน
แล้ว ... แต่ถ้าเดือนบวชไม่ได้กินด้วยแล บุหรี่เวลาถือศีลอดเค้าก็ไม่สูบ ถ้าจะสูบไป
สูบที่บ้าน เกรงใจ แต่ถ้าเค้ารู้ว่าเราไม่ได้บวชก็อ้อ สนุกแหละ (หัวเราะ)¹²⁰

สิ่งที่รัฐดี ณรงค์ อิลยาส และยูซุฟเล่าให้ผู้ศึกษาฟังเป็นสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งที่ผู้ศึกษาได้
ยินมาในพื้นที่อื่น เนื่องจากผู้ศึกษาได้มีโอกาสไปเยี่ยมเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูในอำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี เพื่อนของผู้ศึกษาได้พาผู้ศึกษาไปดื่มน้ำชาที่ร้านน้ำชาแห่งหนึ่งในหมู่บ้านพร้อม
เล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนตอนยังไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบที่ร้านน้ำชาแห่งนี้มีชาวไทยเชื้อสายไทยมาร่วม
ดื่มน้ำชาเป็นจำนวนมาก แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบก็ไม่เคยเห็นชาวไทยเชื้อสายไทยเข้ามา
ดื่มน้ำชาในร้านน้ำชาของชาวไทยเชื้อสายมลายูอีกเลย แต่ในพื้นที่ตากใบไม่เป็นเช่นนั้น ผู้ศึกษายังคง
มีโอกาสได้ร่วมวงน้ำชาที่มีทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและมุสลิมนั่งดื่มร่วมกันโดยชาวไทยเชื้อสายไทย
บางคนได้นำขนมขบเคี้ยวเช่นถั่วมาแบ่งปันกันในวง ภาษาที่ใช้ในการพูดคุยมีทั้งภาษาไทยและ
ภาษามลายูเนื่องจากชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่มักฟังภาษามลายูเข้าใจเป็นอย่างดี

อีกสถานการณ์หนึ่งเป็นคำบอกเล่าของสะแปอิงซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อยู่ใน
ชุมชนริมทะเลแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบโดยทั้งชุมชนเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูหมด และมี
เส้นทางเข้าออกเพียงทางเดียว แต่ในอดีตมีชาวไทยเชื้อสายไทยสองครอบครัวเคยใช้ชีวิตอยู่ที่นี้
แม้ปัจจุบันจะเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบและมีความหวาดระแวงกันเกิดขึ้นระหว่างชาวไทย
เชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายู เมื่อสะแปอิงเปิดร้านส้มตำในหมู่บ้านของตน แต่เด็กหนุ่ม
ชาวไทยเชื้อสายไทยคนหนึ่งที่เคยอยู่ในสองบ้านดังกล่าวได้ขับรถเข้าเพียงคนเดียวเพื่อนอุดหนุน
ส้มตำที่ร้านของสะแปอิง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างสะแปอิงกับเด็กหนุ่มชาว
ไทยเชื้อสายไทยนั้นแน่นแฟ้นเป็น อย่างมาก

ผู้ช่วยวิจัย : ช่องว่างมันเปลี่ยนแล้ว คนไทยคนมลายูตอนนี้ถ้าจะพูดก็พูดเรื่อง
กินชากินน้ำ ทำงาน ถ้าจะพูดอย่างนี้ไม่แล้ว แต่ที่นี้ไม่

ผู้ให้ข้อมูล 1 : ไม่

ผู้ให้ข้อมูล 2 : ไม่ แต่ละพื้นที่มันต่างกัน

ผู้ช่วยวิจัย : ที่ตันหยงมีสตอนี่วันศุกร์ขายไม่ได้ ปิด

¹²⁰ สัมภาษณ์ ยูซุฟ, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

ผู้ให้ข้อมูล 1 : เด็กที่เราบอกเมื่อคืนนะ ว่าแฟนขายส้มตำ มากินบ่อยนะ หลายครั้ง
เลย

ผู้ให้ข้อมูล 2 : คนไทยมากินส้มตำตรงนี้

ผู้ให้ข้อมูล 1 : คำรู้ว่าเราขาย เขาถือว่าเป็นญาติ พอขายก็จะมาอุดหนุน

พฤติกรรม การสื่อสารข้างต้นทั้งสามสถานการณ์แสดงให้เห็นว่า ในบางครั้งชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็ได้ผสมกลมกลืนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูได้เช่นกัน โดยการผสมกลมกลืนดังกล่าวเกิดขึ้นผ่านความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นเวลานาน ความยอมรับนับถือกันฉันท์ญาติพี่น้อง และก็เช่นกันที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ยอมรับการผสมกลมกลืนดังกล่าวเนื่องจากความเป็นมิตร หรือเพื่อนสนิทที่มีต่อกันเป็นเวลานาน และความเป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน

34. ยอมรับชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางศาสนาของชนกลุ่มตน

พฤติกรรมที่กล่าวข้างต้นเป็นพฤติกรรม การติดต่อสื่อสารทางสังคมหรือเป็นการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันทั่วไป แต่พฤติกรรมที่กำลังกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นพฤติกรรมที่ชาวไทยเชื้อสายไทยได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางประเพณีและศาสนาของชาวไทยเชื้อสายมลายู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และมีเงื่อนไขทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง

รุสดีได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงประสบการณ์การทำกิจกรรมทางศาสนาอิสลามร่วมกันกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยในโรงเรียนของตนว่า ในช่วงเดือนรอมมาดอนซึ่งเป็นเดือนแห่งการถือศีลอดของชาวไทยเชื้อสายมลายู ทางโรงเรียนจะจัดให้มีพิธีละศีลอดที่โรงเรียนด้วย แต่พิธีที่จัดขึ้นจะไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะนักเรียนและครูชาวไทยเชื้อสายมลายูเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยก็มีส่วนในการเตรียมงานเช่นกัน เช่น การจัดโต๊ะ การเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการละศีลอด “เวลาอิสลามมีกิจกรรมอะไรที่โรงเรียนสมมติว่าเปิดพิธีละศีลอดของเดือนที่แล้วครับ คำจะเปิดพิธีวันหนึ่งครับ เปิดพิธีที่ได้ฤกษ์นี้ครับ จะมาทำกิจกรรมอยู่ตรงนี้ ก็คนไทยพุทธก็ช่วยร่วมมือกันครับ ช่วยจัดโต๊ะจัดอะไรครับ มาจัดพิธี”¹²¹

รุสดียังเล่าให้ฟังอีกว่า นอกจากชาวไทยเชื้อสายไทยจะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ดูจะเป็นเชิงทางการแล้ว เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยบางคนยังเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่มีลักษณะไม่เป็นทางการเช่นกัน และชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ได้แสดงการยอมรับการกระทำดังกล่าว เช่น

¹²¹ สัมภาษณ์ รุสดี, 1 ธันวาคม 2549.

การไปบ้านชาวไทยเชื้อสายมลายูในวันรายอซึ่งเป็นวันเฉลิมฉลองการเสร็จสิ้นเดือนแห่งการถือศีลอด โดยเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยบางคนจะแต่งกายแบบชาวไทยเชื้อสายมลายูไปด้วยเช่นกัน

ผู้ศึกษา : เด็ยวันฮารีรายอ ไปมาหาสู่กันหรือเปล่า

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ค่อยมีครับ

ผู้ศึกษา : ถ้าเมื่อก่อนมีไหม

ผู้ให้ข้อมูล : มีครับ เมื่อก่อนนั้นถ้าจะเป็นพุทธของวัยรุ่นนะครับ พุทธของวัยรุ่น ถ้าจากประสบการณ์ที่เป็นเพื่อนผม อิสลามเป็นผู้ชาย จะมีแฟนเป็นผู้หญิงเป็นพุทธ เป็นแฟนตอนที่อยู่มอสามอยู่ศาลาใหม่ครับ เวลาฮารีรายอ ก็ ผู้หญิงนั้นจะหาชุดกะลุงครับ (ชุดแต่งกายแบบหญิงสาวชาวไทยเชื้อสายมลายู) จากเพื่อนเค้ามาสวมใส่ยืมใส่ก็ไปเที่ยวที่บ้านอย่างนั้นแหละครับ

ผู้ศึกษา : แล้วที่บ้านเค้าว่ายังไง

ผู้ให้ข้อมูล : ไม่ว่าจะไรครับ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าเป็นพุทธครับ¹²²

การศึกษายังพบว่าในบางสถานการณ์ชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็สามารถผสมกลมกลืนเข้าอยู่ในพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามได้โดยไม่ได้ตะขิดตะขวงใจ ทั้งยังได้รับการยอมรับการผสมกลมกลืนจากชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยความยินดี โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายไทยที่อยู่ในช่วงวัยเด็กที่มีความสนิทสนมกับเด็กชาวไทยเชื้อสายมลายู

สะแบอิงและดอเลาะห์เล่าให้ฟังถึงเรื่องราวในวัยเด็กที่ตนเองมีเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทยในหมู่บ้านว่า บ่อยครั้งที่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยร่วมทำกิจกรรมทางศาสนากับตน เช่น การถือศีลอด การละหมาด

ผู้ให้ข้อมูล (สะแบอิง) : สนิทกันคือว่าตอนแรก ๆ นั้น ที่คนไทยมันอยู่แถวบ้านเราเนี่ย เวลาคนตายอะไรมันก็ไปกูโบร์ (สุสานของอิสลาม) เหมือนกัน แล้วเค้าถือแบบอิสลาม

ผู้ศึกษา : ฝังกูโบร์เดียวกันหรือ

ผู้ให้ข้อมูล (สะแบอิง) : ไม่ใช่ แต่มันวัฒนธรรมมันเข้าไปเวลาไปทำบุญกลางคืน เค้าก็ไปเหมือนกัน แต่มันคนไทย

ผู้ศึกษา : มางาเตะก็มา (งาเตะเป็นคำเรียกถึงการทำบุญให้ผู้เสียชีวิตโดยมีการเชิญชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งมักเป็นญาติ

¹²² เรื่องเดียวกัน.

พี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือผู้มีความรู้ทางศาสนาขอพรให้
คนตาย)

- ผู้ให้ข้อมูล (สะแปอิง) : เออ งาเต๊ะมันไป พุดภาษาอิสลามนี้เก่งเลย
ผู้ศึกษา : แล้วถ้าเวลาเรางาเต๊ะมีอะไร
ผู้ให้ข้อมูล (สะแปอิง) : คำก็มา เฉพาะสองบ้านนั้นนะ คนอื่นไม่มา คนข้างถนน
ไม่มา
ผู้ศึกษา : เพราะสองบ้านนั้นเคยอยู่ในนี้
ผู้ให้ข้อมูล (สะแปอิง) : สองบ้านที่อยู่ในนี้คำเหมือนกันอิสลามเลย แต่มันคนไทย
ไม่ได้เข้าอิสลามเลย คำนับถือเหมือนกัน
ผู้ให้ข้อมูล (ดอเลาะห์) : คนไทยพุทธนี่พุดอิสลามเหมือนกันเลย ไม่มีเพี้ยนเลย
ไม่แปและเลย (ไม่เพี้ยนเลย)
ผู้ให้ข้อมูล (สะแปอิง) : มีคนอิสลามที่แปและ
ผู้ให้ข้อมูล (ดอเลาะห์) : คนไทยพุทธที่อยู่หมู่บ้านนี้ เวลาละหมาดก็ขึ้นไปละหมาด
ตามเพื่อนแล เด็ก ๆ แล คนปอซอมันก็ปอซอ (ถือศีลอด)
คนรายอก็รายอ (วันรายอมีสองวัน วันแรกเป็นวันเฉลิม
การสิ้นสุดของเดือนถือศีลอดและอีกวันเป็นวันเฉลิม
ฉลองการเสร็จสิ้นพิธีฮัจย์) แต่มันเป็นคนไทยพุทธ ก็
มันอยู่กับอิสลาม เวลาพุดก็พุดเหมือนคนมลายู¹²³

จะเห็นได้ว่าทั้งสามกิจกรรมการสื่อสารข้างต้นล้วนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
อิสลามไม่มากก็น้อย แต่สิ่งที่เหมือนกันอย่างหนึ่งก็คือชาวไทยเชื้อสายมลายูจะยอมรับการเข้าร่วม
กิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทยด้วยความเต็มใจ สิ่งนี้น่าจะเกิดจากการที่บทบัญญัติของศาสนา
อิสลามมิได้ห้ามให้ชนกลุ่มอื่นเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอิสลาม ในทางตรงกันข้ามกลับสนับสนุน
ให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูชักชวนชนกลุ่มอื่นเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามเงื่อนไขหลัก
ที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดการติดต่อสื่อสารกันในลักษณะเช่นนี้ก็คือความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันไม่ว่า
จะเป็นในฐานะแฟนหรือเพื่อนสนิท

¹²³ สัมภาษณ์ สะแปอิง และ ดอเลาะห์, 30 พฤศจิกายน 2549.

35. การเชื่อเชิญชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมของชนกลุ่มตน

พฤติกรรมกรรมการสื่อสารในลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างจากพฤติกรรมกรรมการสื่อสารที่กล่าวถึงข้างต้น กล่าวคือ ในสองพฤติกรรมข้างต้นจะเป็นพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในเชิงรับ แต่ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในเชิงรุก จากการศึกษาที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูยอมรับการผสมกลมกลืนของชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูทำการเชื้อชาวไทยเชื้อสายไทยให้เข้ามาผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มตนซึ่งในประเด็นนี้เป็นการเชื่อเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

ปวีราเฮงระบุว่าในสมัยที่เรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยม ตนเองมักชวนเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมาทานข้าวที่บ้านอยู่เสมอ เนื่องจากความสนิทสนมที่มีต่อกัน “วันเสาร์ วันอาทิตย์ วันหยุด ก็มาเที่ยว มาหุงข้าวด้วยกันที่บ้านนี้ ถือว่าเป็นเค้าเรียกว่าเป็นเพื่อนกัน แต่เค้ามาที่บ้านเรานั้นเค้ากินข้าวบ้านเราได้ แต่เราไปที่บ้านเค้าเราไม่กิน”¹²⁴ ซึ่งเป็นการเชื่อเชิญเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูยังเชื่อเชิญชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมทางศาสนาของตนเช่นกัน อารีเป็งซึ่งเป็นชายหนุ่มวัยกลางคนเป็นชาวบางขุนทองหมู่หนึ่งได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่าในสมัยก่อนงานมัสยิดของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ยังมีพิธีเชิญพระสงฆ์ไปร่วมงานด้วย และพระสงฆ์ก็ไปร่วมช่วยงานเช่นกัน เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างมีความสนิทสนมต่อกัน

ผู้ศึกษา : แล้วงานสุเหร่าเชิญเค้าไหม

ผู้ให้ข้อมูล : แต่ก่อนนี่เชิญ แต่ก่อนงานมัสยิดไปเชิญทางโน้น เมื่อก่อนนะไปเชิญเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสก็มา มาแกะปูโล๊ะที่มีมัสยิด แต่ก่อนประมาณสิบกว่าปีแล้ว ..

ผู้ศึกษา : แล้วเค้าเชิญเราไหม

ผู้ให้ข้อมูล : มีเหมือนกัน ที่วัดโคกงูนี้เขาเชิญเราไปกินน้ำชา ทางนี้ก็ไปเหมือนกัน

ผู้ศึกษา : เมื่อก่อนกับสมัยนี้อยู่เหมือนกันไหม

ผู้ให้ข้อมูล : เหมือนเดิมและ มีบ้างภาษาวัยรุ่น ทะเลาะภาษาวัยรุ่น ไม่เกี่ยวแบบนั้นแหละ แต่คนแก่เคลียก็ไม่มีไร ผู้ใหญ่ไม่มีปัญหา¹²⁵

¹²⁴ สัมภาษณ์ ปวีราเฮง, 12 กันยายน 2549.

¹²⁵ สัมภาษณ์ อารีเป็ง, 17 กุมภาพันธ์ 2550.

อาหามะระบุว่าเมื่อไม่กี่ปีมานี้ตนเองต้องการจัดทำศาลาละหมาดที่โรงเรียน ตนเองและคณะครูที่โรงเรียนจึงเชื้อเชิญชาวบ้านมาร่วมทำบุญซึ่งมีทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วย โดยงานบุญในสามจังหวัดภาคใต้มักเรียกขานกันเป็นภาษามลายูว่างาน ‘มาแกแต่’ หรือแปลเป็นภาษาไทยว่ากินน้ำชา เป็นการเชิญคนร่วมทำบุญด้วยวัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น การหาเงินสร้างศาลาละหมาด การหาเงินสร้างมัสยิด การหาเงินสร้างโรงเรียนสอนศาสนา เจ้าภาพมักเลี้ยงน้ำชาให้แก่ผู้มาช่วยงาน “นี่นี่ ๆ สร้างอาคารละหมาดนี้ ผมเชิญไทยเชื้อสายไทย มาก.. (เน้นเสียง) มาแกแต่ให้ (มาช่วยงาน) เค้ามา ผมยังติดหนึ่อยู่นี่ ถ้าเค้าเชิญผม อ้า ผมจะทำยังไง ผมเองนั้นไปแล ไปแล ยังติดหนึ่อยู่นี่ คิดหน้าบุญของเค้า จริงหรือเปล่า (หัวเราะ) ก็น่าคิดเหมือนกัน”¹²⁶

การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักเชิญเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้องชาวไทยเชื้อสายไทยมาร่วมงานก็เนื่องจากความเข้าใจที่ว่าไม่มีข้อห้ามทางศาสนาที่ห้ามชนกลุ่มอื่นนำเงินมาช่วยเหลือในกิจการทางศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามการเชื้อเชิญดังกล่าวก็มักมิได้เป็นการเชื้อเชิญใครก็ได้ แต่มักเชิญบุคคลที่คณะกรรมการจัดงานมีความยอมรับนับถือกันซึ่งมักรวมเอาเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทยรวมอยู่ด้วย

36. การยืนยันแกมบังคับชนกลุ่มอื่นให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมของชนกลุ่มตน

การยืนยันแกมบังคับชนกลุ่มอื่นให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมของชนกลุ่มตนเป็นพฤติกรรมการสื่อสารในเชิงรุกของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่แสดงออกให้เห็นอย่างเปิดเผยชัดเจนว่าต้องการให้ชาวไทยเชื้อสายไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมของชนกลุ่มตน

บือราเฮงระบุว่าในอดีตเมื่อครั้งยังไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นหากตนเองได้มีโอกาสพบปะเจอกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ก็จะต้องมีการดั่งรังกันเข้าร้านน้ำชาเพื่อถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ ไม่ว่าจะมีความสำคัญเพียงไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันต้องมาก่อน นั่นคือต้องนั่งคุยกันจนน้ำชาหมดแก้วก่อนถึงจะไปได้ “สมัยก่อนเวลาเจอกัน เฮ้ยไม่ต้องพูดไปก่อน (ทำท่ายกน้ำชากิน) เราลากเค้าบางทีเค้าลากเรา เค้าว่ากูมีธุระ เราว่าเฮ้ยมาก่อน ๆ ไม่ฟังแล้ว ลากเข้าร้านน้ำชา หมดแก้วหนึ่งถึงไปได้”¹²⁷

¹²⁶ สัมภาษณ์ อาหามะ, 10 ธันวาคม 2549.

¹²⁷ สัมภาษณ์ บือราเฮง, 12 กันยายน 2549.

พฤติกรรมดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความเข้มแข็งของเกลียวสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นอย่างมากถึงขนาดที่ว่า การดำรงรักษาความสัมพันธ์ (ในที่นี่คือการกินน้ำชาด้วยกัน) มีความสำคัญมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ จนไม่ต้องพูดถึงความสำคัญของกิจกรรมอื่น สิ่งนี้เกิดขึ้นจากสองเงื่อนไขสำคัญด้วยกัน อันได้แก่ ความสนิทสนมที่มีต่อกันจนทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูกล้าที่จะลากเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยไปกินน้ำชา ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมของตนโดยไม่สนใจความสำคัญของธุระของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย และอีกเงื่อนไขหนึ่งก็คือสถานการณ์การสื่อสารข้างต้นนี้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลยืนยันชัดเจนว่าหลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบแล้วพฤติกรรมเช่นนี้ก็ไม่เคยเกิดขึ้นอีกเลย

โดยสรุปการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยครั้งนี้ ผู้ศึกษาสามารถนำพฤติกรรมการสื่อสารที่ค้นพบมาสังกัดเป็นมโนทัศน์ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการสื่อสารดังกล่าวได้ทั้งหมด 36 มโนทัศน์ คือ

1. การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร
2. การลดโอกาสการติดต่อสื่อสาร
3. การหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมของชนกลุ่มอื่น
4. การไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสาร
5. การดำรงระยะห่าง
6. การนิ่งเฉยหรือเก็บความรู้สึก
7. การยืนยันในความแตกต่างของตน
8. การหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของชนกลุ่มอื่น
9. การแสดงความไม่พอใจให้เห็น
10. การโจมตีอีกฝ่ายด้วยวาจาหรือกำลัง
11. การเบี่ยงประเด็นสนทนา
12. การสนทนาในเชิงที่เล่นที่จริง
13. การแสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย
14. การแสดงการปกป้องความเชื่อของชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย
15. การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารในประเด็นละเอียดอ่อน
16. การอธิบายและให้เหตุผลประกอบ
17. การสื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจ
18. การแสดงความเป็นมิตร

19. การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมและศาสนาของชนกลุ่มอื่น ขณะที่
 อารมณ์เอกลักษณ์ตนเองไว้

20. การให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ
21. การพึ่งพาอาศัยกัน
22. การให้ความสนิทสนมกับชนกลุ่มอื่น
23. การกล่าวชมติอย่างเป็นนัย
24. การอธิบายให้เข้าใจและลงโทษหากมีการละเมิด
25. การเน้นจุดร่วม สงวนจุดต่าง
26. การยอมรับและสนับสนุนความคิดเห็นของอีกฝ่าย
27. การแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่น
28. การตอบรับการช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ
29. การเข้าไปอยู่ในพื้นที่ทางสังคมของชนกลุ่มอื่น
30. การใช้เอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่นเพื่อปิดบังเอกลักษณ์ของตนเอง
31. การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของชนกลุ่มอื่น
32. การเข้าร่วมกิจกรรมของชนกลุ่มอื่นโดยโดยละเมิดข้อกฎเกณฑ์ของชนกลุ่มตน
33. การยอมรับชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมของชนกลุ่มตน
34. การยอมรับชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางศาสนาของชนกลุ่มตน
35. การเชื่อเชิญชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมของชนกลุ่มตน
36. การยืนยันแกมบังคับชนกลุ่มอื่นให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคม
 ของชนกลุ่มตน

จากการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสาย
 มลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ผ่านสถานการณ์การสื่อสารจากคำบอกเล่า
 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดและการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษา ทำให้ผู้ศึกษาสามารถสกัดมโนทัศน์ที่อธิบาย
 ลักษณะของพฤติกรรมการสื่อสารได้ 36 มโนทัศน์ เมื่อนำมโนทัศน์ดังกล่าวมาจำแนกแยกแยะตาม
 เกณฑ์ของวิธีการสื่อสารและผลที่ต้องการจากการสื่อสาร ทำให้ได้ภาพสรุปเป็นตารางความโน้มเอียง
 ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication Orientations) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1

ความโน้มเอียงทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู

(Intercultural Communication Orientations of Malay-Thai)

	ไม่แสดงออกให้เห็น อย่างชัดเจน	แสดงออกให้เห็น อย่างชัดเจน	แสดงออกให้เห็น ชัดเจนเป็นอย่างมาก
แยกตัวออกจากกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร 2. ลดโอกาสในการติดต่อสื่อสาร 3. หลีกเลี่ยงที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของชนกลุ่มอื่น 4. ไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสาร 5. ดำรงระยะห่าง 6. นิ่งเฉยหรือเก็บความรู้สึก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ยืนยันในความแตกต่างของตน 2. หลีกหนีจากการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของชนกลุ่มอื่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แสดงความไม่พอใจให้เห็น 2. โจมตีอีกฝ่ายด้วยวาจาหรือกำลัง
ปรับตัวเข้าหากัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เบี่ยงเบนประเด็นสนทนา 2. สนทนาในเชิงที่เล่นที่จริง 3. แสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย 4. แสดงการปกป้องความเชื่อของชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย 5. หลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารในประเด็นละเอียดอ่อน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อธิบายและให้เหตุผลประกอบ 2. สื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจ 3. แสดงความเป็นมิตร 4. เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมและศาสนาของชนกลุ่มอื่นขณะที่อ้างเอกลักษณ์ตนเองไว้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กล่าวโจมตีอย่างเป็นนัย 2. อธิบายให้เข้าใจและลงโทษหากมีการละเมิด

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	ไม่แสดงออกให้เห็น อย่างชัดเจน	แสดงออกให้เห็น อย่างชัดเจน	แสดงออกให้เห็น ชัดเจนเป็นอย่างมาก
		5. ให้ความช่วยเหลือ ด้วยความเต็มใจ 6. ฟังพาทอาศัยกัน 7. ให้ความสนิทสนม กับชนกลุ่มอื่น	
ผสมกลมกลืนกับ ชนกลุ่มอื่น	1. เน้นจุดร่วม สงวนจุดต่าง	1. ยอมรับและ สนับสนุนความ คิดเห็นของอีกฝ่าย 2. แสดงออกซึ่ง เอกลักษณ์ของชน กลุ่มอื่น 3. ตอบรับการ ช่วยเหลืออย่าง เต็มใจ 4. เข้าไปอยู่ในพื้นที่ ทางสังคมของชน กลุ่มอื่น	1. ใช้เอกลักษณ์ของ ชนกลุ่มอื่นขณะที่ ปิดบังเอกลักษณ์ ของตนเอง 2. เข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับ ศาสนาของชนกลุ่ม อื่น 3. เข้าร่วมกิจกรรม ของชนกลุ่มอื่นโดย ละเมิดกฎเกณฑ์ ของชนกลุ่มตน
ผสมกลมกลืน ชนกลุ่มอื่นเข้ากับ ชนกลุ่มตน	1. ยอมรับชนกลุ่มอื่น เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมทางสังคม ของชนกลุ่มตน 2. ยอมรับชนกลุ่มอื่น เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมทางศาสนา ของชนกลุ่มตน	1. เชื้อเชิญชนกลุ่มอื่น เข้าเป็นส่วนหนึ่งใน กิจกรรมของชน กลุ่มตน	1. ยืนยันแกมบังคับ ชนกลุ่มอื่นให้เข้า ร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของกิจกรรมทาง สังคมของชนกลุ่ม ตน

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมข้างต้นพบว่า รูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมดังกล่าวหลายปัจจัยด้วยกัน ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อจำแนกแยกแยะเป็นเกณฑ์หัวเรื่องย่อย (sub categories) จากนั้นนำเกณฑ์หัวเรื่องย่อยดังกล่าวมาหาความสัมพันธ์กัน โดยเกณฑ์หัวเรื่องย่อยที่มีแก่นเดียวกันก็จะถูกนำมารวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเป็นเกณฑ์หัวเรื่องหลักเดียวกัน (core categories) จากนั้นจึงนำเกณฑ์หัวเรื่องหลักต่าง ๆ ที่ค้นพบมาหาความสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่การสร้างทฤษฎีที่สามารถอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชนส่วนน้อยในสังคมได้ในที่สุด

จากการศึกษาลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่จำแนกเป็นมโนทัศน์ทั้ง 36 มโนทัศน์ สามารถค้นพบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูจำนวนมาก โดยผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์โดยใช้กรอบการจำแนกแยกแยะของ John Lofland และสรุปไว้ในย่อหน้าท้ายสุดของการอธิบายลักษณะมโนทัศน์ทั้ง 36 มโนทัศน์ข้างต้น จากนั้นผู้ศึกษาจึงนำปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารที่ได้มาจำแนกโดยใช้เกณฑ์ที่เป็นผลที่ต้องการจากการสื่อสาร โดยแบ่งจากผลที่ต้องการจากการสื่อสารทั้ง 4 ลักษณะ ได้แก่ การแยกตัวออกจากกัน การปรับตัวเข้าหากัน การผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มอื่น และการผสมกลมกลืนชนกลุ่มอื่นเข้ากับชนกลุ่มตน นอกจากนี้ยังได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารดังกล่าวถูกค้นพบจากมโนทัศน์ที่อธิบายพฤติกรรมการสื่อสารลำดับใดใน 36 ลำดับ แต่เนื่องจากในบางครั้งพฤติกรรมการสื่อสารบางลักษณะอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยมากกว่า 1 ปัจจัย อาทิ พฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ความกลัวที่มีต่อตำรวจ ความกลัวที่มีต่อทหาร ความกลัวหรือหวาดระแวงต่อมุสลิมด้วยกัน และความกลัวที่ไม่รู้สาเหตุ ขณะเดียวกันก็มีบางปัจจัยส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในหลายลักษณะ อาทิ การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารลำดับที่ 1, 2, 4 หรือกล่าวได้ว่าการเกิดเหตุการณ์ไม่สงบส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะ การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร การลดโอกาสการติดต่อสื่อสาร และการไม่มีโอกาสติดต่อสื่อสาร ดังนั้น ตัวเลขในตารางที่จะอธิบายต่อไปนี้จึงมีโอกาสซ้ำกันได้

ตารางที่ 5.2

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู
จำแนกตามผลที่ต้องการจากการสื่อสาร

ผลที่ต้องการ จากการสื่อสาร	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร / เกิดขึ้นในพฤติกรรมการสื่อสารลำดับที่
การแยกตัวออก จากกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ 1, 2, 4 2. ความกลัวที่มีต่อตำรวจ 1 3. ความกลัวที่มีต่อทหาร 1 4. ความกลัวหรือหวาดระแวงที่มีต่อมุสลิมด้วยกัน 1 5. ความกลัวที่ไม่รู้สาเหตุ 1 6. ความเกรงกลัวต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเมื่อทำการสื่อสาร 2, 6 7. ความกลัวต่อการละเมิดบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม 3 8. ความสามารถในการใช้ภาษาไทยที่มีน้อย 4, 5 9. การไม่มีโอกาสอยู่ร่วมกับชาวไทยเชื้อสายไทย 4 10. การมีชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นอยู่ในสถานการณ์การสื่อสารด้วย 5 11. ความเกรงกลัวอำนาจของคู่สื่อสาร 6 12. การยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของศาสนา 7 13. การเป็นส่วนหนึ่งในสถานการณ์การสื่อสาร 7 14. ปฏิกริยาตอบสนองจากชาวไทยเชื้อสายไทย 8 15. การมีบุคคลที่ตนเองไม่ไว้วางใจอยู่ในสถานการณ์การสื่อสาร 9 16. ความไม่เข้าใจของคู่สื่อสาร 9 17. อายุที่เล็กรุ่นของผู้สื่อสารและผู้รับสาร 10 18. ความไม่รู้จักคุ้นเคยกัน 10

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ผลที่ต้องการ จากการสื่อสาร	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร / เกิดขึ้นในพฤติกรรมการสื่อสารลำดับที่
การปรับตัวเข้า หากัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเด็นสนทนาไม่ได้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ 11 2. การมีความรู้จักมักคุ้นกันเป็นเวลานาน 12, 17, 20 3. การมีความไว้วางใจเชื่อใจกัน 12, 17 4. ประเด็นที่สนทนาเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในแง่ลบ 13, 14, 16 5. ความสนิทสนมที่มีต่อกัน 13 6. อายุของผู้สื่อสารและผู้รับสาร 13 7. ความต้องการอยู่ร่วมกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างปรองดอง 15 8. ความสนิทสนมที่มีต่อกันมาก 16, 17, 20 9. สถานที่ ๆ ทำการสื่อสารเป็นสถานที่ลับตาหรือส่วนตัว 17, 18 10. ความคุ้นหน้าคุ้นตากัน 18 11. เจตนาในการสื่อสารเพื่อความสัมพันธ์ทางสังคม 19 12. ความรู้สึกเป็นเสมือนญาติพี่น้อง 20 13. การที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน 21 14. การไม่มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น 21 15. การใช้เวลาอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน 22 16. การที่มีบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน 22 17. การที่พ่อแม่รู้จักกัน 22 18. ความสามารถในการใช้ภาษามลายูของชาวไทยเชื้อสายไทย 22, 29 19. ความเข้าใจวิถีชีวิตแบบมุสลิมของชาวไทยเชื้อสายไทย 22 20. ประเด็นสนทนาเกี่ยวกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบ 23 21. การยอมรับในกฎเกณฑ์ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทย 24 22. สถานที่สูงกว่าของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสถานการณ์การสื่อสาร 24
การผสม กลมกลืนกับ ชนกลุ่มอื่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเข้าใจวิถีชีวิตแบบมุสลิมของชาวไทยเชื้อสายไทย 25, 29 2. ความต้องการอยู่ร่วมกันกับชาวไทยเชื้อสายไทยอย่างปรองดองและความต้องการให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยยอมรับ 25, 30 3. ประเด็นที่สื่อสารเป็นข้อเท็จจริง 26

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ผลที่ต้องการ จากการสื่อสาร	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสื่อสาร / เกิดขึ้นในพฤติกรรมสื่อสารลำดับที่
	<ol style="list-style-type: none"> 4. การใช้เวลาอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน 27, 29 5. การเป็นชนส่วนน้อยในสถานการณ์การสื่อสาร 27 6. การยอมรับของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ 27 7. พฤติกรรมสื่อสารเป็นสิ่งที่ไม่ขัดต่อทบบัญญัติทางศาสนาอิสลาม 27 8. ความรู้สึกเป็นญาติพี่น้องกัน 28 9. ความสนิทสนมที่มีต่อกัน 28 10. ความต้องการเข้ารับราชการ 30 11. ความต้องการพูดภาษาไทยชัดเจน 30 12. ความสนิทสนมที่มีต่อกันในฐานะเพื่อนหรือญาติพี่น้อง 31 13. ความรู้สึกว่าการสื่อสารในฐานะที่เป็นเรื่องทางสังคม 31 14. การที่มุสลิมคนอื่นก็ทำเช่นกัน 31 15. การที่ยังไม่เกิดการตื่นตัวทางศาสนาอิสลาม 32
การผสมกลิ่นชน กลุ่มอื่นให้เข้า กับตน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสนิทสนมที่มีต่อกันเป็นเวลานาน 33, 34, 35, 36 2. การยอมรับนับถือว่าเป็นเสมือนญาติพี่น้อง 33 3. ยังไม่เกิดเหตุการณ์ไม่สงบ 36

จากปัจจัยข้างต้นทั้งหมดที่ผู้ศึกษาได้ค้นพบ ผู้ศึกษาก็จะนำปัจจัยดังกล่าวซึ่งในที่นี่เรียกว่าเกณฑ์หัวเรื่องย่อยทั้งหมดมาจัดกลุ่มหาความสัมพันธ์กัน โดยพิจารณาว่าเกณฑ์หัวเรื่องย่อยใดที่มีแก่นเรื่องเดียวกันก็จะถูกนำมารวบรวมอยู่ในเกณฑ์หัวเรื่องหลักเดียวกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.3

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู
จำแนกตามเกณฑ์หัวเรื่องใหญ่และเกณฑ์หัวเรื่องย่อย

เกณฑ์หัวเรื่องหลัก (core categories)	เกณฑ์หัวเรื่องย่อย (sub categories)
บริบทรอบข้าง (context)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ 2. ความกลัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3. บุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสาร 4. สถานที่ที่ทำการสื่อสาร 5. การเป็นชนส่วนน้อยหรือชนส่วนใหญ่ในสถานการณ์
คู่สื่อสาร (Responder)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการสื่อสารของคู่สื่อสาร 2. พรหมแดนชาติพันธุ์ของคู่สื่อสาร 3. วัยของคู่สื่อสาร 4. อำนาจของคู่สื่อสาร
ผู้สื่อสาร (Communicator)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสามารถในการสื่อสารของผู้สื่อสาร 2. พรหมแดนชาติพันธุ์ของผู้สื่อสาร 3. วัยของผู้สื่อสาร 4. อำนาจของผู้สื่อสาร (สถานะของผู้สื่อสาร)
ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (Relationship)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความคุ้นเคยที่มีต่อกัน 2. ความยาวนานของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน 3. ความยอมรับนับถือที่มีต่อกัน 4. ความเชื่อใจที่มีต่อกัน
ประเด็นที่สื่อสารกัน (communicative issue)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเด็นการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อสารในแง่ลบ 2. ประเด็นการสื่อสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อสารในแง่ลบ
ผลตอบแทนที่ต้องการ จากการสื่อสาร (Reward)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลตอบแทนในเชิงวัตถุ 2. ผลตอบแทนในเชิงจิตใจ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทย เชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ผู้ศึกษาสามารถนำเกณฑ์หัวเรื่องย่อย ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้น มาจัดกลุ่มทำให้ได้เกณฑ์หัวเรื่องหลัก 6 เกณฑ์หัวเรื่องด้วยกัน ซึ่งเกณฑ์หัวเรื่องในที่นี้ก็คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ บริบทรอบข้าง (context) คู่สื่อสาร (responder) ผู้สื่อสาร (communicator) ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (relationship) ประเด็นที่สื่อสารกัน (communicative issue) และ ผลตอบแทนที่ต้องการจากการสื่อสาร (rewards)

บริบทรอบข้าง (Context)

บริบทรอบข้างเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกำลังทำการสื่อสารอยู่ในสถานการณ์การสื่อสารหนึ่งใดสถานการณ์หนึ่ง จากการศึกษาค้นพบปัจจัยที่ถือได้ว่าเป็นบริบทรอบข้างของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายู ได้แก่ การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ ความกลัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ลักษณะของบุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสาร สถานที่ที่ทำการสื่อสาร และการเป็นชนส่วนน้อยหรือชนส่วนใหญ่ในสถานการณ์การสื่อสาร

การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ในช่วงเวลาดังแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 เป็นช่วงเวลาที่พื้นที่ชายแดนภาคใต้ไม่เคยปลอดจากการลอบทำร้ายกัน ความรุนแรงถึงชีวิตเกิดขึ้นอยู่เสมอ และยิ่งเห็นเด่นชัดเมื่อพิจารณาตัวเลขการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวเปรียบเทียบกับก่อนปี พ.ศ. 2547 ดังนั้น ช่วงเวลาดังแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน จึงเป็นเวลาที่คนในพื้นที่มักเรียกว่าเป็นช่วงเวลาที่เกิด ‘เหตุการณ์’ หรือที่สื่อมวลชนมักเรียกว่าเป็นเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนั้น สิ่งที่ค้นพบก็คือการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ความไม่สงบได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยอิทธิพลของการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ พฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยส่วนหนึ่งจึงมีลักษณะที่เป็นการแยกตัวออกจากกัน อาทิ การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกันเมื่อพบปะกันก็ไม่กล้าที่จะพูดคุยกันสนิทสนมเหมือนก่อน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารกัน หรือการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกับเพื่อนชาวไทย

เชื้อสายไทยมีการไปมาหาสู่กันน้อยลงซึ่งเป็นการลดโอกาสในการติดต่อสื่อสารกัน นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่แสดงออกในลักษณะหลักหนึ่จากการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น กรณีของครูสาวชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งที่ต้องขอย้ายตนเองจากการเป็นครูในโรงเรียนที่มีครูชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากครูชาวไทยเชื้อสายไทยที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันมักมีปฏิริยากับเธอในแง่ลบเมื่อเกิดเหตุการณ์มีชาวไทยเชื้อสายไทยถูกฆ่าหรือลอบทำร้าย เช่นการไม่พูดด้วย ไม่มองหน้า

ความกลัวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผลต่อเนื่งที่เกิเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังทำให้เกิดความกลัวแพร่กระจายในพื้นที่ ลักษณะของความกลัวที่เกิดขึ้นเป็นความกลัวว่าจะเกิดอันตรายขึ้นกับตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย โดยความกลัวดังกล่าวมีทั้งความกลัวที่สามารถระบุสาเหตุได้ และความกลัวที่ไม่สามารถระบุสาเหตุแห่งความกลัวได้ ความกลัวที่สามารถระบุสาเหตุได้ ได้แก่ ความกลัวที่เกิขึ้นจากความเกรงกลัวกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะมาทำร้ายตนหากมีการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น กรณีของนุรุโอินีหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งที่ยายมลดการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นตำรวจ ส่วนความกลัวที่ไม่สามารถระบุสาเหตุได้ อาทิ การที่ผู้ใหญ่ในชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอตากใบถูกลอบทำร้ายเสียชีวิตจำนวนมาก จนประชาชนในหมู่บ้านไม่กล้าพูดอะไรที่เกี่ยวข้งกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือในกรณีที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างบือราเฮงเกรงกลัวจนไม่กล้าติดต่อสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ซึ่งเป็นความกลัวที่ตนเองก็ไม่สามารถระบุสาเหตุว่ากลัวใครหรือกลัวอะไร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความไม่กลัวบ้างก็จะพบว่า ผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่เคยระบุว่ากลัวเลยก็คือประชาชนชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ด้วยกัน ขณะที่ผู้ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูระบุว่ากลัวได้แก่ ทหาร ผู้ก่อความไม่สงบ และชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเองซึ่งไม่แน่ใจว่าจะเป็นหนึ่งในผู้ก่อความไม่สงบหรือไม่

บุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสาร การศึกษาพบว่า บุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสารมีส่วนสำคัญทำให้พฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเปลี่ยนไป ข้อมูลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ร่วมในสถานการณ์มักจะทำให้เกิดการผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้ค่อนข้างยาก สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือในการสื่อสารระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทย เมื่อมีชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นอยู่ด้วยในสถานการณ์การสื่อสาร การสื่อสารดังกล่าวมักมีลักษณะแยกตัวออกจากกัน และชาวไทยเชื้อสายมลายูมักจะไม่แสดงพฤติกรรมผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทย สิ่งนี้ค้นพบได้จากการศึกษาพฤติกรรมในการสื่อสารในห้องเรียนโรงเรียนสามัญที่มีนักเรียนทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายู นักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่มักให้ความสนิทสนมกับเพื่อนนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูมากกว่า

เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย และมักใช้เวลาส่วนใหญ่กับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายู อย่างไรก็ตามชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังระบุว่าหากในห้องเรียนไม่มีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูแล้วตนเองก็คงให้ความสนใจสนทนากับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่านี้

สิ่งที่น่าสนใจก็คือเมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูมีพฤติกรรมการสื่อสารที่ดูจะเป็นการโน้มเอียงเข้าหาชาวไทยเชื้อสายไทย สถานการณ์การสื่อสารดังกล่าวมักไม่มีชาวไทยเชื้อสายมลายูอยู่ด้วย อาทิ ในการติดต่อสื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจ สิ่งที่เป็นปฐมเหตุแห่งพฤติกรรมดังกล่าวก็คงต้องย้อนกลับไปที่สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้เกิดความกลัวหรือความหวาดระแวงปกคลุมรอบด้าน ในความเป็นจริงความกลัวหรือความหวาดระแวงของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยเองนั้นเทียบไม่ได้กับความกลัวหรือความหวาดระแวงที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเอง เนื่องจากพบว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมักกลัวชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นมองว่าตนเป็นพวกเดียวกับชาวไทยเชื้อสายไทย ซึ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูคนอื่นที่กล่าวถึงนั้นก็ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นใคร แต่อาจเป็นใครสักคนในหมู่ชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันก็เป็นได้

แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางส่วนจะหวาดระแวงชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเอง แต่คงต้องยอมรับว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูก็หวาดระแวงเจ้าหน้าที่ของรัฐเช่นกัน โดยเฉพาะทหาร ซึ่งมีอำนาจมาก และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ระดับของความระแวงเมื่อมองผ่านการแสดงออกให้เห็นแล้วเรียกได้ว่ามากกว่าที่เกิดขึ้นกับชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันเอง เนื่องจากพฤติกรรมการตอบสนองต่อทหารของชาวไทยเชื้อสายมลายูทั้งการเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร เช่น การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักหลีกเลี่ยงที่จะพูดคุยสนทนากับตำรวจหรือทหาร แต่ในบางกรณีระดับของความระแวงมีมากกว่านั้น เช่น กรณีของบ็อราเฮงที่เดินทางไปโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานีเพื่อนพบและเล่าความจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในพื้นที่ตนให้คณะกรรมการ กอส. ฟัง และเมื่อพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีทหารคอยตรวจและเรียกห้องให้เปิดเผยตนเอง ตนเองจึงแสดงความไม่พอใจให้เห็นอย่างชัดเจนเนื่องจากผู้ที่ตนเองไว้ใจ (กอส.) มีความเกี่ยวข้องเป็นเสมือนคนกลุ่มเดียวกับผู้ที่ตนเองไม่ไว้ใจ (ทหาร) จะเห็นได้ว่าปฏิริยาของคณะกรรมการ กอส. แม้จะไม่ใช่ปฏิริยาที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยตรง แต่โดยอ้อมแล้วปฏิริยาดังกล่าวเป็นแสดงตนว่าเป็นพวกเดียวกับทหารโดยการยินยอมให้ทหารทำการตรวจค้นหรือขอให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงตัวเป็นปฏิริยาที่มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างชัดเจน ระดับการแสดงออกดังกล่าวเรียกได้ว่าค่อนข้างรุนแรงหรือเรียกได้ว่าเป็นการแยกตัวออกจากกันโดยแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นอย่างมาก สิ่งนี้น่าจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนคำกล่าวที่ว่า “มุสลิมกลัว (ระแวง) ทหาร” ได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตจะพบว่า มีบางกรณีที่มีแม้จะมีชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้อยู่ในสถานการณ์การสื่อสารด้วย แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกลับมีพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะผสมกลมกลืนเข้ากับชาวไทยเชื้อสายไทยได้ ดังเช่นกรณีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาของชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น การไปช่วยงานวัดหรือการไปเที่ยวงานวัดในสมัยก่อนของชาวไทยเชื้อสายมลายู เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมดังกล่าวก็คือชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อยู่ร่วมในสถานการณ์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ คนแก่ หรือบุคคลที่ตนนับถือนั้นก็ไปช่วยงานวัดเหมือนกัน หรือเรียกได้ว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกัน ดังนั้น การทำตามจึงดูเหมือนว่าไม่ใช่สิ่งที่ผิด นอกจากนี้เหตุการณ์ดังกล่าวยังเกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนการเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ ขณะที่ในปัจจุบัน สถานการณ์การสื่อสารดังกล่าวแทบเรียกได้ว่าไม่มีให้เห็นแล้ว

สถานที่ที่ทำการสื่อสาร สถานที่ที่ทำการสื่อสารก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของ John Lofland ผู้ศึกษาได้จำแนกสถานที่ที่เกิดสถานการณ์การสื่อสารเป็นประเด็นหนึ่งในการพิจารณาและได้ค้นพบว่า ในบางสถานการณ์ สถานที่ที่ทำการสื่อสารก่อให้เกิดการปรับพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู อาทิ พฤติกรรมการติดต่อสื่อสารอย่างเปิดเผยจริงใจของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยนั้น หากจะต้องมีการพูดคุยกันอย่างละเอียดลึกซึ้งหรือเปิดใจ การพูดคุยหรือสื่อสารดังกล่าวจะเกิดขึ้นเฉพาะในสถานที่ส่วนตัวหรือลับตาคนเท่านั้น ซึ่งในประเด็นนี้บุคคลที่อยู่ร่วมในสถานการณ์การสื่อสารจะต้องเป็นผู้ที่ผู้สื่อสารไว้ใจเท่านั้น เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมลายูจะให้ความไว้ใจกับบุคคลเพียงบางคนเท่านั้น ดังเช่นกรณีของรุสดีที่สามารถพูดจาเปิดเผยถึงสิ่งที่แม่ของเพื่อนที่เป็นชาวไทยเชื้อสายไทยถามว่าใครเป็นผู้ก่อเหตุในละแวกหมู่บ้าน หรือการที่ป้อราเฮงพูดคุยกับเพื่อน ชาวไทยเชื้อสายไทยว่าต้องการช่วยเหลือแม้จะเป็นสถานที่ ๆ เปิดเผยแต่ก็เป็นารคุยกันอย่างลับ ๆ สองคน

ความเป็นชนส่วนน้อยและชนส่วนใหญ่ในสถานการณ์สื่อสาร จำนวนของชาวไทยเชื้อสายมลายูในสถานการณ์การสื่อสารเมื่อเปรียบเทียบกับชาวไทยเชื้อสายไทยบ่งบอกถึงสถานะความเป็นชนส่วนน้อยหรือชนส่วนใหญ่ในสถานการณ์การสื่อสาร แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในประเทศไทยมักถูกมองว่าเป็นชนส่วนน้อยของสังคม แต่ในหลายสถานการณ์ชาวไทยเชื้อสายมลายูกลับเป็นชนส่วนใหญ่ การศึกษาในสถานการณ์ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นชนส่วนน้อยและชนส่วนใหญ่ทำให้สามารถเห็นภาพของพฤติกรรมการสื่อสารได้ชัดเจนมากขึ้น

การศึกษาพบว่าในบางสถานการณ์ การเป็นชนส่วนน้อยก็ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้ง่ายขึ้น เช่น กรณีเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ต้องเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยในโรงเรียนสามัญเป็นระยะเวลาเวลานาน ทำให้

สามารถใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบของชาวไทยเชื้อสายไทยหรือภาษาเจ๊ะเหได้คล่องปากจนบางครั้งใช้ได้คล่องกว่าภาษาไทยกลาง ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่น นับเป็นการผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทยรูปแบบหนึ่ง

ในทางตรงกันข้าม ในสถานการณ์การสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นชนส่วนใหญ่ ในสถานการณ์การสื่อสาร พฤติกรรมการสื่อสารเรื่องภาษากลับเป็นไปในลักษณะที่แยกตัวออกจากกัน กล่าวคือมีลักษณะที่เป็นการยืนยันในความแตกต่างของตนผ่านภาษา ดังกรณีของเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีนักเรียนและครูส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายู ก็มักจะใช้ภาษามลายูในการสนทนาในห้องเรียน ทำให้ชาวไทยเชื้อสายไทยเองในบางครั้งต้องผสมกลมกลืนเข้ากับชาวไทยเชื้อสายมลายูให้ได้โดยการพยายามที่จะใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร

คู่สื่อสาร (Responder)

คู่สื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในที่นี้คือชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งมีทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นคนในพื้นที่และชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นคนนอกพื้นที่ การศึกษาพบว่าสถานการณ์การสื่อสารส่วนใหญ่ที่ค้นพบจะเป็นสถานการณ์การสื่อสารที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในฐานะประชาชนชาวไทยด้วยกัน ซึ่งการศึกษาค้นพบคุณสมบัติของคู่สื่อสารที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารของคู่สื่อสาร พรมแดนชาติพันธุ์ของคู่สื่อสาร วัยของคู่สื่อสาร และอำนาจของคู่สื่อสาร

ความสามารถในการสื่อสารของคู่สื่อสาร การศึกษาค้นพบความสามารถในการสื่อสารของคู่สื่อสารชาวไทยเชื้อสายไทยในสองลักษณะคือ ความสามารถในการใช้ภาษามลายูและความสามารถในการเข้าใจในวิถีชีวิตและบรรทัดฐานทางศาสนาอิสลาม

1. ความสามารถทางด้านภาษา ความสามารถในการสื่อสารของคู่สื่อสารซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยนั้นมีผลต่อความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเชิงบวก เช่นการปรับตัวเข้าหากัน ดังจะเห็นได้จากการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูให้ความสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายไทยในฐานะเพื่อนสนิทนั้น ส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสนิทสนมดังกล่าวก็คือการที่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยสามารถพูดภาษามลายูได้ และใช้ภาษามลายูกับชาวไทยเชื้อสายมลายู

นอกจากนี้ในบางสถานการณ์ความสามารถในการสื่อสารภาษามลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยยังเป็นเครื่องมือในการผสมกลมกลืนชาวไทยเชื้อสายมลายูเข้ากับชาวไทยเชื้อสายไทย

ได้ด้วย ดังจะเห็นในพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เข้าไปอยู่ในพื้นที่ทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น การไปเที่ยวเล่นที่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งมีทั้งหมูและหมา การใช้ภาษามลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูรู้สึกว่าชาวไทยเชื้อสายไทยคนดังกล่าวมิใช่ชาวไทยเชื้อสายไทย แต่เป็นเสมือนพี่น้องหรือญาติสนิทของตน อันทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการพูดมลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยในเชิงบวกอยู่เสมอ

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าความสามารถในการใช้ภาษามลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเชิงบวก กล่าวคือ นอกจากความสามารถในการใช้ภาษามลายูของชาวไทยเชื้อสายไทยจะไม่ก่อให้เกิดการแยกตัวออกจากกันหรือแบ่งเขาแบ่งเราแล้ว ในทางตรงกันกลับเกิดการปรับตัวเข้าหากัน หรือผสมกลมกลืนเป็นพวกเดียวกับชาวไทยเชื้อสายไทย

2. ความสามารถในด้านความเข้าใจชาวไทยเชื้อสายมลายู ความเข้าใจของชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นอีกคุณสมบัติหนึ่งที่ของชาวไทยเชื้อสายไทยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเชิงบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจในวิถีชีวิตและบรรพบุรุษญาติทางศาสนาอิสลาม การศึกษาพบว่าเมื่อชาวไทยเชื้อสายไทยได้แสดงออกให้ว่าตนมีความเข้าใจชาวไทยเชื้อสายมลายู ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะที่ให้ความสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายไทย อาทิ กรณีของสุรรอยยาซึ่งเป็นนักเรียนหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ให้ความสนิทสนมกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนหนึ่งมากกว่าเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนอื่น ๆ ก็เพราะเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยคนดังกล่าวมีความเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเธอในฐานะมุสลิมมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูให้ความสนิทสนมกับใครนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจของคู่สื่อสารมีต่อตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่าในบางครั้งชาวไทยเชื้อสายมลายูจะใช้วิธีการปรับตัวเข้าหากันแทนที่จะแยกตัวออกจากชาวไทยเชื้อสายไทย เมื่อรู้สึกว่าชาวไทยเชื้อสายไทยมีความเข้าใจในบรรพบุรุษญาติทางศาสนาของตน เช่น เรื่องราวของเด็กชายชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ไปเที่ยวบ้านเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ทั้งตัวเพื่อนเองและพ่อแม่เพื่อนต่างรู้ว่าเด็กชายคนดังกล่าวนับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถทานอาหารร่วมกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้ จึงไม่เชิญให้ร่วมวงทานข้าวด้วยกันแต่เชิญชวนให้ทานผลไม้แทน ดังนั้น พฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่แสดงออกต่อเพื่อนและพ่อแม่เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยก็คือทานผลไม้ แล้วไม่มีการพูดถึงว่าอะไรกินได้อะไรกินไม่ได้ หรือเป็นการเน้นที่จุดร่วมแต่สงวนจุดต่าง ซึ่งเป็นการผสมกลมกลืนไปกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างไม่เคอะเขิน

อีกสถานการณ์หนึ่งเป็นสถานการณ์ที่พฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูเกิดจากความเข้าใจของชาวไทยเชื้อสายไทยเช่นกัน เนื่องจากในบ้านของชาวไทยเชื้อสายไทยมักจะมีการเลี้ยงหมูและหมาอยู่ใต้ถุนบ้าน และมีเนื้อหมูปนอยู่ในสำหรับอาหารซึ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูทานไม่ได้ แต่ก็มีชาวไทยเชื้อสายมลายูหลายคนที่สามารถไปเที่ยวบ้านเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยหรืออยู่ร่วมกันกับเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างไม่เคอะเขิน เนื่องจากเมื่อมีชาวไทยเชื้อสายมลายูไปบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยก็มักจะไล่หมาหรือหมูของตนออกไป ทั้งยังเตรียมอาหารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูทานได้ให้ทาน สิ่งนี้ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างไม่ยากเย็น เป็นอีกหนึ่งพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการผสมกลมกลืนกันอย่างสวยงาม

พฤติกรรมการสื่อสารข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูปรับตัวเข้าหากันกับชาวไทยเชื้อสายไทยและการผสมกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามของชาวไทยเชื้อสายไทย

ในทางตรงกันข้าม การติดต่อสื่อสารที่ขาดซึ่งความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายู พฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะเปลี่ยนไป ดังกรณีทหารเข้าไปบอกให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูปิดร้านน้ำชาภายในเวลาสี่ทุ่ม ในช่วงเดือนรอมมาดอนหรือเดือนแห่งการถือศีลอด แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ยอมทำตาม การต่อต้านชัดเจนดังกล่าวเป็นการแยกตัวออกจากกันโดยแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนมาก เนื่องจากคำสั่งดังกล่าวขัดต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายมลายู นั่นคือในช่วงเดือนรอมมาดอนนั้นชาวไทยเชื้อสายมลายูจะถือศีลอดจากช่วงก่อนพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงช่วงพระอาทิตย์ลับของฟ้า จากนั้นในช่วงเวลากลางคืนจะทำการละหมาดและขอพรมากกว่าช่วงเดือนอื่น ๆ ของปี ซึ่งการละหมาดดังกล่าวเรียกว่าละหมาดตาราเวียห์โดยทั่วไปจะเริ่มเวลาประมาณสองทุ่มและกว่าจะเสร็จก็ประมาณสามทุ่ม หลังจากเสร็จพิธีชาวไทยเชื้อสายมลายูถึงได้มีเวลามานั่งคุยหรือดื่มน้ำชากันซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันจนดี แต่การสั่งให้ปิดร้านในช่วงสี่ทุ่มทำให้เจ้าของร้านน้ำชาดังกล่าวมีเวลาขายน้ำชาเพียงไม่นาน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการทำธุรกิจ นอกจากนี้การนั่งคุยกันจนดีในช่วงรอมมาดอนเป็นเรื่องธรรมดาของชาวมุสลิมชาวไทยเชื้อสายมลายู เนื่องจากในช่วงเวลากลางวันเป็นช่วงเวลาที่ถือศีลอด จึงไม่สามารถดื่มน้ำชาหรือทานอะไรกับเพื่อน ๆ ได้ ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มักจะชดเชยกิจกรรมดังกล่าวโดยทำในช่วงเวลากลางคืน

ที่กล่าวมาทั้งหมดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจในวิถีชีวิตและบทบัญญัติของศาสนาอิสลามของชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายู สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันในเงื่อนไขทาง

ศาสนาและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันอย่างดงามลงตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วบนผืนแผ่นดินชายแดนภาคใต้ของไทย

พรมแดนชาติพันธุ์ของคู่สื่อสาร หากพิจารณาพรมแดนชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายไทยเทียบกับพรมแดนชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายมลายูแล้วจะพบว่า เส้นพรมแดนของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะชัดเจนเข้มข้นกว่า กล่าวคือชาวไทยเชื้อสายมลายูมีข้อห้ามตามที่ศาสนากำหนดมากกว่าไม่ว่าในเรื่องการกินดื่ม หรือในด้านวิถีชีวิตโดยรวม ขณะที่ข้อห้ามของชาวไทยเชื้อสายไทยดูแทบจะไม่มีเลย อาทิ ชาวไทยเชื้อสายไทยสามารถเข้าร่วมงานบุญงานกุศลของชาวไทยเชื้อสายมลายูได้เสมอขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนเลี้ยงที่จะไปร่วมงานบุญของชาวไทยเชื้อสายไทย ชาวไทยเชื้อสายไทยสามารถรับประทานอาหารบ้านชาวไทยเชื้อสายมลายูได้อย่างสะดวกใจ ขณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูส่วนใหญ่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายไทยบางคนที่มีบ้านอยู่ใกล้ชุมชนชาวไทยเชื้อสายมลายูหากมีเพื่อนสนิทที่เป็นไทยเชื้อสายมลายูก็อาจทำอะไรหลายอย่างในเรื่องของศาสนาตามเพื่อนชาวไทยเชื้อสายมลายูได้ เช่น การร่วมถือศีลอด หรือการร่วมงานวันฮารีรายอ เป็นต้น ที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าพรมแดนชาติพันธุ์ของคู่สื่อสารก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเช่นกันเนื่องจากหากไม่มีการโน้มตัวเข้าหาของชาวไทยเชื้อสายไทยดังตัวอย่างที่กล่าวมา พฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูต่อชาวไทยเชื้อสายไทยก็อาจเปลี่ยนไปจากนี้เช่นกัน

วัยของคู่สื่อสาร วัยของคู่สื่อสารชาวไทยเชื้อสายไทยก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเช่นกัน การศึกษาพบว่า มีการพูดจากเชิงดูถูกของเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยต่อเพื่อนร่วมห้องชาวไทยเชื้อสายมลายู เช่น การเรียกเด็กมุสลิมว่าแขก มักทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งตามภาษาเด็ก ๆ ที่กล่าวว่าตามภาษาเด็ก ๆ เช่นนี้เพื่อสื่อให้เห็นว่าพฤติกรรมการดูถูกกันเช่นนี้มักจะไม่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้ใหญ่มักเลือกใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบอื่น อาทิ มักใช้การสื่อสารในเชิงไม่แสดงออกให้เห็นชัดเจน เช่นกรณีการสนทนาระหว่างหลวงพ่อรธรรมกับอามิงเรื่องชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นผู้ก่อความไม่สงบ ขณะที่อามิงพยายามชี้ให้เห็นว่าเนื่องจากถูกคนอื่นยุแหย่หรือเป็นเรื่องส่วนตัวมากกว่า หรือกรณีเพื่อนสาวของสมศรีซึ่งเป็นสาวชาวไทยเชื้อสายไทยตอบกลับคำพูดของสมศรีว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ใช่ผู้ก่อความไม่สงบแต่เป็นทหารหรือตำรวจมากกว่า สิ่งนี้ได้แสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัยของผู้ที่มีอายุมาก ในหมู่เด็กพฤติกรรมการดูถูกกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจนเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าอายุหรือวัยของคู่สื่อสารเองก็มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของคู่สื่อสารนั่นคือเด็กชาวไทยเชื้อสายไทยมักสื่อสารเชิงดูถูกอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารของเด็กชาวไทยเชื้อสายมลายู ทำให้ลงท้ายด้วยการชกต่อยกัน

อำนาจของคู่สื่อสาร ชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันกล่าวคือ กลุ่มแรกเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้หรือที่เรียกว่าคนในพื้นที่ และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการของรัฐ คนกลุ่มนี้มักถูกเรียกว่าคนนอกพื้นที่ ทั้งสองกลุ่มแม้จะเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยเหมือนกันแต่มีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างมากก็คือ กลุ่มแรกไม่มีอำนาจในขณะที่กลุ่มหลังมักเป็นผู้ถืออำนาจซึ่งได้รับการยอมรับจากรัฐ การศึกษาไม่ พบว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมีความเกรงกลัวอำนาจใด ๆ ของประชาชนชาวไทยเชื้อสายไทยซึ่งเป็นคนในพื้นที่ จะมีก็แต่ความเกรงใจความเคารพที่มีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้ที่มีความอาวุโสสูงกว่า ผู้ที่เคยมีบุญคุณกัน หรือผู้ที่นับถือเป็นเสมือนญาติพี่น้อง ขณะเดียวกันกลับพบว่า ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักมีความเกรงกลัวต่อความมีอำนาจของข้าราชการชาวไทย ซึ่งในอดีตอำนาจดังกล่าวอยู่ในมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาอยู่ในมือของทหาร พฤติกรรมการสื่อสารที่แสดงออกของชาวไทยเชื้อสายมลายูต่อคู่สื่อสารที่มีอำนาจไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือทหารก็คือ การหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสาร เช่นกรณีของสะมะแอที่ระบุว่าตนเองมักไม่กล้าติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือกรณีของรอเซาะกับอาลีที่ระบุว่าตนเองมักเลี่ยงที่จะติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ทหารเนื่องจากกลัวและไม่ไว้ใจ ขณะที่ในบางกรณีการแสดงออกถึงความกลัวของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เป็นการแสดงออกโดยไม่แสดงออกหรือการนิ่งเฉยเก็บงำความรู้สึก เช่นกรณีของชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านหลายคนโดยลอบทำร้าย ผู้คนในหมู่บ้านมักปิดปากเงียบไม่กล้าพูดอะไรมา หรือกรณีที่ทหารเคำคั้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยพาสุนัขขึ้นบ้านแม้จะเป็นที่ไม่พอใจของชาวไทยเชื้อสายมลายู แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ไม่กล้าบริปากพูดเนื่องจากความเกรงกลัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่ทหาร สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าอำนาจของคู่สื่อสารที่มีส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูให้มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมที่แยกตัวออกจากคู่สื่อสารได้เช่นกัน

ผู้สื่อสาร (Communicator)

คุณสมบัติหรือสิ่งที่ประกอบอยู่ในตัวของตัวผู้สื่อสารชาวไทยเชื้อสายมลายูเองก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู การศึกษาค้นพบว่า มีประเด็นต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวผู้สื่อสารชาวไทยเชื้อสายมลายู ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู พรหมแดนชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายมลายู อายุหรือวัยของชาวไทยเชื้อสายมลายู

ความสามารถในการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู ภาษาเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันของชาวไทยเชื้อสายไทยกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันคือภาษาไทยกลาง แต่ในอดีตมิได้เป็นเช่นนั้น ในอดีตหากชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ก็มักจะใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษาไทยเงี้ยวซึ่งเป็นภาษาถิ่นของชาวไทยเชื้อสายไทย หรือภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาถิ่นของชาวไทยเชื้อสายมลายู ทำให้ในปัจจุบันความสามารถในการใช้ภาษาไทยกลางของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารกับชาวไทยเชื้อสายไทย

การศึกษาค้นพบว่าเงื่อนไขในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาไทยกลางมีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูมีพฤติกรรมที่แยกตัวออกจากกันกับชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น อับดุลเลาะห์ระบุว่า ตนเองไม่เคยมีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเลยเนื่องจากไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ขณะที่ อาอีซะห์กับอาอียิบซึ่งเป็นนักเรียนหญิงและชายชาวไทยเชื้อสายมลายูในโรงเรียนสามัญที่ใช้ภาษาไทยกลางเป็นสื่อในการเรียนการสอนก็ยอมรับว่า ตนเองพูดภาษาไทยได้ไม่คล่องปากจึงเป็นการยากที่จะสนิทกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากเวลาจะสนทนาเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องตลกก็มักจะถ่ายทอดผ่านภาษามลายูได้ละเอียดครบถ้วนกว่า ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสามารถทางด้านภาษาของชาวไทยเชื้อสายมลายูนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูอย่างเห็นได้ชัด

พรมแดนชาติพันธุ์ของผู้สื่อสาร บทบัญญัติของศาสนาอิสลามเป็นแนวทางที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูทุกต้องปฏิบัติตาม และบทบัญญัติดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแตกต่างจากชนกลุ่มอื่น อย่างไรก็ตามแม้บทบัญญัติของศาสนาอิสลามจะทำให้เกิดความแตกต่างแต่ไม่ได้หมายความว่าทำให้เกิดความแตกแยกกับชนกลุ่มอื่น แต่ในบางกรณีการนำบทบัญญัติของศาสนาไปปรับใช้ก็มักจะก่อให้เกิดความคลางแคลงใจระหว่างกลุ่มชนได้เช่นกัน ดังกรณีของอาหามะที่มีกังวลถึงความไม่เหมาะสมที่เวลามีงานมัสยิดชาวไทยเชื้อสายมลายูเชิญชาวไทยเชื้อสายไทยมาร่วมงานแต่พอชาวไทยเชื้อสายไทยมีงานวัด ชาวไทยเชื้อสายมลายูกับไม่สามารถไปช่วยได้ หรืออย่างที่สะมะแอระบุว่ามามีชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังมีความเชื่อเก่า ๆ ที่ว่าคบคนพุดบาป แต่ก็มิได้ระบุว่าคบอย่างไรถึงเป็นบาป กรณีเช่นนี้มักเกิดขึ้นโดยการอ้างอิงถึงบทบัญญัติของศาสนา

นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังไปงานพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น อาหามะระบุว่าตนเองยังไปร่วมงานบวชญาติซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายไทยโดยแต่งตัวในลักษณะที่แสดงออกซึ่งความเป็นคนมุสลิมไป ขณะที่สะแปอิงก็ระบุว่าตนเองก็เคยไปงานศพเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่วัด ซึ่งเป็นการไปเยี่ยมเฉย ๆ มิได้ร่วมสวดมนต์หรือร่วมพิธีกรรมแต่อย่างใด สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันในสองสถานการณ์ก็คือเจตนาของชาวไทยเชื้อสายมลายูทั้งสองคนมิได้มีเจตนาไป

เพื่อร่วมพิธีแต่มีเจตนาไปเพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมกับญาติหรือเพื่อนสนิทชาวไทยเชื้อสายไทยมากกว่า

อย่างไรก็ตามสำหรับผู้ที่เราเคร่งศาสนามากขึ้นอย่างนอร์ดิงซึ่งเป็นอิหม่ามมัสยิดแห่งหนึ่งในอำเภอตากใบ ชี้ให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ควรเข้าไปร่วมอยู่ในงานพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทย เช่น การไปงานศพในวันที่มีการทำพิธีสวดมนต์ แต่ควรไปเยี่ยมญาติผู้เสียชีวิตในวันอื่นแทน เมื่อพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า การตีความหรือการนำบทบัญญัติของศาสนาไปปรับใช้ก็เกิดขึ้นในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้น ความไม่ชัดเจนดังกล่าวว่า สิ่งใดทำได้หรือสิ่งใดทำไม่ได้ยังคงเกิดขึ้นในสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ว่าจะมีความเคร่งศาสนาเล็กน้อยเพียงไร ต่างยอมรับว่ายังคงต้องการคงความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยไว้ ขณะที่เรื่องศาสนาก็ต้องมีความระวังไม่ให้เกิดการละเมิดบทบัญญัติของศาสนา ดังนั้น การแยกตัวออกจากกันที่เกิดขึ้นจากเงื่อนไขของศาสนานั้นจึงมิใช่การแยกตัวเนื่องจากทะเลาะขัดแย้งกัน แต่เป็นการแยกตัวในลักษณะต่างคนต่างทำ แล้วเมื่อใดก็ตามที่มีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาก็สามารถปรับตัวเข้าหากันหรือผสมกลมกลืนกันได้

การศึกษาค้นพบว่ามึบางกรณีพฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในการปฏิบัติตามบทบัญญัติทางศาสนาก็จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ แสดงออกให้เห็นชัดเจนว่าอะไรทำได้และอะไรทำไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายไทย การแต่งงาน เรื่องการไม่กินหมู และเรื่องการหลีกเลี่ยงที่จะสัมผัสหมา เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักแสดงออกชัดเจนว่าศาสนาห้ามและจะไม่ทำการละเมิดโดยจะแสดงออกให้เห็นชัดเจน หรือเรียกได้ว่าเป็นการยืนยันในความแตกต่างของตน ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามระบุไว้

อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่าในอดีตราวสี่สิบกว่าปีที่ผ่านมา ชาวไทยเชื้อสายมลายูยังไม่ได้มีความตื่นตัวทางศาสนาอิสลามมากเท่าปัจจุบัน ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทยขณะเดียวกันก็จะละเมิดข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม เช่นการเข้าร่วมวงดื่มตาวากซึ่งเป็นเหล้าพื้นเมืองที่ชาวไทยเชื้อสายไทยทำเองในครัวเรือน

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการสื่อสารในประเด็นที่ศาสนามีได้ระบุห้ามไว้แต่ดูเหมือนจะเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับเรื่องศาสนานั้นคือเรื่องวัฒนธรรมมลายู จะพบว่าแม้การกระทำบางอย่างจะขัดกับวัฒนธรรมมลายู แต่ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะกระทำหากเห็นว่าสิ่งนั้นคุ้มค่าต่อการกระทำ ดังกรณีที่ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูยอมเปลี่ยนชื่อมลายูเป็นชื่อไทยเนื่องจากต้องการรับราชการเป็นการลบเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แล้วแทนที่ด้วยเอกลักษณ์ของชนกลุ่มอื่นนั่นคือชื่อไทย สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยเหตุที่ว่าการกระทำดังกล่าวไม่ขัดต่อบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม นอกจากนี้พฤติกรรมการเชิญชาวไทยเชื้อสายไทยมาร่วมงานมัสยิดของชาวไทยเชื้อสาย

มลายูก็เป็นที่ยอมรับในสังคมว่าไม่ได้ขัดต่อหลักการศาสนา ดังนั้น พฤติกรรมดังกล่าวจึงเกิดขึ้นบ่อยจนถือเป็นเรื่องธรรมดา

จะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามหรือให้ชัดเจนขึ้นก็คือบทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูยึดถือนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเป็นอย่างมาก สิ่งที่ชัดเจนที่สุดก็คือเรื่องใดก็ตามที่ศาสนาห้าม ชาวไทยเชื้อสายมลายูมักจะไม่ขัดขืนและจะดำรงรักษาตนตามกฎเกณฑ์ของศาสนาจนถึงที่สุด แต่หากเรื่องใดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ยังคงเป็นเรื่องที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูให้ความสำคัญและยึดถือเป็นข้อปฏิบัติของศาสนา

วัยของผู้สื่อสาร ในบางสถานการณ์การสื่อสาร ผู้ศึกษาพบว่า การแสดงพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยก็มีเงื่อนไขในเรื่องของอายุเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีอายุน้อยนั้นการแสดงออกในลักษณะก้าวร้าวรุนแรงหรือเป็นการแสดงออกโดยการใช้กำลังมีให้เห็นบ่อยครั้ง อย่างในกรณีที่บ็อบเฮงและรอซดีเล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งยังเด็กที่มีเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเรียกตนเองว่า “แขก” ตนเองใช้วิธีการตอบสนองการกระทำดังกล่าวด้วยการใช้กำลัง คือ การต่อยเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทย ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับชาวไทยเชื้อสายมลายูที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว พฤติกรรมการแสดงความไม่พอใจค่อนข้างจะแตกต่างกันชัดเจน

ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน (Relationship)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ค้นพบลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยสี่ลักษณะความสัมพันธ์ด้วยกัน ได้แก่ ความคุ้นเคยที่มีต่อกัน ความยาวนานของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ความยอมรับนับถือที่มีต่อกัน และความเชื่อใจที่มีต่อกัน

ความคุ้นเคยที่มีต่อกัน อย่างที่กล่าวตอนต้นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะนิสัยค่อนข้างคล้ายคลึงกับชาวไทยชนบทในภาคอื่นของประเทศไทย ที่มักแสดงออกซึ่งไม่ตรีจิตต่อผู้คนที่ผ่านเข้ามาในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูด้วยกันหรือกับเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทย ดังกรณีที่ชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เมื่อมีการใช้หมู่บ้านของชนกลุ่มหนึ่งเป็นทางผ่านเพื่อไปทำกิจกรรมการงานเสมอ นานเข้าจึงกลายเป็นความคุ้นเคยกันหรือคุ้นหน้าคุ้นตากัน สายใยแห่งมิตรภาพจึงเกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของความสนิทสนมซึ่งแสดงออกในรูปแบบการทักทายกัน

ความมีไม่ตรีจิตดังกล่าวยังแสดงออกให้เห็นแม้กับทหารที่เข้ามาในพื้นที่เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้น ชาวไทยเชื้อสายมลายูในหมู่บ้านบางคนยังคงหิบบิ้นไม่ตรีจิตด้วยการยิ้มแย้ม หรือแม้แต่นั่งคุยด้วย พฤติกรรมเช่นนี้จะขัดกับข้อมูล que ผู้ศึกษาได้รับอยู่เสมอว่าชาวบ้านมักหลีกเลี่ยงการติดต่อสื่อสารกับทหาร ผู้ศึกษาค้นพบว่า สิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลบอกเล่าเป็นเรื่องจริงเนื่องจากในความเป็นจริงชาวบ้านบางคนไม่ได้กลัวทหาร แต่กลัวกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมาเห็นว่าชาวบ้านติดต่อสื่อสารกับทหารมากกว่า ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่ชาวบ้านเห็นว่าในสถานการณ์สื่อสารปลอดภัย สบายตาผู้ก่อความไม่สงบ ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้

สิ่งที่กล่าวถึงข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะที่แสดงความเป็นมิตรต่อชาวไทยเชื้อสายไทยนั้น ในบางครั้งแม้จะไม่ใช่ความคุ้นเคยกัน ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็อาจแสดงความเป็นมิตรให้เห็นได้ แต่หากมีความคุ้นเคยกัน หรือคุ้นหน้าคุ้นตากันอยู่บ้าง พฤติกรรมการสื่อสารที่แสดงความเป็นมิตรก็จะมีต่อกันมากขึ้น เช่น จากการยิ้มให้กันก็เริ่มมีการทักทายกัน พูดคุยกัน อันนำไปสู่ความสัมพันธ์ในระดับต่อไป นั่นคือความเชื่อใจกัน ดังกรณีชายชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่กับเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยขณะขับรถผ่านหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทย เนื่องจากมีความคุ้นเคยกัน ด้วยการขับรถผ่านหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายไทยเกือบทุกวันเพื่อไปทำสวน

จะเห็นได้ว่าการพบเจอกันบ่อยครั้งขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของชนทั้งสองกลุ่มพัฒนาไปในทางที่ดีได้มากขึ้น จากความคุ้นเคย เป็นความเชื่อใจ อย่างไรก็ตามในทางตรงกันข้าม เมื่อชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยมีโอกาสเข้ามาติดต่อสื่อสารกันขณะที่ยังไม่มีความคุ้นเคยกัน พฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นจึงแตกต่างกัน และหากมีปัจจัยอื่น เช่น เรื่องอายุที่น้อยของผู้สื่อสารด้วยแล้ว อาจทำให้เกิดพฤติกรรมการสื่อสารในแง่ลบได้ ดังกรณีเด็กชายชาวไทยเชื้อสายมลายูถูกเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยที่เพิ่งรู้จักกันได้ไม่นานล้อว่าเป็น ‘แขก’ จึงตอบโต้ด้วยการโจมตีด้วยกำลัง ดังนั้น พอสรุปได้ว่าความรู้จักคุ้นเคยหรือความไม่รู้จักคุ้นเคยกันนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ความยาวนานของความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน คือความสัมพันธ์ของชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อกันซึ่งกินช่วงระยะเวลายาวนานในระดับหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่ยาวนานนี้มักเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู อาจกล่าวได้ว่ายิ่งมีความสัมพันธ์กันยาวนานเท่าไร ก็ยิ่งมีโอกาสในการปรับตัวเข้าหากันหรือผสมกลมกลืนกันมากขึ้นเท่านั้น ดังเช่นกรณีชาวไทยเชื้อสายไทยในตำบลนานากมักเข้ามาทอดแหในร่องน้ำสาธารณะแถบหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายมลายู ขณะเดียวกันชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ร่วมช่วยทอดแหจับปลา ซึ่งเป็นการช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจ และยังคงเป็นเช่นนี้เสมอแม้จะมีเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่เกิดขึ้นก็ตาม เนื่องจากชนทั้งสองกลุ่มมีความรู้จักคุ้นกันมาเป็นเวลานาน

แล้ว นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กนักเรียนชาวไทยเชื้อสายมลายูกับนักเรียนชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีเรื่องซกต้อยกันในช่วงที่เข้ามาเรียนร่วมกันใหม่ ๆ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความยาวนานของความสัมพันธ์ทำให้ทั้งคู่กลับกลายเป็น 'เพื่อนซี้' กันในที่สุด

ทั้งสองสถานการณ์การสื่อสารที่กล่าวมาเป็นพฤติกรรมสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะที่เป็นการปรับตัวเข้าหากัน แต่ในบางกรณีความสัมพันธ์อันยาวนานก็ทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมของชาวไทยเชื้อสายไทย ดังกรณีของนักเรียนหรือครูชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนที่มีชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นชนส่วนใหญ่ทำให้สามารถใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษาเจ๊ะเหได้คล่องปากจนบางครั้งคล่องกว่าภาษาไทยกลางเสียอีก

ที่กล่าวมาเป็นการยืนยันว่าความยาวนานของความสัมพันธ์ที่ชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อกันนั้นเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสื่อสารของชนทั้งสองกลุ่ม

ความยอมรับนับถือที่มีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยเริ่มจากความคุ้นเคยกัน มาสู่การมีความสัมพันธ์กันเป็นเวลานาน เมื่อความสัมพันธ์ดังกล่าวเพิ่มขึ้นไปอีกระดับหนึ่งก็จะไปสู่ความสัมพันธ์ในลักษณะการให้ความยอมรับนับถือกัน ซึ่งการยอมรับนับถือดังกล่าวจะแสดงออกได้ในหลายลักษณะด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การยอมรับในความ เป็นเพื่อนสนิทหรือมีความสนิทสนมกัน ยอมรับว่าเป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน หรือแม้แต่ยอมรับในความเป็นเสมือนคนมลายู

การที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูยอมรับในความสัมพันธ์ที่มีต่อชาวไทยเชื้อสายไทยว่าเป็นเพื่อนสนิท เพื่อนซี้ หรือแม้แต่แฟนเป็นพฤติกรรมที่พบเจอได้ค่อนข้างมากในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามกรณีที่ทำมาจากไม้กระชอนจากหลวงพ่อธรรม เพื่อยืนยันในความสนิทสนมที่ยังคงมีต่อกันแม้จะไม่ได้พบกันมาเป็นเวลานาน เป็นการยืนยันในความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงแม้เวลาเปลี่ยนไป ส่วนอีกสถานการณ์หนึ่งนั้นเป็นพฤติกรรมสื่อสารในลักษณะแสดงการยอมรับชนกลุ่มอื่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางศาสนาของตน ซึ่งการยอมรับดังกล่าวเกิดจากความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนสนิทหรือแฟน ดังที่เด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายไทยไปบ้านเด็กผู้ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูในวันฮารีรายอโดยแต่ซูดกะลุงหรือซูดที่หญิงมุสลิมใช้กัน ขณะที่ครอบครัวของเด็กผู้ชายก็ได้แสดงความรังเกียจแต่กลับแสดงออกซึ่งการยอมรับ นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมเชื้อเชิญชนกลุ่มอื่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายมลายูยังเกิดขึ้นเนื่องจากความสนิทสนมที่มีต่อกันระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทย ดังที่บ็อบราเฮงเล่าเรื่องครั้งสมัยเป็นเด็กที่มักชวนเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมาเที่ยวบ้านหุงหาอาหารกินด้วยกัน ที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถเกิดขึ้นได้เนื่องจากชนทั้งสองฝ่ายมีความยอมรับนับถือกันในความ เป็นเพื่อนหรือความสนิทสนมที่มีต่อกันนั่นเอง

ในบางสถานการณ์การยอมรับนับถือดังกล่าวแสดงออกในรูปแบบความรู้สึกที่ค่อนข้างไม่ธรรมดาในสายตาของคนนอก แต่เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนในพื้นที่ นั่นคือการที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูยอมรับชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นเสมือนญาติพี่น้อง ดังเช่นกรณีที่สะเปียงได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงความสัมพันธ์ของตนกับเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยว่า เมื่อใดก็ตามที่ไม่สามารถออกทะเลได้ชาวไทยเชื้อสายไทยก็จะส่งข้าวสารอาหารแห้งมาให้ หรือเมื่อต้องการไม้ไผ่ก็จะเดินทางไปตัดที่ในหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทย ในขณะที่เดียวกันที่ชาวไทยเชื้อสายไทยเองก็ยังเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายมลายูเพียงลำพังโดยไม่เกรงกลัวอันตรายใด ๆ สิ่งนี้เกิดขึ้นตลอดไม่ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มีความรุนแรงเพียงใดก็ตาม เนื่องจากสายสัมพันธ์ระหว่างกันที่มีอยู่และการยอมรับนับถือกันว่าต่างคนต่างเป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน

นอกจากการนับถือกันในเชิงสังคมแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ในทางสายเลือดชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยในหลายหมู่บ้านในอำเภอตากใบยังมีความสัมพันธ์อันที่ญาติพี่น้องทางสายเลือด ดังนั้น ในบางครั้งความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูได้เข้าร่วมกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายไทยแม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาก็ตาม ดังกรณีที่อาหามะซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูในตำบลเกาะสะทอนคนหนึ่งเล่าให้ผู้ศึกษาฟังถึงเรื่องราวในอดีตที่เมื่อมีงานมัสยิด ชาวไทยเชื้อสายไทยก็จะมาร่วมงานกันมาก และเมื่อมีงานวัดชาวไทยเชื้อสายมลายูก็จะไปร่วมงาน ไปกินไปนอนอยู่ร่วมกันเสมอ เป็นการช่วยกันอย่างจริงจังจริงใจ นอกจากนี้ชาวไทยเชื้อสายมลายูบางคนยังมีความสนิทสนมกับชาวไทยเชื้อสายไทยจนสามารถพูดภาษาไทยถิ่นตากใบได้ สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากความสัมพันธ์กันที่มีต่อกันทางสายเลือดและการยอมรับนับถือกันว่าตนเองยังเป็นญาติพี่น้องกันนั่นเอง

การศึกษาครั้งนี้ยังค้นพบการยอมรับนับถือที่มีต่อกันอีกลักษณะหนึ่งซึ่งน่าสนใจอย่างยิ่ง นั่นก็คือ การยอมรับนับถือว่าชาวไทยเชื้อสายไทยไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายไทย แต่เป็นเสมือนชาวมลายูหรือชาวอิสลามเหมือนกัน ดังที่เด็กหญิงชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งบอกว่าสาเหตุหนึ่งที่ชอบไปเที่ยวบ้านเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยนอกจากไปซื้อหรือกินผลไม้แล้ว ยังมีความรู้สึกที่ชาวไทยเชื้อสายไทยที่เป็นเพื่อนบ้านไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายไทยดังที่เธอ กล่าวว่า “ถ้าเป็นแถวหมู่บ้านไทยพุทธจะพูดอิสลามได้.. มันจะเป็นพี่น้องกันนะ รู้สึกว่านะ อยู่แบบเหมือนหมู่บ้าน ... เราไม่ถือว่าเค้าเป็นไทยพุทธ ถ้าเป็นแถวบ้านนะ” นอกจากนี้สะเปียงซึ่งเป็นชาวบ้านญูตำบลไพรวันยังได้อธิบายถึงเพื่อนบ้านชาวไทยเชื้อสายไทยในทำนองคล้าย ๆ กันว่า “เค้าเหมือนกันกับอิสลามเลย แต่มันเป็นคนไทย ไม่ได้เข้าอิสลาม ... ก็มันอยู่กับอิสลาม เวลาพูดก็เหมือนคนมลายู” การยอมรับดังกล่าวแม้จะไม่ใช่เป็นการยอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์ว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูหรือชาวมลายู แต่ความรู้สึกว่าเหมือนเป็นคนมลายูหรือคนมุสลิมนั้นก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูแสดงพฤติกรรม

การสื่อสารในเชิงบวก ดังที่จะเห็นได้จากทั้งสองกิจกรรมข้างต้น ความยอมรับดังกล่าวทำให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูผสมกลมกลืนกับชาวไทยเชื้อสายไทย หรือทำการผสมกลมกลืนชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของตน ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์อันดีงามที่มีต่อกัน

ความเชื่อใจที่มีต่อกัน สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้นั้นทำให้คำสองคำกำลังมีความสำคัญมากกว่าเดิม นั่นคือ ความเชื่อใจกันและความหวาดระแวงต่อกัน ทั้งสองคำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในสถานการณ์เช่นนี้ ซึ่งต่างก็ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการสื่อสารที่มีต่อกัน

การศึกษาค้นพบว่ามีบางสถานการณ์การสื่อสารที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทยมีการสื่อสารกันในประเด็นละเอียดอ่อน เช่นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ความไม่สงบ การพูดคุยประเด็นดังกล่าวนั้นหากไม่มีความเชื่อใจกันจริงจะไม่มีใครพูดคุยเด็ดขาด เนื่องจากในสถานการณ์เช่นนี้คำพูดที่คุ้นหูผู้ศึกษาเมื่ออยู่ในพื้นที่ก็คือ “ไม่รู้ใครเป็นใครแล้ว” อย่างไรก็ตามชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งได้เล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า ตนเองกล้าสนทนากับชาวไทยเชื้อสายไทยขณะตนเองขับรถผ่านหมู่บ้านของชาวไทยเชื้อสายไทยเนื่องจากต้องการทราบความคิดของชาวไทยเชื้อสายไทยที่มีต่อตนเอง อย่างไรก็ตามตนเองยังคงมีความเชื่อใจชาวไทยเชื้อสายไทยดังกล่าวมิเช่นนั้นก็คงไม่กล้าที่จะพูดถึงเรื่องดังกล่าว อีกสถานการณ์หนึ่งเป็นสถานการณ์ที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเคยเป็นเพื่อนสนิทกับชาวไทยเชื้อสายไทยเมื่อพบเจอเพื่อนโดยบังเอิญที่ตลาดและทราบข่าวว่าเพื่อนถูกลอบวางระเบิดแต่ก็รอดชีวิตมาได้ จึงอาสาช่วยเหลือทำเรื่องส่งไปให้กระทรวงยุติธรรม พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมีความไว้วางใจเชื่อใจเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเป็นอย่างมาก

ในทางตรงกันข้ามหากไม่มีความเชื่อใจเกิดขึ้นระหว่างกัน พฤติกรรมการสื่อสารที่แสดงออกก็จะแตกต่างออกไป ดังเช่นกรณีที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูไม่ไปเที่ยวงานวัดดังเช่นในอดีตก่อนช่วงเหตุการณ์ไม่สงบ ขณะเดียวกันชาวไทยเชื้อสายไทยก็ไม่กล้าเชื่อเชิญให้ชาวไทยเชื้อสายมลายูไปเที่ยวเช่นเดียวกัน นอกจากนี้พฤติกรรมการไปมาหาสู่กันเพื่อหาอาหาร เช่น การที่ชาวไทยเชื้อสายไทยเข้าไปหาแม่หรือรังต่อในหมู่บ้านชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ไม่มีเหมือนก่อน เนื่องจากเกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน

สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าหากมีความเชื่อใจระหว่างกันชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยจะสามารถปรับตัวเข้าหากันหรือผสมกลมกลืนเข้ากันได้ แต่เมื่อไม่มีความไว้วางใจกัน พฤติกรรมการสื่อสารก็มักแสดงออกในลักษณะที่เป็นการแยกตัวออกจากกัน

ประเด็นที่สื่อสารกัน (Communicative Issue)

ประเด็นที่สื่อสารกันสามารถแบ่งได้เป็นสองประเด็นหลักด้วยกัน คือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อสารในแง่ลบ กับประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้สื่อสารในแง่ลบ ซึ่งการสนทนาระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูและชาวไทยเชื้อสายไทยในประเด็นที่แตกต่างกัน นำไปสู่พฤติกรรมสื่อสารที่แตกต่างกัน

ประเด็นการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้เข้าไปนั่งอยู่ในวงสนทนาระหว่างชาวไทยเชื้อสายมลายูกับชาวไทยเชื้อสายไทย ทำให้เห็นว่าพฤติกรรมสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูเปลี่ยนแปลงไปเมื่อประเด็นสนทนาเปลี่ยนไป ดังในกรณีที่อามิงสนทนากับหลวงพ่อดวงซึ่งได้นำมาอธิบายในตอนต้นว่าสามารถจำแนกเป็นพฤติกรรมสื่อสารได้หลายลักษณะ และยิ่งมองเผิงพิณจลึกลงไปในตัวประเด็นสนทนาดังกล่าว พบว่า เมื่อใดก็ตามมีประเด็นที่พูดมีการกล่าวพาดพิงเรื่องศาสนาอิสลามหรือกลุ่มชนมุสลิมในแง่ลบ ชาวไทยเชื้อสายมลายูที่ร่วมสนทนาก็จะมีปฏิกริยาที่แตกต่างจากการสนทนาในประเด็นที่ไม่ได้มีการพาดพิงในแง่ลบ เช่น พฤติกรรมการแสดงการปกป้องชนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย อาทิ เมื่อหลวงพ่อบอกว่า "ศาสนาจริง ๆ เค้าไม่สอนให้เบียดเบียนกัน แต่ว่าคนที่นับถือศาสนา มันเกิดมาเบียดเบียนกัน" อามิงตอบกลับว่า "เค้าจับเรามาชนกัน" และในอีกกรณีหนึ่ง เมื่อหลวงพ่อบอกถึงการคลุมฮิญาบซึ่งเป็นหลักการศาสนาของอิสลามว่า "ความแตกแยกของพวกเด็กนักเรียนมันเกิดขึ้นในยุคฮิญาบ" อามิงตอบกลับว่า "เพราะการใส่ฮิญาบเด็กบางคนไม่ได้ตั้งใจไม่ได้ต้องการ ... ความจริงมันก็สวยงาม แต่เค้าไปให้ในสิ่งทำย ๆ ... คนอยู่ลักษณะไหนก็แล้วแต่ถ้ามีความมั่นคงจะอยู่ยังไงก็อยู่ได้" นอกจากนี้ยังพบสถานการณ์การสื่อสารที่นุรโอนีซึ่งเป็นหญิงสูงวัยชาวไทยเชื้อสายมลายูเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า เธอเคยถูกเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยมองว่าการคลุมฮิญาบของเธอเป็นการแบ่งแยกและเป็นอาวุธป้องกันตัวของชาวไทยเชื้อสายมลายู (ป้องกันจากการทำร้ายของกลุ่มก่อความไม่สงบซึ่งเชื่อว่าเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูจึงไม่ทำกับคนที่คลุมฮิญาบ) และเธอจึงตอบกลับไปว่า เธอเองก็กลัวเหมือนกัน เพราะคนที่ถูกระทำจริง ๆ นั้นเป็นอิสลามก็มี

ที่กล่าวถึงข้างต้นทุกบทสนทนาล้วนเป็นการระบุชี้ถึงศาสนาอิสลามและชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบทั้งสิ้น และการตอบสนองของชาวไทยเชื้อสายมลายูที่มีต่อบทสนทนามีแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่ในทุกบทสนทนาซ่อนไว้ก็คือความพยายามที่จะปรับตัวเข้าหากัน ปรับความเข้าใจกัน หรือบางคนอาจมองว่าเป็นการแก้ตัว แต่วัตถุประสงค์ของบทสนทนาแล้วมิใช่เพื่อการแยกตัวออกจากกัน แต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันมากกว่า

อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์การสื่อสาร ประเด็นสนทนาข้างต้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากชนทั้งสองกลุ่มมีความระแวงแคลงใจต่อกัน ทั้งชาวไทยเชื้อสายไทยและชาวไทยเชื้อสายมลายูจะใช้วิธีการนิ่งเฉยหรือหลีกเลี่ยงที่จะสนทนาประเด็นละเอียดอ่อน เช่น การไม่พูดถึงเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบที่เกิดขึ้นเลย หรือการพูดถึงเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบโดยชี้ให้เห็นว่าเป็นประเด็นการสื่อสารที่ไม่ควรนำมาสนทนา

ประเด็นการสื่อสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูในแง่ลบ พฤติกรรมการสื่อสารข้างต้นจะเป็นพฤติกรรมการสื่อสารในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูหรือศาสนาอิสลามในแง่ลบทั้งสิ้น แต่เมื่อนำพฤติกรรมการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูหรือศาสนาอิสลามที่ไม่ใช่ประเด็นแง่ลบมาพิจารณาแล้ว จะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างออกไป ดังเช่นกรณีที่ชาวไทยเชื้อสายไทยคนหนึ่งถามเพื่อนที่เป็นมุสลิมถึงเรื่องอะไรกินได้ อะไรกินไม่ได้ ชายชาวไทยเชื้อสายมลายูคนดังกล่าวมิได้พยายามอธิบายอะไร แต่ใช้วิธีตัดปัญหาว่าไม่เป็นไร กินอันนี้ไม่ได้ก็กินน้ำได้ ซึ่งเป็นการปรับตัวเข้าหากันโดยพยายามเน้นจุดร่วม สงวนจุดต่าง และในอีกกรณีหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายไทยพูดถึงความแตกต่างระหว่างประเทศมาเลเซียกับประเทศไทย ว่าเหตุใดประเทศมาเลเซียไม่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่ในประเทศไทยเกิดเหตุการณ์ไม่สงบตลอด ชาวไทยเชื้อสายไทยระบุว่าเนื่องจากกฎหมายไม่เด็ดขาด ซึ่งชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ตอบสนองโดยการยอมรับและสนับสนุนความคิดดังกล่าว จุดนี้ไม่ใช่เป็นเพียงการปรับตัวของชาวไทยเชื้อสายมลายูเท่านั้น แต่เป็นการผสมกลมกลืนของชาวไทยเชื้อสายมลายูโดยแสดงออกให้เห็นชัดเจน

ที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ประเด็นสนทนานั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายู เมื่อใดก็ตามที่ประเด็นสนทนาเป็นไปในเชิงลบไม่ว่าจะต่อชาวไทยเชื้อสายมลายูคนหนึ่งคนใดหรือต่อศาสนาอิสลาม ชาวไทยเชื้อสายมลายูก็มีแนวโน้มที่จะแสดงออกในสองพฤติกรรมนั่นคือพยายามปรับตัวเข้าหากันหรือแยกตัวออกจากกัน แต่หากประเด็นที่สนทนาไม่ได้เกี่ยวข้องกับชาวไทยเชื้อสายมลายูหรือศาสนาอิสลามในแง่ลบแล้ว มีความเป็นไปได้อย่างยิ่งที่ความเห็นของชาวไทยเชื้อสายมลายูจะสอดคล้องตรงกันกับของชาวไทยเชื้อสายไทย และในบางครั้งก็ยังคงแสดงการสนับสนุนอย่างชัดเจน ซึ่งถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมการผสมกลมกลืนที่แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจน ดังนั้น พอสรุปได้ว่าประเด็นที่สื่อสารกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

ผลตอบแทน (Rewards) ที่ต้องการจากการสื่อสาร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ค้นพบว่าผลตอบแทนในสองลักษณะที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูต้องการจากการสื่อสารกล่าวคือผลตอบแทนในเชิงวัตถุและผลตอบแทนในเชิงจิตใจ

ผลตอบแทนในเชิงวัตถุ ในบางสถานการณ์พฤติกรรมกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูก็ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่ตนเองได้รับเช่นกัน ดังในกรณีของบ็อบบาสซึ่งเป็นชายชาวไทยเชื้อสายมลายูผู้หนึ่งที่ยอมเปลี่ยนชื่อจริงของตนที่เป็นชื่อมลายูหรือชื่ออิสลาม มาเป็นชื่อไทยเพื่อสามารถเข้ารับราชการได้สะดวกขึ้น พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายมลายูมองว่าความต้องการผลตอบแทนนั้นมีค่ามากกว่าเอกลักษณ์ของตน หรือกล่าวได้ว่าคุ้มค่า เนื่องจากการเปลี่ยนชื่อแม้จะขัดต่อวัฒนธรรมมลายูแต่ก็ไม่ขัดต่อศาสนาอิสลาม ดังนั้น พฤติกรรมดังกล่าวจึงเกิดขึ้นได้

ผลตอบแทนในเชิงจิตใจ เป็นตอบแทนที่เกี่ยวข้องกับจิตใจมากกว่าเรื่องของวัตถุ อาทิ ความพยายามของชาวไทยเชื้อสายมลายูในการหลีกเลี่ยงที่จะสนทนาประเด็นละเอียดอ่อนเช่นเรื่องเหตุการณ์ไม่สงบว่าเป็อการพูดถึงเหตุการณ์ไม่สงบ เห็นว่าเหตุการณ์ไม่สงบเป็นเรื่องธรรมดาหรือไม่อยากพูดถึงเนื่องจากเกรงกลัวจะเกิดความระแวงต่อกัน เหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดส่วนหนึ่งก็เพื่อทำให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมกันกับเพื่อนฝูงชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่าง นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในลักษณะที่พยายามเน้นจุดร่วม สงวนจุดต่างของชาวไทยเชื้อสายมลายูนั้นส่วนหนึ่งก็เพื่อให้ตนเองสามารถอยู่ร่วมในสังคมกับชาวไทยเชื้อสายไทยได้อย่างปรองดองสันติ เช่นสะมะแอระบูนีเมื่อต้องร่วมโต๊ะอาหารกับชาวไทยเชื้อสายไทยและถูกถามว่าทานอะไรได้บ้างตนเองจะพยายามตอบว่าทานอะไรได้แทนที่จะตอบว่าอะไรที่ทานไม่ได้ นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในลักษณะที่ใช้เอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายไทยขณะที่ปกปิดเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยยอมรับ เช่นกรณีของณรงค์ที่ระบุว่าตนเองใช้ภาษาไทยถิ่นตากใบหรือภาษาไทยเจ๊ะเหพูดกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยตลอดแม้มีความตั้งใจตั้งแต่ต้นว่าต้องการคบกับเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยเพื่อนให้ใช้ภาษาไทยได้ชัด สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าความต้องการให้เพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยยอมรับหรืออยู่ในสังคมของเพื่อนชาวไทยเชื้อสายไทยได้มีความสำคัญมากกว่าความต้องการพูดภาษาไทยชัด

โดยสรุปการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ทั้งหมดค้นพบว่ามียปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ 6 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ บริบทรอบข้าง ผู้สื่อสาร คู่สื่อสาร ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ประเด็นที่สื่อสารกัน และผลตอบแทนที่ต้องการจากการสื่อสาร